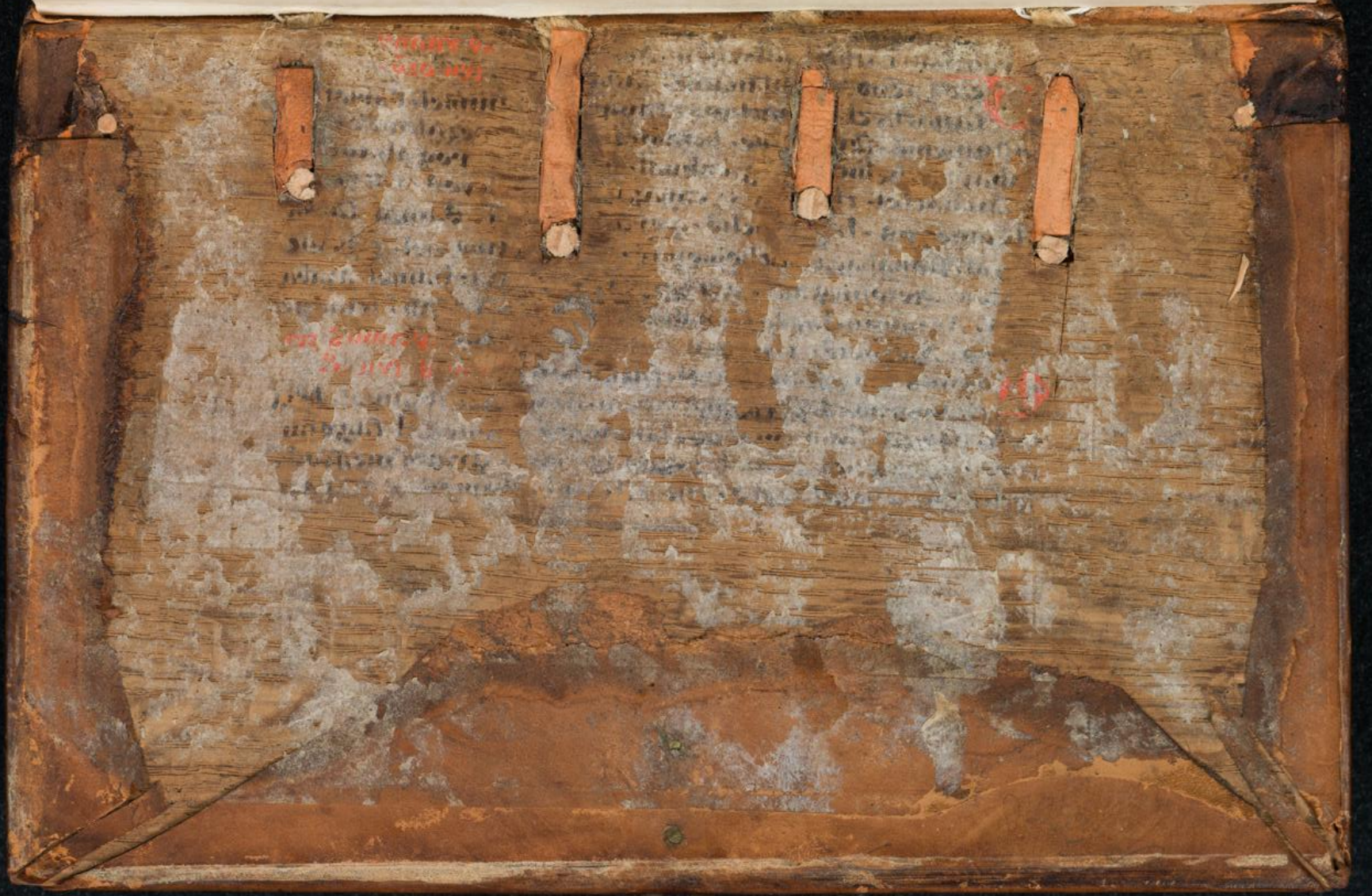

B. 158. 1

Dit boeck hoert toe dē Cruysbroeden
in Marienweed i dē kerspel vā dē stadt
by Wesell Ende is Oder
Die Leyck Broder gegeuen
Die Dar sese konne.

Bettet ende Waket vp
Dat gy nit in verSokking
Vallet dan das fleisch is Snack.

Handschrift B. 158

im Besitz der Landsbibl. Düsseldorf

ist nach den Grundsätzen der Königl. Preußischen Akademie der Wissenschaften zu Berlin

von Herrn W. Dolch

im Juni 19 09 aufgenommen worden.

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Hyr beghynt dyalogus dat is tuier meschē callighe
alse des helligh̄en pawes gregorij ende symo
dyaken petri !

Enen daechs do ick seer
besiwaert was van som
migher wertlicker men
schen groter onweste
den wy vacke mer wol
doen moghen in onsen sacken mer
dan wy schuldich sin ghinck ick
op een hemelicke steed ende ange
leechde al dat my in myner ontfā
mishaechde ēn met myvendighē oge
aensach ick al die saelē die my be
hoefden Do ick daer lange in groter
droefheit al sinnende sat quam to
my myn alre liefste heer petrus
die drake die my vā sinnen ūtgetoghen
seer vreselick ghewest had ende myt
my die heilige schrift ondersocht had
Do hy sach dat ick myt groter droefh̄
besiwaert was seechde hy Ic dacht
mines ghesichts dattu mi dienstlicker
bist dan du pleechst te wesen Ick
antwoorde em ghelijc dan touwe dn
ick alle daechs bide vp my vā ghewaen
ē oft ghewoēn ēn woert my nachts al
daechs vermeet ēn onteert vā myn
onsaelighe ghemaek vp ghewonden myt

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

der ysteringe myner sunde en ick ge
dincke wat ick wäneer in den
closter was wo my alle tydinge in
ge onderwerpe wäre en ick met to
dinke en plach dä hemelsche dinge
en in dē sterflicke lichame steeds ick
denke dē schepper dē name
ner de vleysche en ick begerde dē dot
alse eine zuchtinge des lewens en lan
ninge arbeides Nu moet ick om den
lesten mynen ampte wertlicker menschen
onwesse lyden en na d'schepenre ghe
dencke myne mysdichter weste wenne
ick besmytte myne staue der wtwēdy
ger sacke en als ymm gemeet ver
stroert wort vm veller menschen und
der wtwēdigen sacken so kan ick my
sond' twiuel vel myn gedencken tot m
wēdigen dingen Dwē vme dinckt
ick wat ick nu lyde en ick dinckte ock
wat ick vlazen helde en wäneer ick
dinckte wat ick vlazen lyde so wort
my vel swaerre te liden dat ick nu
draegē Siet nu wenk ick angestoten
myne vlaedē de groten meens en de
schepsele myne gemeeckes wenk ick mit
sorchen myn eder en gelue seer gheslac
gen ende als ick dinckte die weste
myne vesten lewens so is my recht of

ick mÿ̄ anſichte ym krenk eñ ſeeſte
na & ouer alſnachtende dat ick achter
gelaten hebb Eñ dat noch ſwaterne is nu
ick mit ongemeetene vloet vſtaert wer
& kan ick nauwe geſien die haeuē die
ick ÿme nae Wat die valle & mēſche
lidē gemaeks ſint ſodanich datter ge
mack reſt vluyſt dat geuet dat m em
mus mer nerſtaunt gedenchet hie wat
hie vlaxen heuet Ende als hie noch
veerre geet vergeet hie die gruete dat
hie verlaxen heft Ende aldo geſchiedt
dat een mēſche namaels alimmo die
memorie met ſien en kan dat he reſt
alimmo die begeerte helt Aldo geſchiedt
dat ick vorgeſtraket heb Want als wy
voer comē in dat meer dſer werlt ſo en
kome wy met geſien die haeuene &
weſē die wy gelaten helbē Anuyt
ſo wort nun nauwe noch mer vmeer
ret Wāner ick gedencke ſonneſer men
ſchen leuen die die werlt mit ganſer
herten achter gelaten helbē Eñ wan
neer ick anſie en hoechert ſo bekēne
ick wo ſeer dat ick neder ligge eñ ick
aanmerke wo vel menſchē enē ſchepper
behaecket helbē in enē eenlichē afge
ſcheidenen leuē die & alzmechtigſte got
met en wolde dat ſie bedwingen weten

mytte gheleyde dese werelt op dat sie met
allinde nieschelicke ingheden ghelijnder
en werden vā der meeste dē minnedigen
menschen ¶ Noer dese dinghe die ick dy
nu vorghesecht heb sal ick dy het verclā
als ick aldinde vraghe eñ antwoort die
dinghe ondersceyd ¶ Petrus Ick en heb
my bevaent dat in vrouwen ennige men
schen mit ghewē deechde seer ghelenckt
hebbē doer vrese en weet ick niet wt
welker menschē leuē dy aldē ontsee
keen wenck Eñ ick en twijfel daer met
alt hier en hebbē ghuede mās in desen
lande ghewest mer ick vmaak dat sie
ghene verken ghedaen en hebbē of hebbē
sie ennighe verkene ghedaen die sm sō
verborgen dat wy met en weten of sie
ghesciet sin ¶ Gregorius Petre weer
die ick allene vertelde die dinghe die ick
ānutte mēsche vā volkomeñe hebgen
mās selue vernamē heb of die ick vā
waerachtighē mās ghehoert heb ick ver
maak dat ons eer die dach ontbreckē sol
de eer ick al vtellen sōde ¶ Petrus ick
begheer dattu my een del dā dē vertelle
willeste ende en laet dy niet swaer wese
dattu ons der exemplē wille een del
ichte laeste die bedwyngte d' heligher
schrift Want wt d' ghedenckenisse d' doe

ghedn ende der teikene en compt met
mijn stichtinghe dan wt d' bedudinghe
in d' bedudinghe d' schrift bekent mē wo
men die daechs vinden ende hout dē sal
cō in d' vtellinghe der typhene bekēre
wy wo die ghemeindē daechs vdaert sin
Ēn sommighē mēschen wenden mer dicker
mydts exempelē ontstechē tott mynen
des hemelschen vaderlandes dā aūmyd
leringhe Ēn een mēschē die dit exem
pelen d' vaderen hoert bringhe dulbeld
baere in den ghemoet Want hie wort
aūmydt den exempelē ontstechē to d'
mīnen des tooniedē leuens Ēn hēt
een rest ghedruckt dat hie pet weere
wāneer hie bekent dat ander mēschē
wel beeter ghewest hebben dan hie so
wort hie in d' herten vergramoedicht
Cyrillus Ick wil vtellen sond' twijfel
die dinghe die ich bekent heb vā erwer
dighen mā Ēn ich wil na volghen dat
exempel d' heylighē leeres Want ich be
keene daerlyche dat marcus Ēn lucas
niet aūmydts sien mer aūmydts hoere
dat euangelium behandt dat sie schrijuē
Ēn op dit ick allen twijfel af doe so
wil in allen dingen die persone nee
mē daer ick vā ghehoert heb Ēn ich
begheer duetu weetst dit ich in somm

gen punte allene hoilde dē syn en mē
mygen punte hoilde ich beide sin end
woerd ende wolde ich vā sommigē perso
nen allene die selue woerd vertellen
die sie my mit grauē woerdē ouerlede
so solde onbequeme schrift vorde dat
ich nu nyt vertellē wil heb ich vā er
samen alden manne bekant Van honora
tus abstinencie ende voe om synen wil eyn
voysch in den herzthe gheuāghet waert

Honatus de heyser oeriste
lamptenā hadde een dorp m
den lande sannie ēn dier
was een van synē ackerlu
mānen die hadde enē soen ghenoemt
honoratus Dese wies in siner nyster
hoefet ontsteelzē alimōs abstinētie
to der minnen des hemelschē vaders
landes Hie blenchte in groter heilich
ēn ontfelt om selue vān allē idelen
woerdē ēn als ich vorsecht helbe
castijede hie syn lichā alimōs abstin
nencie In enē dieghe maeten syn
olders enē nabers een weyslaw dier
was vleysch bereyt to eeten Do hono
ratus dat vleysch met groetē en wolde
om sin abstinētie bestondē em syn
olders to bespotten ende to segghē et
meynstu dat wy dy in dysen herzthe

vissche haelen sullen In d' steede plach
men vā visschen te hoeren sesse mer
mē en plach daer stene vissche te sien
Do honorius mit sinsdinghē waert be
spot wart ontbrack daer haestelicke
water in d' overstap Do stinct die mae
get mit ene tonnen te der fonteynen
om water te haelen do sie waeter
putten stinct een visch in d' tonnen
Die mägget ghinc te huys eñ storte die
water we mitē visschē in al d'
volcke ende vā den visschē hadde h
honorius al d' dach ghenoech te eet
Die verwonderē sich alle ghaedr eñ sinn
ighers en besproetten met mer Want
sie bechonden honorius abstinēcie te eē
die sie tō hoeren bespot hadden ende die
visch des berghes verdroech also die be
spottinghe vā d' menschē ghaedr Do hie
weert ghinck in ghetē dēchē want hie
vā sinē voorghenomē hē haestelicken
vrij ghegheē eñ in d' steede die fondē
heer stichtede hie een closter eñ wert
daer een ouder vā twe hondert mon
nicken eñ sinn heylighe leuen ghas
ghenet exempel daer al dat land

woche den dal des berghes mitē teyke des
Dyn closter hellighē runes hielt
Stonc ende an eñe steen berghe eñ

et ghemiel op eñe dach dat hauē sinen
cloester een groot steen selscen vā d
berghe die quā vā de steyghende berghe
neder vallēde eñ selscen dat hie al die
cellē vnielen eñ al die hoeghe dat
vallē solde Do die heilighe mā den steen
vant hauē comē sach trec hie stedelicke
an xpō maenne hie trec uut sijn tech
ter hant eñ sloech tegen den steen een
teken des heiligen cruces eñ bestichte
den vallende steen in die sijt des stey
ghers berghes Alse die ghestelicke mā
Laurencius bestichte so en was dier ghen
steed daer die steen sonder schade val
len mochte daer vmme suyte men dier
nochte den steen hene noch te hanghen
d an den berch mochte of hie te hant
vallē wolde ¶ Petrus Hoert dese ghloriose
mā ocb erst eñighē meyster ghehat of
dat hie naemaels meyst' wenē mochte
te vā vel discipulen ¶ Gregorius
Ick en heb my ghehoert dat hie enighes
mēschen discipel was want die ghaue
des heilighē gheestes en wort nine ghener
e benaemet die ghewoente d'rechter
wāderinghe te dat menighe hauē an
dren mēschen wesen en sal die niet
ghelecrt en heuet snd' andrē mēschen
te wesen eñ hie en sal den anderē ge

hoꝛsamheit ghebieden die hie sinē seuer
sten niet nisē en heuet beuesen Mer
et sint sommige mēschen die vā den hey
ghen ghesē so inwendelike geleert wenē
dat sie die inwendighe leer niet en be
houen Hochstaut oꝛ vrāl en sal van
kranken menschen voꝛ ghen exempel
ghenamē wenen op dat die kranken
en sēne niet en vermeesē vuule to
wesen vā den heligē ghesē ende als sie
versmaen eens andēs discipel to wesen
so wenen sie meysteꝛs dē Hoechmoe
dighe Hochstaut een mensche die vuule is
vā den ghesē ghaets die heft openbaer tey
ken sinne ghenāē alse dēchdā eē ont
moedicheit eē iwāer dē se trie in
synne sielen volkomelike vōgaedert
sin so heft sie openbaer ghetuich dē te
ghenwoꝛdicheit des heligen ghesēs Men
en leest ock niet dat iohānes baptysta
enigen meyster hadde eē xpō die den
apostelē mit sinne tegenwoꝛdicheit leend
en vōgaedde iohānes baptystē niet m
dē inhame onde sine discipule mer
dē hie vā hynen leend hiet hie vā bu
ten m sinen veyheit bluien Also leend
moyses dat ghebot ghaets m dē woeste
nie vā den engele eē vā ghenē men
schen aꝛer als iw voꝛghescheit helbē dē se

Ende sulke manieren misdaden even end
met na volgen Petrus et reliquos
nu mul dattu segghest merck hude
dattu my segghest of Justinus mul
ancgen naevolgher van sine discipulen
gheleert heuet Van liberty verduldicheyt

¶ Gregorius Die alre ernerdichste man
Hiertmus was in d' tyt dat die koninck
torila regneert graeft des voorgenoem
den clooster Fundo Dese hadde gheweest
des heylighen mans honorato Dese Van
em veele vel loefliken verele en die
voorgenoemde Lazerus die noch leuet
ende in der tyt een seer vruechtlick was
die ghelick my vele daedē van em to sedt
gen vā welken daedē ick nu vtellen
wil die ick ghedruckt In d' voorgenoē
der grammaten sammē leet dese heyl
ghe mā eens auer wedy sin sacken
mit des clooster ende des auer in der stede
die hertoghe vā den ghotē gheē nuyt
sinē heer twart die knechte ghaeck
vā den volke vā den peerde ghenorpē
daer hue op sat hue ontfenck ver
duldlicke de schaeck en ghaf em
die sweepken die hue in d' hant had
settende hielt die op dat dy hebt die
gy dat peert med dinē moetet redy
weent als hue die ghesecht had ghaf hue

em to sīne gebeed Des vergenoem
den hartoghen heer gūi haestelicke to
der vloet ēn quer leghende sie om peer
de mit spāē to stoten vñ to slane
ēn mitte spaeen bloedich to maeke
Doer de sie lange gheslaeghē mūē ende
mit spaeen bloedich gemaeckt bleue
sie onbeweechelick ende sie ontfeecten
dat water recht alō dm dat de ne
rijders van langhen slane moede ge
ward waren seeckde een tū em dat
sie dat leden om die misdaet die sie
tegen d knechte gedaē in d weeghe
gedaen hadden Als hant kieren sie
wed' vme ēn vonden hiertmū neder
leggende in sīne gebeed sie seeckde
vñ em stant op ende nym dyn peert
Hie antwoerde ghaet in vreeden ick
en belgome des perdes niet Sie saē
af ende boenden em tegen sīne wil
op den rugghen daer sie den nest af
gheworpen hadden ende ghingē rechte
voort vart em Do liepen om peerde
so haestelicke als die vloet daer sie
erst gheens sins aī gaen en wilde
recht af daer mit alle gheen wader
in der vloet geweest en hedde Ēn also
geschiedde dat de dm knechte gedaē
sijn peert weder gegeuē want doe

wtē em al sm̄ geeerd to willē ¶ Wa
em die wandt met sien en houden d
lue in sīne gebeed lich :

In der selver tyt quā een prince buc
tellinc gezeynt mettē fransoysen m
campanien eñ daer wās een gerucht
te dat in de wergenaerd, kenecht gaeke
cloester vā gelds were daer mynne
dynghē die fransoysen in dat beedhuys
daer hye lach in sinen gebeed eñ he
stonde mit wreetheit libertinū to sie
ken ende to topen daer geschiedt eē
wonderlich dinck die fransoysen gyn
gen mē in beedhuys ende sochten
em eñ stotten em mit spē waeten
ende so wordt sie aumidē vblindt
bedragen ende gingen lēdich wt dn
cloester ¶ Wo hye enen dāf wreeter

Op een ander tyt geschiedt dat
hye om de cloester saeke wt de
abt gebaet die sīne meyster homo
nitj nauolgher was wādenk hie te
reysēnen ende waer dat dese libertinj
wādenk daer droech hye mit em om
die mēne de eerwerdigen paters
honorati haesen in de schoe Inet
mē gereeder op een tyt de hye wā
denk daer wech dat een wyf gro
soens dede lichaem droech Die sach

den knecht gods_ an ende was ont
steelzen mit mynen ons soens
se hielt sijn peert mitten tome en
seckel mit den ede Du en salst gees
sins van hier scheiden er du mijne
soen bisechest hie ontsach em van
den eet ons bidens en sodanich mi
rakel was em ongewoentlich ver
vijne wolde hie em niet laten van den
live/ mer do hie des niet gedoen
en konde was hie bestaen mit de ge
mode hier moegt wy merken wo
danigen sijnt hie mit den herten had
De strecken tegen een sinnechelicke
sijnre wandringe ende studierem
medlid mit den broedigen mede
gheer tot meere gloriē gods so ver
nam die studierenheit dat heeft
sam gemaect dat hier ūme stuck was
manier van der studierenheit ver
mōgen was want et en was er geen
gedeelsam gemaect wordt van der
studierenheit met vrijnen hier
vme stont hie van den peerde ende
beegaf die kinwen hie reckede wt sijn
hant ten hemel ende toech die hasen
wt sinē schote ende leegde sie op de
doden hunds borste ende die wyle dat
hie dat hoeft des hinds siede weder

to dyn lichame Hyc nam dat kynt by
dr hant ende gaft dr Joesuester mo
dr lauendich weder ende wandrde do
vort synen weg dn hyc beſtā had
Petrus Weer wrachte honorat⁹ ver
dienſte of libertin⁹ gebet de wrachte
dſes mazakels Gregorius In dn
werke dſes wonderlicken tekens
vergaderden en dſer wyſer ver
druſte met de wnes gelone ende
ek vermoch dat libertin⁹ de duer
bne vermochte want hyc mer be
trauen hadde van ſynre meyſters
kracht dn van ſynre ſelues verdie
ſten ende do hyc ſynre meyſters hafen
leechde op de doden lichame bonſt de
gelooffe hyc dat ſynre meyſters ſiele
dat verkregen machte Daer hyc vme
bat Want de ypſete elizeus Joesly
ſynre meyſters elias mantel de en
entallen was do hyc to hemel vuer
op d vuerigen wagen ende do hyc
to dr ioz Aue qua ſloech hyc dat wa
ter mit mantel ende dat wacter en
delde en met mer do hyc ſeechde wa
r is nu elias got ende ſloech dat wa
ter ander weruē mit ſynre meyſters
mantel delde hyc dat waeter ende
doegde voets duer dat water Do

ne merkestu nu wo brechtich dye
ootmoedicheit is Want dezens ver
machte de sijns meesters knecht be
wesen de hie sijne meesters naeme
in der gedruckenisse had ende wante
hie onder sijne meester weder keerde
to d' ootmoedicheit Daer vme dit hie
dat selue mirakel dat sijn meester
gedaen hadde ¶ Petrus Ic belaeuet
my wal dattu segghest mer ich bid
de dy of daer yet mer sy to seggen
vā desen heiligen mānē dattu dat
willeste vellen tot ouser stichtenisse
¶ Van libertinus groter verduldicheit
Gregorius Daer is noch mer to
seggen mer ich en weet met
of daer ymant is die dat nauolgē
wil Want ich gelooue dat die deegde
der verduldicheit meerre is dan
teikene ende mirakule Dat geschie
de in enē dierste dat die abt die na
de eerwerdigen honorati dit dat
dooster regierde onderstecken wart mit
groter woernicheit tegen desen eerwer
digen libertinū Ēn Want hie gene
raden en want daer mē een mes slāē
mochte so greep hie enē wetschemel
ende sloech sijn hooft ende sijn ansichte
so seer dat al sijn ansichte sweol ende

blau waest do hie to male seer geslaegē
was grimm hie al sinnende to sīe bedd
des andrē daeghes moste hie om sieken
wil des cloesters wt wesen Hier vīne
do die metten wt was quā libertinus
to synre abts bedd ende leggende aenroe
delick syn gebet Die abt wilste wae
seen libertinus geeert eñ gemynne was vñ
allen mēschen eñ daer vīne vriend lie dat
he om dat onrecht dat hie em gedaen had
wt dē cloester gaen wolde eñ hie vraegde
em seggende waer wilstu gaen Hie
antwoert em Vader daer te zen sieke
des cloesters die ich met vorby gaen en
mach want gysteren heb ich dat gelau;
dat ich daer lieden comē wolde do wart
die abt bewoecht vā grondē sīns herten
ommerkende sīn eygen hartigheit eñ waest
heit ende libertinus sterkmoedigheit eñ sachte
moedicheit Hie stranck op vā dē bedde
eñ riet libertinus te vasten eñ seedert dat
hie gesundigget hed eñ dat hie schuldich
were die sodanigen mānē so groote weeg
heit ende onrecht dem derde Hier en tegē
riet libertinus vaer des abts voete wedr
ende seedert dat hier gheleden hedde om
sine eygene schulde ende met om dē
abts waerdicheit eñ also geschiedt dat
die vader quā tot groter sachtmoedicheit

en̄ die ordinedich̄ des hſcapels wart een
leringe des meſters Do liberius̄ om
des doeſters nuttichheit ende om die gheſet
te ſacke wt gheſtaen was wachtede em
vlitechede mit vigonde vel mans en̄
eddinghe die een alders ſeer plechten te
erē wo hie ſo gheſtadichlē bleuē anſichte
had hie antwerde em weder ghiſtere ghe
ſchiedt vnde nymmer ſunde wil dat ich
im ſtrette an d̄ voeſchreemel en̄ dier
leet ich dat wā en̄ ſo bemuede die heilige
mā die eer d̄ waerheit en̄ ſims meniſters
en̄ en melde niet ſims vaders mſdaet
en̄ en dy ocht geen ſunde d̄ walſheit

¶Petrus Had dſe erwerdige mā liberty
mus daer du dus groote tekene vn̄ my
racule wā vrellet heſte in ſo groter vgaerd
inghe penighe maniolgaers in d̄ doeſdom
was to d̄ ghebiede des ghenkyners een ſlan
ghe ghuede lichtē auer d̄ weeg ende die
dief bleef hangende an d̄ tuine

¶Gregorius Felix dy du wil bekāt heſte
die mi lieſt des vorſteenemā doeſ
ters prieſt was heuet my vel wonder
licker dinghe verteld wā d̄ bracken des
doeſters ende ſomighe pūten der ich my
ghedinche wil ich ſwigen want ich
haeſte my ander dinghe to vrellē mer ē
dinck dat my wā een vrelt is en wil ich

ghecns sins versiurgen In x̄ selue cloester
was een monich van enē heligē leuen
die x̄ ghaerden plach to vwaerē dier plach
een dief an x̄ tuen to climmen en neme
hicke dat warmoes hen to hadē Do die
monich wel ghewaent had en lutel wijle
en sach dat hier een del metren voete
verreek was ende dat ande ave ghepluckt
was ghinch hie al den ghaerden vme en
vant dn wech hier die dief in to climmē
plach Hie wandrde weder an x̄ selue
ghaerden en sach eine slanghe Hie ghebot
der slanghen seggende volghe my na Ēn
also ghinch hie to den ghaerde hier die
dief in to comen plach / ende seechde to
der slanghen in den naemē ihū ghebie
de ich dy dattu die ghat bewaerst ende
en laat dn dief hier met in ghē rech
teuoert rechte ouer die slanghe ave en lach
dwaert an x̄ wech Die monich hierck
weder to der cellen Do al die brocders na
den middaghe rustēden quā die dief als
hie ghewoentlick was en clam auer den
tuen / en do hie x̄ voet satte in x̄ ghaerden
sach hie haestelicke die slanghe liggē auer
dwers in x̄ weghe waer hie seer vncert
en viel wedachter waert an x̄ tuen
en sijn voet bleef cleuen den schoe
hangende an x̄ tuenstaeke en also sleck

Ihe mitt̄ hauck nedrunet Ihenr die ger
dener weder qua In der gerbaetlicht tyt
qua die gerdener weder ende want den
dief hangende an d̄ cruce Ihe seechde to
der slangē ick kanicke mynē gnade wat
du vnrecht hevest dat ick dy gebot gnade
mi hen wedderwoert seggende die slangē
wan dier Ihe qua to d̄ kruce eñ seech
d wat ist. broder got hevet dy myn mer
galeuert mier wīe wilstu dus wieke
der monicke arbeit steeken Do Ihe dit ge
gesecht hadde loesde Ihe des kruces vot
van d̄ crune dier Ihe ane hende ende
sette em neder sond' quessinge Ihe ser
d em volcht my na eñ Ihe leide den
to den mītanick des gardens eñ graf
em dat mūnoec mit groet soetheit
die Ihe steelen wilde ende seide to em
gaenck eñ en steede vant an mer mer
mer wāneer du nest hevest so kumi
hier to my eñ al dittu mit sunden
pinst to haelen dit wil ick dy willich
licke geuen ¶ Dextus. Ick vinde nu
dat ick to vergenes gewaent hebbe dat
dier grote vaders in ytalien geweest
en hedden die teikene dan ¶ Van eyrius
Gregorius Die erwerdige vader fer
tinat) eñ vel andre erwerdiger
mañ hebben my gesecht dat ick in

wertellen wil In der pumicē vā valerien
was een seer helich man equitius ge
noempt die vm verdienste sijns hely
gen leuens van al den mēschen van
der puynaren inne groter verwonder
nisse seer geeert ware ende die von
gensende abt fortunat⁹ was een vro
lick ende wal bekant Dese equitius
was in der seluer pumicē om die gheer
heit sijnre heliclwic een vader vā vel
doesteren Do hie in sijnre roeget van
der berazinge des vleysches seer gemaut
ware gaf hie em seluen noch vlitelic
ker ende sorchuoldlicker te den gebeed
Do hie mit stedigen gebeed van dē al
mechtigen gode hulpe sochte duchte
em die in einer nacht die die engel
te em quam ende sneet em eñ em
duchte in dē visione die die engel af
sneet al dat vleysch dat em bewegen
mochte eñ vā d'tijt voirt an was hie wl
komelicke vloest vā d' berazinge Do hie
mit driualdigher cracht des almechtigē
gode gehulpe was begaen hie die wille
te regieren alse hie te weke die māne
regiert hadde nochtans vermaende he
stedlicke sijn discipule dat sie in desen
pume sijn exempel met lichticheit na
volgen en solden op dat sie met en vre

Jden want sie ase game mer entfangē
en hadē Van basilius den tweuer
Nder tijst do die tweueners in ases stat
van twine gestangen wordē Was dier
een worste van dē tweueners basilius
gestoent die vloe in monick habijt
eñ quā to valeriam dier gynck hie
to den erfamē bisschop eustreiū eñ bat
em dat hie em tonverticē wolde nem den
abt equitius een steed in sinē cloester vm
sine siele te beholdē Do quā die bisschop
to dē cloester eñ leidt mit em den tweue
ner basilium in monick habijt ende bat
den knechte gadō dat hie den monick
entfangen wolde in sine vgaderynge
Alsdant sach die heilige man ases tw
ueners an eñ seechde Vaed' ich sie dat
ase den du my benedeist en nē gheen mo
nick mer et is die duuel die bisschop entsetze
entwerd em du suchtest Vaettu met
den en dreust dier ich dy vñe bidde
Rechtuoert seyde die knecht gadō ich
segge dat ich en sie nē wesen mer op
dattu met en vmakst dat ich dyne wil
met doen en wille so de ich dattu ge
biedest hier vñe nē hie entfangē int
cloester Da wendy dieghen hier na
gewelt dat die knechte gadō equitius
om die gelouigen dat tweert gadō

to predichen veer ginck wan synre cel
len Do hie hen gestaen was geschiedt
in eñ conssteren claester dat hie be
waent dat ene conssterr die na d' ge
dueute des vleyschs schone scheen to
wesen began die hoyde to krigen eñ
van groter bangschicheit began sie mit
luder stēme ende mit knersse d' tant
to segsen nu sal ich sterven tē sy dat
die moneck basilig to my come ende
he my gesont make mit synre artze
dije Nu hier en was nergent een
moneck die sonder des verschreue pueers
tegenwordicheit deste gnaen tott helicher vergaet
inge der iuncfeñ wo vel myn die mo
neck die daer noch mes gecome was
wes leuen die broeders noch niet en
bekanden Iuer vijfe sanden sie haeste
licke eñe baden to den knechte gades
equitius ende haetscapte em die daer,
ene nūme were he nut angemeeren
bernende hoeck seer gequellet were
eñ aertsoldich begerte des monne
basilius vandingste Do dit die heligste
mā hoerde began hie mit onwendicheyt
den en wenich to lachen eñ sende Secely
de ich met dattet een Juuel were eñ
geen moneck staet hen eñ vermet sen
ut celle eñ en wilt niet sordmoldich we

ſen wnr die magget ſtades wat ſie en ſul
vā deſer vrē an ſteen hund' vā d'ſelde
leden en ſie en ſul kuſilen niet begreē
Die monick die wt geſaut was ſtā
wed' te huys en becand dat die ſuſter
ſtades in der ſeluer vrē geweeſen was
do die knecht ſtades eſcapt die weer nā
dier was et geſeedt had Deſē ſelige
mā leeft in der kracht des mandes
na gedolget die exempel ſinre meiſtē
die dier geweckt was te dē demen
conuncx ſoen en en geſondt ſtaf allene
me enē wenck alſo dat die vad' wed'
to huys kwam en becand dat ſijn ſoen in
d'ſelue vrē geweeſen was do en alſo ſeer
d' ſijn ſoen leuet Al die monicke vand
den ome vaders gebot en vbertē d' ver
ſakenē wenen vrē deeſter Do die bey
dreuē was ſeedt hie dat die vaeke an
mids de kercke conſt eſquen' elle vp
geſpanghē hed en die luchte en nachtat
en konde hie geēn monick quetſen noch
dier na wat hie in d'ſtat vā wonē
gebeant ¶ Wo een ſelige mōne latin
den ſijn ſonder ſeegenunge :

In enē dieſte ſtonde enē magter ſta
des vā d' ſeluen ſonſterē deeſter in d'
ſtaden en kwedt begerde kuttick te weē
en ſie dier ſach Die ach een begerlic

he cñ vergat on to teikenñ mette ter
ren de heligen cruces cñ rechteuoert
mit sie beseetē mette Juuel cñ storte
der neder Do sie kuncte vā d' Juuel ge
moeyt wart ondaecht sie ha esselick d'
heligē mā eyenē op dat hie gerunste
quene ende verlaesse sie mit sinē ge
beede ende rechteuoert do die heligē va
dr m dē gaedē gnā began die Juuel
we nōnen mondē to tuyen rechte of he
an ontschuldigen solde cñ to segghē wat
heb ich gedaecht wat heb ich gedaen
heb sar op d' kettuhē sie gnā cñ beet
any Die mā gaedē gelaet cñ mit gro
ter onuerdicheit dat hie we gunste cñ
gene steede en bed in dr hernitē gaedē
hie genade alrehande we cñ en deede
sie voert an met mer moeyen
Vo eyenē gesant was vā gaedē to predichē
Cñ edel mā vā d' puincie myrrie ge
noemt Felix die cñ vad' was d'
ses rastorius die m mit ons hyner to
me woent sach dat dese eruerdige va
dr eyenē sond' de heligen wijsinge
m allen steedē vlitelicke predichte n
seedyde hie cñ we koenheit d' vrent
schap die hie mit cñ hadde Vo der
sten predichē nu du gene wyssinge
cñ heneest cñ vā den paulse saer du

end' gesecñ

ond' gesecten bist geen oelof antfangē
en heuest Dir heligte man wurt wt
sinē waigene gedwongē to antwordē
wo hie oelof antfangen had to gredic
zen en sēde Dattu my nit segtgest
dat heb ich dick anderlic mer nit
mer macht sachs ich nit dē visione
ēne schonen jongelnick by my staen
die ene vlieme op synē tonge leckde
en sēde my sie ich heb myne woerde
sat in dinē mond staenk wt en prē
dicke en wā dē diengē vorr an en kan
ich dat woert gades niet vsswingen al
wolde ich och versuingē Detrus Ich
wolde och wete dē valschē werth die
dusdanigē staue antfangē heuet ¶ Die
gross Detre dat gud werk hompt
wtē staue gades en die staue en hopt
niet wtē gud weldē anders en weer
die ghenade gene ghenade Die staue ga
de dinē altoes eer dan die gude werke
mer wtē gudē werkē wassen die
staue en wenden vnnereet Bedstat op
dattu helzēnen magest sijn heligte leue
so vil ich v segtgē dat ich wā dē ersamen
bischop albino gehoert hebbe en dē leue
nach vel mēschen die sijn leue becat hebn
Mer wue sodisten nach mer gudes werkē
to werē do die vermeidē sijne leuene

anbeeckh mit vlitich d' predicatē Ihe
was ontsteckē mit so groot vuericheit
sielē to winnen dat hie vel cloesteren wester
e en alre weeste hep vm die herkē en
vm die sloete en vm die dorpe en m d'
gheloeuigher mēschen huse en vlueete
oer heirē to d' minnen des hemelschen
vaderlandes Ihe was so vsmaet in de
dinghe dat als hie pmāt groete dē lie an
wetant was die vsmaet een wed' to grueetē
en mānier he veer ut teechē solde so plach
he to sittē op dat snoedste beest dat he vin
den conde Vom dē toem hadde hue een
haē helpere en vom dē sacdel dē schā
pes vell Ihe plach selue sekre to drae
gen vā pelsen an vend' siden duer ine
meē boeche d' heligher schrift en daer he
comē mochte daer spende hue die fon
teyne d' heligher schrift en malcā nat
die heirē d' mēschen En dat gemeichte
vā sinre predicacien quā to vmme in
der seluer cnyt schiere die clerike des
stoels vā vmme en claegdē dē pauis sect
gende hie to dese ruistere of huesmān
die vā em selue an, nempt die macht
to predichē en em vmeeten heft an to
nemē dat anbeeckt onsse heirē de
pauis en hie mochtant ontfeeten to
huer vrīe so veer alst v behaecket so

Laer ymant na em ſende die oen hier
brengde op dat hie beteyne wat dat recht
is der heliger kerken En alſet dick ple
gat to geſchien dat die gene die m vel
iungē bekümert ſin mit anbrengūgen
bedūgen wenē ſo gaf die paus d' kerkē
volbort ēn geboet dat mē den leidē ſolde
to d' ſtat van rome op dat hie bekende wo
die mate ſijns ſtaets were Hie ſande na
em d' beſchermer d' kerkē Iuliānū ſo
genoemt die namaels biſſchop wart to
ſabinē ēn gebaet em dat hie equitiū mit
ſtoc ēn leiden ſolde alſo dat die knecht
ſtaets steen anet en lede vā d' dat hie
daer gedaegt wart Hie wolde om der
clerike begerte dat haeſtelicke vaullē
ēn hep geringe to ſinē doeſē ēn vant
daer ſonnige bedrūē ſitten ſchrüē ēn
vragede wāer die abt were die ſeechde
em hie meeyt hoey m d' dale die on
der dſen doeſter gelegen is Deſe ſel
die iuliang had enen ſeer houdigē ende
bruſtē knecht daer hie nauwe herſtappe
uit hebū en konde Deſen ſande hie wt op
dat hie equitiū haeſtelick tot em haelde
die knecht liep ſeer ſnellicke mit ēm wre
den gemoet ander die hoeymaet ēn ſach die
alle an die daer hoey meyde ēn vragede
wie vā em equitig were redgeuoēt doe

hie gheboert had wie eenich were ende
hie een vā veer sach wart hie bestreken
mit ontsetenesse ende hie began to beven
eñ ōmechtich to werde also seer dat em
die bene wanne draegē en mochte hie
quā al beneē to den mā gaets eñ greep
ontsachlicke sijn helicte bene in sinen
arm eñ kusste sine lippen eñ tanden
ē en dat sijn hē to eñ gheconē was
Die knecht gaets groette em wedr ende
gheboet em seggende loert op die gruene
hoep eñ brenghet voder ē beeste daer
sy op comē sin Hier is noch lutel
to done als ich dat volbracht heb so
wil ich dy volgen Dese beschermer der
herten inliang die vā ē gaes wt ghe
sant was vīwondert em seer wat suche
dinget wesen mochte dat die knecht so
langhe toeuck wedr to comen do he ē
knecht sach wedr comē eñ gruene hoep
op sinē halse draegende wart hie seer
tornich eñ began to ropen eñ to segghē
Wilt ist dat ich gheboet dy enē mēschen
to brenghen eñ ich en heit dy geen hoep
draegen Die knecht antwerde em dō
du sliechst die volghet my Die knecht
gaets quā mit stickapten schoen ende
broech die swaert of seyde op ē halse
Do hie noch veer was seechde die knecht

ſmē heēre dat dat dw ſtene were d' he ſocht
te. Alſo ſtant do iuliane d' kneeht ſtaet
ſtaet vſmaet hie em om ſime ſmoet ha
bste wil en bedachte nv hie em wreet
he ſolde to ſpreeken mer rechteneert de
kneeht ſtaet em ſtenaket wart iuliane
ſo ſeer benaen dat hie kenet en name
mett tonge ſpreeken en kond mer vn he
ſteonde wat nochtant liep hie mit ene
onmoedighē ſpreet to em en wel em to
weeren ende bat dat hie weer em bidden
wilde en ſeeſte dat ſim vader de paus
herſende em to ſiene Die erſame man
eſuia' began d' almechtighē ſtaet ſeer
to danckien ſeggende dat em die ſuſte
ſtenade animōs d' paus ſtenaedet hed
Rechteneert nieps hie die broeders en ge
lont em dat ſie in d' ſelver vren die beſ
ten kereden ſolde en began Iuliane an
ge ſtane dat ſie rechteneert terſen ſolde
Iuliane antwoerde em vad' dat en mach
ſtene ſime ſtelchien want ick bin ſo
moed vā den weege dat ick hudē met
terſen en mach Do antwoerde hie ſoen
du bedroeneſt my want iſt dat wy hui
den met en terſen ſo en ſulle wy ock
mazgen met terſen Die kneeht ſtaets
bleef tegen ſime wille die nacht tuſch
en d' cloeſter vme dat iuliane moedwac

Cñ sier des ondrē duerps do er lesta
te ledē qūā daer een riddr
op enē perd die moest stelpē was
en leechte iuliaens enē brief daer en
de paus in stelde dat hie den knecht
gados niet moeghde were uyt x doest
te brengen Do hie den ionghē vragede
waer om die sentencie wedr vñe ge
repen were bekandt hie dat in d selue
nacht do hie uyt gesant was die paus
in enē visioene seer verueert met
vñen vñe hie doorste senden vñ x
mā gados te dienen Iuliaens stont
verbaest op enē hoeck en in de le
ghen maecte gebet enē seechde ons
vāder die paus bidt dattu blijfst
Do dit die knecht gados hoort was
hie bedroest enē seechde en sidt ick jo
ghesteren niet waert dat wy met
verdrietheyt en reisens so en solde
wy niet gheerlooft hebben te resen
Do helt hie den uyt mynnen ene corte
pijle in synre cellē enē wou sinē ar
beit Als hie om uut troestes tegen
sinē willen Wette helpēde in wo
ghoter hoeck gados dat sie sin die em
selfē in desen leuen vsmaen enē was
ū gad gheert wenden enē em met
en schaemē vñ x menschen vsmaet te

weſen ende dy ſtene lichte meer van
de ogen ſtaks dat in amen ogenblick
ogen en arme naeſte ogen allermyddes
pabre ſtonden bedreue ſtraet te weſen
Hier bine ſecht de waerheit in den
ewangelio tot ſynre ſtyt dat de v
ſtue verrechtwerdichter van de meſchen
wer ſtot heyt uns here Want dat
voer den meſchen ſtaet is dat is voer
ge wtr ſtaet Petrus Hy wonderde
dat ſulke ſnelle bedragē mochte werden
ſtan ſulken heligē man yet to dane Ge
ſtraft Petre wat wonderſtu dy dat wy
bedragē werde de meſchen ſin herteſtu
verſtaē dat dunt de de ſtreft d'apſtolen
plach to helle ſentencie ſtaf te ſtan den
onſchuldigen ponetes ſoen de ſyne
knechts bedenachtige werck hoerde
Hy want dat minnde dunt geſchiet
is ſo geloene wy dattet wt de vberſtene
edel ſtaks rechtwerdich wat Rochſtant
en kūne wy mit meſchelicken weken
met ſtelen wes et rechtwerdich weſen
mochte Hier vmme en iſt ſteen wonder
dat wy de ſtene apoſtelen en ſin ſamenſt
mit bedeuē bedragen werden In den
een vlieckes biſſcops ſtemede wort ver
ſtroyet mit menichuoldicheit d'ſorgen
en wanen de andacht ſtedeyt wort to

vel saeke so is die andacht myre tot alle saeke. Vñ so vel te lichtelicker wort die mēsche bedragen in enē dinge alse hie under bequimert is in vel dingē. ¶ Item er is seer wael dattu segghest. ¶ Antwoerdinge Ick en sal niet versuymen dat ich wil desen heiligē mānē bequame heb ute den woerden des erwāmē valentijns dē mynt abt plach te wesen hie sende myn de des heiligen mans lichaem in sunte lauwerijns kerke bestaenen was dat een ruyter up sijn graf sette eene kruse myt weine ende met en wilde achten wo danich enē wo groetē mā daer bestaende were. Do quam daer haestelick een storm vā den hemel ēn wiep die kruse die up de graeue stont veer uyt daer nochtān bleef daer al ander dinck stille ēn onbeweecket staende up dat alle mēschen bekēnen mochten vā wat verdienste hie weer was lichā daer bestaende was. Ick wil ock vertellen wat ich bekant selbe wt den woerden des erwāmē abts Fortunati die my in der eirdscheit in de gruben weiken ēn an der simpelheit seer behaechde up een tijt quame die tonderbes in die pruym tie uytteren ēn wt des erwāmē conuents cloester vluwē die monicke mit

beedhuys op sijn graf Die wrede lom
bards gingen met beedhuys en begon
den die mönnicke daer uyt te trecken end
wolden sie pijnrgē of met swerden dōr
slaen Do wart daer een monnick be
voert met groter vrouwen al suchtende
riep hie ach O heilige aposto[l]s behaecte
dy die dat wy alsō getracten worde[n] uwer
ynn en beschermenisse ons niet verlatende
do hie die geseecht hadde Wonden dre
wrede lombards beseeten mit[er] boser
gheeste Die vielen neder op die erde en
worden so lange vā de duvel gemoeyt
hentee al die ander lombards behanden
die daer buyten were end voert an en
dorse sie met mer die heilige steecken be
uuten of schijnen En de die heilige mā
alsō sijne discipule beschermde graf hie
vellē mēschen vrijheit die daer na op
sijn graf vloen ¶ Van constancius

Ch sels bekant van enē myne bisschoppe
die mēnich iaer lanck in monce hā
bijst seer griesselick in der stat vā auxo
rrana gheleeft heft end sonnige suldē
vaders van den selue lande bericht dat
ick schrijue wil Dy der selver stat re
steecht eine kerke in de heilige martelers
steynsā eer In d' kerke was een man
van heiligen leue genoemt constancius

die dier brende voer eñe hoest' Dat ge
ruchte ſinne helichert dā wrde eñ wer
to veller mēſchen oē Wanne hie vſinde
heeliche alle endſche dinge eñ mit gan
ſer andacht beſtrēde hie alleine hemliſche
dinge In eñe dieghe anthrath dier aly
in dr ſelver herten ende die vorgte
noemde kuecht ſtaden en hadde mit al
len met dier hie die lampē mede moch
te ontſtecken Dier vme vulde hie die
lampen mit wieter eñ alſt ghewoenlic
is ſtach hie papier myden mit wieter
eñ ontfenghede dat papier mete vuer
eñ dat wieter beand recht oft aly ghe
weſt hed Petre anmerke nu dā wat
dienſte dſe mā was die in der noet
die natuer dēs elementes verwandelde
¶ Petrus dt is ſeer wonderlic dat ich hoer
mer ich begheer to wete wu ſtemoedich
hie dā hemelen meſen mochte die dā ſo ghe
ter hadde dā buten was ¶ Gregorius
Du vraghes wu dat te rechte dat die wōder
lichs teikene die dā buten ghedane beteē
ondervolen ſwaerlichs dat herte dā hem
mē mit houerdien / mer als du de dinch
hoerſt dat die erſame Oſtacius dē ſo
machtich ghevochte bekēnen wu ſtemoedich
hie van hemmē was ¶ Petre) Du du my
ſachtmoedich mirakel ghedeedt heueſt nu

stichste my ock vā ȳ ootmoedich synre her-
ten ¶ Bretoen Want dat gerichte vā
synder heilicheit seer groet waer so grā
nier vel volck we vel aenmercken die em
begeuen to sienne In enē daechs quam
daer een ruytter vā verre steecken vnne
em to sien In dr selver vren geuyelt
dat dr helichte mā stont op enen holte
nen trappē enē corrigiende die lampe
Hye was seer cleynē enē vsmadlick in
dr gedaente Do die ruytter vlitelichē
vraechde die vā veer gecomē was Welc
ker conditiē were op dat mē em wy-
sen wolde Wart hye em gewesen van
den geestē die een betandē ¶ Nep alo
die suyuere herte/ do mēschen verdienst
oxklen na dr gedaente des lichaems
so en conde hyr met gelouē dat hyer we
re ēn hye so cleyne enē versmadlick sach
enē in des ruytters herte was dat seer
ontfelijdt dat hye gelyoert had enē mi
sdach/ Enē hye meynde dat hye so cleyne
m dē orde met wesen en moechte die so
groet in dē gerechte was ¶ Nep do een
van vel menschē gesecht Wat dat hyet
were versmaet hyē een bespottenē enē
serck/ ick hadde gemeynt enē groten mē
schen te sienne nyet Alse en selymt geen
menschē te wesen rechtuoert do dat

die mā gracie continuo hoert het hie
die lampe die hie corrigierde eñ steech
haestelicke af/ hie liep to ẽ ruisscher eñ
mā groet mynnen begaf hie em to mylsel
sen eñ to cussen eñ aenriecht em groet
liche dat hie em alsulcke edelke te wesen
eñ seide Du bist allene die mit ogen
ogen my to rechte angesien heuest Pe
ter wie mach mē mertig wes sie mas
dich hie van bynnē wat. die so seer my
d' den ruisscher die oen ōsmack Want
wodanich een mēsche in em selue selu
let dat woert openbaer wāner em mit
onrechte laster angedaen woert Wat alsse
houerdige mēschen em ōbliden in d' eer
so verblidē em die oenoedige als sie ver
smaet werden Eñ wāner sie sien dat sie
m and' lueck ogē snoeck syn so ōblidē sie
em dier vme want sie vsteen dat and'
mēschen also mā em velē alsse sie mā sich
seluen gheuoelen ¶ Peter Als ic dinem
so was dese mā vā briē groet in myra
culē mer vel mer mā bynnē in d' sat
nagedich ¶ Vā d' bisscop marcellinus
Gregorius In der seluer herkē wat
een bisscop genoempt marcellinus
vā ersamē leuē die was vā d' voeroe
uel seer eramdr dat waer hie wesen wd
d' dier moste em die knechte in d' han

An Dreechen In enen daechs tgeschiedt
dat alnmids die vorsiemichsten die
stat andtomtana ontstechen wart
mitten vuer Do sie sier brandt hepē
al die luedt tot vut den brant to les
schē sier Do sie ylicliche dat wieder
op gtoeten wart die vlāme so groet
dattet schoen dat al die stat vbernen
dē Do dat vuer al ontstack dat daer
by was eñ een groet del vā d' stat
verbrant had en hondt d' brant mee
mane wedrstaen Die bisschop wart
daer m & handē gedraegten eñ vā so
groter noet wart hie dier to gedwon
gten dat hie sinē kenechtē gebot die
em draegē segtgende setten my tegen
dat vuer dat geschiedt also ende hie
wart gestat m die steedt daer al die
kracht der vlāmen anstaende was
Die luedt begten mit wonderlicher
manierē weder vñe to kieren recht of
die vlāme riepe dat sie by den bisschop
met comen en dorste eñ also geschie
dt dat die vlāme do brandes daer staend
bleef eñ we gmack eñ en dorste vort an
geen huys of tymer weerē Dese merkes
tu m wat lyckheit dat was enē sieken
mēschen te sitten eñ mitē gebeek die
vlāme to bernen ¶ Dese ich an

merke eñ wonder my seer ¶ Vā mūno
sius ¶ Stratanus
Ich wil dy mi vrelle wat m d' naest' steed
by d' vorgenōder stae geschiet is dat ich
bestant heb vā den erſamē hssop marmy
and eñ vā d' gilde momde lauris de nod
hede leuē ¶ Walter lauris m dē cloest' sub
pentoma vā d' heligē mā anastasig vp
gewoedet is eñ dese anastasig was m
der vlitichent d' hedde eñ d' studer sek em
vsellet eñ woende na by d' erſamē mā
mūnsius die gruest was vā d' cloester
dat geleegē is m d' herdy sacracē dese
mūnsy leued ond' eñ seer scarpē vid'
synre cloesters ¶ Der die scarpe sēde synre
vadres vbrocdy hue mit wonderlicher
sachtmoedicht eñ hue gemck die broeders
so hatē m sachtmoedicheit dat hue synre
vadres toern sucht verſoende mit die
moedicheē Syn cloest' was geleegē mit
hadyste vā d' bergte eñ die broeders en
honden daer mit allē groen steed vind
daer sie eñē deynē gaerden makē mody
ten ¶ Der daer was ene deyne steed m
der tyt des bergtes die berūmert was mit
ene seer groten steen die vt d' bergte
gewassen was Op eñē dach dachte dese
erſame mā mūnsy dat die steed bequa
me moechte wesen to eñē hoef gaerden

weert dat die groote steen daer met een
were om een gat met yserre dat vastich
gaer offen te steen met wegte en macht
te tot dat steek do hie mit allen mysshapede
ǖ mēschelicke hulpe socht hie hulpe vā
gaste ende in dstilheit dnacht gaf hie een
in dsteek to sinē gebeed Do die brabrs de
margens to dsteed quamē wondē sie dat
die groote steen weer tū der seeck gegaen
was ēn de broeders staet myym gesellen
had ēne gaende to machē ¶ Up een an
der tijt do dese ersame mā gheesen lampe
in de broedhuse vp boende viel een lampe
ue synre hant en brack in deme stuckē
hie ansach een teer groot sijns ordēs ver
volgenheit hie vergaederde al die stuckē
ǖ dlampē ēn leechde sie voer dat altaer
ēn mit subtilē stuchē gaf hie em to smeu
gebeed Do hie dat hoest vp boende ǖ de ge
beede want hie die lampe al heel de he
en stuckē vergaedert had ¶ Item alde vrō
sie so heb wy nu myracule gehoert de olde
myracule Gheeraerd Willem bekennē wo
nūmosē in ēne myracule de ppheete elizeus
na volgede ¶ Dese dinck wil ēn beseeren seer
Gheeraerd de geseyde in ener tijt dat
om de cloester steen solt dy en was ēn
die tijt ansiende was die mē vā de dy bo
uē die vrucht vergaederē solde mer dieren

mure stene vnder gesien in x alyaemē
De vader xs closters dochte gift dat de
broeders al mylande vremden lueē holpen
onē dy vtgaedre op dat sie alsō vor ons
vrlendes leen x closte mit alle macht
brengē Dit hindert de mā grotes mūnos
mit groter armoedicheit op dat de broeders
grenē schaedē dr sielē en leuē alse sie vt gin
gē en sochtē gerum xs alys gen mant
in xs closters alyaemē seer wenich vnder
hē gesien wart so gebuert hie dat mē dat sul
ue solde vtgaedren eñ leggent in de pas
se eñ en brengē mit dier vt grene we
wenich datter ach were Die broeders dat
also eñ bradē x knechte grotes mūnos
wenich alys in enē clenne wechē dat ont
fenck hie eñ satter vor dat dranck eñ liet
sie alle gaedr vt gaen eñ hie lut x he
rē Dier na rep hie de broeders eñ gelue
dat sie x alle solde helpē in al de vaete xs
closters op dat al de vaete schuldē moch
tē to samē gē vñ s benedictē xs alys
Do sie dat gedaen hadden liet hie nochtē
noch al de vaete so lodich als sie weren
to sluē Des andrē daeges worden sie al
vol gesunden Hier vñ vnderwisten dat
werck s waerheit alle daegē vnder worden
de dier secht mē vnd werket heme nu to eñ
ich werte Vñ amē

In d' seluer tyt was die ersame vader
anastasig een notarig dser ghelicx breefs
to romē der ere vā der ghenaden ghades
biende ihe begrent allene ghad to dienē
ēn ghaf synre ampte auer ēn ganck in dē
doest' ofte in d' steed die ich vorgheroēpt
heb subpentoma ghenoēpt leide ihe een
helich leue mēnich iaer lanck ēn re
ghende dat doest' mit sordighuoldigher
vlitichheit hauē t doesten is ghelegen
een seer hoghe steenrudse ēn daer and'
to een diep dael dt ghesciet in enen
nacht do die almechtighe got de ersa
me vaders anastasig dsēr lome wolde
dat vā d' hoghen steenrudsen quā een
stēme die mit groter ghenichte lancsa
me riep segghende Anastasy cum daer
na riep die stēme noch seuen ander
bynamen elck by sinē naemē die stēme
riep dry eme corte tyt ēn riep t achted
broder do die vgaderinghe dse stēme
hoorde openbaerliche bekanden sie sond'
twiuel dat d' ghener dit hakende was
die daer ghenoēt were bynnen wenich
daghen hier na starf die ersame va
der anastasig ēn na em die ander broe
ders na ordinantie alse sy vā der ho
ghen steenrudsen ghenoēt were Nader die
achted broder die ghenoēt were do die

stēme een luttel ghesiwegē had bleef een
wenich dueghe leuendich de die andrē ghe
storuē weren de starf hye ock op dittet
sepelicke beweesen wordt dittet siwegē
der stēmen betekent had ene corte tijt
des leuens ¶ Nu hier ghescheet een
wonderlick dinck want do die erfame
mā anastasij solde scheidē vā dē lichame
was daer een broder die na em met
leuē en wolde die viel em to voeten
eñ bestan myt trānē vā em to bidden
eñ seide Ick bidde dy by dīn ghenē dien
du toe ghaest dat ich na dy ghene stede
dartsa tande in dēser werlt en blive
eer die scheide dach quā starf hye ock
die nachtant m d nachte onder dē and
ren broeders met ghewijen en was op
dittet sepelicke beweesen wordt die sine
tijt des erfamē vaders anastasij ghebet
vervullet hadde ¶ Doe Do dese selue
broder onder die ander broeders wer
ghewijen en was ende nachtant vm
des heligē manns bede wille van dēser
werlt ghelaten wart wat sal men dā
anders verstaen dan dat die ghene die
by ghade van ghroten verdienste sin
sonegē ock verbreken maeghen dat dā
ghade niet van ghesien en is Van
der vorsiendicheit ghades ¶ Gregorius

Die dinghe die gheens sins cū ghaen
wonsten en sine die en mach mē
gheens wijs verkrigen ¶ Voer die heilighe
mans verkrigē die dinghe mit ghelooue de
ghot alsō voorghesien heuet die mē sie mit
ghelooue verkrigen mach hyant die voor
sienicheit ghaets heuet voorsien dat die
verdienen mēschen mit arbeid tomen
sullen to de mysse ghaets op die sie mit
arbeid en mit ghelooue verdienē moeghē
die to ontfanghē die die almechtighe
ghot voor die beghin der werlt voorghesien
had em to ghenen ¶ Petrus Ick bidde
dueret jmmer mods sepelichter beweesen iberck
of die voorsienicheit ghaets mit ghelooue ghe
woerdē mach Wenden ¶ Gregorius Pe
tre dat ick ghesecht heb dit mach mē ghe
mighe beweysen Dit meest jnvaer die de
lē sende to abrahā Jn ysaack sal dy dyn
siet ghenaempt worden en lyc sende em
andersweruc als mē in genesi lesen Ick
heb dy gheset eē vader van vel volcke en
lyc belaueck em andiverue seggende al
lenedienē sal ick dy benedien en ick sal
vermēnichuoldighen dyn siet als de ster
re des hemels en als dat sant des oeuers
vā de meer Hier vnē ist openbaer dat
die almechtighe ghot voor ordynieert had
dat lyc almoes ysaack ōmēnichuoldighē

wilt abrahame saet nochtant is dier
geschreuē die ysaach dri here lut wor
sim hyrsiroume want sie onrechtbor
ren Die hē verkande en ēn gaf synre
hyrsiroumē selechē die sie ontfenck Iuer
vme ons die vorgesien dat abrahās saet
anmids ysaach vmēnichnoldigher werden
solde Waer vme kreech hie dri ene vn
rechtcher hyrsiroume mer Iuer we
se openbaer die die worsienicheit gades
anmids beeck vmme werck want ysaach
dier got abrahame saet in vnecrē wil
vlneedy met gelcoek die hie kinder helbē
mochte ¶ Petrus vme dese openbaer neck
en is geen twiuel in my gebleuen ¶ Bone
floys wilstu die ich dy vrelle Wat in dn
lande vā turien geschiet is op dietru lelē
nen maegest Mahamete mans in dē lande
were ¶ Petrus Ich wil ēn begeert seer ¶ Bo
nifacius ¶ Bonifacius Daer was eēn
ersam mā genoempt bonifacy die in dr
stat ferentē bisscop was eēn met gnade sedē
vende die ampt eens gruden bisscops de
ses mans miracule plechte ons to vertel
len die peinster gaudenicy die noch leuet
die in sine ioncste op gheuaedt is eēn dier
vme onerichte vrellen mach vā ons die
hie gesien heuet Deses bisscops keerte hyd
de groue aemoet Welke aemoet in gnā

herē pleghe to bewaerē die armoedich/ eñ
dat bisdom en hadde nier mer dan enen
wijngaerd eñ in eñe dueghe ware die wijn
gaerd nā d' haegel so seer vernielt dat
hier naeuwe bleuen en weuich wijnbeerē
Do die erſame biſſchop lamſacht in den wijn
gaerd ghegaen was dancbaer hie ghoetliche
den almechtighen ghot wanne hie bekande die
hie in siner armoede noch mer benauwet
ware Do die tijt quā dat die wijnbeeren
die daer ghebleuē waren ſolden rijpe werdē
ſaete hie eñe hoede in den wijngaerd alſt
ghewoentlic was/ eñ ghebiet dat hie d' vlij
tich bewaerē ſolde In eñe dueghe ghebeet
hie den priest constantijn ſijnē neuē dat
hie al die wijnmuere die in ſijnē bisdom
were bewaren ſolde eñ beghietē sie nā buē
mit rechte alſe hie to doenē plach Do die
priester sijn neene dat hoerde verwonderde
hie em seer dat die biſſchop rechte of hie
onſinnich were ghebaect dar mē die wijn
gaerde bewaren ſo hie ghenen wijn en hadde
nochtant en dorſte hie niet beletten want
vmme hie ſulke dinghe ghebaect mer hie
was ghehoerſam endē bereet die rechte alſe
ghewoentlic was Do ghinck die mā ghe
lijc in den wijngaerd eñ vergaederde die
wijnbeerē endē doerby sie en d'wijn persſten
eñ ghebiet dat sie al wt ghenghē hie bleef

dier allene mit enē dermen kinde dat hie
sulte vp die persse eñ nieret die wenich wijn
beeren treedn do wert x/wenich wijnbeerē
een luttel wijns vlocht ontfenck die mā
gads dat mit sinen handen in een dem
veetken eñ dilen dat in al die deynē eñ
grote vate die dier beneē waē also dat
al die vate schemē nauwe vucht te wenē
vā x wijne Do hie die vuchtichheit die wijn
in al die vate gedaen hadde trep hie sinē
preest' eñ gelwet dat al die armē quemen
Do began die wijn in d'persse te wasse
also dat al d'armē veetkens vnule wordē
Do die bisschop sach dat hie x armē genoech
voldaen had hiet he dat hint gtaen vā d'
persse Hie sloet x winkelre eñ segelde
die deerē mit sinē eygen segel Hier na
ginch hie rechtenoert weder to d' kerken
Des dridē dages trep hie to em dē worde
nōedn priester constancijū eñ do hie sijn
gebet gedaen hadde sloet hie x winkelre
op Hie vant dat al die vate vānlepen
vā wijne eñ hedde die bisschop luter gtrō
mē in den kelre al die floer solde nijt
wijne dūnloese helden Do verwoet he den
priester seer strengelicke dat hie dat wijn
tel voer sijnne dut mentadē segghē en solde
Wane hie had anet dat hie vīne de knudē
des mirakels vā mēschelicken laue be

ment mochte wenē en vñ bynnen wē
wenē wan sie vñ buten voyr en men
sehen dzet schone te wesen ¶ hier in na
wlghē sie dit exempel onses meisters
dat ons mit sinē eygenen exempele leert
den weg d'oetmoedicheit do sie sinē hf
sprake gheboet segghende dat sie dit visioen
dit sie gesien hadden niemand seggen
en soldē bent dē vñschen soen opstonde
vñ d'dode ¶ Doen want ick mi open
baer ersiele hebbe so lustet mw te warten
wat dit sy dit onse verloesere tuen bly
den dit gheschiede gaf ēn vlwet em dat
sie dit niemant seggē en soldē/ noch
tant ghingē sie hen kundichedent an
al dat land Hadde die ewige soen ghe
dē die mede ervaren te wittē wilde ēn
wittē heligē gheeste ewigen wollen in
desen punten die sie niet verwillen
en mochte/ ēn dit wnrdel dreens sine
vlaelen en mochte bluē do sie nochtant
wolde dit merre swighen solde ¶ Dan
den miracule dat die hē gheboet te swighe
ēn mochtē niet vsiveste en mochte wesen
¶ Gregorius .al dat onse vloesser vñ
vlerschlichē lichaem ghedaen heuet
dat heft he ons ghegheuen te ēnē exem
pel op dit wy na onser kracht sine
vorstappē na volghen ēn sonder val ghaen

mochte̅ den wech dese tegenwardighe leuē
Onse ſloeſer. dede dit myraikel ende ſe
loet dit dient ſwigen ſolde mochtant
en mochter niet verſwege̅ werke̅ op dat
ſine weruerraden knechte̅ na wlge̅ ſolde̅
dat exempel ſinne leue en̄ en groote din
gen die ſie doen alders begreue̅ te ſchu
len en̄ mochtant ſtille ſie tegen dinen
willen om and' luck ſtadighe ſtenel
dit werken En̄ alſo iſt groote ſtermoechdt
dat ſie oer ſtude werken begreue̅ te hur
den en̄ dat is groote mistrocst dat on
werke̅ niet verſwegen en mage̅ wende̅
Hier ende en wolde die he̅ ihesꝰ ſtaen
Inden dage̅ geſchien hue en mochten al
wal ¶ Nu wat ſinne leue willē ſolden
en̄ wate van en tegen ome̅ willen ge
ſchien ſolde dit heuet hue mit x̄e er
empelen ſiner leringe ¶ Vorꝫ et be
haeſter nu wal dattu ſeggheſt ¶ Overꝫ
wy hier is noch en wench va des he
ligen manne bonfacij werke te ſeggh̄e
en̄ want wy ſine ghedinckenisſe begonne
hebbē ſo laet ons dit vervolgen

Op een and' tijt was dier anſtonde
die hochtijt des heligē mertelaers
ghereons In ſ' ſteede woende een edel ma
ghenoempt fortunat' die mit ghoeē beed
dēn heligen biſſchop laet dit manneer he

by den heligē merteler myssē gedaen hed
dat he dī comē wolde to sīne huys eñ
gestē daer die benedictie Die mā gaf
en hondē een met schuerstrē dat he vt
mynen dī een dat Do die myssē vt
was quā hie to de vorgenōēden for
tunat' tafele eñ eer sie benedicte le
sen was daer een spelmā voer de de
ren mit eiē depen eñ spelde mettē
cymbel Do die heligē mā dat hoerde
verwonderde hie oen eñ sēde / och oelt
dese onsēligē vp dat Suet ich bin ge
comē to dī tafelē eñ ich en heb mynē
mont noch met op gedaen gaf to laue
eñ dese compt mit eiē depe eñ sleet den
cimbel gaet eñ geuet em eetē eñ dranc
ken mer wetet dat he dat is Do de on
sēligē vt de selue huse ontfangē hadde
mynē eñ broet Wolde he vt d'deē gaē
mer haestelicke viel daer een groet steen
dī den dicke ned' op sīn hoeft eñ dur
dī storte he neder eñ wart half leuende
eñ dat dī de lude vp gehoert dese and
rē daegēs gaf hie den crest na d'senten
tie de heligē manes Dese hier vt mach
me merken vns groete eerwerdicheit eñ met
mē de heligē manns beyssen sal want
sie sīn tempele gemaect eñ want mūneer
eenich heleden man vtermit wort so wort

die gene vroemt die m en als in sinen
tempel wasent Iuer vñe sal nē also seer
ontsien d' rechtuerdiger woem alst apen
luer is dat die gene tegenwordich is in
onē herte die medeplich is to done alle
vreake die hie wil

Op een and' tijt gheuyelt dat de vor
stenōde priest' constantijn des Iselv
schen bisscops neeue sinen peert broste van
xij· gulden pēnincste/ hie leechde dat gelt
an sinre selues kiste ēn ginck uer
he to done had do quamen dier haeste
liche arme menschē to dē bisscop ēn beed
ernstelicke dat die Iselicte bisscop hem sa
ken onze armoede to hulpe queme
Mer die man gaues en hadde niet dat
hie en gruē mochte hie was seer be
saen and dachte wo he den mochte
dat he die armē met tāl en wedsiere
staen do gīa en hastelicke ene gedach
te in dat die priest' sinen neeue broste had sin
peert dier he op to vaken plach ēn dat gelt
an sine kiste gheleecht hadde Iuer vīne de
sinen neeue wte was ginck he to d' kiste ēn
beeck dat slot vā d' kistē ēn nam dier
wt de xij gulden pēnincste ēn dede sie
an armen do d' priester constantijn wed'
to huys quā ēn die kiste to beukē sach ēn
dier niet in en vant dat gelt dat hie

Aver in gheleeghe had vā sīne perck be
gan hie mit gheten stēme eñ ghot ver
volghelijcheit te wrpē Alle ghaeder leuen
sie hier vierlijc/ mer ick allene eñ
mach in dsen huse met leuē To sīne
wrpē quā die bisschop/ eñ al die dier
wonē waren dier tegenwoedich Do
die mā gaedes mit suetē woerden om
volde sachtmoedich maken antwoerde
hie mit schelden eñ seyde/ alle ghaedr
leuet sie hier vierlijc/ mer ick allene
en mach voer dīne antlesichte hier met
leuen Vt dsen woerden wart dse hie
lichte bisschop bewoecht eñ ghinck in en
ser hetter woutē hertze ende al staen
de began hie dē heren to bidde mit ut
gherecten hande also dat ock sijn cleet
meel uwtgherecht wart eñ bat dē heren
dat hie eñ wat wel gestē wolde dier
hie die preesters toorn meel ontsachten
mochte Do hie sijn ogen neder waert
sloech/ sach hie tusschen sīne armē in
sīne schoot xij ghulden pēnnighe de als
seer blenckende recht of sie in der seluer
vien ut de puer ghestonnen weren Die
bisschop ghinck alre hant ut d' kercke en
warp dat ghelt in die vlolghende preesters
schoot Vn dit herneest dyn ghelt dattu soch
test mer dat sal dy kundich wesen dattu

V segghende

vm dwer ghrachcet wil / en ſalſtu na my
ner dat ghen busſcop werden mā dſer
kerke Wt dſen woerd mach mē ſtaē
dat die ſelue preeſt dat ghelt bereit had
om die buſdm te verbringen gheer de
heligen manē woer was breckende
want die ſelue conſtancy bleef in dē
ſelue ſtate hent he ſtaef W he riven
ghotē wijn graf dat em met onbrack
hent ſie weder tot em quemen

Up een and'tijt quamē wt em
mue ghotten eñ herberghē in ſijn
huys die ſeyde dat ſie wolden trecken
to ſ' ſtat wā nuemen die buſſcop graf
em een hoelē vleſſche wol wijns dier
ſie nauwe ghenoech an hellen en mocht
mē een maeltijt Die kondē wā dē
wijn hent ſie quamē to nuemē de
ghotē toeliedē een del diecge in ſ' ſtat
eñ kūcke alle diecge wā dē wijne ē em
die heligē man ghegeuē had hent ſie
weder quemē to dē ſelue heligen buſſcop
eñ kondē dē ſelue wijn met em nochtat
had ſie al diecge wā dē wijne ghedrūcken
eñ nimmermer en ghebreck em wijn wtē
vleſſche recht of die wijn dē em ghegeuē
had wā dēcken met ēmpter en tē mer

Weſtent ghā hier ēmeenret
een oute clerck wt dē ſelue lande

die vā xsen hellige bysschop vtellen dat ich
met vsiwigen en wil Ihe secht dat x
se helige bysschop op enē dach in sīne stat
den chuch en sach dat al die stadē vul
was vā heeuele of vigē do ihe sach dat
al die hoel eti and' warmoes mitē mi
gē of heeuele bedecht was sēde he ich
beseweer v m x naemē ons hēē yhesu
xpi dat gi vā hier gaen en die warm
moes mēt met en ceē alre hant gin
gen sie alle gaed' vā daer m̄ de help
gen mans weerē also dat daer met een
m x stadē en bleef niēr wat ns dit
wond' dat wy xse dinge vtellen de he xe
m d'ent do he bysschop was do he by x al
mechtige stad groet geworden was hēde
m x state en m x stad' werkē do he ich
wnderlicke dinge xde do ihe ich sē hm
xhyn was Want die selue stad clerck
secht d ihe nody een hint was en mit
siner mod' woend quā hie weke to
huys sond' hemde en sonder rock Want
so wo als he enē maeked' mēschē vant
otdeck hie en selue en graft x armē vp
dat he wer x ogē des almechtige stads
mitē werkē xr barmhertichеit gedect
mocht werē Syn mod' schalc en die
wil en sēde dattz met recht en were dat
he de selue arm were sine ded' x armen

ghenē ſolde Vp enē dach ghenck ſyn ma
der in arme ſelueē en vant dat an
ſoen d' arme ghegheue had hy na al d'
weete d' ſie bereit had tot enē ghaſte naer
tot arme noetdruft Do ſie en ſelue ſlaeck
ende mit puyſten ſtyet en ſeer wemoedich
was vm dat ſie verlaē hadde alſo ſie
wiende al die noetruſte daer ſe een ghaſt
naer vā leenē ſolde qua tot en dat hant
ghadē lonſaech en began ſie met ſueē
woerdē te troeſtē Do ſyn moder ghenen
troeſt ontfanghē en wilde dat hie en dat
ſie ē wenich wt d' ſchuer ghaen wilde
daer noch een luttel ſweetes bleef was
Dat hant ghadē viel daer ned' in ſyn
ghebet voort daer na ghinck hy we en ley
d' ſyn mad' ned' to d' ſchuere Do wert
die ſchuer gheuond'n vol weets vel mer
dens o woerē was Do ſyn mod' en we
blyde dat ſie vghaedert had noetruſte vā
d' ghanſchen dach en do ſie dat mirakel
ſach wert ſie vā blyden bewoecht ende
began enē ſoen ſeer daer o te bidē dat
hie en arme mylddicke ghene want
he ſnellicke van ghaſt vāenē mochte
dat he bat Deſe mad' vuerde en enē hu
ſe vel lēenen/ mer wt d' naeſte benſte
qua een wo ēn nam een lēene Et ghe
ſchiede en enē daeghe dat dat hant gha

de bonfacius stont in einer steede dier die heiden weren ein die vos. nu als die gewoentlich nus ein hadde eine hene dat hant gruth haestelicke in die herke ein viel ned' in sijn gheber ein mit .xxvi. heiden stemen sent he o he behaecht hy dat ick niet en ecte vā nyemer mo' vechte sier die vos et die hēnen die mijn mo' vp voedt Ihe stont vp ū d' gheheeck ein gruch ver' herkē Ein vchgheuaert gnā die vos mo' ein brachte die hene in syn mond/ein die vos viel voer de kin de otten nedr ein stuf ¶ Item et is wunderlick dat got em gheuerdighe m so snaed dingē de gheē gheheeck is verwoerē in d' gheē die in em hapen ¶ Item gheus /petre dat compt vt gheot hum herteliker sinse schepperē op dat wy nimmis clemen dingen de wy ont fangē hapē maegē grote dingē ¶ Item dat heilige simpele kint is dier vme v haert in snaedn dingē wy dattet leven sōle wy wel dattet ū gha' moechte he trouven mānier dattet vme grote dingē beeck ¶ Item et behaecht my wal dat tu segghest ¶ Van fortunatus

¶ Item In d' selue lande was een ander mā ū elsame heetē fortunatus gheneempt die bisscop was d' her

ken tudertmē dese hadde grote gruwe
der bose gheeste te verlaesten also dat
lye somtijt wt d' besetenē mēschē ver
laechde leghomen d' duuelen ēn mit
stedigen ghebeed vman hue de weldich
d' beeser gheeste Julian die een beschēr
mer ons kerkē plach te wesen in ē
corter tijt in dser stat ghestoruē is/ die
had ghote vrentschap mit dsen heligē
bisschop Van em heb ich ghelesen dat
ick nu vtelle Een edle vrouwe was
woenende by d' stad vā turie die be
tyet onsē soen ēn lijnen corter tijt dar
na wart sie mit ons soens wijf ghenoet
to d' kerkwijdinge to en conde on ons
soens wijf niet ontholdē vā onen mā
Des morgens mogh sie in onse cōscy
entie vincert/ nochtant schuemde sie on
mer vor den mēschen dat sie dat
edel ghaue ontfaen ēn ghinck mit ons
mā mad' to d' kerkwijdinge Mer ned
tertoont dat sie wetē ghestaen mit beck
huys dier des heligen merteleers sebastij
ani reliquien in weerē Wart sie mit den
beesen gheeste beseetē ēn die duuel began se
vor al d' volcke seer te quellen Do die
priest vā der kerken sach dat sie alte seer
gequellet wart nam hue harsteliche dat
alter laken ēn bedeckte sie mer die du

uel vuer es hant ste in s' preest' en wat
he wat bestymen wolde dat hulde sijne
macht was want hie gedwogen myt
sijnre moermisse wat he were die dier
tegenwordich weer bernt die ionge vrou
we op mit orē hande vt s' herten m
or hijps die iuuel maecte sie stedelicke
en or magte hadde sie mer hef vleesch
lick dan gheestelick en bracht sie to x to
nemen vp dat sie orē vleesche to hulpe
quemē en dede or siele die wart gelet
vā x weruenen to s' vloyt en drucken sie
ons dat wat die weruenen arbeyd dier
lange mit orre tooueren dat de iuuel
we staen solde Nder dier geschiet een
wonderlick strāl x6 almechtige stads
wane dā een iuuel mit quad' kunst tā
or weren was sijā haestelicke in or
een lechten s' iuuele En sie began va
dy yren voer an mit so mēnigerleyan
x steme to wepen end so mēnichuoldelic
he bewecget to werden alse sie mēnigē greet m had
Do worden or olders to rad dat sie so
brengē wolden to x ertsbischop
sacramatū sie beliden die schult ons
ons ongeloues en lieten die dochter by
em bliuen Hie antfenck sie en he stat
em vel daechs en nachts to sijne ghebe
x en ime so vel meere vlijt stat he em

to den ghelooue alse he vant dat hie in
ene lichaame een groot heer der Jude
len ende wederstont Godlyraut so maer
te hie sie na wenich dagen so ghesont
recht of die Juuerlen nye in an ghesie
sen en hadden

Op een and' tijt wachten dese knechte
ghades ene onreyne ghiest uut ene
anderen mēsche Do et auent wart
eñ die duuel sach dat die mēschen stille
weren vlschepen ende die duuel in ene
ghedaente eens ghelgeroms eñ began te
ghane der die straten vñ der stat ende
began te rupē Siet wat heuet die he
lighe mā fortunaty ghedaen want he
my ghelgeroms vñdreuen heft uut mijne
herberghe eñ ick soecke waer ick weste
sal eñ ick en vynde in synre stat geen
weste Do sie dier een mā in sīe huse
met synre huysfrouwen eñ met sīen
deerne soenkē by ē vuere die hoenk
syn sāme eñ warmde wat ende dat
scap ghedaen hadde Die noech gen to hō
me in syn huys en liet den dieren by
den vuere die vuer Do sie to saemē sal
den voer die boese ghiest in sīe deyne
sen eñ wasp den met vuer dier se by
stē eñ deck nedergewant Do die onsedighe
bewiset wat van sīen doen bedaen he

wen he ontfangen hadde eñ wē de bysscop
vāzeuē had ¶ Dorna Wat sulle wy hier
to segghē dat die olde viant macht ont
fenck ymande to doēde m de gheē herberge
ghe die oen wer eñē pelgherym ontfanghē
had vā barmhertichē Ons gheē Petrē
wel dunghe selymē ghuet to wesen / mer sie
en sin met ghuet Want sie en werken
met ghedien wt ghudē mode hyer vā segghē
die waerheit in d' euangelio Is dyn oghe
schalck so sal al dyn lichaem duysterer we
seen Wat wāmer die rechte andacht vlieten
is / so is al dat werck vlietē dat dien
na volghet al schynet ocht recht te wesen
eñ reē vmode dat dese mā ammidē die
ghastere smē soen bloet Wat he ghene
ghemeedcht en hadde in d' werkē d' barm
hertich / mer m d' ontrechtighe des bis
schops Wāt die naervolghē ymme beweeg
dat die rechte ātfanghinghe des ghastes wt
ghuad' andacht quam Dit sin sompyge
mēschen die dier vmme ghuet werken
doen dat sie and' lude ghuet ghemacht ver
dōrben mogē eñ sie en helpē ghene
ghemeedcht m d' ghuē werkē die sie
doen mer m den laue d' menschē
Hier vm vmode ick dat dese mēsche die
d' boesen ghest voer eñē ghast ontfenck
mer dochte wp d' mēschen prijs dan op

dat ghuet werck op dat he schone beeter
werck to done dan die bisschop do hie den
ghenen ontfenck d' die man ghaeck ferm
nat) vlexeren had ¶ Petrus alse du segt
gest so ist want dat ghinck des werchs
behuisse dat die andacht met reyne en
was Ouerdaen Op een and' tijt wart
een tot em ghelept die dat ghesichte d' oghe
blaren had Die begenck hulpe synes ghe
beeds en hie vbreget wane die man
ghaeck dat syn ghebet en tenende des
blinde ogen mette teken des heligen
cruces en rechteuant wart de blinde
siende ¶ Hier na ghesciedt dat eens
ridders peert rasende wart also dattet
vā vel manes natiue ghelaten en mach
te werden / mer al die ghene die d' peer
de ghenaked beet hie en schoenk oer leck
Do wart dat peert vā vel manes ghelaten
en en ghelept to d' man ghaeck Alte hat
sloech he mit vtgherecter hant dat teyc
ken des heligen cruces tegen dat peert
en die ruseme wart vbandelt in sachte
moedicheit / alse dattet vel meckelicker
was dant to voren was Do die selue
ridder sach dat syn peert mit so snel
len vmeakel vā der ruseme vloest was
wolde hie dat peert den heligen man
offeren Do hie des met ontfanghe en

wolde/ dat die ridder sterdelicke dat he
sme offerhande met ysmaen en wolde
Do vant die heilige mā een myrakel dier trū
schen eñ vloeck des ridders geloer eñ
en wolde nochtant gene clauen offaen
vor dat teiken dat he geloven hadde Wā
nt gaf hie de ridd' dat gelt ende dier
na ontfenck hie dē peert die em te
offert wart Want en lyed hie dat
peert met ontfangē so lyed hie de ridd'
bedroeft/ende vā mynen koste hie dat
peert dat he met en behoueck
Ich en wil ock met vsiviegē dat ick voer
lichte gelyoert hebbe vā desen heiligē mānē
En ouer een mā wart tot my geleit eñ als
ick altois gerne pleegde te spreckē met al
le mēs/ so vraegde ick em wan he were he
antwoerde dat he were vā s' stat trudē
mē Ick seck em/ ick bidde dy vader seg
ge my of du yet hebs bekant de bisschop
fortunat/ hie antwoerde ick heb gen wal
bekant/ ick seide voert ick bidde segghe of
du yet weetst vā sīne myracule hie ant
woerde die mēschē was veer bauen die
mēschen die wy nu sien Want wat
he dat vā de almechtigē gaf dat vlieghy
he Ick vā em vernam een myrakel dat
my nu in de gedachte compt Op ene
dach quamē die gottē by s' stat trudemē

cñ wold' wandrñe to d' stat vã nuenen
cñ die gotte name ende kind' wã d' stat
ernie Do dat d' heligē mã fortunat' ge
laetscapt wart sand he had' wt cñ tuet
de selue gotte tot em spacle Ine sprack se
gudertierlicke an cñ mit sueter woerden
wdat he nest ere wreeck' mit sachtmoedich'
vsachtē cñ dier na seuk he wat efte we
wel sal ich v geuen dat ghy my wed' geuē
die ende kinder die ghy genamē hebt
cñ ich surfangē moegte dese stauē vã
unser grenaden Do antwerde em d' ge
me die d' selliste scheen vã em te wesen
cñ seuk wattu andre gebiedē dat sin
wy bereit te done met dese kind' en wil
le wy greens sins wed' geuē Do louwde
em d' heligē mã gudertierlicke cñ seuk
du bedroefst my wattu ine wd' met
en ghesest cñ wil my met bedroefē wāt
et en sal dy niet wal bequāme mer die
selue gotte bleef in d' hardicheit sine her
tē cñ weigerde em cñ genck hen Des
andrē dagtes quā he wed' to d' bissop
die bissop bat em echter voir die selue
kind' Do die mã die kind' greens sins we
der geuē en wold wart die bissop bedar
uet cñ seuk Ich weet dattet dy niet wal
bequāme en sal dattu my bedroefst Die
gotte vsinnade do bissope waerde cñ kner

de wed' in sijn herberge die kind' daer
die bisscop voer bat saete hie op peerde
en sandt sie voer hen hie sat op sijn
peert en reet em na do hie in die selue
stat reet en quā voer sinte peters en sī
te quainpelō herde storte sijn peert daer
med' en hie brack sijn die alsō dattet but
gedelt wart in tive stucke Do wart he vp
gelaert en gedanckten to sinne herberge
Hie sande haestelicke baden na en lief
kinder weder haelē de he voer gesant had
en ontfaet den heligen bisscop fortunat'
segghende Ick bidde dy bad' sende to my dy
men diakē de des bisscops drake to em ge
comē was daer hie vp de bedde lach/ liet
he daer brengē die kinder die he nest de
bisscop met weder geuen en wolde vñ staf
sie sinē diaken segghende ganck en segghe
myne heren de bisscop siet ick bin gestae
gen want du heiest my vnaleckijt mer
ontfangē die kind' die du hellē woldes en
geweerdichē dy voer my to bidde Die drake
ontfenck die kinder en brachte sie to den
bisscop Die bisscop staf em rechtegoet
wijnwater en sende ganck haestelicke ende
sprengte dat wijnwater vp de man daer
hie lecht Die drake ganck hen en quā
in dat huys daer die gotte lach en warp
dat wijnwater vp sijn lede daer geschiedden

mākerlick dinck rechtevaert de dat wijfwa
ter des ghetts die went wart sijn dye also
heel eñ so ghesont alst te voere ghewest had
In xr selver wē stont he vp tēn d' bedt
eñ sat vp sijn gheer eñ reet sijnē wech
recht of he ghene quessinge sijns lichaems
ghelee en hed eñ alds gheschiedt dat de
mā die x̄ helichen bisschop niet ondanck
wesen en wolde eñ ghenē en die kind' wō
den ghelt mit gheinen dier te ghedwongen
wart dit he se weder staf sonder ghelt
Do d' oude man my dit vertelt had wolde
he my noch mer van d' seluen helichen
man vertellē mer want dier sonnige mē
schen tegenwordich wāē dier ick med
verdinnert was eñ et laete bestan te mer
dm de en wast my niet ghenoech mer
vā x̄ ersamen fortunat) te hoere ende
weert my ghenoech so bestenk ick altois
nut vā em te hoere Des andrē daechs
vertelde my die selue oude mā vā x̄sen
helichen bisschop een dinck dat noch vell
wonderlicher is eñ send In xr selver stat
tudertijne was een mā van ghuden leuen
ghenaempt martell) die wende in eñe hu
se mit sijnē twen susterē lyde want siecht
eñ staf vp x̄ helichen paesch auent ende
want die steed der stroye weer vā dier was
so en hondt mē om de seluen daechs mer

bestraute ¶ Do die stronc hier vñe vtaste
wart liepen sym twe sustere Sroeuch
en selzenende to x ersamē bisscop sorte
natu/ en mit groter stēmen bestend sie
tot en to nopen en to sestē ¶ Wy weten
dittu der heliger apostele keū houdest du
vermyfest die melaetschē en vluchtest die
blinden kum en vlechte onsen brad' de dut
us ¶ Do hie bestand dat sy brad' sestonnen
was began hie oth to selzesē en seid/ staet
vā my en an vule alDusdanige dinge met
sestē ¶ want hie is sestoruē we den ste
lude des almechtigē stades den sten mē
schē wederstaen en mach ¶ Do sie hen ste
staen waren bleef die bisschop Sroeuch
vā den dōr ons brakers ¶ Des anderen
daeges die was des heligen Quirsch daeges
eer die dach op stinch trep hie tot sim twe
dochteren end stunde mit en to x̄ doden
lyne/ end by der steed daer dat dōrlicha
lach viel hie neder in sin gebet ¶ Do hie
dat gebet gesyndt had stont hie op en
sat by des dōr lichaem en he trep mit sach
ter stēme x̄ dōr by sinē naeme segestend
beader maegelle com ¶ Hie loeck sym ogen op
en sach x̄ bisschop an segestend O wat hie
liestu gedaen o wat heuestu gedaen ¶ Die
bisschop antwerd em en sepd̄ soen wat
heb ich gedaen hie antwerd en seid dus

¶ Alle dat mart he wā stēme vlechte recht ale een
die noch myet rust en slapet

ten spaniē dier tme die minne siele hadd
den wt d' lichaem en leyden sie in ene stu
de steed Mer hadd wert dier een bad de
sant bezeghet een wed' want die bissop
fortunatus is gestorue to sinē huys Do sie
dese wert gheuaet had wart he rechte
went gesont ende bleef langhe in desen le
uen Hochtant en sal nē met gheloouē
dat sie de stude steed verloes dē sie ont
fangen hadde Want dier en is geen
twiuel an hue en mochte na d' dot an
nyds gheleed als gheue sie een bivecht
had noch beeter leuen leyden dan sie
erst dede Want hue wir siner duc vly
ghe wus den almechtighen staet to behe
ghen Niet allene bewet hue in sinē le
uen teyken staden / mer noch gheschien
dier vil teykene by sinē dode lichame
Want alse hue in sinē leuene plach
die besetene menschen to verloesen en
die sieken to ghenesen also mieke alst
mit gheloouē van em begeert wert Also
duet sie nu sterflicke in sinē ghebenute
Mer petre nu wille wy wederkeren
to der ghuytē vā valerē dier ic van
gheseghen was vnde d' gloriosen miracule
wille die ic gehoert had vā d' monde
des erzamē abts fortunati dē ic hier
to voren negēd die mieke to nw tept

cñ bielleet dat werke s' ald' vadre ende
dier mede spijse he mynne siele mit myer
spijsen ¶ Van maternus

In s' pauwelen was een seer vromich
kneeht gades genoempt materne die
mit sustane teykene bewiset syn he
liehert in eñe kiste als sine broeders een
broet becken en dr asschen Als setten sie
dat teyken des heligen cruces dier up
to prenten als men in s' pauwelen
die broet inte eñe holte to tekenē plecht
Die kneeht gades quā dier by eñ ver
stont van em dat sie dat broet met ge
teykent en hadē Do dat broet onder dē
talen lach eñ mit asschen bedeckt was
sende hie Wuer vñe en helle gy dyt
broet niet geteikent ende onder dē Wuer
dn macket hie dat teyken des heligē
cruces tegen die talen Alte hant staff
dat broet een groet gelunt recht offte
dier een groet pot geborsten hedde in
dn vuere Do dat broet gebacken was
eñ ut dn vuer genamen was / dan
men dat teyken des heligen cruces in
dn broode dat mit gelouen dingen dan
allene mittē gelouē dier in gepeent
en was ¶ Van seuerus

In dr selver pauwelen was een man
vā seer ersamen leuē genoēt seuerus

Jre een preest̄ was vā onser lieuer vrou
wen herten Op ene tijt ghenelt dat een
huysvr̄ die in sijn̄ leste lach bat sancte
to desen heiligen mā̄e dē̄ beghenk dat
hye ghenesen to em queme dē̄ ghaf vor
sijn sunde bat op dat hye penitencie mit
fangen mochte dē̄ absoluert werden
eer hye van den lichame schiede Do die
baden quem̄ was die preest̄ bekūmert
in dat wynghaerden d̄ hye beschreet end
sende to d̄ baden Lieue soen voer ich vil
ghe v to hant na/ Do hye sach dattet by na
ghedaen was merckede hye een luttel dē̄
volbrachte dat werck daer hye an was
Do hye dat volbracht hadde began hye
to ghane na den sieken Do hye ond̄ we
ghen was liepen em die selue baden to
ghemoete die erst to em ghecommen weren
end seyden vader waer v̄me hebbestu
ghemeert of ghetoeuet en wilt nu met
moede werden weer to ghane want hye
is nu alreet dot Do hye dat hoerde be
weck hye van anxte dē̄ began met ghot
sēme to weyen dat hye een ghedachte hed
hye qua al schreyende to den salen lichām
dē̄ vor d̄ bedde Wel hye merke up d ende
Do hye to male seer schreyde dē̄ sijn hoeft
op die ende sloech dē̄ wep dat hye selue
dich were sijns dodes wart die dat hoer

telicke wed' leuendich do dat vel mēschē
saghen die daer vōne stonde begonden sie
van vwondermissen to wepen ēn vā blijst
stappen to schreyen Die vraghden em
waer hie ghewest hedde ēn wo hie wed'
tomē were Hie antwoerde daer quēme
seer selicke mēschen die my leyden wt
wellker mond ēn naesen vuer wt ghin
des ich niet verdraeghē en mochte Do se
my doer dupster stedē leiden quā ons
haestelick een schone jongelinck to mo
te ēn seyde ā ghenen die my leydē bren
ghen een wedēr want die preest scueren
beschreyt een ēn die hē heuet sijn schrey
en verhoert vnde scueren stont wedēr
up van d' erden ēn satte em penitencie
ēn bat voer sijn sundē Die sieke leuede
daer na seuē daeghe ēn dē penitencie
voer sine mysdaet ēn vn den achsē die
ghe schreyde hie blidelicke vā ā lichame
Ick bidde dy petre anmerke nu wo hoff
die hē desen scueren had wāt he met hen
ghen en wolde dat hie een luttel bedroeft
were ¶ Petrus Dese dinghe sin seer to ver
wondre die my dus lancge verhalē hebt
ben ghewest ¶ Nochtan wille wy sekerlē dat
mē nu alsulke manē mer vinde en kan
¶ Dat de gene de ghene teikene en doen mer
vinde ghelijck sin ā ghenē in d' vberste die

teyckene doen

¶ Gregorius Petre ick vermoet dat
daer noch wel sodanige menschen
in dese werelt sin Dit ist dat sie alsus
danige teyckene met en doen sie en syn
daer vrie de myne met want beleghet
des leuens is gheleeghen in der doeghet dit
niet in bewisinghe der teykene Want die
sin somighe menschen die gheen teykene
en doen ende nochtant met ongelijcke
en sin dan ghenen die teykene doen ¶ Pe
trus Ick bidde dy bewise my dat ¶ Gre
gorius Weetstu niet dat die heylighe apos
tel paulus des schriften apostel petrus brac
ghebeden is dit met een ghemeyne der
apostelen is ¶ Petrus ick weten daerlicke
ende daer en is gheen twijuel an Want al
wat hye de mynste der apostelen hye heuet
nochtant meer ghearbeidet dan sie alle ghe
¶ Gregorius Du weest wal dat petrus mit
den voete ginck vp dat meer dit paulus
wart schipbroeckich in dese selue meer dit in
dese selue elemente daer paulus met en conde
te schappe vaere daer wandert petrus vp
mitten waren Hier uut ist openbaer dat
der twiuer apostele kunicht ongelijck was
in dese myracule nu nochtant en wiensse
met ongelijck en in dese hemel ¶ Petrus
Dat behaeghet my te male wal dattu segt

gest Siet nu heb ick openbaerlick bekant dat
mē suckē sal een cruce leue ēn een
tekene Mer want te tekene een getuich
mē eens gudē leuens so bid ick dy vrolle my
noch mer tekene wy dattu myn siele spisen
moechst mit exempelē v gud' menschen
¶ Gregorius Ick wolde dy vertellē to dē laue
gades onses vloesens een del wā de erwerdē
benedicti myraculen mer ick sie dat wy
daer hudē gene tijt to en hebben Hier vmme
wil wy dat beginnen op eriē andrē dach
op dat wy dan al dinch vlarer moegen
Hie eyndt sick dat erste boeck Hyr- begynt
dat āder boeck ēn is van dē leuē ēn mirakelē
des hilligē abts sūte benedict
Mer was een mā genoempt
benedictus die vā der genaden
gades een erwerdich leuen leyden
ēn vā synre nest' moeder doech
die eens solden mans herte ēn mit gudē
seden lauē gemaecht die sine moeder ēn en
gaf sijn gemaēt to genen wallusten des
vleschs Mer do die in dēr weide tijtlick'
gemechten gebruchē mochte vsmaēt hie
die bloyende werlt rechte af sie alreck dar
re were Hie was in s' quintinen gebaē vā myrren
vā edelen geslechte ēn hie wart to wi
me to studiē gesant Mer do hie sach
datter velle weren die daer wandrden

den omvech der sunden / toech hie wedr-
na een sijn wet dat hie by na gheslat-
had in de mganck d' werlt / vp dat hie
namaels niet al heel en quame in den
ghroten val d' sunde weert dat hie pet ouer-
gen hed vā d' wijsh' d' werlt Hier vme
vsmaet hie de lerunge / hie liet achter huys
hof lant een al sijn ghuet een begheert
allene ghaet te belaechen een sochte dat
habijt der heligher leuens hie ghinck vā
daer wetende onwetende een wijslicke
ontseleert Ich en heb al die werke dēs
heligē mans niet ghelaert / mer een
wenich dat ick vtstellen wil Hey wt be-
kant vā sijn vier discipulen Alse vā d'
seer ersamē mā constantijn die nest
na een sijn cloest' regierde een vā valen
tinyano die mēnich waer dat cloester
vā latrunē regierde een vā symplicius
die derde na benedictus sine verstaede
mage regierde een vā honorat' de noch
die selle ghiuaert daer benedictus nest
in woonde Do dēs heligē benedicts auer
sterue had dat studiū een lerunge end
trecken wolde in die woestenie volghede
een allene na sijne woestersche die een
alre beste hadde Do sie te samē quemē
te ener stede die ghenaempt is effide
waer hie daer wt liefden van vel mā-

men ōrhoilden ēn wende mit sinder voed
ster moder in sinte gerdruts herlic Sine
vorgenoemde voedster moder lut van den
vrouwen daer sie by woende een vat daer
sie weyte mede swingen mochte ēn dat
vat wart op der tafele vergeten ēn vā
ongeualle vellet van der tafelē ēn brack
en clue Do sijn voedster moder to huys
quā ēn sach dat dat vat to breken was
dat sie gelēent hadde began sie to male
seer to schreyen Do dat heylige godvrouwe
ge kint sine voedsterschre schreyen sach
had lie mededen mit oren wonden ēn
nam tot ēn beyd stucke vā den brakenē
vaete ende dat mit tranen sijn gebet
Do lue vp stont vā den gebeede vant lie
dat wat also heel dat men daer geen teyken
de broeches an vinden en konde wel
troestede lue godvruchtelicke sine
voedsterschre ende gaf on dat vat al heel
weder dat lie to seeken van on ontfan
gen hadde Dat teken wart kundich allē
mēschen die in der stede woenden ende
daer verwonderden sie ēn so seer af dat
sie dat selue vat hengen an den nagelen
der kerken op dat die toecomende
toecomende menschen bekennē mochten
mit wo groter vollcomenheyt dat heylige
kint benedicty sine wanderinge began

Dar vat bleef daer mēnich van al der
mēschen ogen ēn hēnck daer bauen
der herdoeren hent die lumbenk int
lant quemē ¶ Der benedicts begenk mer
to lich ongemach d' werlt dan lof der
menschen to hoeren ēn hie wolde hauer
vin gades wil mit arbeit bedruckt wer
den dan mitt' gunst des tytlichē leuē
verheuen to wenken Hier vlōc
he heimelicke vā siner wedderstenden end
stack to einer verborgener stede der
woestenyen genoempt is sublacus d
van der star vā wine gheleegen is by
na xl mylen daer coult ēn claer wat
wt einer fonteynē compt die irst in
ene cule vergadert wort ēn daer na
wt d' kulen vloeyt ēn ene beche maket
Do benedictus alsō vloe vant en deel
monick genoempt romanus ēn vragte
d' em waer he wolde Do he sine begere
te bequam hadde hiele hie verborgen
ēn was em behulplick Hie gaf em dat
habit des heligen leuens ēn dienede em
also vel alsme vmochte Die mā gaf de
benedictus quā to d' vorgenoemd' stede
ēn besloet em selue in een seer enge stē
kule ēn bleef daer Hie naer langh onbe
kant vā allen mēschen dan vā roma
nus allene Dese romanus en woende met

veer van daer in enen cloester vnder
die regule eñ ghehorsamheit des heilighē
mans adelaer eñ hemelicke buē synē
vaders wert̄ brachte die hemelicke bone
dicti) broet dat hi selue solde ghesteect hebben Doe wā romani) selle en was ghē
weech to d seluer steenculē Want hatte
dr hulē was een groet eñ hoghe steen
ruose eñ wā der seluer steenruosen plach
romani) dat broet neder to laten mit enē
langhe sele ende an den sele hadde hi han
ghent een cleyne schellekē op dat die mā
ghaes aānide d ghelude des schellekens
bekēnen mochte wāner romani) em dat
broet brachte eñ Aen ghenach hi wert eñ ont
fenck dat broet Doe die olde viant bem
de des enē brakers nīme eñ des anderē spr
ingte eñ de hi in enē duecste sack dat broet
neder laten viel Hie dat schellekē mit
enē stene ontwe Doe quam en hier roma
nus met af hie en dranc em alo hie
best mochte Hier na do die almechtighe
god wilde den westen romanū wā den ar
beide eñ benedicti) leuē bewisen wolde to
enē exempel den mēschen vp dat die lan
terne gheset vp den candelaer luchtē moech
te allen mēschen die in den huse ghaē
son Gewendicheit ende die hi to openbaren
enen priest in enē visione die veer van

daer woend cñ tegen die hochste vā gu
sehen em vel spysen bereit hadde setsgen
de du bereydst dy vel lecherre spysen cñ
myn knechte weet m d'steede mit hon
ger gepynicht die preest' stont rechte
moert vp cñ stuck mit d'spysen die he
bereyt had to d'steed cñ sochte an man
gades ān berch cñ dael cñ in hemelicke
tulen der erden cñ vant em schulen m
der steenculen Do sie to saemē ge geber
geden hadde cñ dē almechtighē gof ge
benedyde hadde sacē sie by een cñ vā suer
callinghe des ewigen lenens sende die paes
ter die to em geromē was Stunt op cñ
lact ons spysē wenē Want et is hudē gu
sehen die mā gades antwerde em cñ ser
de Ick weet dattet paschē is wāt ick ver
dient heb dy to sien Ye en wiste mer op
wat dach dat paschē was Mme die hy
veer van den mēschen geseetē was Die
ersame preest' sende noch anderwerue
et is hudē waerlicke die paesdach d'ver
rysinghe ons heren cñ et en betemet dy
nu met to vasten Want ick bin daer
ome vā dē here to dy gesant dat wy to sa
men onefunctē solen die gauē des almech
tighē gades Doer wme benedyden sie to sa
mē gade dē here cñ onefunctē die spysē de
die maerlyne gedaen was cñ sie to sa

mē vā ſtad ſtoſtralen hadde hiende die
prieſt wed to ſinre kerke ¶ In d' ſelue
tijt quemē daer hiende eñ vrouden ſen
ſchulen in d' ſtrenzudſen do ſie ſen ſecken
nut vellen ſtecleet mennē ſie nſt dutſ
ene beeſt ſtenest hedde ¶ Der do ſie kan
den dutſet een knecht ſtadde vas wrden
daer vel hienden bekere vā eñe beeſtelicke
leue tot eñe ſtrestelicken lerie Hier vñe
wart ſyn naem ſtekundicht daer vm
lanch eñ vm d' tijt vonr an quemē vel
mēſchen tot en Die brachte em ſpijſe
de lichamē eñ onrſtenchen weder vt ſiñe
mond vñ eñe herten ſpijſe de ewigen
leuene ¶ Vo he verwan die becarm
ge de vleſches

In eñe daeſte do hie allene vas / vas
daer by die bedaerde Vunt een elepne
ſwart vogelkijn die ſtemeynlicke ene merl
le of een drosel ſtenoemt wort bedan
von ſyn anſichte to vliegen ſo onſtrucrlic
ke dat he ſie mit hant ſtrijpē mochte
hed he ſtenult mer mitten tenken de
heligen cruce maechte he die vogelkē
do die vogellkijn wan em ſtrijheid vas
kreech de heilige mā mere becarmge
de vleſchs dan he se ſyn daeſte to vrē
ondroud had Vnd had wanner ene ma
ster ſtefien avellker maſtet die baſe ſtrijt

nu weder brachte in die ogen smer-
lichsten ende die knechte staken grimd
ontstack: hie so seer to s' gheliene s' magt-
dat hie die vlame s' minnen in sinen hert
nauwe en mochte verdraegen ende hie
wart so seer uñ s' herzinge verblommē
dat hie by na die wostenye ghelaten hed
Do wart hie ter stont ghewandet van der
ghenaden gode ēn bleef weder in em
selven ende sach dier by een wasschen bi-
ze nettelen bremē ende dierne herwaerts
we sine deder ēn wenteld sich langhe
in den dierne ēn nettelen al naechte al
so dat hie ghewondet wart an al sijn
lichaem ende alsmids die wonden des
lichaems ghenas hie die wonden sijns
herten want die wellust vlaendelde
hie in pinen Do hie seer ghemmelde wart
vā den brande der nettelen vā binnē les-
schiet hie d' ongheloefden brant van
binnen hier vūre vlaen hie d' sunden
want hie d' inwendighen brant vlaen
dede in d' uetwendighen brand vā der
tijt wert an als hie sinē discipulen na
maels seyde was alle beraemde des vley-
sches in em so seer ghedeelt dat hie sul-
ze beraemde ghenes smo in em en ghe-
moeste dier na begonde wel mēschen
die werlt te laten ēn te smer lermste

en te haeste ¶ Want als ic vp dat wā
s' heeremgte s' sunde ic ne mit rechte ge
worden een mensch Ar dedyen Water
wā dat altemāde moysen gebuden en
der se Als die leuē wā vrouwen te
vrouwen dienē solden en wā vnstrich
tzen wirt an bemerres Ar heligher
vaete wesen solden ¶ Domus Du bēgrif
myn vstant Ese figuiere een Xel te wr
stane / mer ick beseer Als ge my noch
daechtes die bedūden willen ¶ Dūctorius
Petre Als ic apenbier Als en Ar roepte
die heeremgte Ae vlerschē heet ic en.
wan s vnstrichste naer bestont ne heete
Ae hadyams tzele te wenden Die heligē
vaete bedūden die sielen Ar gheloenigher
mēschen / en alse langhe als die werlika
ren mēschen en Ar heeremgte sin so yt
naet Als sie onder andre mēschē sten
en dienen en mit arbeit vnechte wer
den ¶ Mer wāneer en gemeck wā sla
stelle en westrich gheworden ic en de heete
Ar heeremgte vgaen ic so werdē se hoe
dens Ar heligher vaete Wante se wenden
leeres Ar sielen ¶ Quare ick helpe dattz
my behaecket dattz segghest ¶ Mer want
Als die beslatenheit s' figuiers gheseghet
heneft Aer tīme bid ick Ir dattz my
wā Ese heligen manns leue wirt vbellē

willest dien begonne heuest ¶ Vā dn
claessen vaere dit en tive barst
Gerbrand Do de heremite en wech
gegaen was claf die heilige mā
grote vruchte der deechden recht alse clude
ende dier die dem ue clenakt te Dat
sterchte sijne cluden heilige leuens
wijse verbreedt en de hreech ene grote
naem ¶ Dier veer vā dier was een claes
ter dier die vader van gestoruen was
ende al die vgaedernincke dinā to dsen
erfamē benedictū en heek mne groter
heed dit hie sijr vader wesen wolde he
vergenders een lancke en sende dit sijn
seden en d' broeder seden en medyten
met auer een daechten / mer te lesten
warf he vriwmē vā ene heeden ende
claf wollust Do he in d' salue cloest hielt
die strengicheit dr regulen en nyemāt
grotloft en was auermids ongeoloft
en werken te treeden vā d' rechte wee
ge wreden die broeders vstoert en be
gonden em salue te beschuldigē dit sie
sp dangen vader gheeazen hadde want
die crumheit ons leuens en machte
met andaechten minder reghter lmie
ons vaders Do sie segten dit sie ombe
een grene ongeoloftē dinste en medyte
dien en syvaerdicke treme dit se ont ge

wesente solden achter laten eñ een fee-
haet Inchte wesen dat sie in den ouden
heren gheluwigen solden wesen mye
Ingde to drucken als dat leste d' stud'
mēschen altoes sweer is den quāt sek
so bestonk sie wat to sueme to spreken
vā sinne dat Sie bedachte eñe nut
ende menigfaldigen sonden in sine wyn eñ
do dat ghaesene wat suer dat sonnick
dranck in was na d' ghewante des cloes
tens gheslacht wart to d' abt Iger hie
sat ten eersten op dat hoet benedien sold
gelyck benedictus sijn hant vt eñ mac
kede een teken des heligen cruces Ende
dat wat dat van em veer gheworpē wart
barst van den teyken des heligē cruces
eñ barst en tive recht as he in dat wat
des dedes eñe steen voer dat cruce ghe
worpen hed Die man ghadis vistont do
redigieert dat die dranck des dodes in
den vaete was Hunnet dat verken de
leuene met vlitigesten en mochte hie
stont redigieert vp end vnt eñe suc
ten angesichte eñ mit sachten gemoet
mey hie die broeders to suemen eñ sey
de Die almechtige got moete sich vbar
mē aller broeders waer vmme wolde gy
dit doen tegē mine sende ich v met to voeren
dat mijn sede eñ die mine met auer een

dragen en moechten staet nu een sieke
ene vadre die mit unen soen andare
ster want sy en moegter nw na Aser tyt
sterne sine helpen Do kiend hie weder
te der stroed der ewicheit die he gelaten
hadde een woend unt een selde in d ogge
des aermsten stades die al dmet anschou
wet Jhesus: ich en vstue met wal wat
dit sy die hie woend mit een selde
Gregorius Hedde die hechte mā unt
danige die broedre willen andwoldē
die eendrachtelicke een verbondē hadden
tegen een ende seer angelijck weren m
synre heliger wandrunge so solde hie
by anemmen aller tzedē helpen de
strengicheit synre heliger wandrunge
ende mate synre sachtmoedicheit en
solde der ogge synre gedachten gelmert
helpen van der schouwinge stades ende
wanner he en alle daegs vermoege hed
n die bernspunge der onghehoorsamet-
broedr so solde hie sich seluen de unm
stracht helpen ende solde by anemmen
en selnen laem ende die broedre met
vnden want so wacke als wy dimmds
schulpen gedichten we ons selde gelet
wenden so en sin wy met by ons selnen
want wy dnchten so seer op ander dingē
die wy ons selnen met en sien Die ver

laten soen dien epō van sunt in ē emū
gelo die dier gynck in een verlant
ende verdeet sijn guet onbusgelicke le
uende en beste dē al sijn guet vreem
was gaf he sich to enen borgher de lan
de ende hadde sijne verkene ende nū hon
ger lydende he pleechte to wende van den
luden die he verken eten en ymemā
en gaf em Do beclam hie to synchē mue
hie gruds verlaren had als vā em ge
schreuen is hie kiend weder to em selue
en sende alle tyt menigerhande ambogen
van bedde in mijns vaders huys Hadde
dese hr em selue gheweest alle solde hie dā
to em seluen gheseuert hebbē Hier omme
sech ick die dese vermaninge mā bemerc
wende hr em seluen wānt hie alwes
stonde in die bewaernisse synes selues
en vorr ē ogen synre schuppers sach he
em alwes seluen an en vnderschide en
selnen stadlicke en en kiend die oghe sy
ner gheslachten met nā em selue ¶ Dese
wort ist den die wy leesen vā dē heilige
apostel petrus Als hie van den engel de
lert was we dē herder kiend he weder
to em seluen en sprak nu weet ick war
lichte die die hē gheseint heuet synē engel
en heft my vloest vā den handen herodis
en vā aller wachtinghe des volcx Doen

¶ Gregorius Here in dyen manieren wo
de wy gheleert wt ons seluē enter wy val
len ind' ons seluē vā kenntheit der ge
dachē of wy werden op gheleert kennen
ons seluen vñ der genade d' beschouwinge
gheuē Hier vme de vlazen seen de de
werkene hoede dwas gheualle onder en
seluen aūmyde anremmicheit ende wyl
licheit des herten ¶ Der sunte peter de de
engel onebaer en syn herte op gheracken
had dwas ock wt en seluen mer bauen
en seluē op gheracken Hier vme kent
sie here weder to en seluē de de ene vñ
der kweelinge weder kent to der herte en
de and' kennt weder vā der kracht der
schouwinge to den mēschelicke verstande
der hie nyt in was Die ersame kenede
ene wende an der enicheit by en sel
nen Want hie kenaent en seluen in
der beslutinge synre gedachten Ende so
wacker alse de anrichtheit der schouwinge
en gewaer woent so leet he sond' twiuel
en seluē onder en seluen ¶ Dwd et
belaechet my wal dateu segghest / mer
ock bidde dy antword my wo moechte
he die bescedre laten die hie eens ange
namē hadde ¶ Gregorius Peter alo ock
wele so sal mē die genaden sachtmoed
liche verdraegē dwer mē somige gruden

mande vnt Vant hier mit alle ſtene
vrucht van de ſtude en te hier wert de
arbeit vā den ſtuck vnnütte/ by ſonder
wāner nīe ander ſaetzen vnt hier mē
vel beeter vrucht an den mach Hier vme
vm wes willen ſolt die heliche mā hier
blīue de he ſach dat ſie alle ſtucke en
endachtelīche vermolchten ſen dinck
geſchiet vaeke in de ghemak der volko
menen lued dat men met vſvrichten en
ſal Vant wāneer ſie anmerken dat
on arbeit ſonder vrucht is ſo wanderen
ſie to ener andere ſtaden hier ſie arbeit
mit vrucht den moegen Hier vme de
alle predicker beſcrift ondanden te wert
ende mit crysto to weſen Wen crist dat
leuē was ēn ſterrīe ſtrevm was die met
allene en beſcrift die ſtrede der ſussie mer
de and' mēſchen dier to henden Ihe vant
vermolcht in damaſco ende op dat he
antfaen mochte ſo ſachte hie die minner
een ſeel ende ēne horſt ende lied em heme
liche in enen korf diele laten Dochtat
en ſetſte my met de paul' de dat antſach
Want he trocht ſelue dat he dā dat vm
ihesu beſcrift ſtrer de he ſach dat en and'
ſelner ſtaede anſtaende was ſwaer arbeit
ēn cleine ſtrevm beſtaende he ſich ſeluen
to andrē arbeid dier he vrucht de mochte

Want die ſtrenge kamphaftige ſtaten en
wolde niet behouden mennen ſynen an
ſloeyen dr ſtat mer he ſochte dr kamp
na ſtrijden Hier vmme iſt Datu die gene
hoerſte ſo ſullen gemengte belzenen die
ermendige heilige benedicte ſo vel men
ſchen in anderen ſteden vervechten vñ
dr die der ſielen Wo vel he achter luet
die vñ quaden leuē wazen end ſine
leer niet houden en wolden ¶ Petrus
Apenluer tzeden leeruſen datter ſo
alſe du ſechſtes mer ich bidde dy verel
le my nochy meer vñ die heilige mans
leuen ¶ Gregorius Do die heilige mā
m dr ſelnen eynchen lange wart
ſtenden in dochten en vñ tzyzenen
ſo wurden dier mūnde em m dr ſelnen
ſteed vel mēſchen vñtrocken to dē denſte
gades alſo dat he dier mūnde dryn
pen gades in dr ſelnen ſteed vel cloeſt
ſrichten en vñ eyē vrelichē cloeſter ſat
te he eyē vndr end xij monicke Der
wenich bedens hielt he nochy by em
die he ſelnen nochy ber keren wolde
Do begondē tot em to comen vel edl
end gotzuchtiger mans vñ nome
die ſtrē em dr ſtenē dat he ſo vp ne
dn ſolde to dē denſte des almechtigen
gades Do ſtaf en die edl man eirey

ons sinē seen maurū/ēn de bexpsers
ouerste amptmā torculus ghenoempt
ghaf em sinē soen placidū Maurus
was ionck ēn bloeyde so seer in ghud
seden dat he synes meesters benedictus
hulper was placidy was een kindeke
vā gheesten synne ēn vnderstentenisse Vā
ēnē monick die niet staen en mochte
in sinē ghebeede

In ēnē cloester vā den cloestere die bene
dicty al vmme ghetymmert had was een
monck die niet staen en mochte mē
ghebeede/ mer so wie als em die broe
ders neder wyeden to dē ghebeede ghinck he
wt/ēn mit ēnē vulden herten dede he
enich wereendich vergendich werck
Do he vā sinē abte duck vermaēt was
ēn em niet en beetent was/ he tē lest
ten ghelet to dē man ghaeck Ine berispe
de een schierpelicke/ vm die dwaesheit sinē
herten Do die monck weder ghetruch
was to sinē cloester huelt he nauwe tuc
dagste hande des heligen mans vmme
ynnige wamt des dēden daeghes kierck
he weder to sinen irster quader ghewoentē
ēn began in dē tijt des ghebeedes wt to
ghaen Do die abt dat den heligen man
te were dede/ sende he ick wel romē ēn cor
rigieren den selven Do die mā ghaeck

m dat cloest̄ ghemeyne was en̄ in der ghesel
ter/ven de die ps̄almen ghesonget waren
ende die broeders en ghaten te ẽ ghebee
de/ sach hie dat ẽ selue̅ monick die in den
ghebeede met blue̅ en mochte een swart
cruckken/ wt tsch mutter slippen Do seyd
e hie hemelicke to den vader de cloesters
pompianus ghenaempt en̄ to den knechte
Stake manum Sie sy mer wie dat is
die dese̅ monick vt treckt/ sie antwor
den en̄ sy seyden neen nw/ Hie seyde em
laet ons bidden op dat sy ock sien moegh
wen dese monick valeter Do sie tmet die
ghe lanck ghebeedt hadden sach et die mo
nick manus mer pompianus die vader
de cloesters en̄ ronde mer ghesien Des
anderen daechs de die ghebet ghesonge
was ghinck die man ghe. de benedictus
vt den beedt huys ende nam ẽ monick
buite staende en̄ om die bl mitheit sijns
heere sloech hie den nyet doden. Van den
daeghe/ voert an en leer die monick ghe
heelmeghe dē den siecken kinde/ mer he
bleef voert an onbenoechelick in den ghebe
de/ en die olde viant en̄ dreste/ voert an ghe
me herschappe hebben in des monickes
ghedachten wesen of hie selue̅ nyet wt
ghesaegen hedde ghewest Wo benedict
wart leide vt den steene op den berghe

Vm den cloesteren die benedictus
ghetimmert had waren die ghetim
merte ghelt op eene berghe op die steenrud
se ende er was de broeders seer arbey
delick mede te steyghen Want den berghe om
mueren te haelen Want die berch was
an die een syde hier dat water was
so steyle dat men daer sonder ancxt en
sonder perikel met meer steyghen en conde
of en mochte Do verstaenden sy om die
monicke wt den dorpen cloesteren een qua
men eendrachtelicke te den heylighen ma
ghistro benedictus een seyden dat sy ons
seer arbeydelick alle dagen meer te dyn
nen om water te haelen ende hier
omme ist noot dat wy die cloester op bree
den ende timmeren sie op een ander
stede Die heylighe benedictus troestten sie
ghoedertierlicke ende hiet sie hen ghaen
In der selver nacht stedy hue op eene ste
rudse des berghes met eene clemme kendicke
Placidus ghenaempt Hier ick hier voor
af seyt ende was hier langhe in sinen ghe
bede Do hue dat ghebet ghedaen hadde
leedde hue voor een teyken in die selue
stede die stene ende ghinch weder al he
melicke in sijn cloester Do die broeders
des anderen daechs om die noetdruf
tichede des waters weder tot en ghin

men sende he Gaer ende die steenruiden
daer sy vindt die stene op een steedse
hamvet en luttel ve want die ameth
ighe stof is methsich in der hoghen
bergse waeter te stenen / en v d stoe
arbeit af te nemen Die gesten ende
vonden dat die steenruide die en sinen
benedicti) gerwyst had alreat siwede
Als sie daer wat gheswonnen hadden wat
die steat vermuilet met waeter en dat
waeter vloeyt daer noch hente nu te
so aenloedelicke dattet van d' hoghen
des bergses neder loept op die ende ¶
Wo he dat pseē dat vloeten op dat wat

Op een ander tyt spā een gotte te
der behoefnisse die dem was van
greste ende die heylighe man benedict)
ontfenck een seer sterne In eē dage
gheboet benedict) dat mē den mā den
volck een wyttap daer he meat meenen
solde beūmelen vā emer steat op die
men daer macken moechte eē star
den: ende die steat was gheleeghen op
den aker vā eē waeter Do d selue stoe
te met al synne macht meende die beū
mel die daer seer dicke stonden sprand:
dat pseē wer den stelle en viel me waeter
en dat waeter was daer also diep dat
daer met allen steen hupe en was dat

yser to suchten Dor ghode lieff al leuende
to der minnich manninge ende kundich
de wirt schaden he ghedien had ēn dat
gemeene wm der schaden of misdiet
Die monich mauruus hietschapent recht
tenaert den man ghades benedicti de
man ghades dit hoerde ghinck he to der
steed ende nam den stelle den ghotten wt
der hant ende stack den mit wieter ēn
rechtenaert ghaen dit yser weder an
den stelle Alse hant ghaf benedicti den
ghotten dit yser weder sechtende Sier ar
beid voer dit ēn ēn wile niet droenich
Weesen Alsso mauruus wt benedictus
ghebiet op dit water wandelt
Dese ēne dieghe do die eerwerdighe benedict
in sinne cellen was ghinck der vorghe
noemde hant plaedt wt om water to
putten do hie ghā to den water stack
he dit wt dat he doedy so onwyslicke
mit wieter dat he selden na viel Dat
water ghreep den rechtenaert ēn waep
den by na ēne schoette wegghes van de
lande Die mā ghades became dit to hant
en sinne cellen ēn riep mauruū haestelicke ēn seide broder mauruus haest
dit hoyt dit wt ghinck om water to hae
len te ghenallen mit wieter ēn wt dat
de veer vā den lande ghedreue Hier ghesche=

de een wonderlick dinck dat na dō apo-
stels petrus tyden ongelyeuelick is man
nus hefft sijns vaders benedicti bene
dictie ēn ontfenck sie/ēn na sijns vae
ders gebaet liep hie haestelicke vp end
quā to dē steed daer dat kint vā dē mu
ren gheualle was Hie liep dā dat wa
ter end meynde datter lant hed gheweest
Hie hielt dat kint by dē haer end liep
haestelicke weder tīme rechtenaest de
he vpt lant trat quā he wed' to em sel
uen end sach weder tīme ēn verand de
rest dat he aner dat water gheloepē hadde
Hie verwonderde em seer vā dē dat daer
geschiet was end quam weder to sinen
vader end vertelde alle dinge Die eer
werdige benedictus began dat to te
schrijuen manigs gheloefsamheit end
met sijns selues verdienste daer en
tegen stont manigs datter allene ghe
schiet were van sinen gebaet Want he
en hedde niet mit allen vander kracht
de miracule dat he ontfangen
hedde Do sie dus sinnoedelicke ēn vreem
delicke tuschen dē dat kint dat verlaet
was ēn schreyden sie want dat kint sōde
Do ick wt dē water getragen waer sach
ick hanē mīn hooft ymmer abes melotru
of haren deet en ick merkede dat he my

wt den wat leidt Jesus die sin seer
wonderlicke dinghe die du vertelst ēn dese
moeghen vel menschen stichten Ner
wo ich mer vā dese heligen mans
mirakulen denche wo my daer meer
na dorstet

Hetgeruus do die steden al vlanck
veer ēn wijde omstreken worden
van der mynnen crysty ēn vel menschen
die werlike leuen achter lieten ende
ānamen dat lichte inden ordē vloesers
Wart die prest der naest henen flore
tius ghenaempt ghestaechten met woest
des aldes mans ēn ontstekē myt my
chelre alst ghewenlick is dat boese me
schen pleghen in andrē mēschen te be
minnen die dochter die sie seluen met
hellen en wisten Nier vme began he
des heligen mans ruck werken te kem
den ende lasterde sine wunderinge ende
al die menschen den he mochte ontriet
he dat sie em niet versaken en solden
Ner do he sach dat he sinen voortganck
niet hinderen en mochte ende dat sijn
heligē ghenuchte seer ghroet wart Also
dat vel menschen ock alumme sinen
ghetogen woenden to der betermyngē ons
leuens Wart he noch mer ontstekē
mit vlāmen der minnicheit Want

lyc begeert lof ēn prys eens heliġen
leuens mer he en wolt geen heliġ
leuen leuen Hie wart so seer verblin
det īn d' ydelheit dat hie dier to spā
dat he de almechtigen gaedes knecht
broet sānd dat myt fēnijn gemēget
was recht of hiet van mynnen gedaen
hed Die man gaedes ontfenck dat broet
mit dancbaerheit mer he bekanck wat
daer gaedes in den broede schuylde Up
die maeltijt plach dier een nieuwe to co
men wt den naesten huysse ende ont
fenck broet van de heliġen mans han
den Do die nonne spā alsē he gehoent
lick was wart een die man gaedes dat
broet voer dat een die priester gesant
ende seyde In den naemen ihesu cristy
nen dat broet ēn bzengher in sodanige
steed daert van gene mēnschen genom
en en mach wenden Do began die non
ne mit apenen monde ende mit we
genenten vloetselen vm dat selue broet
to lopen ēn to rupen recht of hie oepe
lycke segghen wolde Ick wil gehoersam
wesen mer ick en daer dat gaedt nit
vervullen Die man gaedes gebiet een
ondervenne ēn dat wijfke seggende
hoer op sonder ander ēn werp dit broet
daer mens nit wilt en han Do

Jhe mine Lantge gheleerde had beet Jhe te
leſen in dit boec ende vloech nae dien
na dien vren tijts quam Jhe mene
weder ende antſende ſtijfe van J'hant
es man ghades als he plach Do Jhe er
weerdighe vad' benedictus ſach dat de
prieſters ghemack ontſtecken was met
mdichede tegen ſijn leuen Was he
mer broeder om de prieſters boeſheit
dat ſijne vervolghinge Do Jhe
vorſienende florencia ſach dat he des
heiligen mans lichaem met broet en
mochte begaen he ſijne Jſcapulen
ſielen te deken ende in dit hof J'tellē
dier benedictus ſine was ſaet Jhe ſelue
naeket meeſt Jhe malcanderen by
der hant leiden ende voer den Jſcapulē
langhe dinſeden op dat ſie on herten
ontſtecken mochten te ontfanghen
Die man ghades ſach dit eñ he hadde
anxt dat Jhe brandſte Jſcapulen dier
mede te valle mochten comen he aen
dachte dit alleene ghedinck mit ſiner
vervolghinge willen dier vmē wolde
he J'mdichede winden eñ he ordineert
prieſte dier de cloeſter die he ghetimmert
had ende ont wenich inoerdē toech
he van dier Rechtenaert Als die man
ghades ontdeckte ſijnre mdichent

weecke sloech die almechtighe got xpus'
vñerliche ¶ Vant do die vorgenoemde pries
ter vp sine selue stont eñ heraud dat he
nedich vñ dier geschieden was eñ end
verblicken viel die selue weder dier he vp
stont ende deden sinter benedicten vrant
Do die manne des heligen manns bene
dicty discipel en haestelicke baetscapte
do hie noch nauwe x mylen van dier
gestenne was segghende Vader komt we
der want die priester die hy vnsichtet is
dut Do dat die man gades benedictus
hoerde schreyet hie suwerlicke vm dat sin
vrant so haestelicke was gestoruen ende
dat em die discipel van sinre vrantes
dode verbyde ¶ Hier vmme satte hie de selue
discipel penitencie dat he em vnsichtsel had
vñ sines vrantes dode ¶ Noch dar sint seer
wonderlicke dinge die Ihu sechghest vrant
in den dat he vt den stene water leyt
am sie ich morsen eñ m den dat hie dat
yser dode vlieten op den water am sie ich
sitzen m den dat sin discipel vter dat
water liep am sie ich den heligen apos
tel petrum : m der gelycsamicheit so sie
ich anmerke ich den apostelen helpam
ende m de dat he sines vrantes dot he
schreyde am sie ich den apostel dauid ende
nu merke ich dar dese man vmme was

mit al der heliger gheesten ghesie ¶ Hie
staet peter die man ghaet benedictus
sijd eenen ghest die ancommde die ghenade
anses verloesers alre ewerdigher mēn
schen herten vnde leuer dā welkē ghes
te sijnes euangelisten in s euangelio
secht dat wi sin een waer licht die hier i
lucht alle menschen die in dese werlt
comet hier echter af ghescheē is van
synne wolheit helpe ons al ontfangen
Die heilige mēschen ghaets mochten dā
staet ontfangen dechde ende knechte
mer sie en mochtens anderen mēschen
niet ghenen mer crist leuet allene ghe
ghenen sine ondersaten verlosene s dechde
die hier in s euangelio segt dat hie
ghenen wolt dat teiken tonas des gheli
ten en dat vermidt hie do he een ghewer
dich wort dat sagen der hoverdigher mē
schen to sterken ende wort de sagen s dat
mochten disciplen to vlien op dat
hoverdighen sien mochte dat sie vsmaden
en die ootmodighe sien mochte dat se mit
werdicheit mynen soldan Hier wt ghe
schiedt dat de hoverdighe ansaghen s
versmaden dat de ontfengen die ootmo
dighen ghlose en mochte tegen s dat
¶ Hier Ich Ind dy vertelle ny to wat
steede die man ghaets wandelde en of hy

enighe tekene in an steden beneer
Gheesten Die heilighe mā wech to
anderē steden eñ verbandelde die
steed eñ met an mant eñ dier na leer
he so vel swaerre stenē alse he onderuār
dat die meyster der boesheit openbaerliche
weer eñ steed Ihe quā tot einer boech
hassīū gheuaren die gheleegen is an
der sijt eens hogen berghes welke berch
an einer sijt einen breeden plasch heuet
dier die boech oppe steet mer die berch
is noch drie mylen hogher dan dy boech
steet ende er schijnt of dat hoechste vā
den berghe an den hemel wendt Daer
stuns een seer out afgrijs tempel in
welkē tempel na oudre ghewoenten der
heidēne dat duuse volck der offerē an
beed āden afgod appollo Al omdanch dē tem
pel wiessen vel busschen in der duncle eer
In den busschen gheloech dat onsynnighe eñ
ongheloouighe volck den duncle afgrijsen
to done Do die mā gods dier quā brach
he den afgod eñ vermelde dat altaer eñ
liet die busschen vp houwen eñ vā appolle
tempel maecte hie een beedhuys in sinte
mertins eer eñ dier appollē altaer gheschē
had tēmende he een beedhuys in sinte
iohānes eer Eñ al dat volck dat dier om
lanch woende brachte he met predigen pre

draeuen to de ghelove cristy Doe die alde
vrant en hoorde dit met vlaeysen ende
grā openbaerlicke voor de helighen mans
ogen ende met groten rupen claechde hy
dat hy ghewelde ledde also dat die broeders
sijn stēme hoorden mer sie en sagen sine
ghedaente niet Want die heylighe mā sach
den met sinen lichamelicken ogen alleene
ende als hy sinē discipulen namaels ver
telde so openbaerde die olde vrant seer lelic
he voor sinē ogen eñ al ontsteckē myt den
vuere also dat hy met vlāmenden ogen
eñ mond teghen den helighen mā schoen te
grymmen die broeders hoorden alle ghaeder
die woerde die de vrant seyde Want nyet so
riep hy em by sinen naeme mer do em
die heylighe man niet en antwoerde began
hy em quaet woerde te geuen Want nyet
riep hy benedicte benedicte ende do hy sach
dat hy em niet en antwoerde so riep hy
maledicte maledicte wat hoeftu myt
my to done waer vmme vnolghestu my der
nu sulle wy aenmerken des olden vrants
wise strijde tegen den heylighē ghaest Hie de
em strijde an we sinen ghaden willē mer
tegē sinē willē gaf hy em oersieke d victorien
te geuen daeghe do die broeders tellē tyen
menten lach daer een steen in dat myddel
den die broeders op hoeven woldē eñ schyt

hen oen to der tymmeringhe ¶ Do nye ofte
der broeders den steen niet op boeren en
mochten quame daer wel broeders to vm
den steen to boeren mer die steen bleef on
beweeghelick ¶ Do verstonden sie apenbaerlick
dat die olde viant daer vppe sat Want
so vel mans den steen met weghen en konde
Doer vine sanden sie baden to den man
ghados op dat hie queme ende mit synen
ghebeede den viant verdriene op dat sie den
steen moechte vp boeren ¶ Hie quā rechte
moert ende dede sijn ghebet ende ghaf die be
nedictie ende die steen wart so lichtelicke
vp ghehoert recht of hie te voeren ghene
swaerheit ghehat en hedde ¶ Do duchte de mā
ghados ghinc dat mē voer sine tegenwoerdicheit
ni der scheuer steed ghenacūe solde do de
broeders dieghe in die erde ghroeuē vonden sie
daer eenē metalen afgoet ende die afgoet
wart by ghenalle in die kocken ghesmolten
rechtenoert wart daer ghesien een vuer op
staende ende al de moerdaden duchte dat
al die kocken al heel van de brande ver
teert wart ¶ Do sie waren daer vp ghoedē en
seer ontledich weren recht of sie den brant
leschen wolden Doent die man ghados dat
ghenochte ende quam daer to ¶ Do merkede
hie dattet viuyr allene scheen to beruē in

der broeder ogen eñ in synen ogen niet
luchtet he neder ende dat sijn gebet
ende die broeders die van dē duvele
sameslen besmet waren vmaende he dat
se sin ogen opteenen solden ende se solden
dan sien dat al dat timmer der kaskenen
ganc ende gheheel were eñ sie en solde
wort an niet sien die vlāme die de
olde vrant dier valschelicke toende
Hier na do die broedre ene hoge
want opprichten ende dē mā gaf
in synen tellen sijn gebet dat openbaer
de dan die olde vrant mit beschimpē
ende sprac die he ginste to den broedren
die dier arbeyden Die ontbeit die mā
gaf den broedren haestelicke segghende
broedre siet manne to vrant in des
uren compt die boese gheest tot v Die
hadde en had die nyewe manne geeynder
ende siet die boese gheest vlucht die vrāt
dier neder die de broedre getimmert had
den ende een deene roupe menicke ees
hauemans soen benuel onder den vrāt
eñ vogel mit alle gheselschatte Die broedre
worde seer bezuecht mit am dē schaden
des timmers mer vm dat sin broder dat
gevallen was Sie seyden die haestelicke
den vader benedicte mit seer suuē schrey

en do ghelooft hie nv̄ dit ghequeste kant
tot een bezeghte nv̄ en mochte dit kant
anders met kaeghen dan nv̄ enē laken
want die stene d' munt hadde sijne lede
en̄ sine bene seer ghequetst Doe mā ga
de ghelooft dit nv̄ ten leggen sōlā nv̄
sijn celle op die matte daer he up to bedde
plach Ihe liet al die bzoedre ut ghaen en̄
sloot die celle toe Ihe dede sijn ghebet inwt
ghester andacht en̄ daer ghesclyede een wō
derlick dinck Want in der selver vren
alsō ghesont alst te voeren was sunde he dat selue kant weder to d' abbey
de op dat he holpe die dat weder maken
vā wes dat die olde vrauwe ghemeynt had
den bzoedre ghades benedicten to bedzoene de
mā ghades bloent ende mette ghesle d' pa
plieren en̄ seyde totamende dinghe ende be
tande verbozgene dinghe Des clooster ge
wente was dat wanner die bzoedre
ene enighe baetschap ute ghingen so en pla
ghen sie ghen spise ofte dzanck to ontfan
ghen buten den clooster Do dese regule en̄
ghewente zedelicke bewaert wart ge
wyelt in enē daghe dat die bzoedre vm
ene baetschap ute ghesant weren en̄ vā sond
lingen steden ghekomen waren langhe buc
to mezren Do bleuē sie by ener ghesellē
her wonnen en̄ ghingen in ere huys en̄
namē spise Do sie laete wert to d' celle ge

comen were / en alser greuwenlijk was
de vaders benedicte begerden vingen de
en rechtueerde segghende waer heldy gree
sie antwerde mergrete he seide tot en wae
wine liegte dy also · ghynghe dy met in de
vaunte huys en eeten so end' sodanighe
spyse en dranke so menigherley belick Do
en die erwerdige vad' maende de vyrues
herberghe die manier der spysen en den tal
der dranche bequamen sie wat sie ghedien
hadden en al beneut vielen sie en te
voete en beliechen dat sie misdaen hadden
Ihe vraghde en rechtueerde want he amerke
de dat sie wart an met dinckede en solde als
he dier met by en were Do sie wisten dat
he en altoes regtuerdich was ende gheeste

Do mense vilentinum' broder Rech
wighersampt hel was een leech mã
mer ghestelick dese plach vore de helighen
mans ghebet te ontfanghen en vm sinen
broder te siene eens des daechs al vastende
te comen te de helighen mans celle Ihes
vore in ene dreghe Do he to d' cloester wart
ghenidt: quã en an een and'wendder die
met em spyse droech die he en den weeghe eete
wolde Do et daghe began te wenden spack die
wendder hem broder laet ons spyse nemen
op dat we met machtelees en wende in den
weeghe he antwerde een broder dat sy veer ich

en does met Wime to Xersamen mid he
nedicto pleste ich altois vastende to comen
Dor wendeler siveth een vre lanck en Jaer
na dese noch een del weeckes gestaen wa
ren vmaende he em edster Jar sie een
sölen Ihe vergenes em want he had vp
gesat al vastende tor benedicto to komen
Die wendeler die om gemaecht had tē eeren
siveth edster ende gonck mit emme vasten
de do sie langtē weth gestaen weren en er
laete was gewoxen weren sie maek Doe
wnde sie een sinnerlich velt en eine gemeth
eliche fonteine Do sepde die wendeler siet
dit water ende dit velt siet eine gemaechs
liche steed Jaer wy eeren moegen en een
wenich wesen op dat wy Jaer na onsen
weth volbrengen moegen Dese wenk gin
gen em mal in en die steed mit gemaechs
lich sinen oghen ende daer mit gaf he vil
best to der kerker vmaenynge ende at mit
em Des anendes quam he to den clooster
en do he gebracht waer to den selighen mā
benedicto herkende he sin gebet mer de he
lighe man verweer em alte hant mat he
ni Jar weeckes gedaen hadde en sende wat vt
broder Dit keese viant die dy doer de wende
ler to spaek en leend dy met bedregen my
nest reyse noch in Jar mins reyse mer my
kerker reyse inwan he dy en brachte dy doer

dattu sinē willē dēst Do bekande he dē schult
siner hundicheit ēn viel em to wrē ende
began em tō wēl te meer to schaemē ende
sine schult te beschrēnen alsē he bekande
dat he mysdaen hadde von den ogen dē
heligen mākes benedicty dē he noch mer
by im en was ¶ Doe sach he dat die gheest
den die ghene dinge hadde in dēs heligē
mans herte was Want he tegenwordich
was sinen discipel die noch veer van em
was ¶ Vō die konnich der gotten totila
grenaemt vndersaken wolde of die knechte
stakes den gheest der ghenen hedde
Gregorius Petrē du maechst een wijle
swijgen ēn dinct noch meere dinghe
vā dēsen heligē mānē hoerē moechst du
der wijse dō de gotten in dēs lande weren
hoerde vm konnich totila grenaemt/ sāc
gen dat de heligē man den gheest dē ghe
nen hedde Hie wandelde to sinen cloester
ēn bleef niet veer vā de cloest' staende ende
ontbeet dē heligen man dat he tot em comē
wolde ēn wilde tegheninne wedder ontbiet
dat he quame Die konynck was vā ontfer
lichen herten ēn duer vnē wolde he vnd'
soecken ofte die knechte stakes den gheest der
ghenen hedde Die konynck had ēne swaert
draegher geheten grenaemt den graf die konynck
sine schaen ēn liet am aen den dē konynx

cleder ẽñ ghebaet dat he ghenghe to ẽ mã
ghades recht of he ẽ konynck ſelue were
ẽñ ghaf em mede drie ghenen die ſonder
linghe pleghen ſtedelicke by des konynx
ſyden to weſen ẽñ gheboet dat ſie by ſiner
ſyne wanderen ſolden ẽñ wnſen em recht
of die ſwaertdreghers die konynck tot la
were he ghaf em oec mede and' diener ẽñ
ſwaertdreghers op dat mẽ wt ẽ puzer
cleder willen ende om der konynclicker
hemde memẽ ſolde dat he ẽ konynck
were Do de ſelue ridder verſiert was mit
den konynclicken kleeden ẽñ denſte quam
he mette ghenen in dat cloeſter die man
ghades veer van em ẽñ ſach een tornen
Do he em ſo na was dat he ſyn ghebe
hoeden mochte rep die heilighe man ende
ſeyde legt af ſoen legt af dattu dreghes
die en hoert dy niet to Ridder viel redy
tenoert op die erde neder ẽñ ontſach em
ſeer dat he ẽ heilighe man bedrieghen wilde
ẽñ al die ghene die mit em quamen werẽ
verueert ẽñ viele neder op die erde Die
ſtondẽ op ende en dezten den heiligen man
met ghenaden mer ſie hielden weder to
omen konynck ende mit ghoeden anere hiet
ſcapten ſiet em wo ghedinghe dat ſie begripe
werẽ Do quã die konynck: tot la ſelue to
den man ghades ẽñ de he em vã veem ſach

sitten en dorste he em met ghenaken mer
viel neder op die erde Die man ghaf
sede em anderwerue en dede werue dat
he vp stonde mer wart den heleghen mā en
dorste die kommicke van der erden by em
ghenē mer vp staen Die kuechte ghaf
benedictus ghā ghenē wt en en hemt d
kommicke vp van der erden en kempfede
sen mā synen quaden werken ende mit
corte werken sede he em to vaere al die
em to comen solde ende sede du dest vel
quades en du hebbest vel quades ghedaen
houde mi op vā dinen boesheit du salst
to wone in cone en ander die meer tret
ken negen iaer salstu negheren en in
den tyenden iaer salstu steruen Do de kō
mick die hoeke wart he to male droeuich
en seer bedruet en begonde sijn ghebet en
vā der tyt wart an was he nicht meer
dan he to voren was Dret lange daer
na ghā he to wone en toech wart in cyp
ren ende in den tyenden iaer sijnes tydes
verdes he vā den sadel des almechtigen
ghades sijn tydse ende sijn leuen Dier
na ghā een bisscop to den kuechte ghades
die duck to em to comen plach ende de
mā ghades had een seer bref om sijns
heleghen leuens wil Desse bisscop ghinck
mit sinen beneden vā den dat die kōmick

rotula int lant ghecomen staet cñ van der
vermelmghe der stat van rome cñ sende
Auermids dese komuck sal die stat alse
vermicht werden dat sie voort an waeste
blijue sal Die man ghades antwerd en
wnde en sal vā d' hemelrijc of vā d' men
schen met vermicht werden mer vā ou
weder vā blixem vā wynd ende vā eer
beuynghe sal se so seer vmaect werden dat
se in sick seluen vergaen sal Die waent
dese pylegen sie wy elcrluche dat mer
worden sin Want in dese stat sint vel
tymer wnese die huse vmelt ende die
leerten vā den wynd neder ghelweert cñ
ander tymer dese stat sint al van alder
vergaen cñ wy sien sin Juchte vallen

In der seluer tyt was daer een clerck van
den duuel beseeten die waere vā d' ghemen
mā constancio die sijn bisscop was ghesant
to vel steeden der heliger merteleren op die
he verloest mochte werden mer die hely
ghe merteleres ghades en wolden d' clerck
met vlaesen op dat sie bevrijden mochten
wo groter ghenade en benedicto were hier
vme want he gebrachte to benedicto de
almechtighen ghades knechte de starte sijn
ghebet tot onsen here alsm cpm cñ ver
broef d' olden vrant verscreuert vā d' be
seetene mēschen Do he ghenesen was ghe

bet he en ſeggend ſtaude en en et hier
na ſteen vlerſch mer en en mit mūner
mer an nemen die zeden der heligher wij
ge want m mat dinge dattu dy mocteſt
die heligie wijnge an to nemen ſo ſalſtu
rechteuoert wedr ſtegrepē worden m die
macht des Amels Die klerck was geſent
end ſtruth van em end want die verſche
pme dat here ghecht to ouieren ſo bewaer
d he ene wyle tydes dat emſtelicke als en
die man ſtades benalen hadt Der na
vel taten Ja al die clerke geſteruen were
die m der herden aldr weren Am he mat
end he ſich dat die tangen m der heligher
wijnge haden en ſtegrepē worden ſette he
des heligen mans moend achter inchte
rechte of he ſie we landheit d'tijt vergeeru
hed end entfende die zeden der heligher
wijnge Rechteuoert do he d wijnge ont
fenck of ontfangen had quam die ſelue
Amel wedr m em die tum em vdeenen
mats end en ſtelde met op em to moeten
alſo langhe dent ſime ſiele mī ſime lichaem
ſchenden Alſo ich ſie ſo berand d
ſe man die verbeegdheit ſtades Want
he ſich m den ſtegrepe dat die clerck dat
ume den Amel ouergeleuert mat wp dat
he met ontfangen en ſolde die orden der
heligher wijnge Want ume

en ſolde ſye met bekennen die vbergenheit
ſtades die daer bewaerde de gelucke ſtades
als daer geſchreuen is wie ſtad anhan
ger die wert een gheeſt met ein ¶ Item
ſt alſo dat ſye een gheeſt mitte lieden wert
die een anhanger Wat ſtt dan dat die
gloroſe prediker paul ſeghe wie hebet
bekant de heren ſyn of wie heft ſin
merſinnen geweeſt Wante dat ſchynt
ter onbekentlick to weſen dat ſye de here
ſin niet weten en ſolde die een gheeſt
mit ein is geworden ¶ Dierteins Dye
heligte manne bekennen de heren ſyn al
ſo wille als ſie eens mit den heren ſin
Want die heligte apoſtel ſeghe wie van
den menſchen weet Wat in de menſchen
is dan die gheeſt de menſchen die in
em is Alſo en bekene ock niemant
Wat ſtade to hoert dan die gheeſt ga
de die in den menſchen is Ende op dat
die apoſtel beweſe dat ſye bekande die
ſtade to hoert ſeghe hie vort ¶ Dar wy
en hebben niet ontfangen den gheeſt de
werelt mer den gheeſt die wt gade is hier
van ſeghet ſe vp een ander ſtede dat oge
en horet de niet gheſien noch oer en
hoenefte niet gehoert noch et en is in
gheens menſchen hoerte geromen dat got
bereit horet den gheenen die em mynen

Mar he heuet ons dat ghenadenbaert aū
mids synen ghenade ¶ Petrus Hier vm ist
dat den seluen apostel aūmids den heligē
geest die dinghe ghenadenbaert wenden de
stat te hoeren Wo segt hie dan te wesē
Dit ich gheuuert heb O hochgeit d'inscheit
der wisheit eñ der kunsten ons Wetenscheit
gaues ine onbegripelicke sin Inne oetmo
dicheit sonderlinghelick sin Inne wercke
Mer die wijle dat ich dit schrijue so coūpt
my in mijn gedachte een ander vraghe
Die Apostel dauid spreect in den psalter
schuldich to den heren In mynen lyue
heb ich voirt gheknuedicht al die oetmo
dicheit mijns mondes eñ nu et wel myn is te
bekennen dan te kundigen Wat ist
nu dat paulus secht dat die oetmodicheit ga
aes onbegripelick sin ende dauid bēn
det dat hie met allene al die oetmodicheit ga
aes bekant en heuet mer dat hie sye
ock mit synen lippen voirt gheknuedicht
heuet ¶ Ghestreu Tot beyden vraghen
heb ich dy hier to voren int corten
Inwendich ghenuecht Want ich seide dat
die heligē manne so vel des heren sijn
bekennen alse sie een mytē heren sijn
Want al die ghene die den herē deuot
liche na volghen die sin aūmids der deuo
tien mitē herē eñ in den dat sie noch

lesiuaert sine mutter beiden de gebeer
lelicken vleesche so en sin sie noch niet
mit den heren ¶ Hier vint so kennen
sie so wel die ozkle staden alse sie mette
heren vereniget sin ende alse wel alse
sie van den heren gescheiden sin so en
bekennen sie sine ozkelen niet ende
want sie die verborgene ozkle staden
niet vollenkomelicke en bekennen so
seggen sie dat die ozkle staden nibegier
pelick sin ende want sie somtijts den
heren aimmde den geeste anegangen
ende eens dels auermids der heliger
schrift ofte aimmde hemelicker apen
baringe weenen sie verluchtet en alse
wel alse sie ontfangen alse wel bekennen
sie ende wortbegundigen sie de verbor
genlijcke staden ¶ Hier vint die ozkle
staden die stat sinegget en weten sie
niet ende die gest wt spreckt de geene
sie ¶ Hier vint so die apostele dauid ge
seecht had In minen lippen hebt ich
wortbegundiget al die ozkle die he
rechte wont Hier to dyns wonte
recht of he apenbaer segghen wolde die
ozkle mochte ich bekennen ende wort
begundigen die du wortgenaken heuest
niet die ozkle die du met wt en spre
kest die vindestu sonder twiuel van on

sen ghedichten Als wi ondergaen die wer
x des apostels ende des apostels Want
die eedle ghaste sin onbegrepelic noch
want die vñ den mond ghaste wert
spraken sin die went nit menschelicke
ware vart ghekundicht ende die menschen
bekennen die eedle die ghot wtgesprakē
heuet mer die ghot verhalen heuet en muegte se ghees sijn
ut spreken.

Petrus Die apene reden hevet myne
vragte antwonden mer ick bidde dy of
dier na pet mer is te segghen vñ desen
heleghen mane dattu my die ghelle
willest

Gregorius

Een edel man die van des heleghe
mans benedictus innemynghe
lerent was die ick om sijns heleghe
leuens vul ghroter wenschap ende vruchten
by em had die ghā in ene diepe in
benedicti celle ende wart en seer bitterlicke
sijcnende Do he lange ghewaght hadde
ende sach dat des heleghen mans trane
niet ghewandet en mochten ghe nochtat
die heleghe man ghaste niet en sijcnege
de van Ruscien alse he plach met ave
doeffsaken vraghde he em wat die sa
ke were sijns bitteren wenens Die
man ghaste antwerde em nedersenert
en sende al dat ghoet dat ick ghemeen
lich en al dat ick den broeders beneve

leb is uit den ordel des almechtigen
gaedes den heidenen auentelueert en ic
en mochte nauwe mit gelreek van den
leiren verkeren dar he my die stelen
gene die in dese steed synt Dar sie wy
mi dat vernuwde is want wy weren
dar sijn cloester wijn den loubende
vermeert is Die loubende gruwe de
maestre is die bezedens weseken in
sinte benedictus cloester en nament
al dat daer was wier sie en tarden
enen menschen daer niet gehouden
ofte gevangen end so vermuede die
almechtige got dat he sijne getrouwe
knecht benedictus gelaeuet hadde wat
die quaet gaf hie den heidene en die
stelen bewaende hie In desen punte sie
ock dat sinte benedictus na gewoonte
heft den heiligen apostel pauls die in
den schepe was daer al dat quaet
verdwan wart nochtant ontfenck he
sulken troest van gode dat om sine wil
len al die gene te hine bleue die daer
in den schepe waren

Op een ander tijt wart een kneche
van sinen he wertsaem wy dat
hie den man gaedes bezeten solde in
sijn cloester twe vleschen wel wijns he
brachte en ene vleschke ende die an

der huysen he ende weerde die mā sta
des betaelde die daer gheseghent was ende
ontfenck die ene vlasschē mit danckbor
heit to den knechte soen besie die vlesschē
die du onderweechsten gheluyt hebest en
en denckte daer niet vt meer neyghde
die vlesschē en du salst vynden wat daer
in is Hie ware seer beschroomt ende
ginck wt vā den man stades Do hie
weder quam daer he de vlesschē gheluyt
had wolde he onderuynden dat he ghe
hoert hadde Hie neyghde die vlesschē
neder ende alte hant ginck daer een
slanghe vt Do ware die knecht verveert
ende in der slanghen die he in den wine
vant bedacht he wat he quades gedaen

In yet wes tū sinte Gal hadde
benedicts cloester was gheleghē een
dorp in welken dorpe vel wilde ouermids
benedicts leringhe bekeert was to dry ghe
loouen eenstry In den dorpe woende ech
sommyge heluyde mānen ende die knecht
studē benedictus plach daer dicke sine
maeltijt to senden om die sielen te sterckē
ende te sichten In enen daeghe sande
hie daer ene alst gheuwentlick was mes
die monnick die daer gheseynt was wart
na der heluyder vermaenynghe van de mā
nen gheweeden dat he van em ontfanghē

wilde cleyne duvelkens Ihe ruffenck
ſie ende luyden ſie in ſinen ſchoet Al
ſoe wie de he wecke to claeſter quam be
ſtan die mā gaues mit groter bitter
heit em to ſchelden ende to ſcheuen Nu
is die beſſere geſtaen in dyne ſchoet
Die broder was verwondert ende hadde
verſtecken wat he gedaen hadde en he
en wiſte wer waer vmme he geſchuld
den wart ſinter benedictus ſude em en
was ick daer wer tegenwordich do du
van den meeſchen gaues ontfenge ſt
die duvelkens ende luyſt die in dine
ſchoet Ihe viel en rechteuoert to vo
ten ende hadde bewunnen van ſinre
vyndaer ende was die duvelkens va
em de he in ſinen ſchoet ghelayt hadde
Ihe eine daechte do de erſame vader benē
dictus des auendes to dē eten ſat den
de en een vā ſinen monicken die eens
edelen groten manns ſoen was en hielt
die kerſe voer ſinre tafelen Do die vā
gaues ach ende do die monnick mit
der kerſen voer der tafelen ſtont beſa
he dūmds den groſt der houerdijen m
ſinen herte to ſetten Wie is dit.
ick dienre en die kerſe voer ſinre tafe
len houde en wie bin ick dat ick dē
dienen ſal Rechteuoert kreeg em de

man ghaken to den broder en began
en schazpelick to schelden segghende
tyken dijn herte broder wat ist dattu
sechtest tyken dijn herte En to hant
trep hye ander broeders en gheset
dat men em die kerse wt der hant
nene ende hette den hen ghaen van
den dienst ende liet em sitten ghaen
Do hie sat vraghede em die broeders
wat he m den herten hedde ende he
vertelde em met wo groter hoverdyen
he vpgheblasen were ende wedinghe wer
de he tegen den heleghen man ghedaen
hadde Do wast em alle apenbaer dat de
erwerdighen vader benedictus ghegen dinc
werhalen en mochte wesen Dō hie ock
die wrent der ghedachten ghesert hedde

Vp een ander tyt was m de selue
lande van kampanyen so groet
honger dat alle mēschen benauwet
weren van ghebreck der spise ende m
benedicts cloester en was ghen weite
meer ende al dat bezet was lp na
vp gheeten alsso dat men met mer-
den vyf brode vinden en conde die me
den broeders ter maeltyt ghauen mochte
Do die erwerdighe vader sach dat
sie dier vme bedroeft waren began
hie sie suchtelick te schelden vm er

clemmoedicheit ende troesten sie myt le
lesten settende Wier vme is uwe
ghemaet bedroeft wi ghelrecke is bo
de huyden is hier inden uwe mar
ghen suldy ariemoedicheit hellen De
anderen maeghens Waken dier wor
de beren de rellen ghenoden suc
honderd vnde meels en aimyde
wen die almoedighe ghot die secke
myt den meele ghesant had bluet
hente nu to onterant Do dit die bro
ders seeghen danckeden sie ghode en leer
den dy in der armoedicheit dit sie ock
in der armoede met tbruelen en soldē
dyn der hulpe ghades ¶ Petrus Ick
bidde dy setghe my of men met ghelo
uen en sal dat desse kneclyt ghades al
toes hellen mochte den ghest der ghyse
uen of dat die ghest der ghyseuen in
sonighen risen syn herte vermulken
¶ Gregorius Dese die ghest d'ghyseuen
en verluchtet met altoes die herte der
ghyseten Want alse ghescheuen is vā
den heligen ghieste dat hie ghestet waer
hie wil also sal men weten dat hie
ock ghestet wan hie wil Hier vme
is die konynck David den ghyseten na
than vraghede of hie den tempel ghade
timmeren solde of moechte volbrenghe

dat ersten en namaels verbot hiet
em ende sende dit den sin soen salo
mon tēmieren volk ende de die gulde
te hebbene dat wist schiere sach he
em te weten viel en he de saeke met
en bestaet seide he to sinen heren de
dat wist van sine weten hen wisen
wolde laet sie want sin siele is in bit
terheit ende die he heuelet nw ver
hundt ende en heuedē nw niet ge
openbaert Dit duet die almechtige
got dat groter verfienichter bazmher
tichcheit want als hie sonegt de erest
der gheesten eruer ende sundige sin
trecket so verheffet hie die hogede der
gheesten in der hoechede ende bewaert
sie nochtant in der ootmoedicheit op
dat wanneer sie ontfangen den erest
der gheesten dat sie dan bekennē moe
gen wat sie vā gode sine ende als
sie den erest der gheesten niet en
hellen dat sie dan bekennen wat
sie van sich selven sint ¶ Petrus
openbaer recken heinssen dinket dat
so vs alse du segghest mer ick bidde
dy vertelle mi Doen wandte gode
lest vā desen eersamen vad benedictus

Gregorius Wy sen ander tyt wart he
gebeedē vā enē gheloouigen mānē

dat he sine discipulen senden wolde to sy
nen erue by der stat tzwasem vm dar
een clast to tymmeren Jhe verkoren sy
ne heet ein sand dar broeders ein be
kennet am sinen seuersten ein ene an
dren die naest den seuersten wesen sol
Do sie hen toesten kuect hie en segten
de stat ein nu de dorpe sal ick come and
wysen v m wat steed gy dat beedhuys
tymmeren sulet en in wat steed gy tymme
ren sulet dr broeder tenenter ende in wat
steed dat clasthuys ein ander noetdenstv
ghe huse Do sie die benedixie antfinge
Tsadert toesten sie hen and verbrachte
den dach mit gheester soechuoldicheit ende
bereidin al dinch die noitdenstech sche
nen to wesen den ghenen die mit den
helighen vader tomen moechten In d
seluer nacht do he belaued dach an
staende was aqenbrieue sinte bene
dicty in den slape den seluen knecht gha
de den hie dier ghesdimpert had to em
abt ein sine pueste ein wyse en sub
tylichte alle steedy water sie pet tymme
ren solden Do sie kerde van den slape op
stonden vielen sie malcandre wat sie
ghesien hadde noitgenne en gheloefde sie
met ghehelichte de visione mer sie ver
wachten die toeconst des manes ghades de

yecem
had

he em ghelauet had do he met en gha
ap d' stue dach als he ghesecht had hier
en sie met droefheit weder tot em end
seedt Vader wy vivacisten dattu comm
soldst als du ghelauet hadst en wysen
dus moer wy tymeren solden en du
en quemest met Hie antwoerd em broe
der waer vime segghe dy also gha ick
met als ick v belauet had sie serden
em wanneer quemestu Hie antwerd
en openbaerd ick v beden met do
dy sliepen en wyste v elcke steed daer
dy dat timeren solden ghaet end als
dy in d' visione ghehoert hebt so tym
mert al die wonynghe des cloesters
do sie dit hoerd vwondert sie em seer en
breden weder to d' wedersendd' ernste en
tymend' al die wonyghe als sie in d' vy
sioen ghelecrt hadden ¶ Petrus Ick wil
d' gerne hoer' wo et gheschien mochte
dat he veer weerdes in ener nacht weeck
en d' slapend' broeders to spraek en sie
dat in den slape of visione hoer' mochte
en bekenē ¶ Guerricus Petre wat isset
dattu hier an twinelst en vraghest wo
et ghesch' mochte Et is openbaer dat
he ghest vā natuer' vel sneller is dan
dat lichaem en wy hebb' vorwaer we
de schriftueren becant dat die Apostele

allerwerck wt de rodsteyn kunde wā de en
gel gheuuert wart ēn mitten marien
nacht dat hie doedy priesterliche gheset
wart in babilonien ēn do hie den pa
pheyt dunel gheschuset hadde was he priest
lichte wedē in dat rodsteyn kant Hier
ynne mochte allerwerck so wel weerdes
bōnen alse ogenblicklyke in dē lichā
rysen ēn dat nachtmael doertien
wart wonder ist dan of die heilige m
der benedictus aldinghe die ghemake
ghaste in de ghreste rysen mochte und
die ghest der doedere die dier fliegen
mit deughtighe dinghe vertellen mochte
ēn alse allerwerck verset in de lichame
om te ghysen dat lichaem dannes so
wonderlyc benedicte in den ghreste vā
vnsen heere des ghreselicke leuen ¶
Petrus Die hant dmer sprake hadde
my gheduchtet mit der twyuelachtycheyt
myns hertē wer ick wolde gherne we
ten wadandy dese heilighe mā was m
synre ghemeynre sprake ¶ Andreas
Petre sine ghemeyne sprake en was nan
we ledich van der kracht der dogheden dat
sin herte was opgetagen mit hoger
dier vrye en vresen die woerde ghens
sins gelicke wt sine mond ende als
he wt sede dyuidende so hadden sinere

dñs ſtene knechte recht of he de met
tyrnedachtich mer we ſentencien the
ſeedte hedde ¶ Wante met veer vā ſinen
cloeſter were the heilighe nōnen vā alt
ſtelwerde die sin erſtene wanrichte to ſie
nē hadde en een ſneſtelicke mān plach
en to dienē en sin noitdruft to beſor
gen ¶ Der ſamnyſſen plechte die abdiſ
ſe ſtelwerde to macke ende alle de
lieden alſo dat ſie en ſelue ſo wel te mon
in deſer werelt vſmaen als ſie ſtedencken
dat ſie met mer ſtedien helpen dan die
andere Iuer vme en bedwongē de vor
ſeedde nōnen en tongen niet wal
en ē ſelue ſneſtelicken mā die en to
dienē plach plechte ſie dick to vpnemen
met ore wanken Do he die laſte ſie
lekē had ſtrect he eene to ē man ſta
de benedicte en vaelde en wat hie all leddV
ſinelicken troeſt ¶ Do dat die mā ſtade
wā den nōnen hoerde ſuchtet hie en
redenwart ſeggende bedwinget mine ton
gen want ift dat ich v niet en beete
ren ſo de ich v to ſchame Die heilighe mā
en ſtaf de met die ſentencie de lange
mīe he dreuwede ſie dan to ſtelle Die
nōnen en keeſenden en met en ſwaē
lynen wenych dieſten duer ind en wer
den begraeue in die kerke Iuer vme

do men myſſe dede in der ſelver kerke
en die dake rep alſt ſtervoentlick is
yo dier ymant to bāne die ſtae vt der
kerken ſo ſach der nōnen wedſter die
yon. em to offeren plach dat ſie en ſton
den vt den ſtraene ende ſtuften vt
der kerken Do die wedſter ſuchte ſach dat
die nōnen vt ſtuften na des dyaken
repen ende in der kerken niet bliven
en mochten wert ſie gewaer dat de
man ſtaks em ontbaden hadde do ſie
noch leeden dat ſie ſie kamen wolde
weert dat ſie em niet en weerde en
wuſte bedriuen Do ware die den ſel
ven knechte ſtaks mit ſtoten drocſtene
ſtelaechſtraft Do ſtaf ſie mit ſiner erſte
ner hant ene offerhant ſeggende Hier
ende later die den heren offeren van
die nōnen ende ſie en ſullen voyrt
an niet to bānne weſen Do dat voyr
en ſtoffeir was ende die dyake na der
ſtervoente rep dat die in den bāne we
ren vt der kerken ſtaen ſolden en wer
den ſie wert an niet mer geſien vt der
kerken to ſtane Dier vt waerd ſonder
twiuel openbaer dat do ſie mit den
beſmetten menſchen niet vt en ſtuf
de weren ſie vā den heren auermids
den knechte ſtaks ſtraffelmert

Marcus

Et is groot wonder al wat benedictus
een seer gelick man dat hie die sielen
afsluieren mochte die vor den ansien
licken oedel gaats gheest waren do hie
noch in desen ghebrechlicken vleysche leue
de ¶ Gregorius Dus sunte peter noch
met in den ghebrechlicken vleysche do he
spoent so wattu bindest up der erden
dat sal gebonden wesen in den hemel en
so wattu ontbindest up der erden dat sal
ontbonden wesen in den hemel ¶ Des
macht to bynden ende to ontbinden nu
die grote helden die de steede des hel-
ligen testaments hellen en spraken nie rech
ten gheloven ende straffen sedden ¶ Der up
dat die menschen die van erden gheboren
sin so vel vnrechten solden doen vnde
is die schepper des hemels ende der erden
van den hemel neder gheromen up die
erde ende up dat vleysch oedelre moed
re van ghestadigen sinnen so heuet
god vmme der menschen willen vleysch
anghenamen en heuet een ghewendicht
die macht den menschen to ghenen ¶ Dat
onse ganticheit is dicr van wechselom
men hauen en sullen Want van die
stricheit gaats en vermeert heuet
ander sick selue ¶ Dacus ant der he
achte der tekene andwerdet die wraken

der jwent

Gregorius In enē dieste was
onder benedictus beseēten een
deynne monneken die sijn oldre mey
hef had dan hie solde ēn hie ginck
wt den cloester tot omen huse sonder
orlof of benedicte des heligen vaders
dier vme sauf hie rechteuoirt des
seluen daeghes Als hie to sinen oldre
gecomen was Do hie begraeuen was
Wart sijn lichaem gefonden des andē
daeghes wt den graeue gewesen sie be
groeuent andwerue ende des daeghes
dier na vonden sie eghen wt den grae
ue gewesen als sie to voren gesien
den hadden Do liepē sie haestelicke to
so sinte benedictes ēn vielen em to voe
ten ende beden mit groten schreyē dat
hie em genedegen wolde den dede sij
ne genāde to gelouen Die man gaues
gaf em alte haant mit sijns selues
handen dat heligie sacramente setten
de Gaet ēn dat heligie lichaem des here
legheet mit groter eerwerdicheit wt si
ne beest ende begraeuet een also do
dat geschiet was Tchuelc die ende dat lic
haem ēn en waepes met mer wt Petre
merke mi vā wo groter wonderē dese heligē
mā was by desen here alsō also die er

de des moncx lichaem wt warp die bene
dicte gracie met en hadde ¶ Gregorius Ic
merkter claerlicke ende vinondre my to
male seer

¶ Gregorius Een vā sinte benedicte
moncken gaf sijn herte tot ensten
dichert ende en wilde in den cloest wer
plitē Die heilighe man gradē bernsted
den stedelicke ēn vermaende sen wer
he en hondes daer met to brengē dat he
in d' vigaedermeste plitē wolde ēn he was
sinte benedicte seer moeylick vm alof
to bidē In ēn daechste waert die ersame
vader seer bestaert vā sinē vnstuerigen
bidden ēn gheboet em mit enē vstinēden
gemoede dat he hem gheinste neistenoert
do he wt den cloester gegaen was Dat
he in den weeghe enē draeke die em ge
moete mit einen apenen monde Do
die selue draeke em vslinden wolde be
gan he al beuende mit luder stēme
to ropen laser laser want dese draeke
wil my vslinden Die broeders liepen
daer to ēn en seegten gheinē draekē mer se
vandē dē moncke seer verueerd ēn brachte sen
weder int cloest Alsdaent lauede he dat he
nūmer wt den cloest scheidē en wolde ēn vā
der vren voert an vollenbrē He in sinen loestē
wunt nūmids beede des lichaems mas sach

lje den draeche tegen em comen den lje
wst gedolcht hadde do lje do met en
ick en wil ock met verswigen dat ick
bekant ljeb van den edelen man aptom
die my sende dat sijns vaders dienre me
laetsch wart also dat een alt ljaer ont
fiel eñ die ljuyt vp sijnol ende lje en com
de den lelicken ettēr met verluycken
Do wart die knechte nū des vorseeck
den mans vader gesant to sunte bene
dictus ende seer haestelicke wart lje ge
mesen Ick en wil ock met verswy
gen dat sunte benedicty discipel gere
den to vertellen gelecht In enen daege
was daer een man eñ edelman die
seer besiaert wart vñe schult die lne
schuldich was eñ he qūa to den heleghen
man gades ende sochte hulpe eñ vtstelde
em nw he vā de genen den he schuldich
was seer gemoeyt wart ann sijn schellin
ge Die ersame vader antwoerde em dat
he geens sins sijn schellinge en hed mer
lne troestede sijn armoede mit sueken wer
den eñ send ghanck hen eñ compt na
tiven daegen wedr to my Wane luy
den en so lyer met dat ick sy geneu
mach bliuen den tiven daegen dat em
die heleghe man to sinē gelucke als lne
gelouenlicke was Der drē daeges qūa

die menschē wedr die vñ die schult he
sinuert wat Do weren daer vp des cloes
ters kuste die vol westes wats ghetoken
vñ schillende ende die mā ghados ghelect
dat men sie haelen solde eñ ghenen den
armē mēschen seggende dat he met den
vñ sine schult betalen solde ende den
armen sī houden solde tor sinder noetdruft
Een ander man wart sinderlinghe ver
noldet van sinē wederstacken also dat
he em hemelick femyn ghaf denck dat
femyn en kende em dat leuen met be
nemen mer et viandelic sijn wel so seer
dat he aller al sijn lijf schoen melatesche
to werken ende dē dat to ghenaken Ihe
wart to den man ghados ghebracht ende
ontfenck haestelicke die unse ghesontheit
Want so vaste als em die heilige man
bleef verwachte he al die melatesijen
Dō der schaer tijt wart dat lant vā campa
nien seer beswaert mit houngher eñ duer
tijt ende die man ghados ghaf den armen
al dat in den cloester was also dat daer
met in dē kelre en bleef dan en wenich
alys in eine ghaese Do quam daer een
siddiaken ontsaghen ghenoempt ende bat
vlitelicke dat mē em en wenich alyse ge
uen wolde Die heilige mā ghados benedict
had vpgheset al sinde Ihesu to ghenē dat he

op der enden hadde op dat hiet al belpul
xen moechte in den hemel ende he ge
bot dat men dat selue wemelt alsoe dat
daer bleue was den armen subdiaken ge
uen solde Die monick die den kelre ver
waerde hoerde dat gebot niet hie en v
ruchte des niet Do sonne benedicts cort
daer na vragede of hie den alf hen
gegeuen hedde antwerde em die mo
nick ende seyde dat he dat met hen
gegeuen en hedde want gene he dat
hen so en bleue daer mit allen niet
to dien broeder behoefde Do wart de mā
gades vromich en gebeet anderen broe
deren dat sie dat glas daer dat we
melt alsoe in gebleuen was werpen
solden ut den venstren op dat m den
kelre geen dinck en bleue auermids
ongehoorsamheit Onder dē selue venster
was een diep dael schalp vā groten ste
nen dat glas wart geworpen ut dē
venst en viel op die schalpe stene
ner et bleef so heel ofte met gewor
pen en were en dat glas en konde
niet to brecken noch die aly en storte
niet ut Doe mā gades gebeit dat mē
dat glas vp nemē solde en gheuent den
armen so heel alset was Do liet hie die
broeders to saemē comē en verstiede den

ontsachsamen monich mit synre ongs
lonen ende mit synre houerdyen wirael
den broedre Do hie dit berispen stemdr
had staf hie een to d' stebeek mit d'n
broedre In d' seluer steek dier hie mit
den broedre beken inde een stoer ledich
vat lutē to stekker Do die heilige man
in d' stebeek vollierde wart dit stoer
vat so wol alsō dat dit kesel vp steef
Do sie dat kesel af nemē vlecht die al
mer dat boert des vaets een mackel
dat pannētē vndytich Do die die knecht
staes benedicti sach eynde he synen stelet
ende die alr een vloyck met mer vp dat
pannētē Do vmaeckt hie noch mer
den ontsachsamigē een wunderuyghe brod
een sack een dat hie leē solde ostmoedich
een stelsue to hebben Die broedr die dier
berispet wart schaemde een seelichlicke
wunt die erwerdighe vader beweeg mitē
wyzakel die cracht des almechtigen gha
des die he mitē woerck leent een wint
an een inochte dier mēnant dā synē be
lastē tzwinckeen do hie in d' seluer vē voer
een schat dit vp nu ledich was d' broedrs
weder staf een stoer vat vol alīs
de enē daechs do d' heilige man stemch
to sunte solāmes beedhuys dat op d' hoch
des bergtes sterūmert to stemoert een d'

olde vrant in der ghedachtenisse eens medes
Do een der heleghe man vulghet unser lie
ghynghe antwoerde hye ick ghay tot hoochte
ynne een kercken te ghaen Die ermedighe
benedict ghinck wort to den ghebeede ende
do hye dat ghebet ghedaen hadde quam hye
hastelicke weder De bose ghest wast eē
silven munick wacter ghitten eñ ghinck
to hant in een ende warp den vp die
erde ende grimlick een seer swaerlicke
Do die man ghodes weder quam wart
ghebeed eñ sach dat die munick so wack
lick vā d' duvel ghemoert wart ghaf hye een
eē kemelbacken slach eñ vermaledide
rechtenoert den boesen ghest vā een alsō
dat he na der tijt nimmer weder to den
munck comen en dorste ¶ Item Ick wolde
ghenne weten of hye dus ghoede inwaerdicheit
altoes bliven mitt cracht des ghebeedes
ofte dat hye somtijt dat alleene wt synen
mullen sonder ghebeed ¶ Gregorius De ghod
salighe mit gantzer herten die moechten
alst noit is tevkene doen in beyde maniere
Dat somtijt doen sie wonderlicke dinghe
alleenlick eñ ghebeed eñ somtijt alleene wt
der macht Sunte volcmes seghe in synen
evangelio Al die ghene die den ontfenghē
hadde macht kinder ghodes to werden eñ
ist dat sie kinder ghodes sin vā d' macht

wat wonder ist dan dat sie tekene doen
moesten van machte Dat die myracule
geschien ut werken manieren bewiset sunte
peter Want hie vwecket die dot vson
ne tuinen genoempt unt geheet mer
anamam ein safirum die dier loefden
milenent hie dri dot allene dwermids
schelen Want nie en lest niet dat hie
ist weckt in onse bedinste wier he stuf
fet allene an myster Wer vine ist ape
baer dat sie somtijt myracule doen dwer
mys der macht ein somtijt dimids de
gheeck Want sunte peter nam de tive
dat leuen unt schelen ein dr vrouwen
staf he dat leuen weder dimids gheue
de Ein ich wil nu tive dinghe vertellen
die de gheteuve bzuecht staets gheuen
heft dwert sepelicke in verdaert sal wst
dat hie dat eine allene doen mochte an
mids die macht staets die he onfangē
hadde ende dat ander dimids dē gheeck
Dr dr tijt do die gotten regimenten was
dier een gotte zalla genoempt die in
der armanien onfelsame stanck was ende
in dr tijt sins comynge totely was hie
gnmenschelecke wzeet testen alle ghesle
chte mans also dat vrauwen ein endi
kleerte ofte mouck to ghemaect sijn de
en konden gheen sins sine handen leue

dich ontfaen In eñe dage was hie
ontstaen mit bestetē sinne gherichte
ende pynche eñe huysman mit see-
wraken pñe eñ do hie om mit mēn
gherhande pñe quelde wart die huys-
man vā xn pñe vlonne eñ seid dat
he sijn ghuet verualen hed xn kneeht
ghaks benedicte Do he xs gheloeck
hielt he was vp vā pñe and liant x
selue huysinā mit starke selen sijn ar
me to saemen eñ diuanck xen vor sijn
peert to lopen op dat hie em wyfek
inne benedicte weer xn he sijn ghuet
verualle had Die huysinā ghinck vor
sijn peert mit ghebondē handē ende
leyt xen to xs heligen mans closter
eñ he vant em alleine sittende vor sijn
te tellen eñ leesen eñ die huysina seid
to xn gotten die em int ghesicht wrecht
na volghede Die dit is die heligte vader
benedictus Hier ich van segk Die gode
sich xn heligen man an int eneñ seer
wermigē ghiste eñ int vbolghen sijne
verkiesten herē Want hie waende dat
he mit verwermisse sijnre willē vbrigē
wald als he ghewoentlick was eñ began
mit groter scaemen to rupen staut op
staut op eñ gif wedr dese huysmans
helt datm ontfangē heuest To dē ersten

me sloech die mā ghades sijn oghen op
ēn selich oen an Ihe sach ocht ē huysmā
an die dier ghebonden was ēn so wrac
als he sijne ārme an sich wrēdn sie mit
groter hayst ontbonden die se ghen mē
sche so haestelicke ontbinden en mochte
Do die huysman die to voere ghelopen?
was so haestelick ontbonden wart wat
die ghotte bewisen wil so ghroter machst
ende viel op die erde sinen wrēdn hals
bichtel Ihe mehr wan de heligen mās
were ende bedal sich sīne ghebeed Die
heligie man en stont niet vp van den
keesn mer Ihe riep die broedrs ēn ghe
baet dat mē oen in keyde ēn ghene am
te eeten Daer na liet Ihe sēn wedr tot
en kerken ēn vinaenk sen dat he wes
ten solde wā so ghroter wrecheit ende on
sinnicheit Die ghotte was verslaegen
ēn ghinck hem ende en doeste daer na
ghen ghelt eyschen: wā den huysmāne d
die mā ghades niet mit hanken mer
mit ansiene ontbonden had Siet pere
dat ich seide Want die ghene die den al
mechtigen ghot also rouwelicken dienen
die mosten sonderl miracula doen wt d
macht Want do die heligie man al siete
d die wrecheit des vuerlicke ghotten be
dwanck ēn mit sīne oghen die sele ontbat

daer de onschuldighē aenne mek stelende
weren leuede hie metter spellēde des my-
rakels dat hie in der macht hadde to done
dat he sede Nu wil ich wert an vertellē
wo groter mirakel dat he doen mochte mit stelde
Do enē dachte de sunte benedictus mittē broe-
dern wt gestrāe was to der wenste des ackers
dā dier een huysmā seer droevich ēn sidge-
den ēn droech in sīne armē dat luchā sijns
dadēs soens ēn brachten voer dat cloest ēn
vragede na sunte benedicten Do em gesecht
wart dat die heilige mā mittē broedern in
den acker were lōp hie haestelicke sinen
dāl soen weder wan des cloesters doere ende
wart hie mā groten rouwē vstenert was
so liep he seer haestelicke na der erwerdigē
vader In der sēluer vren dā die mā gaet
weder mittē broedern vā den acker Ter stōt
do een die huysmā sāch bestaen he to mijē
kīf ons weder wrme soen kīf my weder
wrmē soen Die mā gaets bleef staende
ēn antwerde em aldus Hey ich dy dinen
soen genamē Die huysmā antwerde hie
is dot kum ēn vrecke den Ter stont de
die knechte gaets dat hoeft wart hie seer
bedroeuet ēn sprak gaet hen broedre gaet
hen Want dit en sin onse werke mer
mer der heilige apostolen Wier vme wil
dy ons bidden vp leggē der wy mer dine

gen en moesten Die huysma die met al
te groten pijnen Hier to gedwongen wart
wtsenden in sijn bydden ende sprac dat he
van dier niet gaen en wolde ten were dat
he sinen soen verwecken Alzehant vraste
en die knechte stacks ende seer Wier is
hyn soen Die huysma antwoerde siet syn
lichaem leyt voer des cloosters dor Do
die man stacks mitte knechte dier quam
viel he vp sine knien en bugede em
neder vp des knaps lichaem ende reckede
sine hande to den hemel wart seggende
O Ihe siet niet an myne sunden mer
siet an den gelouen dese menschen die die
bidde dat sijn soen verwecket werde dijs
weder in dat lichaem die siele die du dier
vt genamen hebbest Die heylige man
stacks en badde — — —

die du sestichdest benissestu mete wer-
ken mer ick bidde dy dittu sestichst
of die heilige mans al vmegesen dat
sie wollen eñ vā stadt werkingen al dat
sie begeeren ¶ Gregorius ine mach hy
ther wesen vā verdienten m desen leue
den sinte paulus was die tegen die pre
delnicke synes vleesch dienerinne den he-
ren bat ende nochtant en mochte hy
niet vberingen dat hy wolde Hier vmme
wil ick dy een dinck vertellen vā d'er
werdigen vader benedictus dat he een
dinck doen wolde dat he niet en mochte
vervullen

Syn suster scholastica was den al
mechtigen gadt gheliecht vā or-
re irster kintheyt ende plach de vader
eens tot em te comen ende die mā ga
de gunck tot or ave niet wer vā de
doesters doer Do sie nu enen daechte tot
em gecomen was als sie gewendick
was gunck sin ervendige broder tot
or ihe mit synē discipulen Do sie al
den dach te gelaeche hadden in d'lane
gadts ende in heligen dallingen ont
fengen sie to samen spise doe et bega
dunker to wenden Do sie to dr tafelen
seeten eñ et onder den heligen dallinge
daete began to wenden dat de heilige

ūme ſcholaſtica ome̅ beaer ſeggende Ic
bidde dy dattu my in deſer nacht met
en lateſt op dit wy ſpreke de maegens
to to ſamen ſpreeken moegen vande van
den des hemelſchen leuens Hie antwor-
de or ſuſter. waer vt ſattu ſeggheſt ick
en mach ghenes ſins vt der cellen bluē
Do was dier ſo groote claerheit in dē he
mel dat men ghene walken ſien en conde
Do die heilige nome ſcholaſtica ghe
hoert hadde ons heeren woerde die or
wenſende leedde ſie or hooft in or
hande ende neyghde neder vp die tafele
ende bat den almechtigſten heren Do ſie
dat hooft weder vp hoerde van der tafelen
quam dier haeſtelicke ſo groot vlammen vā
vyre ende ſo kneſtrende reeſten dat die
arweerdige benedictus ende die broeders die
mit ēn weren den wech niet ſetten en
mochten dwer. dē dorpel des huſes dier
ſie inne weren Die heilige nome hadde
or hooft ghelecht in or hande ēn ſtor
te die vloet der tranen vp die tafele ēn
dmids den tranen toch ſie den reeſten
van den hemel Ēn die reeſten en meer
de niet langher dan ſie or ghebet dede mer
ſo vloe alē ſie dat hooft op hoerde vā der
tafelen ſo quā die dyrne ēn in den ſelue
oghenblic dat ſie dat hooft vp hoerde viel

Jc wegen weder. Do sach die man dats
dat he ander an dme en vhrem ende
den groten wegen niet weder gaen
en mochte to sine cloester ende dar
vme began he jesselike to claegen
en sende suster die almechtige got mo
tet jy vergeuen wat hebestu gedaen
sie antwoerde en sie ich bat jy en du
en woldest my niet hoere en ich bat
nimmen here en he heuet my gheseet
nu ganck we ostu machst ende kier
weder to dinen cloester wer he en mo
chte niet gaen vt den dycke ende de
erst niet willichliche bleuen en wolde
de blasf na testen synen willen en
also gheschiedt dat sie to samē al de
machte waeckden en mit helicher woer
den de ghestelicken leuens maenden
ten in den cloester vsaeden Hier vme
heb ich gheseecht dat he wat woldē en
niet vkrigen en mochte Want sie wy
uen des helichē manns gemaek so en we
der gheen twiuel en he en wolde dat
de lichte so claer gebleuen heb als sie
was Hier tegen synen willen vant he
in der cracht des almechtigē staeds een
mirakel vt der herte der magede ende
dat en was geen wonder dat in d'tyt
die maget die ere broder lange begra

Je to ſiene mer vmmochte dem he Want
alſe ſunte Johānes ſecht ſo is ghot ine mi
ne ende dier vme vmmochte ſie mer Du
he wt den verſtenendigen ozdel ghaks
mant ſie mer mit ¶ Petrus Ick belyse
datter nin ſeer ſtill behaerlyck dinge
ſeghſt ¶ Ghertrudis Des andere daeghes
wende die erwerdighe nonne weder tot
orre cellen en he gaen ghaks ghruet
weder in ſijn closſt Drie daeghe daer na
ſtarf die heilighe man in ſijnre cellen ende
ſloech ſijn ogen op to den hemele wart
en ſach ſijnre ſuſter ziele ghescheiden
van den lichame ende in eiter Juncfen
ghedaente op vieren to den hemel Doe
verſtonnet hie een vā orre ghlozien
ende danckede den almechtighen ghode in
minnen en in laueſangen en ſtundighe
ſine broedre omen dede Hie ſande ock
haeſtelicke broedre die or lichaem haeſte
ſoken mit closter en leghtene mit ghraf
dat hie ſelven van ſick bereyt hadde en
alſo ghedyckt dat der tweyer lichamen
met ghescheiden en twaren in der ghrone
welker ziele altoos een was in ghode
¶ Een ander tyt ghinc tot een van dy
aken ſeruande ghenoempt die ock een ab
ber was int kampanien en viſiterde den
alſo he ghewoentlick was op dat ſie to ſa

nie ſprecken mochte ſuete woerde des
hemelſchen leuens ende want ſie die ſue
te ſpijſe des hemelſchen landes noch niet
volkomelicke eeren en mochten ſo begher
den ſie doch en wenich al ſiechtende dar
van te ſmaken Do die vre quā dat ſe
ſlapen ſolden weſtede die erwerdighe be
nedictus hare op eēn toren eēn ſerūadus
beneden in den ſelue toren eēn dier was
ene open trappe vā beneden opwart Do
de erwerdighe benedictus opwackede aer
die tijt quam dat die broeders op ſtaē ſol
den ſtont he voer dē venſter eēn bat den al
mechtigen ſtarke eēn haerſtelicke ſache hie
in der ſtellicheit der duſterre nacht dē ſterre
lecht van hare comen dat al die duyſ
ternheit der nacht verdreef eēn dat lecht
dat doe in der donckerre nacht ſcheen was
ſo claer datter den dach bauen ſtonde In
der ſelver ſchouwinge geſchiede een won
derlick dinck want alſe ſinte benedictus
na vertelt ſo was al die werelt vor ſy
nen ogen verſtadert recht als onder ene
ruedre der ſonnen Do die erwerdighe vader
ſijn geſichte vlitelicke weſtede in dat dat
lecht ſach he des heleghen biſſcops germa
nus ziele in eēr vierigher ſichtel vā den
engelen op vieré to den hemel do wilde
he een tuych helpē des ſtrots myraculo eēn

rieu den abt sermandū dreuerne by sīe
naemē mit ghroten repen Do he vā des
heligen manes ongelouentlicken repen
verniert wart dan hie haestelicke wt tot
eē stadt een cleyne del van den lechte
Do vertelde en die man ghados al dinck
dat he ghesien hadde / rechtenoert mitwet
he dē ghestelicken mānē elsazaro die
m der berch van tassinen woende dat he
in der seluer nacht eēe baden sendē sōlde
to der stat van capuanen ende vernemē
wo et mit den bisschop ghermanō were eē
also gheschiedt dat die bade dē alre erwer
dichsten bisschop ghermanō dat want ende
do he vlitelicke na d' tijt vraghede bekande
he dat die heligie bisschop m den selue ogen
blick tijds ghestoruen was / do de mā gha
des benedictus sine siele vp vaerē sach
to den hemele wart ¶ Petrus dit is een
seer wonderlick dinck / eē dat daer ghesciet
is dat al die werlt daer vore synen ogen
recht als onder ener rudien der sonnen
verstaedert was alō ick dat nu ondermon
den heb so en can ick ock met begripen in
wat manieren dattet ghesciē mochte
dat al die werlt nā eēe mēschen to ener
tijt ghesien wart ¶ Gregorius Dese heilt
vaste dat ick v seggede want der sielen
die dē schepper sien dunckt alle creaturē

clenne wesen ende wānēr sie den wensch
schynnet wā dē lechte ons schappers so
dunchet ons clenne wesen al dat dier gē
schaepen is Want die inwendige gestich
te woert vā der schonwinge des ewigen
lechtes verbreydet ēn so seer wegsenecker
in stad dat die schonwende siele verse
uen wort bauen die werlt ēn ock bauē
ons schuen Ēn wānēr sie opgetragē wort
in den lechte stades so wort sie vbrenckt in
den inwendigen gesichte ēn so versee
sa wo clenne datter is dat ons nyt sulc
strpalich duchte wesen Die heilige mā
stades sach den inwendigen doer ende de
entfelen vpnaeren to den hemel ēn dat
is sonder twiuel dat he dit andere mit
sien en mochte dan in den lechte stades
Iuer vme en wasser steen wonder dat
he al die werlt wor en vpgaeckrt sach
do hie vpwerpende was in den lechte de
stesses ende we der werlt was Iuer
dat dier gesecrchte is dat al die werlt wor
sinen ogen verstaeckrt was dat en sul
men so met verstaen dat hemel ēn ende
verstrumpē weren Iuer sijn gemack
was so verbrenckt dat do he vpgetragen
was in stad do mochte he sonder sinne
heit sien al dat ander stad was Iuer
vme in den lechte dar hie mitte wende

dagen sagen sich luchtet in em een mīē
dich lecht in der sielen dat sijn gemoet
verlichtet ende toecnt em wo cleyne
dat al die nedrigste dinge weren ¶ Petrus
Ich sie dat nw mute ik dat ich nv
met en vōrmont dattu seechste Want
vmme tzaechen ynnis verstandes is ver
meerct dine bedudinge eñ wantu my
dese dinge bedudet hebste so bid ich dy
dattu wort vertellest dattu bekommen
hadest ¶ Gregorius Petre nw lustet
noch vel mer to vertellen van dēsen
erwerdigen vader mer ich hebbe to d'
and' heligher mānē werkē to vertellen
so laet ich een deels vā sinē werken al
hullens achter ¶ Der ick wil dattu ock
weteste dat dese heligte mā groter gnaden on
der so vel mirakule die he in der werlt
dede ock niet luttel en blenckede in sē
wonen der heligher lerynge Want
he beschreef der monicke regule die
vul beschedenheiden is ende claer in
der reden Eñ wolde nymant des heligē
mans seden eñ leuē beholden de mach
in der selver regule al sine werken
vinden Want de heligte mā enmochte
geens sins anders leren dan he selue
leuede In den selue iaer do he vā dēsen
leuē scheiden solde seyde he sinen dich

do dat sommigen discipulen die mit
em weren een kundigheit sommige die
veer van em were Den tertenwoudi
gen discipulen segt he dat sie sivigē
solden dat sie gehoert hadden ēn die
van em were ontbiet he waenich te
zen dat daer geschien solde wānr sy
ne siele van den lichame scheiden solde
Voir den sesten daechē sonus vsdjenē
gebiet he dat men syn graf sepeyen
solde ēn redtenoert kreech he die kalk
ende bestam mit swaer liepten gemaert
to wenden do die suyete alle daechē
vsinwert wart liet hie em vā sinē dis
cipulen daechē Des sesten daechēs mit
beedhuyē Daer ontfenck hie dat hey
lige sacrament ende sine kranche leet
westen in den handen synre discipu
len ende so stont he mit vpgherechten
handen ten hemel ēn ander den waent
do gheboeds dat he sinē crist In den
seluen daechē openbaerde daer een vpsy
en tiwen broederen daer die ene van
in der tellen was ēn die ander was
veer van daer mey omme leder vpsi
en was in gheē dingen ontfelick Die
setten enē wech bereyde mit schonen
laken ēn luchtich mit ontallichē lāpen
ēn die wech stonde vā sinen tellen recht te

ſten dat oeſten hemt to ſ hemel to en
tuē dē wech ſtont een claer mā mit
ūwerdigen habyte ende vanſtē em of
ſie yet wiſten wes die wech were ſie
beſaten dat ſie des niet en wiſten Jhe
ſēt em dat is die wech dier benedicty
die ſtemynde des heren dage vpſtigēt to
den hemel Do begunden die broeders die
yan em weren ſmen dat wt den tēple
dat em wor geſeedt was geſchiet dat
die teſten woerdige diſcipule ſinen dat
ſeeſten Jhe wāt begraeuen in ſinre Jo
hānes baptiſtē beeldeuus dat he getimmert
hadde vā des abtdes appellē tempel wes
alder hie daer vmbe hadde en in der
ſelver ſtrenculen dier hie mit beſtē ſmer
belaerunge ihe wasse bleuckēt he nu
mit mraculen wāneer he nu me ſte
uen angeropen wort

Nelest geſchiet dier een dinck dat uch
nu vertelle Want dier was ē wijf
die oer ſynne to gronde vlaren had ende
hep nachte en dach dwalen dā berch en
dal en dor buſſche en kempe ende dier
weſtede ſie alleine dier an die meerſcap
dwanck to weſten In ere duerte do ſie
alre ſeer dwael ſtā ſie to des ſelueſte va
des kule ende dier dranck ſie ommetēt
in des meeſtens do ſie dier we dranck

wat sie so wal bynende vollasmelicke
ghenesen recht ofte sie ny ontfyngh of
kruyde van hoefde ghenesse en hedde en
in der selver ghesontheit/ bleef sie al die
tyt ons leuens ¶ Item wat sullen wy
hier to setten dat die merteleers sentse
so groote ghenade met en bewysen hier
on lichame sin als sie in anderen
stee.n bewysen hier on. ghelychenisse
to ende dier. doen sie meerre teyckene
dier sie seluen met en woesten ¶ Ou
ghenis Hette hier en is geen twiuell
an die heliche merteleers en moesten
wel teyckene bewysen hier on lichame sin
als sie ock dien want sie toene ontallic
ke myracule den ghenen die sie met pre
ken hierten an tepen ¶ Der want die
cruycke hierten twiuelen moesten of
die heliche merteleers ock testenwordich
sin to hoeren hier on lichame met en
sin. hier vme ist noet dat sie mer teke
ne bewysen in den stee.n dier die cran
ke hierten twiuelen moesten vd onre
testenwordicheit ¶ Der der ghelouigher wel
ker hierte ghenestighet is in ghode selben
so vel meerre verdienste des ghelouen wo
wal mer sie bekennē dat die heliche och
testenwordich sin in d' ylsernycke dier sie
dier sie met en woestē in den lichame

Hier vinc Vp dat cristus die de ewighe
waerheit es sine discipulen de ghelouen
inneere moedste so seide hie Ist dat ick
met hen en gae so en sal die die troes-
ter die heilighe gheest niet comen tot v
Et is openbaer dat die heilighe gheest al
tos wert gheet vte den vader ende vte
den soen Waer vmme secht dan die soen
dat he hen gaen sal op dat die heilighe
gheest wed' come die nochtan minner en
scheidt vā de soen Neer want die discipu
len de hare seeghen in de vleesche en
alwis begheerden met vleeschlicke ogen te
siene so mast en wal te recht ghesecht Ten
sy dat ick hen gae die troester die heilighe
gheest en sal niet comē recht af hie aspe
licke seeghen wolde te sy dat ick lichami
licke van v were so en weme ick v niet
wat die mynne des gheestes sy en en late
sy niet af my lichamlicke te sieene so en
leende my minner gheestelick te mynnen
Dextera dat behaeghet my wal dattu sect
gheest Gracianus Du laet ons en we
nich vpholden vā spreecken vp dat wy ons
met sinegen ons moegen reeste en wed'
bringen kracht te spreecken en d' anderen
heiligen myraculen te vertellen Hier
ender dat ander boeck dialogy gregorij
Hier beghint dat d'de boeck dyalogy gregorij

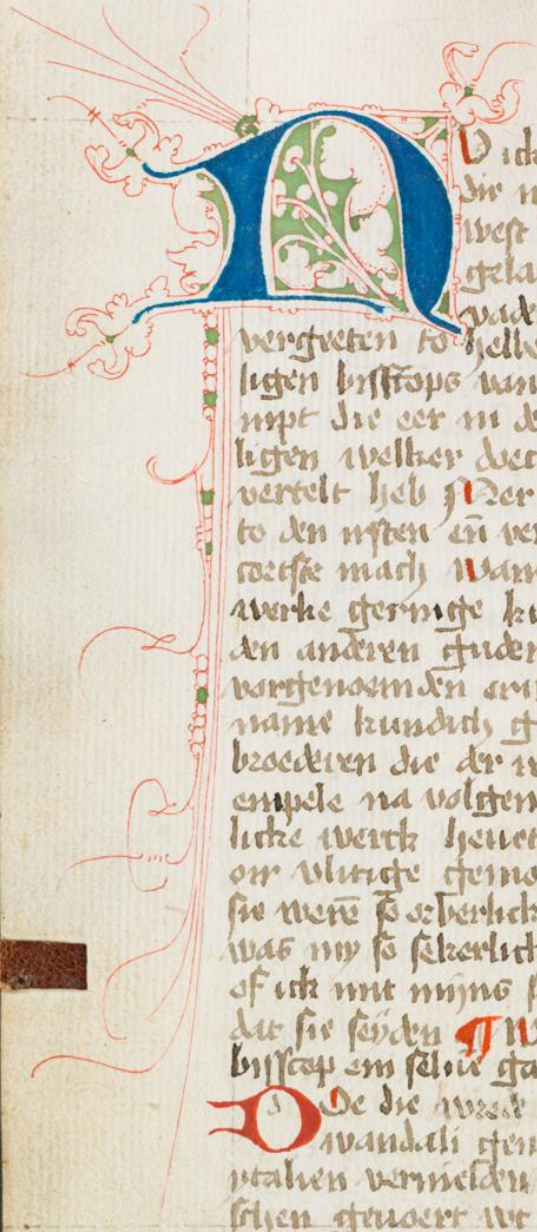

Dick gedicht heb ic vaeke
dit na by onsen tyden ge
west hebben so heb ick achter
gelaten die werke die ons
vaders also dat ick scheen
vergeten te hebben dit myracke des he
ligen bisschops van nolen paulinus gheme
mpt die eer nu der tyt was dan vel he
ligen welker deechden ick hier to vaeren
vertelt heb Nder nu wil weder hieren
to den nysten een vertellen sie als ick alre
rechte mach Want der ouder manne
werke gheringhe kundich plegen te wer
den anderen luden menschen so is des
vorsenoemden aenvechtens vaders gheeste
name kundich ghenoecken onsen oldesten
broeckeren die dit rechtelicken name ex
empele na volgen Een paulinus wonder
liche werk heuet gheleert een ieghelick
ouer vlitighe ghemoet to den deechden dat
sie weren so seerlick een rype dattet nou
was my so sekerlicke een to gheloeuen recht
of ick mit mynen salues ogen ghesien hed
dat sie seiden Nde paulinus die heylighe
bisschop een seker graf ghenangen wer ene

Ode die wrake luden Andere
vandali ghenoempt tamquame een
ytalien vermeldet waren dese vel men
schen ghemoert int dese land in affrike

en̄ die heilige mā gaudo paulinus gaf
de ghelaetenen en̄ den armē al dat sine
had van sinē bisdom en̄ do he mit al
len niet mer en hadde dat he den armē
ghenē mochte dā dier in ene daechs
ene wedewe tot em en̄ clueghede dat
er soen ghevangen were van den sara
cēn des heidenschen koninx en̄ se bat
den mā gaudo om ghelt vp dat sie onē
soen vloesen mochte Die mā gaudo
vōchte vlitelicke wat hie der vrouwen
moechte en̄ hie en vant niet bi em
dan sicke seluen en̄ antwerde der vrou
wen segghende Wijf ick en helpe niet
dat ick ju ghenē mach/ mer nym my
selue en̄ helpe dat ick dyn eygen kindt
bin ende op dattu dine soen wedder
ontfangen moechtest so overleyer my
den heyden in sijn stede Doe die vrou
we dit hoerde wt den monde so ghroten
mans waende sie dat hie sie bespot
hedde Maer want die heilighe man alt
wal sprackende was ende soer wal ghe
leert in vtlwendighe konsten so beweech
hie haestelicke die vrouwe dat sie sine
woenden ghelooffde ende niet en twijfel
de den heiligen bisschop ouer to leueren
in die ghevencnisschap Doer dine wan
den sie bede to sienē to offerken Do

do comme swaster die der wedumē soen
gewanghen had aver die straete gheluck
gheē sie em to gemoete ēn bat em erst
dat hie sir omen soen weder gheven
wolde Die heidensche mā was hoverdich
ende opgheblasen van vorsprake do
tytlucken gheluckes ēn en weygherde
em do niet allene / men hie versma
de sie ock to hoerene Do sprac sie sie de
sen menschen gheve ick dy vor ymme
soen herwise nw gheraet ende ghif nw
weder nwmen ennigen soen Do die
heyden sach dat die menische een eer
lick ansichte had vraghede hie em wat
ampt hie kennde Die heilige mā gha
de paulus antwoerde em ick en can
gheen ampt mer ick can wal den gha
den vivaeren Die heidensche mā dun
cte een seer gheerne do hie hoerde dat
hie een gheet gheenemer were hier vme
ontfenck hie sē in ēre eygenē knechte
ēn graf der wedumē omme soen weder Do
die wedume omme soen ontfanghen had
rasch sie mit em nā affrikē wed'm
sir lant ēn paulus nam an die sor
ghe vā den ghaden Do die heidensche mā
dick in den ghaden ghinck ēn sine ghe
sellen na sonnighen dinghe to vraghen
want he hatte een seer wijs mā was

end dier pnie bestan hre sine sondlinge
vriend to lue en sucke mit sinen ter
kneq to spraeken en stemmeche to heb
n sme inwenbn Paulino plach alle
dieste to come end brachte wanneer en
cuyt to sinne here tafele en antfenck
boet end stonck wekte in den strateb
Do hie die tansste tijt dat sende he sinen
heren in ene diecte dy he hemelicke mit
em spraeck Sue wat du den salst end
wo sie wisslicke we du dit commerlijst
restieren salst Want die compnck sal
haestelicke steruen Do hie die hoerde en
verstroech he die steruē sins wants die
compnck had den sondrlinge lief mer
den sijn ander vriend dier wijf send
hie wat hie van sine stierkeuer die gen
wijsst man wie vermame hadde Do
die compnck die hoerde antwoerde hie ver
saemt Ich wolde steruē desen meschen
sien dier du van seggest Do compe
sinaster en paulino here antwoerde den
compnck seggende hie plecht my stee
ne cuyt ter tafelen so bezengen kum
en et mit my en ick sal en die cuyt
der tafelen laten bezengen op dattu
beteenen moechst wie dat sij die in
dese dinste steseecht hefft Do die comck
ter tafelen sat sprā paulino en brachte

groene cruyt als hie gewonnelick was
do die koninck een hantelinge sach
beneden hie en ontbiet tot stont paulus
was hie by synre huysvrouwen dat de
koninx dochter was ende kundichde
em een heimelick dinck dat hie nyt
verbargen had segghende dat he weder
dattu gheloeft hereest want in dyser
nacht sach ick rechters up den rechte
stocken testen myn to gherichte sittende
onder welken ock dyse medt sat ende
we ameu gheladt wart uñ my gend
mē die gheysele die ick wāneer uñ mee
haut entfangen had meer vraghde wie
he sy vlaant ick dinck dat dyse mā de
vā so groter wendinghe is myet en sy uñ
x gheweyne volke als hie schynt to we
sen do nam de koninck sinen rychter paulū
heimelicke tuer een syde en vraghde em
wie he were die mā gaf em antwoerde
em ick bin dyn knecht de du entfan
gen hereest voer d'wedrumē seen deg to
myner sinnigher vraghde em antwerde
dat hie em segghen wolde myet wie he
nu were/ mer wat hie in synē lande
gheweest hed uñ de he dat vacke med'hadt
te uñ myt stadigher vraghen em dat af
perseck wart die man gaf des ten lesten
myt groten bekuemnissen uñ em so seer

benaumer dat he die waerheit met lan
der werkinghen en kond en he helpet
dat he een bisscop ghewest had Do dat
sijn he hoende ontsach he en te make
seer en onmoedt en sonnedelicke sect
ghende Dit mettu wilst op dattu met
ghoeder ghaven vā mij trecken marghet
tieker te dine lant Die heilighe man
ghaf paulino segghe Jn enen dinghe
moetestu mij waldiet verwisen dattu
al die ghemaechscepe van mynen sout
quyt laetst/ verstenoert worden die ghe
maechscepen vā paulino stat ghesocht
al affrike deer en vme de heilighen
paulino eer worden sie al quyt ghelaē
ende met een m schepen die met wer
ten ghelyeden waren wedr in sn lant
ghesant Dynnen weinich dueghen dien
na stacf die koninch en verlaes die
ghijsele die hie to sinen verkenninsse vā
der verghenckenisse ghaf om der ghelee
ghester rouwen willen ene wile tijds
ghehouden had ende also gheschiedt dat
de almechtighen ghaf knechte paulino
wat dinghe wonschet en die en salue
allene dier ghenen had m die eyghen
schap qua mit vel andre menschen we
der nen den eyghendome to der vrijheit
en so volghde hie na de seen ghaf die

an nam die gedachtenisse eens huechsers up
dat wy met en solden bliuen huechsere
sinden Ende die heilige paulus volgede
na sine voerschappen ende wart inlino
des alleine ene corte tijt eyghen op die he
namaels bij nacht ende wesen mit wel
andren menschen ¶ Item Du ich
hoer dat ich niet na volgen en kan
me lustet my het to schrijuen dan wer
to setten ¶ Quesitum Van der heyl
gen manne dat te ock geschreuen in
siner kerken dat de hire sieck was ende
den dat genaked geschiet dier ene ge
sellenschrifte in der cronijken dier he sieck
lach / mer al dat ander huys bleef onbe
weget Waer van sie alle die doer te
genwordich weren mit groten angste be
daden weren ende also scheiden die sie
le van den lichame ende also geschiede
dat sie alle mit groten angste benaden
weden die de heiligen manne paulino
dorch sien mochten ¶ Der wanne dese vor
genoemde paulino dese seer inwendich
te so laet ons nu weder kieren andere
heiligen uitwendigen myraculen die nu
vell messchen kundich sin en die ich ge
hoert heb wil so grotelicken mids dat ich
va der waerdt grene sine myracule en mach
de der tijt die die gotten verkiende wan

de die alre helichste mā iohannes bisscop
ofer tremsche herten to dē keiser trusty
mannū ende sua mit kunt vā hōzmtlichen
vndermeesten wast em noet dat men
em een peert sochte dat he selue vp sitte
mochte Do dat dier een edel mā hoerde
sand he em een peert dier sīm wijf vm
de perle grote sachtmoedicheit vp to ry
den gilach dā begerde dat wāneer die pa
wes to andrē steden queme dier he een
ghedicht peert kregē mochte dat he em
dan dat peert vm siner hupsuruwē wil
wedr sand dā alsō geschiedt dat die
paus vp dē selben tijt tver tot andrē
steden dā so woe alse he een and peert
kreech sande he dē mānē dat peert wed
Do de vorsenoemde mans hupsuruwe
we vp dat peert ryden wolde alse sie
gewoentlick was en kond sie dar
umt an niet vp sitten wante dat
peert en wolde wont mer steen wijf dae
gen na den dat dier so grote bisscop
vp gesecten hadde dā began sine nichte
meesen schreyen ende wruensche ende
mit stedigen bewerungen de ganse
hudsame to beuruse Dieter steen wijf
daechten en mochte na den dātter de ted
de des bisscops gedechtē hadde dat an
merkede or mā wijslicke dā sande dat

ſelue peert ter ſtont twd to dē ſelue erwer
dighen biſſcop en bat mit ghroter heed dat
he ſelue vp dat peert riden wolde dat he
mit ſinē vpſtaten ghelijcheit had Vā dē
ſelue heligen mane pleechten anſe oec
den een ander mirakel te vertellen dat
do he qua in die ſtat vā conſtantinop
le to dē poerte die ghenoempt is die ghul
den poerte liept en die ſchaer des vol
kes to ghemoete ende in onre alre tegē
woordicheit ghaf he enē blinden dat ghe
ſichte weder die en daer vmme bat ende
do lyc en die hant vp dat hoeft leech
de vernaechde hie die blintheit der oghen
Item waer men ſecht biſſcop d'roem
ſcher kerken ſo meynt men altoos den
paus ende wanner mē ſecht ſunte pe
ters ſtoel ſo meynt mē altoos des paus
macht Dese heylighe dier na vm dr
ghotte willē die dat lant pielden tod
die alre helichſte mā aghapitus biſſcop
dſer roemſcher kerken welker kerken
ich vā d' ghenaden ghads diene to dē her
ſer iuſtiniāni Ende do he noch ander
weghē was eē m dē lande vā ghreken
wandrde ward m enē dieſte wor en
ghebracht een mēſche die dēf eē lam
was alſo dat he mit allē ghene woerde ſpre
ken en conde ende nūmer van der er-

dn vpstaen en machte Do em sine naes
ten vor den heligen bisscop bradsten
vrachte die mā dades sorchmoedicke
of sie ock ghelouc hedē dat hē ghesont
werē machte antwerdē sie ēn seden
dat sie in sēr kracht des heerē vā sinte
peters machte vaste hapen sinre ge
sontheit hedden Do viel die ermoedige
man ter stont neder in sijn ghebet and
dier na began hie die misse end of
fende die alre heligste offerhant vor
dat ansichte des almechtigen gades Do
die misse wte was ghinch hie van den
altaer ēn hielt dē kerme mit hant
ēn hoede den rechtenwert vp van der
enden so dat hie bescheden waert te ghane
daert al dat volck an sach Do hie en die
heligge lidsam ons heerē in dē mont gauf
do waert die tongde die langde stom ge
west hadde sprekende dier van ver
wonderde sie em alle ēn bekonden vā
blisscappen te scrijuen ēn ter stont qua
m sēr herte angst ēn twendicheit dat
sie seegen wat die heligge bisscop afgapte
tus in der kracht des heren dier mids
sinte peters hulpe doen mochte

By des selues keysers tijden wander
de dadus die bisscop van meylanē
ome saeke des ghelouen te d'stat coustanty

napolen eñ qñā to karmelñ Do he en
groet huys soghte daer he mit al sy
ner ghesellscap in herbergen machte eñ
manne vinden en kende sach he vā veer
en groet huys eñ ghebet dat men en
daer herberghe in bereden solde Do de
minweners dē steek en senden dat hy
in dē huse met blide en moeght wāne
de dinct hedden in nīenich gaer in ge
wone eñ daer vīne weer dat huys woes
te ghebleue antwerd de ermedighe bisscop
darius eñ sede daer vīne sulle wy vīnen
in dē huse herbergen wāne die kerke ghest
dat beseete heuet eñ d' mēschen wonyghe
daer wē vdrēne heuet Hyer vīne ghebet
he dat mē en daer die herberghe in bere
den solde eñ he ghinck hoenlicke in dat
huys eñ vīnachte des sulē viande staen
de in der stellaet des nachtes do die man
ghads ruesteck bestan die sulē maet mit
ongemeetene stēmme eñ mit groter ro
pen to kaeschene alse leuwen eñ to belken
alse rynder lelicke to ropene alse esels
to blasen alse slanghē eñ to ghyren alse
verkene Do waert de heilighe bisscop darius
vā so mēnigerlande stēmen haestelicke ē
wdest eñ stont op seer wermsch eñ bestan
tegen sulken viant mit groter stēmen
to ropē seghtende Wul to redene dy en

seelige geschreven wante du seedest Ich
sal myrren stoel setten in dat noorden en
sal gelijck wesen den alre ouersten sone
almindē dinen heerdienen ihesu V ver
tzeē ende dē slanghē gelijck geweken
en du die gruwelijcke nauolghē
wolste nu nauolgestu dē heesten als
du werdich bist Van der stēme dō he
lesen wart en vā synre seluer vñe
dryngte schroemde em die ouerste
alsō ser dat he na dē tyt niet mer en
dat hure en qua vñe eneds spreck of
wonder to bewisen en so want dat huys
namaels ene woninghe der gelouigē
mēschen wante dō dier een waer gelo
uich mēsche in gestaen wat selsēde
ter stont die loegenachtighe en ongeloe
uighe gheest dier ijut Wer nu wille wy
die oude dinghe vsiveren en vtellen die
dinghe die wy onsen dieghē geschiet syn
Somwighe geestelijcke mans van
sapulien pleghen te ketighen een
dinch vā den heiligen bisschop sabinno
dat nu vel mēschen wrde en weer kun
dich to geworden wante die selue hey
lighe man had van ghroter sulcheit dat
gesichte also verlaren dat he niet allē
niet en sach Der ghotten kompnick tonli
geneemt hadde van een seeghē dat he

Universitätsbibliothek Münster

den gheest d' apostelē hed mer he en the
leefde niet end dier vmme wolde hie
dit ondernemen Daer na de coninck
gha m̄ des selue heiligen bisschops kame
de mochte die bisschop den coninck ver
eeren Do men sitten solde ter tafelen en
wolde die koninck niet sitte ter linckr
syde mer he sat te des erwerdigē bisschops
salue rechter syde Do die dienre den hei
ligen vad' na synre gewoenten ene pot
spijse boet reikede die koninck al vol
lickē sijn hant vt en nam den pot
end langhede den den bisschop m̄ des dien
res stacke op dat hie beter mochte of
hie m den gheest yet bekēnen mochte
wie een dronckē langhede Do nam de
man ghaets den broes en nochtant en
sach he den dienre niet end hie seide
Die hant moete leuē vā den duuele
wart die koninck blide end beschermt
want al wies he begripen nochtant
bant he m den mānē ghaets dat he soch
te Desen erwerdigen manē leuē dier
de m langher oelthcit vm die manolgheu
exempel des heiligen leuens te ghenen
en sijn ardighedē wart ontstekē
met begheerten des bisdoms en ontbiet de
bisschop mit femme te ōghenen Do he
smen wmuschenchen mit ghaue bedā

ſten had dat he een ſolck ſchentſche wyff
met femyn gemenget Een de die man
ſtadē ten seten ſat leet een ſyn dyen
re wyff met femyne gemengen dat
he van dē archedakē entfangen had
alle hant ſeck een die anwendige biſ
ſcop Dencke du ſelue dattu my liefſt to
dencken Die dener wart beraden en
ystent dat he yn ſiner beſſicht ketzepe
was en makt hetter femyn denſtke en
ſtervē dā he myt he he myt ſo grot
myſſet wiewt had de he dā knees ten
mōck ſtack ſlaet en die mā gades ſect
gend dencktes met ſtif et my ock ſalt
dencken mer gantz du en ſegſte den
gesen de dy dit geſegē heft ock denckt
dat femyn mer du en ſalſt geen biſſcop
werdē Die biſſcop ſtoeth dat tarkē des hely
gen cruces aller dat femyn en dranket
de koenlicke In ſ ſelluer vren ſtaet de archi
diake op een and ſtede dier he de was
recht of dat femyn doer des biſſcops mont
geſtaen hed in de archediakens mytedē
te dat ontwendige femyn dat de archedia
ken dede machte en was myt hy en
mer dat femyn ſiner beeſſicht beeck en
von de anſichte des ewigen richters ¶
Petrus Dit ſint ſeer wonderlicke dinge
mer des heligen biſſcops kate nuw ſedi

Ich als mē gemeynlick ſerlyt dat wy
ſine wunderwerke lectaut beſt dy en ſal
nyet vrwonderen vā ſinē miracule
E en wil nyet vſwigen ¶ Gregorius
dat wy vel myſſelyen vā der ſtat nar
mes ſchadlyche tuyſten In der ſeluer
tyt do de ſtotten regnierden ſpricht de ver
ſtenaemde totila wi dre ſtat nazmes ēn
die erwerdige man caſſius biſſchop vā
der ſelver ſtat ſtunde em to gemoete ēn
de heligen biſſchops anſichte plachyert
to wenden vā E wiſt water do die to
mael tocht dat ſich geloeſte die dat
vā ſtedigen denicken were ēn dat vnſe
verſmade lyre den to make ¶ Mer die al
mechtige ſtot moeſt toenē wo groet die
mā were die dier vſmaet wart ēn m
den hampe nazmes dier die tornych
ſtecomē was vnder die boſe ſtryſt in de
tornyge ſiuerdeeſter ēn begaf den
gezeetlick to moeyē vor al den heer do
lyre wor de tornyge ofter gebeachte
was to den erwerdigen mā caſſiū dat
die mā ſtaeds ſijn gebet ēn ſlaech dat ter
ſtē de heligē cruces aner em ēn vdeeſ
E dwiel wt em ēn na d tyt en deeſ
lyre dwiel wet mer in em comē ēn alſo
geſchiedt dat die wreed tornych E hoeſe
ſtaede vā E daeghe vorr an vt lyeler herte

enken dē ihe nist sedelik ismaklich to me
sen ive dē angesichte Vmme dē he such
dit dē hilghe man sō grote macht had wat
sīn wrak herre testen em sachmodich ēn
vā sīnen apostelen hebben vornemedicht
Alse nu ich vrelle die werke d'sunte
ker māne nu sunpt my hoeste
liche in dē stedicheyt wat die stedliche
hantherticheit beweset heuet an den bis
schop vā der stat sondāt andreas gemaket
ēn ich bekenne dit die wedlich sy dē stene
die dit lesen op dit al die stene die or
licham anrorende Mieren willen in der
kumpheit dit de en mot en vnrēde to
wonen mitten wnde op dit die vul so
hoestelsche d'sunten mot an en komme al
se die stedicheit dit dicr sprekliche bekennt
wat testenwedich is Ēn dit ich nu
vertellen wil dicr en dese vremant an
rorende wrake dicr sint by na so vel
gemeche vam dē dicr vrēmede mensche
an der stat wonet Dese ermanige ma
andreas lerde en leuen vul dechticheit ēn
bewaerd em sēlicheit vt d' worden dessel
der kumpheit ende in den hilgen gues
dienste stact mer die dienre gades
die nist mit en to wonē plach er he
bischop wart en wild hemet vā em dy
men Ēn iaren he selder was vā sinē

Digitized by Google

schues ein vā sinre kuyscheit so liep he
re init em inwenen Doer ut geschie
de dat die olde vrauwe in des byssops
gemaal sochte einen vngenaden bewijn
ge vmme wie he began der maget studie
den byssop in to pynigen op dat he eine
ge quade genaechte ein anwyne gedach
ten In eine dieffe qua een wael vau
tampanen to vonde ein wonderlic dep
pen Ende de qua by d' stat fonda
men gheck die sich onde ein hie en
vant niet dier he twesse mochte Doe
sach hie dier by staen de afgodes ap
pollen tempel ende doer ginck hie in
ende die nacht waste hie entsach die
afgoede der streek ein al wech dat he
d' gelooue des heligen cruces niet en
hadde nochtant tekende he em mette
tekken des heligen cruces In d' mid
der nacht wart hie vnsert ein lach
wachtend ende haestelicke sach he dier
in d' tempel comen segr vel duvele ein
lucifer satte sich mydde in d' tempel
op eine hogen stoel Doer quamen de
andere duvele ein seyden wat sie ver
wesse hadden Do qua een duvel ein
wel by sine kuyen ein sprack he mesti
ch heb gewest in eine lande doer so
brachte ich die liede to saemen dat sie

bestonden te hymē dier na quamē sie
te stenden dier wreken wel hiere dat ge
slaegen eñ wel geschonden Do sprack lucy
fer wo lange wersten dier dinen doe
sprack lhe here ick was dier dinen xxx
iaeren Do sprack lucifer solestu so lange
hier dinen wesen ende du hier hue
ser geyselen Do quā een and' eñ sprack
ick was op d' meer dier maeckten ick
groten storm eñ dier verdroncken
wel vijftich eñ wilt schepte verdruē Do
sprack lucifer wo lange wersten dier
dinen lhe sprack lhe ick wil dinen xx
iaeren Do sprack lucifer kondestu m
xx iaeren myt mer dan den hier lhe
ick soer slaen Daer na quam een and'
eñ sprack lhe meister ick was in enen
stat dier stockeck ick enē groten hus
te saemen dat sick die luyd sloegen
ende dier bleef een welle dat m d' hun
loft Do sprack lucifer wo lange wersten
dier dinen lhe sprack tsen iaeren doe
sprack lucifer kondestu m x iaeren myt
mer geven eñ d' hier lhe ock slaen Do
quā echter een de sprack lhe ick hieb ge
west in enē welck by enē eensaeckle xl
vad eñ hieb een gelaghen eñ hied een gier
ne to valle gebracht Nu wil hieb ick een
dier to gebracht dat he ene stunde gehien

heft mit ener vrouwē ¶ Do lucifer dat hoer
& stont he vp vñ sinē stoel ēn venik an
den vinē sine hals ēn crusse an ver-
mont ēn sutte ēn sine crone vp sijn
hoeft ēn liet den ly sick sittē staen end
sprac dit bist een vroū ghestille dit hemel
mer quitten vwerē dan al die andrē
¶ quam dier een and' ēn sprack: Ic
meist hier vwesen een bisscop ēn hier an
dens & heb ick lange na gestaen end
hed een steine kemert mit ener crōnē
ēn helt te wer gebracht dat he mit on-
spoeck ēn he stack sie mit hant vp d'
muijde ¶ Do sprack lucifer o herē mā wel
kent dat dier mach wat af wenē beē
gestu & mā to valle / ick wil dy croenen
latē al myne vorsten ¶ Die weck lach ēn
hoenk al dē recken ēn was in groten
anxte ¶ Do sprack lucifer wie & gene de
dier licht brenget een hoer lact sien mit
man vt die crōnē dier in ensān tempel
¶ Do die deuele by ēn quamē ēn kenden
den dat he sick gheseghent had mitē teken
des heligē cruces ¶ Do beyonck sie to vopen
wach wach / wach / dit var vt vel vnder
ein gheweken ¶ Do dat die deuelē hoerē
vueren sie alte male vñ dier ¶ Doeck
do dat sack stone rechtenoert vp ēn stede
mitē haest to d' bisscop he vant den bis-

scop in siner kerken ein vaget mit mit
keramigte he besamet were Die bisscop
en wolde vā schemā die keramigte em
met helpen Die rocke sende die he vp so
dansken magter stades de orden d'omey
re sleste ghewēde Hedde de bisscop vsacke
knoch ein die rocke sende wart mach vm
vsackestu dat mē dy vaget nu du ghe
rēde auene dier to gebrachte wordest dat
nu die magter stades slaegest mit hant
vp de rechte Ju de woerden vlōne die
bisscop dat he bekende was ein bekjedent
medelicke dat he ūrst campesliche ver
sacked Die selue rocke wolde des bisscops
val ein schemte troesten ein sack em wolde
dat bedarf hed ein wat he in de werstae
dinghe der beser gheste vā ein gheloert
had Do die bisscop dat bekande vnd he
haestelicke vp die erde in sin gebet ein
vendeef alre hant ure siner wonynghe
met allene die selue magter stades mer
ck alle mēschē die dier woende in de
bisscops denste Ein vādē selue afstades
tempel maestren hie haestelicke een bee
dhuys in die eer des heligen apostels
sante andreas ende he wart volkomene
licke verlost vā allen beraemigen des
vleysches Den rocken ur mes visioen ein
benspringe he verloest was toech he tod

ewiger seelicheit Want hie leeft en
den gelouen ende regnichde em mit
der selicher dope ende bracht sen m
den schoet der heliger kerke Ēn al
so geschreuen dat die selue iacob spā
tot synre sēnes seelicheit als he ēne
anderen raet gaf to ſ' seelicheit ende
die almechtige got brachte dat mek
ēne anderen to ēne gudē leuen wā
mede he en ēne bewaert nu enen
gudē leuen ¶ Iherus Dit dar ick mi
gelooert hel mackes my bede anxt
ende hape ¶ Bertrand Dar hoert vn
mere alsso dat wy altoes betrouwe heb
ben van ſ' barmherticheit gades ēn
altoes anxt helle vā onser eyghener
kranckheit Doer nu hel wy gelooert
dat die redelicheit des parwyses gewaſ
chen heuet ende met gemallen en to
op dat wy krancken anxt krucē vā
synre wachtelinge ēn betrouwesse vā
synre schamachticheit

O Ec ermeerdighe mā constancius bis
schop vā aquinē stuef laeſt in de
tyt synre vorladinge des heleghen paus
schaens ēn wel meſtichen de sen sonder
linghe wel bekanden betrugē dat he had
ſ' gheest ſ' wijsheit ēn sonnighe gheselichei
ēn waenichticheit mide dar in suer dueke

wrdich weren ſeggen dat de hire mit
dieſe ſynes dodes van den beſtens die
vm em ſtunden ſeer bitterliche beſchreyt
wart wente als enen alre heſten vader
die vā em ſchreyden ſolde ende ſie em
al ſchreyende vorgeuen wen ſulle wy na
dy to eme vader helle Do antwerde em
die heilige man wr de gheeſte d'ſaluerē
em ſend na conſtantinā ſeuen helden
ende die wāneer die perde plach to ver
wiſſen em na em ſeuen helden ende vul
ler Oppinna dē tiue ſalſtu helden Do
ſe dē woerde d'ſaluerers wr gheſproke
had ſtaf ſe rechtenwert den gheeſt em
na ſiner dat ontfenck dat biſdom ſy
mit drake andaes die wāneer m emer
herberghe die perde verwaert had Ende
do he van deſen leuen gheſcheiden was
ward biſſcop gheeraren nabinne die m
der ſeluer ſtat wāneer een vuller ghe
west had Ende die wyle dat he nacht
leeneck ſo ward al die ſtat van den vy
anden ende van ghoten ſterfte ſo ouerſe
ghemaect dat mē na ſinre dat inemat
vinden en mochte die na em biſſcop
ward m der ſelueren ſtat ſo ward des he
lighen mans ſentencie vervullet dat
na d'dat dr tiuner biſſcoppe die em na
volghede die ſtat gheeren biſſcop an hadde

Ic en wil och nuet verswigen dat ich vor
uwen dogeden bekant heb uyt dat uwer
des heiligen manns benandus bisscop vñ
vrigenen Wapt he vertelde my dit in
herten maniē die by siner herken
gelegenheit is een bisscop was vñ wan
derlicker heiligheit sprichwaerdig gemaect
ende al die in der streec woenden bem
de vñ een groet myrakel ende
segghen dat dit water ansiens by
nacht der selver stat plach heet to
lopen ende maecte wieke so groten
vloet dat dit water over die mere
lieh ende vloeyde over die ackers en
vernielde al dat dier geplant ende ge
saeyt was Do dat dick geschiede en
inwoners der streec groten hōmer leed
dat afdoechden sie eendrechtelicke ende
arbeiden vlitelicke dat water enē an
deren wech heen to leyden Mer al wast
dat sie langhe arbeiden nochtā en mocht
te dat van sinē irsten stanghe met gelat
werken Da nam die man stadē sachtē
ende enē dapnē spaeck en stack to de
waetery en lach dier alene in sinē ge
beed Ende als dat gebeede geschiet he dē waters
dats ent volgen solde enē hie toch dē spaeck
over die ende enē andrē wech dier
em gunt dichter enē al dat water achter

het sinē nysten ghanck eñ wolghak eñ eñ
schenk ghehelicke wñ d' stede daer nyt
plach syen to lopen ende maked selnen
eñ weck synes lopes daer de man gha
ke een teiken ghemaecke had mit sine
k ende na der tyt en dede den meschen
ghenen schaeden meer in sack of in plāte

Vñ den vorgenomēn venanciis
bisscop heb ick ghesoert noch een
ander myrakel dat ghesciet is in d' stat
placentiē eñ de alre warachtichste
mā iohānes de nu in dēsser stat wan
rome wanet is de in d' selver stat plate
tinen ghelesen eñ ouersien is bekenne
det selne myrakel ende secht dat in der
selver stat een bisscop was vñ wonderlicē
helichevt salomō ghenoemt Do een syn
knake in sīne kercke bichtede dat he
vloet paduus daer dat ouer vloeide ende
lep vp der kerke acker eñ vermelden
daer de menschen vñ leeuen solden De
anwerdighe bisscop salomō antwerde em
eñ sende ghanck eñ segghe d' water de
bisscop ghelaet hy dattu de behuvighest
ende kerest weder to dinen ertzetener stee
de Dit dēkake verstnack de ghaende de he
lpenk ende besprotten sie Do wert de
man ghaks to een sīn schrinen eñ sende
salomō knechte onsse heren ihū crist be

schauet eine vmaemuchte aldus In s' nae
me ons[er] heren ihū xp̄i ghebiedt ick dy
water gaen dattu voert an na dese ryst
met en gaest auer dmen ouer in dese
steed ende voert an niet koene en sijst dat
tu dat lant der kerken bethimmest te ver
melen Ēn hie beual den seluen schamer
ghyngende ghanck ende schaue dat ēn wer
per int voerghenoemde water Do dat ghe
schiet was ontfenck dat water der hely
ghen mans ghebot ende bedwanck en sel
uen en liep wechwaert van den lande
der kerken en kiende weder to sinen eyghe
nen steed ende en dorste daer na in der
seluer steed niet auer den ouer loppen
Dese in desen punte wort die hardichs'
der ontsachsamer menschen confuyo
want dat onweeckelicke ende ontsenoeche
lie element was der heliger mans ghebo
de ghehoersam in s' cracht ihesu cristy

Die eerwerdighe man terbonis bisschop
van ghaudomen heuet hy ons
daeghen ghroote helichert bewesen want
he ghaf ons seer vlitelick to der doeghet der
ghasterije ende in ene diepte herberghen
die sonnighe maken die auer wech van
kriken Do hant ghanc[em]auer die ghotten
ende die helighe man Blyde die redens
wer die wreed mand en bemuede om le

ūē ¶ Dō dat dē ghotten ongheloouighe hoe
mynck ghebaetstuyt was wart hie mit
sticken mit ghroter tōvinchsheit eñ myt
ommensghelicher wreetheit eñ ghebeet
dat men den bisschop brenghen solde to
der steed daer he to mit sinē hēe was
eñ dat mē om daer to ene kaepstoele
des volex den beerē ghenē solde to ver
sluiken ¶ Do die selue ongheloouighe hoe
mynck ghesceen was quam daer ene
ghroter schaer volex to vore des bisschops
dat to sien ¶ Do wart die bisschop ghelaet
mit mydel ende to sinder dat wtsoech
ten sie den alre wreetsten heer dye
sijn leet wreetlicke to schoenen solde
eñ dess commune moet verstueden ¶ Doe
die heer vt ghelaten was hiep hie haest
licke to den bisschop mer ter stont
verghat hie sine wreetheit eñ sloech
ermoedelicke sijn haest mede ene
backan des bisschops wete to beckē vp
dat sie alle ghaeckē verstaen mochten
dat der menschen heerē tegen dē mā
ghaeckē weerlicke were eñ den weerē her
ten schene menschelick to wesen all dat
wlck dat daer vergaedert was vm sine
dat to sienne backan mit luder stēmen
vñ ghroter vnwendermisse to sine laue eñ
weerdicheit to nyeme ¶ Do wart die boe

wynck ock bewesset sine erwerdicheit
to warlesen Want vt den stotlichen
adel geslechte mit em dat hie die
usten stad wer wt volgten en Wold
ende de heligen bysschops leue bewa
ren ten lesten na wolgeck dat best
to s' sachmodicheit sammyge leuē noch
die daer de tegenwordich weren en be
tugten dat sie dat mette gemeynen
volke ensagen

Q Vā den seluen heligen mane heb
ick ock een and' wnckel gelsert
in siner kercken daer he bysschop wat
to ampbomen had he een seluen een
graf bereit gl̄der Do die lantluden m
praken sprecke en al wnck vnrecht vlae
hie to de eylande elba Daer na wart hie
so seeck dat he to der dot qua en he ge
boet den clerken die em dienden sege
gende legget my in mins graf dat
ick my seluen to populonie bereyt heb
Die antwerden em ende seiden wi mae
ge wy dyn lichaem daer brengen wy wy
lleten dat die lōlerdes in d' stede legge en
alrewegen quaet doen Hie antwerd
en sede brenget my dae kenteche ende
en wult v niet onttien mer graeuet
my haestelicke en also vroe als mij lichā
begraeuē is so graet mit aller snelheit

wt̄ stede Hier na leeden sie de heilige
doden bisschops lichaem met schip en ende
sie to pupulonien wart vierē dach dar-
an ingenomen tegen mer sy dorper
am allen apenbaer wark wo heilige he
lpam dat schip droegte so viel dier aller
ulcdich regten an beiden syden des
schepes al dat mech langhes dan dn eylā
de to pupulonien dat rijf imlen vā een ve
ell m dat selue schip an viel met een
droepel waters Die kloerdre quamē to
der stede ell̄ begrauē dat heilige lichaem
des bisschops sie hielden sine ghebade ell̄ klee-
den haestelicke weder to dē schepe ell̄ so
vroe alse sie met schip gegaen konden
quam in die selue stede dier die man
grades begraeuē was die alre wreetste
hertoghe dr̄ lōberden ell̄ ut siner woninghe
wardt apenbaer dat die man grades d̄
gheest dr̄ profecien hadde do he sinē dien
res ghebot dat sie met aller haest gaen
solden van der stede siner grouwe

Dyt myrakel dat ick nu vertelt hebbe
van s̄ kolaugha des regtens is ick be
wesen tot erwerdich̄ eens anderē bisschops
wat een alte cleerk̄ is noch leuer beruchet
dat he dier tegenwordich was ell̄ sēdt dat
sinlcgenenne die bisschop s̄ alle wreetste komēde
tonta vroent had do die selue comynck mit

sinē hēe des bisscraps lande ghenaked was
die bisscop soechsnoldich ende sande myt
sinē klerkē den conyngke ghauen up dat
he sine verbolghenheit eñ sine wreechheit
mit ghauen verschē maechte Do de co
nynck die ghauen sach versmaden he sie
eñ want toornich eñ ghebot sinen dienres
dat sie den seluen bisscop wraeklicke vanghē
solde Die wrack ghotten dienres des wraeck
kommer vñermoghende den seluē bisscop
eñ ghebaden eñ in ener steed stylle to
stane ende schreide eñ eñe kinnick in de ende
eñ seiden dat he ghene sins sinē wer dier
mer en sette Do die mā ghadē in ghoter
hepte der sonnen stont eñ vā de selue ghot
vñermoghet was eñ in de kennighe beslaē
ende dier haestelicke een ghroet donre eñ
blyxem ende so ghroet kreghsch wesen dat
die ghene die den bisscop vermoechten den
ghroten wesen met verdaechten en conde
ende de dier een ghroet wesen wel en ghā
dier in den kennick dier die mā ghadē
fulghens stont met eñe keysel wesens
Do se dat den alre wraechsten conynck hier
scapen wart sijn wrack ghemaek vñe ghe
hiert tot ghoter eerwerdicheit des heligē
bisscraps na wes ghinē eñ xiiic vñ ghor
verbolghenheit seer verstrect Aldus wercket
de almechtighe ghot myracule sinen nae

ſtantheit allermeſt die ſtene de vſmade
lick ſchynen to weſen teſten die houerdigſte
heren der vleſſlicher menſchen ofte dat
die ſtene de een vaſſen teſten die ſtebad
der waerheit/ vernicht eñ verdruckt
moeſten werden allermeſt die armoe
dige knechte der waerheit

Dieſe vorſcr̃e my die erwerdige byſ-
ſcop Florentius een ſeer merkelick
myracul ſchryfende dat die alre heylichſte
man arſenius myn beſcher waert
vt d' cloeſter ſtenamen eñe biſſcop ſte
maeſt vñ der ſtat parnev̄ In der tyſt do
ongheloouigen koningk torila waert die
ſelue ſtat van den heer der ſtotten ſeuen
iaer ſtadelicke vñe beleeſten ende vel bor
ſtens die den ſpongher niet vñaeſten en
moeſten vlieden vt d' ſtat Do dat ſeuende
iaer noch niet al vol eynde en was gnā
dat hee der ſtotten in die ſtat die ſie bele
ſten hadden Do ſande die ſtaeme die dat
heer verſtierde hadden to den koningk totyli
eñ liet em vraſſen wat hie ſtebeed dat
me den biſſcoppe eñ den vólcke doen ſolde
Die koningk ſtebood em ſchryfende den
arſchē ſimeē & biſſcop eñe meñe van ſinē
mingſte/ vñ ſinē hoeſte hane to ſinē voeten
eñ al dat volck dat ſtyn hier vindet dat doch
mitē ſiwerd Do nam dſe ſelue ſtaeme ē

emmendicte bisschop nicolaũ eñ leit aen up
dr stat muur end sloech em dier dr hoft
af eñ do he dot was suer lue em een
stucke vels af van dñ hoefde hsm to d
voeten to up dtter schene dt heem
end meinen vñ sinen lichame gesme
dñ hed eñ tedkenoms wtp hre sijn
lichã aner die muer Do tvaedn dae
sonycte beweecte mit barmhertichei
eñ leedse des bisschops hoeft weder an dr
lichaem end begraeuent bi d' stat mu
ren mit eñ clepen kruce dr dae
ede gedeckt was Des vierdisse daeges
daer na gebeet die koninck totila dt
die borgers vñ dr stat die vt gheuloen
were sond' anet med' comẽ sold' to ouer
stat Do sie sulke oelof to leene antfangẽ
hadden quamẽ sie weder die nest vñ lpongter
vt gheuloen were eñ sie were gedechtich
wan wo heilige leeue hr bisschop gheweest
had eñ sachten vlitelicke waer sijn lichã
begraeuẽ were up dt sie dr mit eñ alst
behoerlich was begraeuẽ moechte in sun
te peters des apostels kerke Do sie to dñ
graeue gecomẽ were eñ die erde op ge
graeuẽ hadde vondẽ se des heilichs lichams
vrostet eñ vol waeme eñ des heiligẽ bisschops
lichã wandẽ sie versch eñ so heel recht efter
in dẽ selue daege begraeuẽ were eñ dt

noch mer to to vnderwinden sie vnde sijn
heft so vermicht an dat lichaam recht ist
ghens sins afghestoruen en lied ghewest
also dat daer dat mit allen ghenlyckeit
in den hals ghemonde en moet Dese dat
heilighe lichaam vnse here en sodyne of sie
emich tekenen vp de mughte van sinen
ghe des vels vnde misdedyghe wart al dat
lichaam so heel en ongheschent ghemonden
recht after nv vnd emighen yserne ghapuer
set en lied ghewest ¶ Petrus Ine en
sidde een met vwenderen dat sakmighe
tekene gheschien in ene dode lichaame
tot vwerkinghe der leuendighen menschen
ir vorteyt so de ghotte noch ¶ Ouerdyes
rechmenit was daer in s' stat ghedelete
een ouerdich man ysaac ghenoempt de
in dsen leue was by na hent to de leste
tijt der ghotte vren vel menschen de noch
leue bekant hadde/ en alre meest de
heilighe confessor ghregorius de in in dser
stat va rome wsent by onser leuer vrou
wen kerke ende de sie in ene werket
ene mane besauet was en de bruloft
beret was vloe sie in de kerke ende
begrenk ene heilighe mane to werke en
sie ware va den seluen man ghades ysa
ac beschermt en va der ghenade ghades
ghebracht to den habite daer sie begrenk

Ēn want sie wlse enē erschen bruechom
so verdende sie enē bruechom to helben
m den hemel Ēnde sēlīē heligen mā
ysaac hebbe ick vel bekant wt d' woen
de des erwerdigen vaders cleutrius die
sen sondrlinge wal bekand ēn des deu
rens heligen leuē maect sine woenge
hefliek Dese erwerdige man ysaac en
was m ytalīē met gebedē ēn dier vme
vertelde ick allene die myracule die he
m ytalien dede Do he myt wt d' land vā
syracusen quā to d' stat spoletē gynck he m
die herbergē ende bat den costere dat sie em
gonnē wolde so langhe to beeden als he
wolde ende dat sie em tusschen tijde met
en dwunghe wt der kerken to gane/ nede
tenwert stunt he tot d' gebeede ēn vollyer
den stedlicke m d' gebeede al den dach
lanck ēn al die nauolgende nacht ende
des andrē daeghes ēn nachtes vollyerde
he noch onbeweechlick m den gebeede
Do he des derden daeghes noch m d' gebee
de bleef sach dat een van den costere ēn
vā ophlasinghe der hoverdien wart he dier
m geschandelizieert dier he vā gestichte
solde werden Ēn he seide dattet een bedw
gher were die em vmsek vor d' mēsche
gen die daeghe ēn dese nachte to beeden
Ēn hie hep haestelicke dier to ēn steech

den man ſtades by ſine kenebarke op
dat hie em als enen vinſer d'ſpeſelicht
vt der herten vdeene/ mer die boſe
geeſt voer ter ſtont in em vm dat to
breecken end he warp den neder vor de
helighen mans voete eñ beſtan den ſi
nen mont to wapen y ſaar heuet nm
he ſtruwelen y ſaar heuet my vt ge
weſen ſMen en wiſte dar mer wo de
vremde man dier genoempt was/ mer
die boſe geeſt melde ſiñe naemñ do he
nep dat he eñ em vt ſtruwelē mochte
worden verſchrouwt viel die mā ſtades
in ſijn ſelues nedr. op de beſeetenē mē
ſchen lichaem end die boſe geeſt vuer
vt em eñ ter ſtont waerd gekundt
get aver al die ſtat wat in der herē
geſchien was eñ dier bekond to em
to lopen man eñ wijf oeck eñ oneel
eñ een yeglick begende den helighen mā
to ontfangen in ſijn huys ſommige
loeden een gruē eñ lant vñe een cloſ
ter to timmerē/ end die andrē wolden
em ſelt greuē/ eñ die andrē onderſtant
in tijdlicken dingē mer de almechty
gen ſtades kneght en ontſeck niet
mē alle/ eñ ſtrack vt d'ſtat/ mer ver
vñ dier want hie ene waeſte ſtede in
wellen ſteede he timmerde eñ ontmoet

ste wonynge Do quam vel wirschen to
em vñ sine exempele bestonde sie mysse
den to wenden tot besseringe des ewigen
leuens vnde vnd' sine regimente gewē
sie em selue to den dienste des almechtigē
godes Do em sine discipule ducke an
brachten dat hie tor wedderstrickent des
closters ouerstunden solde ernie en stuer
dat em gheliken wart Wanneē he sach
nolde lichte de heilige dromedaris en hielt
den starcke sentencie sedichend den mo
nick die op der erden besittende socher
en to steden moechte Hie bewaerde so
sorchuoldelicke die vryheit sines dromed
alse dynghe ryke mēschen to bewarene
plegen en inschalme de heilige mā ga
des was verwichtet mitte gheeste d'apte
cien en mit storē myraculen en sin ge
wichte wart verbrendt wnde en veer
in eine diepte gheworpen hie des mendes
dat mē in den garden des closters wer
pen solde vel spaedē en sende to sine dis
cipulen Verder so vel spaeden in den
garden en comet huesdaechs wed' in der
seluer nacht de hie na sinme gewoenē mit
den broeders opstont te der laue staden ge
lijck he em sedichend staet ende kaket en
den verdruden brust op dat hē vro morgēs
leuet so des morgens liet he de brust
selue

harlen dn he had laē bakē eñ gruck
mitē broedre m dē gaudn eñ he vant
m d'salū steed alsō vd mans straen ar
beidn wo vel spaedn ije daer had den
aerzen Vant dō nachtēs weē die
diene m dē gaudn gestaen mer sie woud
ümmds den gheste m dē stemaf vtuan
dlt eñ gtepen die gaudn die se woud
eñ uī d'men to dit se erst m dē gaudē qua
men hent ter trye to dit die mā gaudē
to en quā hadn sie vme gespaedt al
die ledige steed dō gaudnē dr seer vel
weē Ter stont do die mā gaudē mdē gau
dn gestomen wat seyde hie haet broedn
dy hebt vel steaelders ewester v mi
ende dte haut gaf hie em die spise die
he mit em gebracht had Do sie na dr
maetheit dō gaeten adendes wal gegre
ten hadde seide hie Eñ wilt gaen gaudn
doen mer fo vaeche alo dy icht helle mit
vt desen gaudn so comet wor die poerte
eñ bidt sachmaedlicke eñ ontfangt mit
benedicie eñ holdt vp vā d'hesten eñ
altehant liet die mans gaudē wtcmaes
verfaedren ende gaf et den hueden ende
also geschiedt dat die gheme die nest to
den gaudn gestomē weē vme quaet to
dme verulled wrde mitten lone ons
adendō eñ onderulert vā dier gheuten

Op een and' tijt quam̄ sommige pl
gherijme tot een m̄ gheselscap̄ ende
seyden dese alsō dat sie by na naect
scijnē to wesen ēn beeden omme huer
heerlicheit Do sie den man gaks bedē
vnde dese hoeck hie om̄ bsenk al
suchtende ēn weep al stillicke tot een ene
vā sīne discipulen ēn ghebiet em sittē
de ghaude in den busch socke m̄ sodanigher
steede eene halen boem ēn die dese die
hu daer vindē sie brenghe my Do de dis
cipel hen ghegaen was ēn den boem
socht als ēn bedaelē was vant hie
daer dese hemelicke hie brachte se sy
nē meyster Die m̄ gaks ontfenck
die dese ēn toond se den naesten gelijc
ymmo sittende kompt ende ontfanckt
dese weēt sy naect sijn ēn dese v
Do bekanden sie die dese die sie in d
boem ghelacht hadden ēn wrēck mit gro
ter schoemē verslaectē ende die mit
bedrechnisse vrēnde dese socht de ont
fenghen mit confuscen om̄ eyghene ghe
Op een ander tijt sandt een mēsche
desen heligen mānē twe heere vā sijn
sen ēn bestent sijn ghebet Die selue knecht
stal daer vā eene cost ēn huyde oen en
dreef ēn d' andrē hoest brachte he
den man gaks ēn vertelde em sine he

ne beeck die em die ſtatie geſant hadde
Die heilige mā ontfenck den korf ſtucker
lerlicke eñ vmaend de ſelue hurtlyc
ſettende Vp dat ſie eñ mer beſiet den
korf de du ondrweeſt gelyuet heneſt en
en taſtes niet omvyſſlicke an want dier
es een ſlange in geſtaen eñ weſt ſorch
uoldich dattu vā der ſlangē niet geſeuer
ſt en werdſt In den worden wart ſie
hurtlyc ſeer begheeent mer ſie vblick em
dat ſie den dōd ontſaen mochte nochtā
wart ſie tē grote ſeer droeuich Want al
ontſenckt ſie ſeeluchlicke die pine des dō
des nochtant droech ſie ſwiericlicke die
ſchemte die ſie leet Do ſie wed. gua to de
hoeue aanmerkede ſie den korf ſorchuol
dlicke eñ want dat die ſlangē duer ſine
gaue alſe die mā gaden to voeren geſeeckt
hadde ¶ Deſe heilige mā was mitter
doechter der abſtinentie eñ mit vſinadmſ
ſe eyſlicker dingē mitte geeſt der hulſe
nen eñ mit ſtardicher andacht des gebeeds
ſo begaauet dat nyemant ſijn gelijck en
was nochtant was een punte in een dat
kerſtelick ſchijen to weſen Want ſomtijt
wad ſie ſo vroelick hed men dat niet ge
weten dat ſie mit ſo vel doechden vmult
was nē en hedde gheens ſinne moeſten
gheleē ¶ Dorno ick bidde dy ſeeghe

nuy wat ſolle wy dar to ſechten weer
ſtaf he em willichlike to ſulker blutſcap
of maket ſyn gemaal dy he mit ſo velen
bededen bleuecket ock ſonderge wegen
ſinen willen to tydlicker bluetſcap geta
gen ¶ Doctorus Petre dat geſchuyt
yacke wt groter barmherticheit ſtadt
dar got ſonnigen menſchen groten doegt
de geuet end ſunnige ellende doechte
met en geuet op dat an gemaal al
tous wat helpe dat ſie em ſeluen pue
ſtraffen end als ſie begeren volkamen
to weſen end met en maegen end alle
den na dr doechte die ſie met antfange
en helle end nochtant mit arbeyt met
en wedren dat ſie syn dan gens ſun
en ofheffen in de bechten die ſie antfan
gen helpen mer lere maegen dat ſie
meeſte doechte we en ſeluen met en lich
pen mit ſie die myniſte end vreſte gebet
he in en ſelue met vuyuen en kumen
luer vnse waſt dat do die he de kinder
van Iſrahel gebracht had mit lant der
beſten vanklicheit he al on ſtrackc ende
medicyne viande mer die philiſtene en
tananeen bemuent hie langhe tyt op dat
alſe geſchyene is Iſrahel in en anduent
of ſie ſtadt antfrichte Want ſomtyt alſe
hie vor geſeecht is hiet got ſunnige der

ne ghebreche in den ghemē bleue dē he ghe
te ghaue ghenen eyt dat sie altoes mit
helper dier se mede straden moeghe/ en dat
sie an hare met en verghessen van d' ver
wonnige der ghetere vrunt nu sie bi den
minsten vrunt nach angheroepe went
Also ghesdreuen dat selue siele die in ghe
ten doghden blendet nach ave krancs
in deyne ghebreche vallet Wy dat se sien
moesten dat sie an de ene syde ghenesty
ghet is en an de ander syde angheroepe
wert en dat sie also minnde dat ghert
dat se sochte en met helpe en mach schenen
ammedlicke dat ghene ghert dat se heuet
en dat en is ghen wonder dat wy dat in
den mēschen seggen nu dat oerste va
dulant an de ene syde sdeden
heuet in den engelen die dier viele en
an de ander syde starkelicke stont Want
de nuwerkaren engel die quade en
ghele sagten vallen an eenmāl de hoeredne
de bleue sie so vel te starcker staende wo
vel dat sie ommedichter worden Hier vm
was ech den oersten lande die sdaed
wedlich de de engelen in den state der
eewicheit starkelicker ghenesdiger worden
ave den valle der quader engele Also
ghesdiedt ech in eens mēschen siele dat
de mēsche minnde de beraderinghe der

ermoedicheit wt dn mynsten schaede
comt to dn alre meesten ghenuechte
Ick en wil ock met versuechten dat ick
van dn erwerdigen ghuesten sanctus
ghelooft helle die wt dr selue lant to
nw ghā vā twe twoenen Du met tw
uelen en machst want du bekēnest
wal sijn ghelooue vñ sijn heilige leuen
In dr selue tijt woende in dn lande
van mysien twe manē heilich van
leuen en vā beiden die ene was ghe
met cutmans en die and' florentijn en
twij ghende seer wirt in ghestelicker mij
nen en in duechden d' deughden en al
beide mit heiligher leir weller mēschen
sielen tot ghaf to brengen mer florentijn
ghaf en to d' simpellheit en to dn geloof
Doet weer van dr stede dier se woende
wat een cloester dat dūnde dr dor
beruet was vñ ene ghestelicke vad' ende
die monicke vergaderden eenmā to hellen
vor ene ouerste die vloeide oer leer en
regherde dat cloest' mēnich weer lanck
en oeffende sijner disciplē sielen in he
lighe wandringhe en op dat sijn leedsman
dier die erst in to wonen plach met le
dich en bleue so liet die dr erwerdigen
man florentijn dier in bliuen Do he
dier allene woende ghaf die en mē

V vā dē cloester

dierste to sinen ghebeede en bat vā dē al
mechtigen dat die he ghenerdighe wil
dem enighen troest to ghenen dier alle
ne to woenene Do die dat ghebet ghevndt
hadde ghinch he wedē herdhuys en vant
vor dē doren enē heer staende die dat
hoest neder sloech to dē eirdē en mit al
len ghen teyken der wreetheit en herveet
also dat he dadelicke ghaf to vstane dat
he ghenomē were to den kerste des heligen
mans Do man ghadis vstreyt dat end
vant in der schuer vollen ghebleuē waren
wer of vijf schape en dat niemant en
was die sie hoeden mochte ghebeet he den
selue heer sittende/ ganerk en deme des
schape ter weyden ende rompt wedr ter
sexte tijt Die heer began dat stedelicke
to drue/ende hoede die schaep al vasten
de die hie to-voren to eeten plach Als de
man ghadis vasten wolde heint ter none
tijt so ghebeet he den heer in d schuer vre
wedr to comen mitē schapen ende also
was die heer den heligen mānē in alle
dingen ghehorsam ende en ghina niet ver
of laeter wedr dan he em heint comen
Do dat lammte tijt dezenk began dat ghe
rechte des mynkabels wijf en veer ghe
breidt to wenken met want die sidt vp
ant plechet vā der decken dier die ghuden

mit wassen to s' ghoren Daer trecket he
die vlieghen mit allen ydechheit to s'
ghinen so were daer vier manc vā de he
lesten antiche disciplen die seer kempē
die in meyst' ghene myracule en dede ēn
dat die ghene den he allene in s' cellē ghe
ten hadde mit so ghroten myracule ver
siert wart ēn dar mēe sloeghen sie den
beer dot Do die beer met wedr en grim
mer selver vre als een ghebaden was ver
wachte die man ghados florencia sine
comst ēn do he hem to s' vesper tyt ghe
mocht had bestan he een seer to bedroeven
dat die beer den he nū ghrot simpelh brod
to herten plach met wedr en grim Des an
dren daghes ghinck he wt vp den acker ēn
sochte den beren ēn die schulpe ēn vant dat
he ghedeelt was Hie vraghede sorchvuldelic
hebbet ghedaen heddi ēn vant die rechtschul
dighen Do bestan he to schreyen ēn beswy
ke mer der broeder woestheit dan do beere
dot Die erwerdighe man antonius liet den
tot ēn hacken ēn wolde den broeder mer
de mā ghados florencia was ontstekē mit
ghroten prickelen do wonnen ēn seidt Ich
hape in den almechtighē ghadt dat sie in
desen leuen vor der menschen ogen wra
ke ontfanghen sullen van or boesheit
want sie mynē heere ghebet helpē de en

ghrōt schu
dighe

ſtelle ſchaede en dede na dēſen woerde vol
ſtaet haeſtelicke die wraeke ſtaets Want
die vier menſchē de den heer gedeedt
hadē woerden alre hant geſlaechten mitt
ſiecte der melaetſchap ende om ledē ver-
muylden eñ ſie ſtonden Die man ſtaets
florentio was ſeer verwoert van der wra
he ende ontſach em ſeer dat he de lude
den ſo vmaledijt hadde Ihe beſchrijfft al
le die tijt ſijns leuens dat he verhoert
was ende bechuetſtedt dat he maſlachtich
geweeſt were in ſijne dat Wy geſche
ſien dat die almechtighe tſpot dit ſeer
vñe deede op dat die ſympele man na
der tijt nymandt en ſolde dorren vmale
dijen mit ſo groten wonden dat he ock
beſmaert was Petrus ſtille nv geſchiet
dattet ſeer ſwaer ſunde ſy oft wy by aue
nturen wt toornicheit ymandt vermale
dijden Gregorius Waer vmb vraegeſt
tu my of die ſwaer ſunde ſy nu dan
hus ſeght dat die gene die dese vmale
dijen en ſtellen dat ryeke ſtaets met he
ſitten Hier vmb drucke wy ſwaer ſunde
dattet is die eñe menſchen ſcheidt vā den
ryecke des ewigen leuens Petrus Oft
een menſche by geualle ende met wt
quaetheit/ mer wt onachtſaemheit d'weer
de ſijñ naeſten vmaledijde Gregorius iſt

dat voer de sterensten rechte vnutte vwerke
gestraffet werden vw vel te mer sullen
dan sonderlicke vwerke gestraffet werden
Hier vme denke vw verdoemelich syn
die reeden die met ledich en syn van der
waerheit alse die reeden pme ydent
ledich is van der waerheit Desse vergenā
de man stades dat een and' teyken dat mē
met vsinnen en sal Do syn geruchte ver-
end wyde seer groet ware quam daer
een draken vte veren lant tot em wp dat
he em solde benemen moechte des heligen
mans gebeed Do he to synne cellen gero
men was vant he al die steed vmelāck
vol snellicher slangen Daer vme ont
sach he en to male seer ēn trey sechten
de knechte stades bidde vor mp Do was
daer grote claerheit des hemels die hely
ge man Florentius stack vte d' cellē ēn
staedy syn ogen ende syn hande wp to den
hemel ende bat den heren dat he de slan
gen van daer verdriuē wolde so moc alse
he die vwerk vte hadde bestaen haestelicke
to dmen ende die dorne sloech al die slan
gen dot die in d' steed waren Do d' man
stades Florentius sach die slangen dot
weren sprac he sue he du heuest sie gedo
det wp sal sie nu van hier draegen to de
ser stēme quamē daer ter stont so vel wegs

le alſe daer ſlangſen van ſ̄ Anne ſtaden
weren ende die wegſele vuerden die ſlangē
wer van daer en maeſten die ſteed myt
allen reyne van den ſlangſen ¶ Petrus
Van wat weſenſte of van wat dertech gua
de dat die almechtigſte tot ſine werke ſo
ſtermſte verkoert ¶ Die reynicheit ende
ſimpelheit des menſchelicken herten ver
mach velle by ſ̄ reyncheit en̄ ſimpel na
tuere des almechtigſten ſtades Want alſe
ſine knechte en̄ ſcheiden van erſtſchen be
ſūnerūnſen ende ſtenne vāl woerd en
ſpreeken ende en herte met en willen
verſtonen of beſuwtē mit ſprekene ſo
wenen ſie van ene ſchepper lichtelicher
verhoert dan ander menſchen Want ſo vel
alſt moegelick is ſo aendaechten ſie mit
en in der puerheit ende ſimpelheit ome
ſtedachten ¶ Der want wy ſtemengſet ſin
mitē werlicken luſten ende vack vāle
dinge ſpreeken en̄ ſomtijt ock ſchaedelicke
dinge ſo wort onſe mant ſo vel te veerre
verunreynt van den almechtigſten ſtade
wo vel dat he deſer werlt niet ſtenaket
Want wy werken ſeer nedrwant ſtetaſte
als wy mit ſtedigſen ſpreeckene mit den
werlicken menſchen ſtemengſet werk Die
verſtent wal die applete yſaias do he den
houmeck en̄ den heren der ſchaenen ende

he straffede em selue ēn hadde benomen
sprekende Ue my want ick gesworē heb
Want ick bin ēn mā met beuleder lippē
Ēn waer vmme he beuledre lippē had ver
claert he wort do he seyde Ick mene
met middel do volge die beuledre lippē
hebben Hie bedaechde dat he beuledre lip
pen hadde mer he bekendede waer he de
beuledre lippen vā gebreken had do hie be
tuchte dat hie woende met middel do
volkes dat beuledre lippen hadde Want et
is alte swaer to schuwen dat die tonghe
der wertlicher menschen met en besmyt
te dat sie niet Want als wy somtijt
den wertlichen menschen volghen ēn en
ghenen dat sie onēnichte vnutte woerd
sprechen so come wy allenthalen vā gewo
nten so ver dat wy de selue ānutte krallen
ghe ock met ghenuechten hoeren also dat
ons met en luster daer waer van to ke
ren daer wy irsten vnwillendes to gheleyt
worden Ende aldus geschiedt dat wy vā
velen woerden comen to schaedlicken wer
den ende van lichten sunden tot swaren
sunden Ende ons mont wort so vel te my
n den gebreck vā den alnechtigen gad ver
hoert Wo vel te mer die mont besmettet
wort mit onwiser callenghe Want alse ge
schreuen is mit den boeck der wysheit So ne

ſyn oge daer af kwert dat he met en
ioene die se ſtaden ſyn geloef ſal vſma
delick weſen Iuer vme en eſt geen wo
der dat wy mi ons̄en gebeede laet=
ten den heren verſoert werden Want
den heren lacht of ſteens ſone in ſyne
gebaden en haeren Een ander wonder
waſt dat florentius ſtemmde in ſyne
gebeede verſoert wart do he den heren
in ſyne gebaden ſtemmde verſoende
Eutrapius die des vorgenoemden flozen=
tius geſelle geweſt had dit myracule
na ſynre dot want die borgers van
der ſtat plaegden wel myraculen vā em
to vertellen Onder welken dat meſt
te is dat die almechtige got en ghe
wendicht to ſpreken an ſynen cleder
auermids welken kledren ſo ſuicke
als daer geen ſieken en vallet ende
ende mit lanſter ioechert verdreuet
wert ſo plaegden die borgers hy een to
verſtaelen mit ſynen rock vp to bo
ren ende ſtade mit gebeede to offeren en
manier ſin mitten ſelue vorke al bid
dende anten die achter ſtaen ſo ſpr got
auentoechlich weeſte dat ende welcomliche
vſacken mach Iuer vt Waerde openbaer
vā met vlenſte de heilige mā Vn ſtad ſy
nu ſine cleder ſuilke teyckene doen

Herst wisende dat een ſee ermet
lich man in Irlanden merry
nus ghenoempt die een erſaem leven
leyde in een hoerste ende dier was ſo
menich wer lants beſlaten in eyer
ſer enger ſteenhulen ende vel men
ſchen die noch leven hellen den be
kant ende ſine werken ghesien ende
ick heb ock vel ghehoert van dē ſelue
heligen mane wt den monde des ſe
ligen paulus myns voerraders pela
gius ende van anderen ghestelicken
mans ende ſijn ierſte myrakel was
dit Do vroe als he em in den ghaete
des hoefs voerghenoempt ghestaet had
doen dier waderen wt dit ſteene des
hoefs ende dier en droep met mer
wt dan die knecht ghadis mertinus
behoued tot dlzer tyt en met myn
in welken teken die almechtighe got
herre ons ghoede ſoecte hie wer ſine
knecht hadde des ſe na ghelychenisse
des alden myrakels em in d'emicheit
drincken ghaf wt d' handicheit des
steens ſlaer die ock want des men
schelicken ghesleghtes bemint ſine doe
ghet ende arbeid myt ſiner konſt de
heligen man wt der steen hulen to
doen Ne ghinck in ene ſlanghe en wel

ken mit vreemisse dunen wt synen wo
nynge Die slangē wart mit ein alsulke
monden in der ersten spelonken ēn als
se leeck so lach die slangē vor en ēn als
he sliep so sliep se by em Hier die hely
ge man bleef mit allen ommeneert
ēn stack sijn hant of sinen voet van der
slangen mont segghende Ihesu xpe los
ontfangen nw te quetsen so en verbiet
ick es dy met Do die die vaer lank h
stekkelike duerde wart die olde vrant in
ēre dueghe van so groter swaricheit dat he
ligen mans so vervonnen ēn grymmet
ende die slangē wart om selven vā der
stergeē stic des bergses neder ēn wt der
slangen gruwel ene vlamme die dier ver
brande al die boome d' steek Ende in den
dat die druwel al die sijt des bergses ver
brande / wart he van den almechtigē gad
gedwongen te leevnissen mit wo groter
kracht he vromen mus Anmerke my
n wo groter swaricheit Aegget die man
gads sont dat he mitter slangen dese
vaer in der helden lach sonder ant
¶ Petrus Ick ontfruchte my vā den dat
ticht hoer ¶ Gregorius Dese erwerdige mā
hadde in den beginne synre bestantnisse
upgesat dat he wint an green wijf sien
en wolde mit wt bsmaetnisse des wijfli

hen hūnes mer hie hadde anxt dat he vā
den anssiene herastinghe krighen moechte
Dat vinam een wijf eñ ghinck hoenlicke
op den berch eñ liep onstichmelicke wen
sine spelonicke Do he van veers twinc
ckel sach staf he em to den ghebeede end
buichte sijn ansichte op die erde eñ lach
so lange op der erden hient dat onsichtme
le wijf van den venster sinne spelonicke
ginck In den selue doeste do sie vā den
berghe neder ghinck staf sie op dat mē
wt der sentencien ons duts verstaen
solde dattet den allerechtsten stadt sec
nrysbaechtet dat sie sinen hūechst bedro
uet had ¶ Op een ander tijt do vel mē
schen wt ghestelicker ynicheit to dē hey
ligen man quamē eñ die wech entte was
die op die steerstere sijt des berghes hent
to siner zellen ghinck ghinck daer een
cleyne kuer onwijsliche ende viel vā dē
hogsten berghe neder hent in dat duel dat
seer diep is In der selluer stead is die berch
so hoghe dat mē vā bouē nedwaert ansijt
die ghrote weme die in den duele musse
neght alse cleyne boemkens Daer van
wesen sie al vreeset die to den heligen
mānē quamē eñ se socht mit ghroter sorch
uoldicheit wien sie des hūdes dat hirsā
vmden moechte ¶ Unt mennanit en kon

d'andrē ghelijc̄ dan dat dit kint dat
were nam en kond nauwe vermoden
dat dit lichaem heel to der erden ghecomen
were want dier weren vel schuetpen stee
chpen an dr sijt dē bergēs dier dē kn
dē lichaem van to schoert mochte werden
Der dit kint wart niet allene m dē die
le leuēdich ghevonden mer ock ongheqnet
set Do wart em allen openbaer dat dat
kint dier vīne met ghequetset en mochte
werden want dē ghelijcken mans mar
tins ghelet entfenck dat kint mēnen
valle Dauīd dē ghelijcken mans spelonc
he henck een groet steen die seer wemch
an den berch ghenestet was alsō dat dier
alle dueghe aenet an was dit die steen vp
martīs selle vallen solde ēn em doeden
Do gnā tot em een werck mā mit velle
huesnieck ēn bat dat die man gnades em
ghenerdigen wolde een wenich ure der
tellen to ghane op dat he mit synre hul
pe die steenrudse van den berghe werpen
moechte ende so solde die man gnades sen
der anet in synre spelonchen wonen Die
mā gnadē en wolde dē ghenē sinē den
mer he ghebet dit hueden dat sie dē mit
sa mochten ēn he pleech em seluen an
ene sijt der spelonchē so ver als he kond
mochtunt en was dier geen twijfel an

hedde die steenruusse ghenalken sie hed de
spelonche vermuert ende martinū ghede
det Do al die mans die daer ghecomen
waren arbeiden oftet moeghelick were dā
ghaten steen vp te loene ende sonder de
heilighen mans perikel laten vallen ghe
schiedt daer haerstelicke een wonderlic
dinck daer siet alle an seecken want
die same steenruusse die sie arbeidē loes
te hoomen waer so haerstelicke ghelooft
ēn vp dat die ghote steen mauruus telle
met en mochte so spranck die steen ēn
viel veer vam daer recht of hie schuwede
dan knechte ghadis te quetsene Al die ghe
me die ghetruwelicke ghelooft dat al dinc
ghescheet ut der verstentenisse ghadis die ver
steet dat dat ghescheet ut an ghebede de
almechtighen ghadis anermids dancst
der ēngelen Do die heilighe man wt
vp den berch ghecomen was ēn woen
de in der spelonghen die noch niet be
slaten en was kant hie synre selues veer
mit ener yseren kettsenen ende toende
de die kettsene an enen steen vp dat hie
niet veerre ghaen en solde dan die ket
tsene lanck en was Do dat die ende
dighe benedictus hoerde daer ick hier
voer af ghesproken hebbe ontbiet hie em
by synen discipel seggende hoetu een

knechte ghaken so en sal dy niet hoelden
die yseren kettijene mer die kettijene
cristy ter stont Ende dat martinus hoeck
lant die de kettijene los mer na d' tijt
en sette hy den ongelouenē vast nu
mer veerze dan hie yseren ghlaeh dolie
ghelouden was ende hy bedwanck
en seluen in so engter steek sonder
kettijene to bliuen als hie yst bleef
do hy ghelouden was Do hy en in der
spelonchen beslaten hadde bestan hy
den discipulen to kryghen die een we
nich heer van synre spelondē woen
den ende sie pleghen waeter to putten
tot sinre noetdruft mer dat seel daer
die emer an henck brack vielle Dier
vnne beden sie den heilighen mā vnne
die kettene die hy van synen voete
ghelouden had ende die kettijen maet
ten sie an dat seel ende bunden daer
den emer an na der tijt wart seell
alle diepe nat van den waeter nedy
tant en bracket ghrens sonder en wane
dat seel de heilighen manne kettijen wer
so werdet starck dat waeter to draeghen

Als yseren

Do by synen tijden was daer een
subdiaken quadragesimus ghenoempt
die plach in dlande van duechē sine

selues selsuen to hoeden Dit was een seer
waerachtich man ende wt sinen wer
den is een wonderlick dinck opgherwer
sen voorden dat ersten hemelick geschiedt
Do dese subdiaken als wy geseecht hebben
was dier een heilich man Vargentarij
genaempt die mit groten sueken ende
beseeden bevrijdt dat he van binnen een
waer monick was als he in de habyte
van buiten toende Dese heilige man plach
alle iaer van den seluen berghe te gane
to rome to sinte peters kerke en plach
onderweegen to herbergen mitte vor
genoemden subdiaken In enē dage
Do he geseten was in sinen herberghe
met veer van der kerken en stont was
dier na by gestorven eens arm̄ wijf
kens man Do sie den doden alst gewoer
lick is gewasschen ende gekleedt hadden
wardt arment so dat sie een met be
graeven en konden Hier vmme sat dat
wijf by den doden en seliaydt stedelicke
mit luder stemme Do ste lanste dat seliay
den ende gheen sins wijs en wiste wart
die man gades die van den subdiaken
geherberghet was bewecget en sende
to den subdiaken Nymm sele heuet me
dlijden mitte wuldve des wijues ich bid
dy stant op en laet ons to saem̄ beden

se stengen bede to der naester herken
ende greten em to saemē to den gebeede
Do sie lange gebeedet hadde hat de mā
gades den stubhaken dat he dat gebet
enden wolde ende gerē die benedicte
Do dat gebet geeyndet was nam hye
stubbedāt onder den altaer lach ēn stic
metten seluen stubhaken to den doden
ende gaf em dier echter to den gebeede
Do he lange tyt gebeedet had en heete
he den stubhake dat gebet met enden
als he erst gedaen hadde / mer he gaf
seluen die benedicte ende stont to hant
up ende want he in der rechter hant
dat stubbe dwech dat he verstaedet had
so nam he mitter luchter hant den
doeck of dier des doden ansichte medē
bedeckt was Do dat dat wijf sach he
dan sie dier hastliche wedr to strec
ken / ēn verwundert er wat die mā
doen wolde Do de heilige man den doeck
af genamē had wrēf he des dodē an
sichte lange mitte stubbe dat he ver
staedet had Do de dode man lange sijne
wonden was / ontfenck he wedr de siele
ende hoefde he doeck sijn eigen up ende
redde em seluen up ēn sat / ēn verwū
derde en wat men mit em dede recht of
he verwecket hed gemeest vā ēre siuare

slape do dat dat inwf sach die maset
vñ schzeyen inwt began sie noch luder
to schzeyen van vronden ende luck to in
pen Die man gfadet stelden sie mit
ener satelgheten stēme ein sēnt sinyds
sinyds ende ist dat jy emant vzacter
wo dat gescheet is so segghte dat allene
dat onse lie ihesꝰ crist sijn werck in
ein gewzachst heuet do he dat gesecht
hadt gynck he wt der herberge ein schey
de to hant van den sibentaken quadage
stnꝰ na der tyt en wart he nit mer
gesien in der steed he schuwed tytliche
ser ein hoed em so dat he in desen leuē
met mer gesien en wart van den gemē
die dat groet myrakel van em gesien
hadden ¶ Detrus Wat ander mensche
weden do en west ich met mer wa voe
le dat dat alle myrakule hauen gest
wāneer de doden wedr comen to den
leuene ein on seelen wt den verborgenē
steeden wedr steygen inwen to dē
vleysche ¶ Gregorius Isset dat wy die
wtwendigste myrakule ansien so isset
nost dat inw also gheloeuen alse du seyt
gest mer anmerke wy die insienliche
myrakule so ist apenbaer dattet vil mer
ne myrakel is mit predichen ein mit
gebeed ein sunder to beleuen dā dat do

de vleysch to verwecken want in den
wtwendigen dem wort dat vleysch ver
wecket dat andere steruen moet
ende in den sunder wort die siele wer
ket die ewelike leuen sal Aue sette ich
dy voer alse lazarū Die vor den dot dre
de gheloeuich was de die he in den vley
sche verwetten eñ saulum den he in
der sielen verwecket In welken van
desen tiden mennigen dat dat meeste
myrakel gheschien is Da lazarus ver
rasenisse in den vleysche en seeght men
met me allen vñ synen doechden eñ
na paulus verzuchte in der sielen seeght
men in der heliger schrift mer vñ sine
doechden dan anse kranckheit bekennen
nach Paulus dre vrēdste gedachtē
worden bimeckert totten binnensten der
barmhertigheit Ihe begreep namaels
voer de broeders to steruen van welker
dat he eyn ryst verblyde Ihe was vull
aller schrift nochtant sachte he en an
dre niet to weten dan Ihesum cristum
eñ den ghecruces Ihe lieet en schuē gher
ne mit soden slaen vñe cristi willen
den he vrsten mueten suuen verualgheck
Ihe was verhoecht in der ere der apos
tolen nochtant macked he en schuen
clerne mit mydel sinne discipulen Ihe

was opgetogen to der verborgenheit des
dakes hemels / nochtant sloech he syne
mivendige ogen van menschen nieder
een admenende die slaepraemer / segghende
een man sal den wyve om scholt betalen des gheliicks dat wyf omen man
Hie wart in der schouvinghe verselket
mitte heligen engelen nochtant ver
smaet he niet te kenchen en te admi
nen die werke der vleeslicker menschen
Hie verblide em in krancheden en in
laster ende in vsmaetheit Cristus was
em een leuen ende sterue was en een
sterven Do he noch in den vleesche leue
de was he al heel wt den vleesche Sus
was he leuet die van den dode der sielen
verwecket is Hier vme ist my in den
vleesche ymant to vnwecken anders dan
wanneer een mensche alsmids vwerken
ghe des vleeschs al verwerket wert in sielen
en alsmids den verwedigen ymande be
keert wert en tmwendighe leuet. Dero
Ich gheloefde nysten dattet vel mire hadde
gheweest dat ick nu bekenne ongheliick mer
re to wesen Der ick bidde dy vertelle
vont dattu begonne haddest op dat de
Crist met vordy en grae sond strichtige
en broder wesende mit Broeder
my in der cloester die alre vlitichs was in

der heliger schrift Ine was ouder dā ick
ende plach my to strichtinge vel dinge
to vertellen die ick nicht en wiste Van
en wenk ick dat in dē lande vā cam
panien een heleth man woend heredic
hus genoempt die ronck was vā nati
uer oult um seden ende in d'rechtule
der heliger wandrunge bekwanck Ine
en selue sterckelicke In der tyt de
comune totte vonden die gotte vā hely
gen man en wolden een unt synre
cellen verlerne en unterten een uer
vine die celle mer do al dinck dier vm
lanck brand do en gink die celle in d'
uuer met geberne Do dat die gotten
seegen worden sie noch wreder en wegen
een uyt syner cellen en seegen met veen
van dier ene kerenden auen dier me
beer in herken sold en wegē een dier
in en staeten den auen ce Des andre
dages wart die heliger man so onste
quetset geuonden dat niet alleine syn
vleysch mer ock dat vierste vā synre de
ren vnuerbrant waren ¶ Petrus Ick
hoer nu dat alle myrakel dat in laby
lonien geschiet is do die drie kinder in
den ouen gebrant wordē en vnuerbrant
bleuē ¶ Gregorius Ick vermoet dat dat
myrakel in ene die desen angeschiet

was want dat sinen kinderen waren
hande ende voete gebunden do sie mit
vier gewapen werden ende do ander
dages sach sie die konynck mit sinen
brunden klederen in den duren wandelen
dier wt ysset mit dat do dat vier dier
sie in gewapen weren on kleder niet
en rueck ende on hand verbrant do had
die vlāme in der selver tyt on knechte
to den dinste ende toeste der rechtuerdige
menschen ende en had on knechte mit
to der pinen

By onsen dagen is in den water
een mirakel geschiet dat dē suld
mirakulen in alle dle gelycke is Wāt
laetst verrelde my die vaget van hamme
dat do die greue van romulphus muren
konynck was geseynck dader in sinen
herē een wonderlick dinck want
by na alder vrist waren do dr tyden by
deser menschen stat so groet wart dat
dat water alder die muren vloeyt en
& vel landes bedūnerde wart die vloet
alhesis sere so groet by der stat vā vem
men dattet water quā to des heligen
merteleers ēn bisschops sinamt kerke
Do dr kerdoerē open were ēnich dat
water groens sins in die kerke Dat
water wies allēdelen so hoge dattet

qña to de ouerste vẽsteren die alre naest
den daeke waren ende so stont dat water
wir der herderen recht ost gewandelt
weer in eyne starcke want Do dier vel
menschen lyfnen der herten wart mer
vñe dat grote water dat vñe die her
te vloeyde niet wt gaen en mochten
hadden sie angst dat sie wt honger en
van dorste dat solden Vñe sie quamen
to der herderen en schoppeden dat
water ende drenckent welck water
als ich vorgesacht heb wt gebassen
was went to den ouersten vensteren to
nechstant en vloeyde groens sins in die
kerke Dat mochte gesuttet werden
en gedrancken alse water mer et en
kond met dacle vloeyen alse water dat
water stont vor der herderen vñe al
len menschen to bewisen des heligen
merteles verdenst ende beyerle des
waters natuer to der mẽschen hulpe
ende et en beyerlt sin natuer niet
to der mẽschen schaeck Ick heb hyer
vor gesecht dat dat mirakel den ver
genoemde solden mirakel des vuers
met ongelijck en was want dat vuer
en went der vier hundert cleder niet
mer et vbrent oer hande Item Dese de
se werken d heligen dat dat nu vrellest

sint seer wonderlick ēn in dser tegenwor
digher tyt der kranckheit der menschen seer
ongewoenlick ¶ Der want ick hoyde
in wortsen in italien mānē gheweest
hebben wī so wonderlicker kranckheyt ēn he
ticheit so wilde ick gherne weten of sie
ock van emgen beraringen vnde lasten
des selden vlands gheneest worden ēn
of sie vā sinē beraringen yet ghebeetert
worden ¶ Gherlacus sonder den dueel
des stricks en verwrocht mē niet de kra
me der verwīnynghe hier vmme wo solde
sie invinzes wesen hebben sie met ghesta
den tegen dat lasten des selden vlands
Dit hose ghesint is altoos tegenwordich
onsen ghedachten onsen woerden ende on
sen werken of he by aenemē yet vm
den moechte dach he ons mede van den
strengen ordel des ewigen rechters mede
beschaldigen moechte Wilstu wē wo
he altoos tegenwordich is vm dat men
schen to bedrieghen Sommyge broeders
dat wi mit ouw sin betrachten ēē dinck
dat ick ouwe vertelle Ēn mā vā erwer
digher leere (steffanus) gheneempt was pau
ter in d'gramatiken valerius dat ons
diakens bomfacius der heiligher kerken
scheffener na maeth was Dese preester
quam in ēne dachs vā ā weeghe to

hnys ēn spraeck sīne leuerste vsemelu
he to setten. Ende kum Daniel ēn reckse mynde
leersen we ¶ Do dē woerde begonde der stoem
d'leersen vremde mit groter haest sticken
den to wenden also dattet apenbaerliche
schoen dar die Daniel dē he genomen had
en gehoersam was ēn wolde en de leersē
wt nemen so vrse als die preester dar sach
wart he seer vermoeert ēn began mit
lud stēme to ropen ende seid gancke
lien ongelicke gancke lieu wante ick en
spraeck dy mer to mer myne leuerste to
den woerden vnder die Daniel der stoem lieu
also dat den preesteren leersen ongelouenden
bleuen ¶ Hier wt mach men verstān dat
de olde vrame die so haestelicke tegen
woerdich was dē weruendigen woerke dat
he mit alre groter lusten tegenwoerdich
is onsen gebeden ¶ Item Et is seer
nutberlick ēn ouerlick altoes tegen den
onsienlicken vrame to stenken ēn stadlicke
mer spyssen to strane ¶ Sacramus Et
en sal mer arbeydelick wesen/ ist dat wy
onse bewaernisse met to en schrine one
stelle mer der godlicker genade also dat
wy nochtant stelle waken ēn arbeyden
onder die leselen nūtte stucks so vel als
wy moegen Ēn mynner die olde vrame
wy dē heren begrent vlytē to wenden

So geschuyt et dicke, ue d' godlick' bazm
hertichcyt dat he met allene went an
met to ontsiene en is mer he wat och
selue vueert vā d' doechter d' gud' mēschen
Die alre heleidyste mā eleuterius dier
Dick voer af gesecchte heb ic een ge
tuych des ymgrō dat ich nu vertellē
wil eñ he hest my dat selue gesecchte
In der stat spolitanē was een edle vrouw
van d' besten vā d' stat die ontfecken
wart mit begeirten des hemelschē leues
eñ oir vader stoun oir wedr eñ ymder
d' on so vel als he konde mer sie vsma
d' onē vader eñ sochte dat habijt der
heligher zerken ende ontfenghet Dier
vmme wart oir vader toornich eñ berou
de sie dā al onē vaderlichē gruck ende
en gaf oir niet mer dan sess punt des
naers Vt onē exempele wisden och
vel andere edler vrouwē beteuert ende
begondē och dē almechtighē gud' m
der heligher vrouwē staep to dienen In ene
daechte spā die ermedighe vader eñ abt
eleuterius tot oir vmme sie to troosten eñ
to sterchte do qmā dier een ymysinā de vp
d' erme sat dat se vā onē vader ontfangē
had eñ bracht oir sinne gaue eñ do d'
ymysinā vor oir eñ van d' abt stōr wart
he hartseleck beseecē mette woesen gheste

cñ wel neder cñ wnr elre seer gremaent
mit alre groter kneersen cñ lellē Do stōt
de heilige ionffer vp cñ mit ener wonli
gen angesichte cñ mit luden worden gro
ter sie an Iuuel segghende gruet iw
vā cñ onsalige De antwerde de Iuuel
verkeerde der de leseerene mēsche mōt
segghende Ist dat ich hier iw staē ni we
sal ich dan staen by grenalle ghinck dier
de een deyne verlēn by cñ de heilige
ionffer gelouc d' Iuuel seggende gruet
iw van cñ cñ gruet ni dat verlien
To hant gienck de Iuuel iw d' mensche
cñ wier in dat water alō een gelwiet wat
cñ leck dat verlē cñ wuer hen ¶ Dese
ich wolde gerne wete of sie ock d' Iuuel
dat verlē gerne solde ¶ Sacerdos Dat
begroen der Iuuele De ni den mēschen
mē seedde tot onsen vloeser de he sie
iw wasch Verquerstu ons hier iw so sende
ons in dat hūdt der verkeerde ende ons
vloeser vdeed die Iuuele iw den mēschen
cñ gelwenghed cñ dat sie ni de verkeerde
vuere cñ vdeenden sie Hier iw vsteet me
dat die wese gheest sond' vlyenenisse de al
merlingē gradō me alle gene macht en
heuet tegen d' mēschen de he ock niet
staen en mochte ni de verlien eere en got
gelwenghed Hier vme ist noet dat wy mit

maerville onderdenich sin stat wē die
werk greste onderdenich sin testē onē willen
op dat wy so wel to mechtigher magē wer
den testen onse manē wo wel dat wy auer
mids sermoedicheit een werk mit onsen
schepper / Dat wonder ist of de heilige wel
myracule doen moegē als sie noch ni en
vlerschē leuē ēn on dat geloeuen ock vā
den leuē to vel myracule

In der primē vaderen to een dach ge
schyen dat ick mi vertelle ēn ick heb dat
bekant van myne abt valerio Daer was
een ermedich priester die mit sinē clerkē
in d'latē stadē ēn in stad werkē een he
lich leuē leyde do sine tijt geroumē was staf
fe ende muer bestaetē voer die kerke in
der seluer kerkē staet schaepe royen ēn die
weyd daer to die stat aller de heligen
mans graf In einer nacht do de clerke
den wf stadē soughen qmā een deef to der
schaepē kayen ēn stal emē wedr ēn gruet
meyselicke weder wt Do he qmā to d'stede
dae d'heilige mā stadē bestaetē was
bleef he ter stont staende ende en konde
weder mer geweecke He satte d'wedr ned
wā sinē halse ēn wolden late gaen mer
he en konde sine hande mit trecken van
den schaepe Alsus bestan die onsaelige dier
to same mit sinē rouē schuldich ende ge

lynde he wolde den weder hā gaen merle en kondes niet geleden he wolde mitte weder vā dier gaen ēn he en kondes ock niet geleden Alda geschiedde in wonderlicker maniere dat die heff die em ontsach gesien te werden vā den leuendigen mēschen die wart gehouden vā dē dode Do sine hande ēn sine voete so gebonden waren mit ontsiēlichē bendē bleef he staende onbeweechlick Des maxtens do die hof gades geēyndet was gyngen die kleriche wt der kerken ēn vanden dier ēne ombeganck mā staende die ēne weeck mitt hant hielt Do began em to twiuelē of de man den weeck dier gebracht hedde of dier hen halen wolde Mer die schuldige mēsche sende em to hant die pine ēn die wrake die he leet sie vinden em alle dat die heff aldermēnichlick bekende des heiligen manes so gelouich stont by syner kisten ende to hant gaf ēn die klerike to den geleeck ende en konde man we mit ēne geleeck vā gade verkrigen dat de heff ledich van dier gaen mochte de dier gecomē was vth der cruet to stecke Ten lesten vinde die heff ledich ēn vry vā dier die lange gemangen had gestaen mit synne kesten ¶ Petrus Nu is eyghen baer mit wo groter gerichticheit de almechtige

stot vp ons stuyt nu lse so vreselicken my
rakel let geschien ¶ Exempel
Binnen Jerusalem stat prēestrūē licht een
klerck dier een clooster vp licht dat de
strichert is in sūnte peters eer do ick noch
nu dē cloester woende hoerde ick vā vier
arlstigen heligē mānen stades een myra
kel dat ick nu vtelle eēn die monicke vā
dē selue cloester betruyden dat een dat ock
kundich sy In den cloester was een vader
vā erwerdigen leuē die eēn monick wy
ueden eēn brachten tot erbazen seker
eēn do dē selue erwerdige mā sach dat de
monick vort stunde in dē auere stades
liet he een priester maken hort dier na
do he priester geworden was wardt een
grapenbaert dat he to hant sterue sōlde
dier vmē liet he den selue vader vme or
lof dat he sijn graf bereyden moechte
Die vader antwoerde em Ick sal varn dy
sterue mer nochtans stunde eēn bereyde
dijn graf als du wilst Hegende hen eēn
bereyde sijn graf / bynne wendich daegē
dar na wart die olde vader sieck an
den koelck eēn quam to dē leste, eēn he ge
liet den vorgenomden priest die vor
em stont eēn seyde / legheget my in dijn graf
Die priester antwoerde em wēestu wall
dat ick dy to hant na volgen sal eēn dat

graf en is ons beyde mer ruem genoech
Die vader answerde en segghende ghanc
en dade als ich dy ghesecht helde Die vader
straf en wart ghelecht in dat graf dat
die priester en seluen bereyt hadde Ende
want dier na wart die priester ock siech
en starf Als sijn lichaem vā den broeder
gedraegen was ter stede dat hie en
seluē nyt bereyt hadde ende dat graf ge
opent was seggen sie al die dier tegen
woordich weren dat dier geen steed en was
dier mē de priesters lichā leggē mochte
Want de vaders lichaem dat dier nyt ge
leecht was berumende al dat graf Do de
broeders die de priesters lichaem gedraegē
hadden seggē dat se ghelyndert woerden in de
stronc mogen dier een vā een sijde
Ende vader Vyt mit dattu seeckest Want dat
graf sal ons beyden ruem genoech wesen
Ter stēne geseyde dier een myracle
dier sier al seggen Want de vaders
lichaem dat dier nyt begraue was
en wt den mugghe lach breect een ter
stont vūre wt die sijt ende maeckt dier
ene ledighe steed dier mē de priesters
lichā leggen mochte en soverrolde
he nader doot dat hie in den leuen ge
laeter had Want dit graf een beyden al
ruem genoech wesen solde mer mant

dit dat ick nu gheseecht heb geschreue bi
der stat prenestinē in sinte peters kerke
So wil ick ock vertellen wat in dser stat
vā romē geschien is Een koester nū dr
kerken dier sinte peters alre lichste
lichām woester

Dier sin noch vel mēschen leuēdich
die wal bekant hebbē den koester
vā sinte peters kerke Theodorū genoēpt
ēn als he selue seyde so geschreue dier
een selsen buck In ēne dregte do die
koster alre vrese vp gestaen was ēn bi
nen der kerken by der doerē vp eine hol
ten trappe stont ēn candelaer die lampe
stont sinte peters die apostel beneden
vp ē floer in ēne blenckendē dēke ende
seide tot em Waer vmme lustu so vrese vp
gestaen Do he dit gesecht had vtscheen
he vt sinē ogen mer ē kleyn qua so groet
annet an dat em al die kamere sins luchtes
ontsinck ēn he en kond in vel dagen
niet vpgestaen vā sinē bedde Hier vmme
wilde sinte peter beproeuen dat he altoes
sind onderdaet sijt wilde mē to sinen ere
nen ēn dier vmme bewees he ē grene
die em neue sine tegenwordicheit Dit
Ten sinckee nu gren groet wond wes
dat sinte peter gesien wat mer et is
wonder dat die grene haestelicke sieck

wart de ghesont was do he sinte peter-
sach ¶ Quesdanus Petre wat wonder-
lix in hier tyn wesen met dat do de
mel de ypsyte dat grote eñ vnerlicke vyss
en sach of ghesien had wael wā he ock le
uēde wart ende to hant sieck wart alo he
selue seght eñ bleef sieck vel daechte lanck
want dat vlesch en kan ghestelicke dy-
ghe met bedrigen eñ dier vnne alo he
gheest vp ghestaghen wort sonderges hauē sich
selue so ist nout dat dat vlesch lyche wat
dat met verdraegen en kan die kracht der
sielen went to hant sieck wende

Der was een ander knecht met lan
gde voor desen tyde Arimenus ghenoēpt
dat eēn mā was van groter strengedicht
ende van rijken seden die de almechtighe
gaf so trouwelicke diende dat sinte peter
die apostel selue toende met myracule wo
danich wonden he vā de knecht had Want
eene magher bleef in sinte peters herbe
die so grisgrich was dat sie vp den handen
droep eñ dat heine lichaem onder de ende
slepede eñ sie bat lanche den salighē apostel
sinte peter dat sie ghesontheit verwerfen
mochte In enen nachte openbaerde sin
sinte peter in enē vysione eñ seide ghandi
to Arimenū den knecht eñ bidt em dat he
sy ghesont make Do se vpstaen was uñ so

ſtroten vrſione cñ met en wiſte wie acñ
cius was begtan ſie hemwert end kmv
doer die kerke to kruipene vñ to vraſten
na aſuncio Do hant ſiā hie on ſelue
to ſtemoete cñ ſie vraſted em ſeggende
Ick bid dy vader ſechte uns wie it & hoeſt
acuncio Hie antwoerd oir ick bynne ſie
ſende onſe paſtoer cñ onſe vader heuet
uns to dy ſteſant Dattu mv vloeſeſt vā
dſer ſuyden Hie antwoerd oir biſtu vā
en ſteſant ſo ſtant vp cñ he hielt ſie by
onre hant cñ boent ſie vp oir were Do
hant woerd oir ledd cñ ſennē ſo ſtarck cñ
ſo ſteſont dat dier mit allē ſteen teykē der
mſter ſuyden vñ oir en bleef Wold ick
al die teykene vertellē die m ſinte peters
kerke ſteſchien ſo en ſolde ick anders steen
dinck vertellē kunnen Hier vm iſt noet dat
onſe weed wed kiere to den heligen vader
welkey leuē m tertē tāe m pralien ſteludes hef

Merſt do wat m der ſuyndē ſāmie
een anderdich mā mēnas ſtenaept
die een emcky leuē leyd die dā x iaren
ſtarf wes werkē ick vertellē wil cñ dier
leb ick by na ſo vel ſteſtuyſte vā uns vel
menſchē die puyndē beſtand Die emver
dighe man en had anders met to ſinen
naetdruft dan een wenich ymen Wy ſe
tyt ſiā dier een lombert en wold ſy

ne bren verouē Ihe wart vrst vā d' hely
gen mā verspet mit woerden/ēn alre
hant wart he ver- sīne vaet̄ gremoeyt vā
en beesen gheeste Daer vmme wart sijn mae
me ock hoechsliche vnoerept onder en
wreden lonkende ēn dier na en deerste
mēmant vnreetelicke in sijn celle gaen
Wt d' naerste busschje quamē duecht de bee
ren ēn woelden sine bijen eeren ēn wan
neer he d' beeste vinden so sloech he se mit
ēn wedrīē dat hem de hant te deerde
plach vā welkē sleegen breeschē die alre
vroechste beesten ēn vlaen Die nauwe sijger
d' en entseegen/entseegen van d' heylige
mās handen die cleyne woedkens Sijn
opsat was/in dser weerlt gheen tijdelick
ghuet to helpē of to suecken Al die tot em
quamē van mynren die vroetten he tot
beteren des ewigen leuens Wāneer
he ymands mysdaet bekande so en spaer
de he nūmer vā schelden/mer he was of
stecken mitē mes der mynren/end' ver
sprack die sundre seer schierpelicke/syne
na ghebreke ēn ock de veer van em wee
den hadde vor em ghewente/dat een pij
lar van em d' heligen mā sijn offerhant
d' sande alle daechs in d' weeke op dat he
was hed to ghenē den ghenē die tot em que
mē Jn einer tijt was dair een vrecke ma

karterus genaempt die mit ons eyghen
beseiten verwonen wolt een man
ende nonne tot ongeuelscher echtscheyt
Ja hant de die man gades dit vnam
ontlaet he en hadt woerde als he
werdich was te hoere Do de ridder
man een seluer schuldich kande een groot
syns eruen en deste van den man gades
want he anet had dit he den scherpe
lick schelden solde als he die sunde
plach Do bereyt he sijn offerhande
ende riepet die andre tot andere offer
hande op dat die heylige man sijn offer
hande ontfenge ontfunste meerder
Do al de luede offerhande vom em ge
bracht were sat die man gades al swy
gende een annerkede al die offerhande
een wt koes al die andere een leechde se
auer een sijn mer de offerhande die em
die vorgenoemde karterus gesant had
betaende he en de gheeste een verfmade
sie een vlaey sel sact een sertyget een
Ja de sijn heneest de almechtighe gha
de sijn offerhande genaeme een du sendst
mij dine offerhande Ick en ontfangte
dijn offerhande met want du heneest
gaet sijn offerhande genaeme Do wert
alle die luede vorgenwordich were mit
groten anete bedaerende de man ga

v seggende

des so wolkomelicke bekand die verborgene
vnde ende sedelike den gene die dar-
mer tegenwordich en was ¶ Petrus ich
vmme dat vel vñ desen helighen mans
moechten die merrelie gheleden helden
halden sie in der tijt der vnolgmicte ge
west ¶ Gregorius Dese dier son twe
mameren der martelie de ene int openbaer
want wanneer dier gene vnolgmicte vñ
buē en is so is dier nochtant dat ver
denst der martelien in dat vnbegrepene als
de mēschen gemaket vuerdich en beneyt
is to martelien Dar dier martelie we
sen mach sonder dat wtwendige lijden
betrachtet die lie in dē euangelio de selue
dene kinder we bemarchert de gheestē
soehē die hoechste steed en lie em seyde
maecte dy drinckē de kelick dē ich drincke
sal/en de se em antwerdē wy maecte/ seyde
de lie em werden to Dy sule myne kelick
drinckē/ mer to sittē to mynes rechterhat
of to mynes luchterhant en" nw niet/ v
to gheuē Wat verstect mē hier by de kelick
andre dan den dandt des lijdens nochtant
ist openbaer dat iacobus gemeenelijc wart
ende sijn broder iohānes wested in de vred
der heliger kerken Hier we vñstect men
sonder enich twijfel dat dier dede martelie

ro sonder apenbaer vnolgangē mit daer de
seechte wart dat rosānes ocht den heleb de
here ierusalē solde do he nochtant mit vr
volgangē met en starke Vā dusdanigē he
lichē manē daer ick hier vor af geseecht
heb en darf mē met vachten of se in der
tijt der vervolgingē ock menichfoldich gewor
den moechten hellē want sie hellen ver
daechē ēn vromē die lachten de hemelsche
kē vranckē ēn mēschē werde hellen sie
hēr gedaen ore wederstackē ēn allē vleesch
lickē begerten hellē sie sterckelicke wedr
staen ende en selde mit alē ijuerē martelijc
wor alē almechtigē gode ¶ Dy onsen tijdē
sin ock sommige snoode wertlicke personen
menichfoldich geworden daer mē mit allen
ghen vnoden af hellē en mochte dat sie
de hemelsche glorie sochtē nochtā do sie
orsache kregē quamē se to d'croonē d'martelie
Hier xv iare were daer al huysvrouē ge
vangen vā de lombenkē alse die ghene be
triefen die daer tegenwordich weren ēn se
werē gedwongē vleyschs to eetē dat de afgoe
den geoffert was Do sie dat sterckelicke
wederstondē ende groene sins der besmytte
spijse were wolden begondē om die lōbenkē
to dranē dat sie se doeden wolde of se solden
vā d'offerhande eetē ¶ Der die huysvrouē die
ere starck en de gelouē en hadden liever

dar gheyste leuen dan dit tytlicke eñ ver
ghenclicke leeñ eñ worden alle saem̃
in sinre stantachtigheit ghedeckt Wat
weren dese anders dan merteleers dat te
ghenucte der waerheit die lieuer wolden
an den siluere sterue dan ontgesloke
sunde te eerene ende den schepper verlene
Ende der seluer tijt hadden die lombeerde
ael ander ghelooenisse mysdaen ghenaemde
ende na sinre wyse offenden sie den druel
een seffhen hoeft eñ liepen daer vmme spu
ende sundighe liede do sie dat seffhe hoeft
mit merckeslaechteren hoefde ombeden
bestonden sie die ghenaemdene te dwyngene
dat sie dat oec mede anbeden solden Aer
die ghenaemdene verkoeren lieuer te sterue
uen eñ te den ontsterflicken leue te come
dan den ontgelooenisse ghehoersam
te wesen ende die tytlicke leue te behol
den eñ sie en wolden ghecns sins omen
hals buegen Wair die creaturen den sie
altoes te buegen plegen voer eñe schepper
Hier vmme worden die viande myt siluaren
toerne ontsteken tasten die ghenaemdene
eñ doeden sie alle myte siluere die em
met volcken en wolden in sinre dwaelm
ghe Hier vmme en ist geen wonder dat
die ghene merteleers ghewoeden mochten
helpen hebbe die vermolghinghe vpghestaen

dre em m d' vrecke der heliger kerken ſel
uen alwes kaſtigeden ende den engeen
wech hielden / Du ock die ſtene in d' riſt
der vervolginge die krone d' martelren
verdient hebben die m den vrecke der he
liger kerken ock ſchenen den wijden wech
te wanderen an deſer werlt / Nochtant
dar wy nu ſeggen vā deſen wtwerkare
manē dat en hoelde wy met vor eme
ſtemeyne regule vā allen mēſchen
Want wāneer die riſt der openbaren ver
volginge compt ſo moegen ſommyge die
merdre an ſtaen die m den vrecke der
heliger kerken vſmadlick ſchenen te
weſen ende ſommyge vallen van aurt-
en vā kranckheit die nyt m den vrecke
der heliger kerken ſchenen ſterkelick te
ſtane Mer wy weten ſterkedlicke ſonder
allen twijfel dat die ſtene merdrers ſte
worden mochten hebben dan wy hier
vor vā ſtefeecht hebbē en dat verſtae wy
wt ene ſtunden eyndt want ſie en moch
tē met ſtenalle hebben m der openbare
vervolginge die hent to den eyndt to m
der doechet ſtanaſtrijdt bleuen ¶ Dan
dat is als du ſeggeſt mer ick vernim
dre my dat die ſtotlicke hazmhertichēt
ſo ſtroet is dager ons onwerdige ſundrē
Want got die wzechheit der ſondrens

so bedwinghet dat hie ghenis sins en ghe
hentet en ontfeloenste priesters die der
arriaenen ketterie volghen den rechten ghelo
uen te vervolghene nu die lubbenes die ghe
lauighen bouwen hielden Gheschreuen
Dertene dat hielpē sie somtijt bestaen te d
ne mer die ghotlicke myracule hielpē en
weerheit verstaen ende vā den myra
culen wil ick een vertellen dat ick vor
dien daghen hoorde vā eē monick mijn
cloesters bonifacius ghenoempt die auer
wer nazen wyttē lombenes was Do der
lombenk bisschop die een arriaen was qua
to der stat scholtanē eē ghene speck en had
daer hie sine hoochsyt hielt mochte hat
hie den bisschop van der stat vm eē ker
ke daer hie sine ketterie inne hielden mocht
Do om die bisschop dat sterckelicke wey
gherde sepde die selue arriaen die daer ghe
comen was dat hie des andren daeghes
myt ghewelde ghaen wolde in sinte pau
wels kerke Do dat die coester vā d' selu
kerkē hoorde liep hie haestelicke eñ sloet
die kerke eñ verseckerde sie myt ghrunde
len ende des auendes dede hie al die lam
pen ut eñ verhuysde om selue bynnen
in der kerken Des anderen daeghes do et
bestaen lecht to auenden quam die arriaen
sche bisschop mit vel huluen die hie vbtac

dert hadde ende wolde die herdaer mit ghe
welde wp breken mer die ghote herdaer
wordē van der ghotlicher kracht̄ haestelicke
wp ghedaen ende die sloete sprongen wer
van de doere ende mit ghroten ghemacht̄
worden al die deren ende die sloete der key
ken ghesprent ende daer quā een lecht vā
hauen die al die lampen ontfenghē Die
arriaensche bisschop die der kerken ghewelt
den wolde wart ghesleghen mit haeste
lichter blintheit ende wart mit vremden
handen weder gheleit to sinre herbergen
Do dat al die lollende ketteren hē in
den seluen lande weren en doesten sie dat
na ghecns sins der heliger kerken ghewel
des Ende dit ghesciede in wonderlic
manieren dat die selue arriaen mit wil
len al die lampen in sunte gauuelo
kerke wt ghedaen weren verloes dat lecht
sinder ogen in der seluer stont do die her
te van der ghauē ghadē dat lecht wā me
Ic en wil ock niet verswighen Een
wat die oeuerste ghenade auer tiue waren
in deser stat beweesen heuet to vnderstinte der
arriaenen ketterie Een del vā dē dat ick
nu vtellen wil heuet dat volck ketruut en
een del helpent die gruestere eñ die oster
ghesien en ghehoert In deser stat was ene
kerke der arriane die to ghesloten bleef

hem dier tiden tzen ¶ Do dochte my ghuet
dat me die kerke vpen solde na der wisse
des herstens ghelouen ende prenchten dier
in heilige ghelegente sunte sebastianus des
merteleers ende sunte actathen der iunffe
ren ende dat ghesclyck also want wy
quamen myt ghroter vellycheit des volcx en
sungen lauesangke den almechtighe ghod
en ghingen in de selue kerke ¶ Do nien dier
de inwisse ynne dde ende die luck sin die
vellycheit des volcx malaundren konichs
welden sommyge menschen die buten den
choer stondn een verken hemwert ende
herwert tusschen ons bene lopend ¶ Do
dat een ysselick ghewaer en en ghenen
to weten dden die by en stondn liep
dat selue verken ter kerdueren want en
sie worden alle bewaert myt diuersdrins
se die dat verken ghemaelt hadden ¶ Doe al
waist dit dat verken ghemaelt was nochtant
en mochten wy niemand ghesien welken
Welck verken die ghodlicke ghedrenenheit
dier vore bewaes op dattet allen menschen
kundich werden solde dat die ameyne ghewest
die dier ghewent hadde in ere ghenck va
der seluer steed ¶ Do die myssen ghedien
waren ghenghe wy hen en in der nesser
nacht dier na wart dier een ghroet ge
richte ghelaert vp der kerke dick recht

oste dier ymant swedende dat hepe lu
de ander nacht wart die gerechte seer v
meeret ende dier wart so verwerlick ge
rechte recht of al die kerke van d gron
de vme gekeert weer ende dier na en
gheschiet dier met mer empte ommeste
de selden manke Dit mocht openbaer
aermyds dat verwerlicke gerechte dat
die duvel maecte wo onwillich ende ge
dwongen hie wt der steede ghinck die he
lange gehouden hadde Ja wenich die
gien so seer groote claerheit in der lucht
wat gaet dier ene wolcke neder van d
hemel vp dat altaer der vorseyder ker
ken en bedeckede dat mitte schoone ende
vervulde al die kerke mit so groter ver
uermisse en mit so suete roecke dat
dier menighe en hoeste in gaen do die
doere wyde open stonden Die gheesteli
ghe die toschers en die ghene die dier
gheomme waren vmme myssie to doene en
to hoeren seeghen dat wonderlicke tey
ken mer sie en mochten dier mer in
gaen en sie vernemen grote suetichheit
des wonderlicken roecks Des anderen da
ghes do die lampen in der kerken sonder
lenge hengen weeden sie ontfenghet mit
den lechte dat dier van ghat ghesant wart
Ja wenich daeghen do die myssen ghesyn

der twyen dat die lampen ut eñ gruck
ut der herten kort daer na quã he we
der in die herte eñ vant al die lampe
lemende die he ut gedaen had Do wãe
t he dat he die lampen versummelicke
ut gedaen hed eñ dat sie do noch vel
sechmoldlicker ut die gruck scheter
ut der herte eñ slaet sie toe na dren
men tusto quam he weder eñ vant al
die lampen ledich lemende die he ander
werue ut gedaen had ep dacket van den
ledige apenbaer wesen dat die steek van
der duysternisse gecomen was to dē ledige
¶ Petrus Al sin wy in groter bedruck
nysse nochtant betrachten dese groter wun
derlicke myracule die ick hoere dat wy
van onsen scheffer myt al versmaet
en sin ¶ Bartholomeus Ick hadde vp ge
sat alleine die dinge to vertellen die in
paradysen geschiet sin nochtans ist dinn vil
best so laet ons mytte woerden gaen to
hyspanien eñ vertellen wat daer gesche
schen is to verwunderinge der armen scher
betteren eñ laet ons dan weder affrucke
gaen weder to ytalien ¶ Petrus Gantz
mer du wilst waene wil late my bedruc
ke de leyē end wederleyden ¶ Bartholomeus
Wy selbē beraet vñ vel mēschen de
wt hyspanien quamē dat hermyn

ghelduē des konynx soen uā ypsegotten
tekeert wart uā der arriaensscher ketterye
to d' rechtē ghelouē alsermāde predikaēte
des eersāmē bisscops uā hyspolitanē Iean
dzus ghenoempt die my in sonderlinger
vrentscap to ghemoeghet is Do de arriaēsche
konynck syn vader ardeck met ghauē en
met smeykē met ceuē en met vuer
wssen em to keweykē dat he weder ke
ren solde to der ryster ketterye he ant
woerde stantachtelicke dat he nūmer ach
ter laten en woelde d' waerachtigen
ghelouē d' he eens bekant had Dier
vāe wart die vad' tornich en bewoech
smē soen uā d' konynckrycke en uā al
len ghuet Do he die stantachticheit syns
ghemoets noch so met keweykē en moch
te besloet he sen m ene enge kaste en
liet synē hals en hande binden mit yserē
keden Do vsmaeck die ionghe konyncks
dat ertsche rijcke en sochte mit stuckker
begerē dat hemelsche rijcke Hie was
gheloendē en lach m enē hartē cleck end
storte syn ghebet to den almechtighē ghod
en begerde uā em ghesterkt to werdē en
versmade so wel hoechlicker die ghoede d'
ser vergenclicker werlt als he m d' vent
kenisse betrande dattet al mocht en was
dat em so lichtelicke mochte ghenamen

werk ¶ Do die helige hochtyde vā pasche
quā sande die engelsche vader eine arry
anische bysscop to em in der stillē nacht
op dat he van syner hant entfangē solde
dat sacrament dat in sīne ingeloue ge
consecrert was eñ so solde he weder come
to synes vaders gemake ¶ Nder die wyle
compnde gaf dusset berysset d' arrianen
schen byscop eñ dreef sen vā em met har
den wenken als he werdich was Vnnt
dat lach he myttē lychame in d' hand noch
tā stonde he sterckelicke in groter hoichyet
der sielen Do de arrianensche byscop weder
quā to d' kompnde grēmede he en sande
rechterwert syne diemers de d' alre starcste
confessor crysty dede solde in d' hende dat
he yme lach Dat geschiede also wante so
vaste alse die diemers de compnde soen ge
comē weren stoetten sie em mit ener by
len de herne vm ende dede sen want
sie mochtē em dat tydelicke kenē nemē
dat he standechtelicke vsmaet had ¶ Do
geschieden dat vel myrakule vme to be
wysen dat he waerlicke in d' glorie was
In der stillicheit der nacht wordē by de selue
kompne eñ meretelers lychame stucke steine
der sancte gelyckert eñ dier vme was hie
wederlicke een compnck wat he een mertel'
gelouede was Sommige segghen ock dat die

in s' nacht schijnē vel lampē to berne Hier
vme ghescheedt dat syn lichā merklicke als
eens heiligen mertelers lichā vā allen ge
lowige menschē ghevaert wart Synen
ghelouighe vader die māsiachtich ghewest
was dier sinē soen wart bewoeghet to ge
menen ēn dē bevruwede em dat he dar
ghedaen had nochtant en quā he niet to
der salichheit want he berauede dat de he
liggen herte ghelouede waerachtich was mer
he was bleecht van sijn volck ēn en ver
liende niet to comē to dē rechtē ghelouē
Do he siecke wart ēn to sinē testen quā
ontbeet he dē bisschop leanderus dē he inste
seer vervolghet had ēn betende em to bevo
len sinē soen ernstedū op dat he ock mit
em dē als he mit sinē broder ghedāē had
dē hie bekeert had Do dese heuselinghe ge
dien was starf de koninck Da sinē sone
en nauolghere niet neatzedus sinē ouge
lowigen vader mer sinē broder dē heiligen
mertelers Ēn he wart ghelijcke bekeert
vā der ketterije dē arriaenen ēn he bad
de al sijn volck to dē waren ghelouē ende
he en wolde niemant vrdrijuen lāt mere
in sinē lande of conynckrijcke die aenuō
der arriaenscher ketterije dē rijcke ghaue te
ghen was Ēn dat en was gheen wonder dat
he een predicker wart des menschelijcke ge

louē de een bruder was des heiligē merteler
Want sine jūgheuste heiligē om dat he vell
mēschē bedachte to dē selfsten des almechtigē
gades Hier wt stille wy merkē dat all
desse dinghe met ēn bedē nagedē geschien
hed de cōvnick hermannigfaldē met gestor
uen von den rechten geloouen Want alse
geschreuē is ten sy dat dat weyte koern
in de erde vallet ēn steruet et bliuet alle
ne mer is dātet steruet et brenget vel
vruchten Dat sie wy ock geschien in den
bedden dat nyse geschien is in den hoefde dat
is im xpō Want in den valcke inseggetten
gensempt is een gestorue vp dat dier velle
leuendich magchten weruen ēn de dier
een weyten koern in dē wāde gelouē vel
de stont dier vp vel sūder der sielen ¶ Dit
Dit is een wunderlick dinck ēn seer en
stēuoentlick in unsen ogē ¶ Doe dy
is der tyt do keysers iustinianꝰ worden
de rechtgeloouigen sinderlicke in affeilie
verualgēt van den mynckē so geschieden d
armanen were Do nam dier sonyge
bisschop de sterckelicke den waren gelouē
beschermden de worden von der mynckē
kōvnick gebracht Do sie de cōvnick myt
gauē ēn sinckē weruen met en kond
bewysen ēn to siner sinckelouē tredē wāde
de he dat he sie mit pinē tōvynne mochte

Ihe ghebot em vnde to sivvetten cū vor den
luden ghelouede nicht myt alle to sprecken
nochtant en sivvetten sie met rechten de
ketterie vp dat sie mer en schemen mit sivv
ghene vullort to ghenē Do wart de konyck
seer verbolgen cū liet em de tongen mit
allen wr snyden Do ghescheck dar een won
derlick dinck dat wol alle mānen kundich
is vnnd dar na spreke sie so wal sonder
tongē vor de beschermynge des rechtē ghelo
uen als sie erste to sprecken plegen mit ter
tongen ¶ Datum Dit is to male wonder
lick cū seer selsen ¶ Doctores ¶ Dese dar
is ghescheuē tū den een ghelouigen soen Ih
hū bekēne wat dat wort cū dat woert
was by ghalt cū got vnde dat wort cū
vā sinen knechte is dat vorr ghescheuen
Alle dinghe sint dūrch em ghemaeckt
vnde sonder em en is nicht ghemaeckt wat
vnvnderde wy ons dan erste dat ewighe wort
dat is de sone ghalt Wenk maelzen mach
te sonder tongē de ock der mēschen tongē
ghemaeckt hevet Dese wertsecghe bisscoppe
quemē in der tyt des wertenaemden keysers
to der stat tū constantinopolen cū in der tyt
do ock seluen dar to den keyser ghesunt was
vnd siekē wol der helighen kercken vant
ock dar een olden bisscop de dar bereyde
de dat hie en monde sonder tongē had sien

spreckē alſo dat ſie dē mont wijde vp
dē ēn wepē ſtet wy en hellē tſeen ton
ſten ēn wy ſpreckē Alſo dēſe ſelue wild
hyſtop ſpēde dat mē dwerlichē ſuchs m
ynen hals wethe alſo in eine weſte ſteede
want mē tonge ſwerē to ſtrande af tſhe
ſneen nachtant ſpreckē ſie ſo wellemodige
wenk mit eine ledigē mond Daer na
viel een vñ ein vñ ein mijnſheer ēn dē want
rechtenoert benuet vm der ſtaue dē
myracelē Ēn dat geſchiedt vt dē recht
werdigen zeele dēs vnrechtigen ſtades
dat ſie ſtene die daer gnrt en benuent
kuyſchent dēs vleeſches dat he ock ſonder
die vleeſchlicke tonge met en hadt die
wenk der waerheit Deſe dinge die wy
nu geſeecht hebben ſin ēgenoech to verde
menisſe der arrianenſchen ketterie Dat laet
ons wedr kueren to dē myraculen die ni
ralien geſchien ſin

Elenſeruus daer ock hier von vñ tſe
ſeecht heb die een vader nuus vñ dē
heligē euangeliſtē marcus doeſt dat geſche
ſten is by der ſtat ſpolitanē de heuet langſte
in deſer ſtat mit my in myne cloeſter vm
ſtedaen ēn ſtruf ock in den ſelue cloeſt
Onne deſcipule ſeeckden vñ em dat hie
ene dadn verwerket had Dit nuus ver
ma vñ ſo groter eenuoldicheit ēn ynicht

dier ghen twijfel an en was sijn tsane
die wtso armoedighe en eenvoldighen ghe-
stalt weder mochte vel minste van
alle dieghene ghaf verkrighe Ick wil u
een cleen mirakel vertellen Dat hi my selue
simpelicke lijeck Doe ick een vrauwe in
ene daeghe die hi dier wech wandelde
sach hi die ackes in een conffeue cloest'
dier een cleyne kint was dat die Juuell
alle nacht te moeghe ghlach Die nonne ont
fenghen den man ghaden en beeden en sich
ghende vaer' liet dat kint dese nacht by
hy bliue hi ontfenck dat kint ghedurlicke
en lieten die nacht langh by een sla
pen Des morghens bevonden die nonnen
den helighe man vlieghende te vraghe of hi
in d'selver nacht dat kind dat sie een be
ualen hadden ver ghaten hed Jae ver
wondrde en wie sie so vraghede en ant
word dat hi een met ghaten en hed Do
openbaerden sie den kinde saeke en sey
den dat die hoese ghest in d'selver nacht
vil en ghestae were en beeck en vlieghe
de dat hi dat kint mede neme in sijn
cloest' want sie en moechte den kinde
moeynisse met mer sien Die oude vad'
vol bonk dat en lend dat kint mede to
d'cloest' Do dat kint vel tijdes in d'cloest'
ghewest had en die Juuel met mer to

een vonc
en doese

em comē en doepte wart de oldē vader
ghemoet seer verblydet vā de kinder ghe
menichfuldicheit want he sende de broeders die
hier hy wāde dat die Juncfrouwe synre sweet
muoten suysterē ghelaet hed/ mer de dat
kint ghecomē was to de kercke ghadet
en doepte die Juncfrouwe met mer comē to em
Da dese stēme in der selicer vre in de
selue ogenblicke rijste wart dat kint wer
al de broeders vā den Juncfrouwe besetten en
ghemoeyt Do dat die olde vader sach wart
he ter stont schreyende Do he langhe
schreyede wolden em die broeders troestē
mer hie antwoerde en sprac ghelaefde my
dat onder v huyden in mynen hūse mont
broet comē en sal ten sy dat dit kint vā
den Juncfrouwe vlocsten werck Do viel he ned'
in sijn ghebet met al de broeders en sie
beden so langhe bent dat kint vlocsten wāt
en dat wart so volkomelicken vlocsten en ghe
nesen dat die boese ghest na de tijt met to
de kinder hercomē en doepte. Hier lerdi ghe
leert dat de heylighe mā eine cleine boelde
in sijn ghedachte quā en dier vrue wilde
de almechtighe ghot dat sijn discipule met
hulpere werck solde sijnē werdee Ghecteyg
ert is also en want he de boze de myna
kels allene niet ghedaelgen en konde so
wardt ghedeilt mette broeders en so doede

Ihe dat Ick heb in my selue ondiuonden vā
we grater kracht de heligen manne gebet
mer Want in eneꝛ tijt do ick noch in
den cloester woende leet ick grote seerde
vā lijnen an my wart stedelicke so lange
dat ick dach de dat schoen to gemakē
hedde my de beenen mer stedelicke mit
spisen gebracht ick had gestorue de hely
ge paesdach gemaket ēn vp den alre he
ligesten paesch dach de al der clenre kyn
deꝛ vastede de en wrochte ick mer nicht
Jaer vmme wart ick mer kranck van d'
krasheyt dan vā der suycte Dar my dae
ruyde gemaket want haestelicke ene gude
wert so dat ick den mā grotes sold myt
my lenden heymelicke ūt heedhuys ende
en hadde dat he my mit sine gebeed vā
den almechtigē gnade kracht vmme den
dach lanck to rusten dat geschiedt also mit
so wee als my nit heedhuys gecomē was
ēn ick een dat ouermaedlicke gebeden had
gaf he em myt rame to de gebeed boert
Dar na de he dat gebet gecyrcket had gick
he wt ēn na d'steruē synre kemenē wal
de myne maegde so grote kracht dat my
de sproe ēn de suycte nit alle wt d'mēne
schen gink Ick began my selue to vinden
dē wee ick were of wat ick gewest had
Want wanneer my de suycte wedder na de

ghedachte quā so en bekande ick my niet vā
den dat ick ghedachte Eñ mānneer mij ghemo
ē bekōmert was niet̄ beso[illegible]ghte des daegh
tens so quā my die ierste suerte al heel ver
der ghedachten / mer mānneer als ick ghesecht
heb my die suerte weder in de ghedachte
quā eñ ick my stuck ghenaelt so vwondē
ick my oft ick niet ghesteert en heb Doer
den anēx quā ghenaelt ick my selue so
stuck heb ick ghevult ick heb wort ysent
des anderen daeghes moeghen wisten also
yst gheschien dat ick in my selue onderuat
dat die dinghe ock mer weren die ick vā
en ghehoert heb Petrus Wanneer ghesecht
heeft dat die selue mā vā so groot spinne
den dat es ynich schrecken was so begeer
ick dattu my claerlick bewysen wilt̄ die
kuecht der spinnen eñ ick bidde dy segghe
my wo vel manieren s' tuē sy Decken
Die spinne wort ghedeylt in vellen klei
mānneer een yeghelicke sunde tē den mēnsche
mēschen bysonder beschreyt wort Hier vm
sechd die apostele Ihere was in der persone
der menschē gheen ogte heeft
wort ghebracht tselinghe der waerē Dier
sin apperlicke tive maniere des ēnighē schep
ens d' siele die na ghedachten wort nyt beve
ghet te schrecken vā anxte eñ na tē nyeuen
iaere so laschet sie or selue met tuē wane

ſie gedruket mit ſunden eñ heft mit die
ſie die ewighe pine daer von. hyder ſal ſi
wāneer die mit lanxten wille vleen
is ſo vlieghet ſie eine ſchelle vā der hant die
gheraken eñ die geeſt wert ontſtecken mit
ſ'mynnen eñ begheerte ſ'hemelſcher blijſcap
eñ die nſt ſchoonheit vā minne der pine de
liechnit nauaels bitterlicke te ſchreeſe vme
dit he lanxte gheſpaltē wort wt ſ' hemelrijck
want des menſchē ſiele ſchouwet mit der
gheduchten wedinich die ooren der engele
ſinte eñ wdinich dat gheſelſchap ſ' hemelrijcs
ſielen is eñ lw genaedeliche die vīendyghe
ſchouwinge der godlicker maeſteyt is
ſo ſchreyet die menſchē vel meer want ſe
noch met en is in ſ'ewigher vrēde dan he
nſt ſchreyde do he mit had von. de abuſe
pine eñ alſo gheſchiedt dat de vnuallēmē
ne ſpunge des anxtes wandelt wert in de
ſpunge der minnen Dat is wal von. be
teykent in der wachtigher ſchriftuere des
oldē teſtamentes die dach. ſeght dat axa
taleſ dochte dat op eñē eſel eñ ſuchtede do
or vader ſeyde wat is dy ſie antwoorde ghif
my benedixie du heueſt my gheſcreē deſerte
eñ dorre erde in der ſuiden ſiet ghif my ock
wichte erde do ghaf die vad' on. wichte erde
bouē eñ beneden dxa ſie op ē eſel wāneer
die ſielē. bedwinghet die amechtighe herte

1 ond'

ghinge ans vlesschs Sie suchtet end bid
de vā ons̄ wecker vuchte enk want he
ghenade der tranen solde wy myt ghrotē such
ten vā onsen schepper sticken Daer sint so
mynge mēschen die vā der ghanse ghrade ont
fangen hellen kraenlicke von de rechtuer
dicheit to spreecken enk die bedructen to
leschermen en on ghnet de armē to dele
ēn sie helbē die vuerige mynne des ghelouē
mer se en hebbē nach met de ghenade der
tranen Dese helbē entfangen kraefte sert
rych in der sunde sinde mer se behouē nach
vuchte enk want ni de ghudn werken
daer sie ghaet en mereth ynne sint moetē
sie ock enter vā anxte d'pinē of vā mv
nen der hemelscher vroudn on sunden be
schuldigen die sie in vontrpē ghaten hebben
ēn want ock hyer wy ghseecht hebb dat die
the maniere vā traine sin so talef symme
dichter daren vuchte enk hauē en beneden
daer in bereyckent wort dat die siele ont
fanghet vuchte enk hauē wānneer sie on
schuen mit schrecken vā traine kastyet wt
begherten der hemelscher vroudn en sa ant
feet vuchte enk beneden wānneer sie schreyt
vā anxte der helscher pinē Jnst so wert on
ghestenē vuchte enk beneck dat sint traine
de anxte ēn daer na vuchte enk hauen
dat vā schrecken der mynnen mer want dat

schrijven mi mynen lauen geest mi wer
dicheyt so wast noit dat in dr fictieren
aren ysse gestelle want vochste ende lust
ende dier na vochste ende herkin Dese
st behaecht my wal dattu sechtest mer
nunctio geseechde hieneest dat dese eyndy
ge mā cleutere vā so groter verdenste
was so lustet my te wacken of men ach
gelsche sal dat dier nu sodanighe mā
ni dr werelt sin Capitulum

O Du bekēnest wal wo grot gnade
der heliger ee in d' waerheit sceudet
die bisschop hieruet Dese hieruet nm vrellet
dat by em een priester te amantio
genaempt dat een mā te vā groter he
ligheit die so groter genade van gode ont
fangen hieruet dat he na d' wyse der hey
ligher apostolen sine hant leget vp de
sieken ende maket sie gesont / en wo
groter die sieyte ach te sie wert vermae
ghet van sinen antasten Do bisschop sach
ach nochtzen ander mirakel van den sel
uen priester dat m wat steedn he enighe
slangen vant / wo groter en vreselicheyt
sie ach te also vreselse he dat teiken des
heligen cruces dier aver sleet so dedt
hie die slangie / also dat dan der cracht
des heligen cruces dat die mā grote mit
sinē vinger gemaect hieruet die slangie

herster cñ haestelicke sterruet cñ wāneer
een slange voor em vloet in een clerne
stat so macht he dat teyken dō tuees
vor dat stat cñ to hant wort die slange
dor gestuncken wt d' staue Den heliger
mā begenk ick seluen to siene end d'
he to my gelzacht wat wolde ick dat
he een wenich dichte blene int sieck huys
want dier mochte mē gerincke proeue
of he wenige genade der gesontheit had
Dier lach ond' d' andrē siecke een siecke
die sinloes gewoeden was cñ ruseck die m
der seluer nacht seer staet gerichte maer
te als een rusend mensche cñ mit ongo
meetenē reysen al die siecke die dier weren
vstaenk cñ bestraenk also dat dier niemat
slapē en mochte cñ dier was een wūderlic
helen want d' ene siecke quellicke was m
d' hoefde cñ m d' sonne d' was al d' andrē
sieken quellicke m d' nacht Nder alse wy
nste vielen die eruerdige bisscop floridus
die d' mette vonseedē prieste begenwer
dich was cñ dier na vielt my die ronste
die m d' selueer nacht d' siecke dede dat
die eruerdige priester apstent vā sijns
selfs bedde cñ ginck al hemelick to d' bed
de des rusend mēschen cñ leyde sijn hant
vp em cñ beeck Die siecke vnam alre hant
heerenige cñ die heligste priest' leyde d' siecke

mit em mit beck huys en̄ dier bat he lan
ge wer em en̄ to hant lende he den vader
to sine bede al gesont also dat he nad' tyt
met mer en wep en̄ wenant vā de sieke
myt ennygen gebrechte bestoent en̄ dierna
en vnderwal he met ander lude sueten
de he sine symme vollzamelicke weder ont
fangen hadde Vt desen ene mirakel ge
loefst wy al de andere de vā en gesecht
worden ¶ Decimus Et is grote sechtmicke
de leue heilige mane to siene de wonder
den en̄ de werken de hemelsche vlytme
in der erden to siene ¶ Duodecimus
Ek en wil ock nicht vorswigen wodanich my
rakel de almechtige got em gelouigen
lueet to bewysen an sine knechte mary
manū de nu bysscop is vā sunthusen de
ter tyt vad' mus vā munte closst' want de
ick vt gebrud de pausen in Ytalie vā rom
mespoken hadde in den kloseren padlas vm se
le willen der heiligen werken sunder to
my vt nymmen de erwerdige vader mary
manū mit andere broderē De he weder
to huys wolde trecken to munte closst' der
bynnen rome is en vp de meer wo quam
em ener alte graet omwedder en̄ dier ond'
nam he mit wonderlicher maniere en̄ mit
vngelouenelicken mirakel een wonderlick
teken des almechtigen gnade dat dier he

wesen wart an em ēn al d̄ gēte die mit
en weren ~~wren~~ want d̄ d̄ gheluen vā
alle menschēte wynd hoegte yp schieuen
worden so dat sie amet hadd̄ to sterue dat
water wart vluten ut dē schepe die mast
wepte ontwe / ēn dat sepl wart uā d̄ wynde
me water gheworpen ēn al dat schip wart
starbelicke vā d̄ gheluē angestoten also dat
die plancken los worden ēn dat meer
gynck int schip went to d̄ oeuersté boerd
to / ēn dat water schoen mer in d̄ schepe
to wesen dan dat schip in d̄ water do wer
den al die in d̄ schepe weren seer bueert
met allene ut anrte do dede d̄ sie wan
mē ogen seegen / stunde sie malcandren
ēn ontfengē dat heligte lichaem ēn bloet
anses gheommeekerē ēn beueelen sick
selue ghack ēn beeden dat hie on sielen ghu
dienstlicke ontfengē wolde nu on lichā
me so angheslegen worden in so verwer
lickē dat gl̄k die almechtigste got die on
herte wonderlicke bueert had die beniet
d̄ on leuē noch vel wonderlicker. Want
dat selue schip was vmy daechs lanck vol
waters went to d̄ oeuersté boert to ende
gynck nochtant d̄ rechten weeh dier dat
meer ende spoē in den nedersté daechs tot
ener haeue die by ener borch was al die
gēte die mitē verscaden ermerlicke mary

manig gheuaen hadden ghinghe ghesont
uyte schepe De he selue na en alle uyte
schepe ghestaē was ghinck dat schip haeste
lick to ghrunt in der selver haeuene recht
after uā der last der mēschen verlichter had
ghewest mette myste eñ do dat schip wol mē
schen was dwaster dat water in den meer
eñ ghinck allēne wal vant Der dy mayr
mang mit synē knechten uyt ghestaen was
en kenk dat schip dat water mer ghedue
ghen do de mēschen uytte weē Dier mede
bewees de almechtighe ghot dat he dat ghedue
ene schip mit synen hant ghehalden hadd
ende doet lediq uā mēschen was eñ uā
stad ghelaten en kondt niet blue hane den

Hier vierdich dieghen seghesten by my
d' erwerdighen preesten santuly den
ick hier vor ghenoempt hob die alle iaer
uyt d' pumtien uā mizeē hier to kome pladi
eñ uyt d' selver pumtē quā auer dertie die
ghē een momck die my een dzeuighe hier
stap bracht eñ seyd dat die selue santulus
ghestorue were Desēs heligē manns ghedencke
ick suerlicke mit suchtē eñ ick werelle ant
worte sine dieghet die ick bekant heb van
merenichtighē preestere dat sine na ghebuere
were eñ alse ghrote vzeundschap d' mynē hā
dich to maken plecht so wert he ock dick
uā my uyt suer mynen dier to ghewonē

dat he my ſommyge dinge verteke die he ge
daen had In ener tyt geuiſet dat die lom
benkes boem aly wt perſſen wolde Eñ aſſe
wnſyde heilige prieſter qua mit eñe vioelet
kē gemeck eñ angeſichte alſo he gemeynlicke
plach to weſen ende brachte daer een ledige
kruke eñ ſeyde/ mer gebreynde Am biddende
dat ſie ſine kruke vullen Wder die heilige
ſche mane die al Eñ dach to vergeues gear
beyd hadden eñ geene aly wt perſſen en
honde ontfengen ſine woerde ſinaerlicke eñ
antwoerden eñ anwendelicke Die mā gaedes
ſpraek noch mit eñe blidden anſichte eñ
ſynt vullet aſſeā ſamend kruke Do de on
geloemige lombenkes ſaechten dat daer geen
aly wt d' perſſen en lieu/ en die mā gaedes
mer af en liet vme ſine kruke to vullen
Woeden ſie ontſtecken mit noch vel meerē
toorne eñ beſonder en mit noch vel mer
ſſmelicke woerden to verſpreckē Do de man
gaedes ſach dat daer geen aly wt d' perſſen
en koep liet he dat mē eñ water gene
eñ dat mit' benedixie vloeyde daer haeſtelicke
wt d' perſſen ſo groete auerloedicheit des
alyes dat de lombenkes die neſte lange tyt to
vergeues geaerbeyt hadden vullede mer al
lene al ouer aly vaete mer ock des heiligen

mās kruche Sie lanceten em Want he de
daer geronē was vm alp to bidē gaf myr
sinen benedixie daer he vme gebeden had
Op een and' tijt de daer groet hongers
in allen steden was ende de heliche
merteles sinte lauwerijnus kerke vā d' lom
bendes verbrant was begrepen de mā gaues
die kercke weder to timmerē He bimarf velle
werlude ēn arbeders de em dienē solden de
wast nacht dat mē d' arbeders sond' meren
daechelicx spijse gene mer vā groter duere
tijt en was daer gheen broet to kriegen Die
arbeders bestonden vlitelicke dat eeren to ey
schen Want vā gebreke d' spijse en hadden
se gene macht to arbeiden Do dit die mā gha
des hoerde troestede he se mit sueten woerden
ēn lauede em spijse de he nochtane mer en
hadde mer he was in den herē seer bequa
ter Want he d' arbeiders die spijse mer ge
geuen en kondt de he em lauede Do he seer
bestaen was ēn herwert ēn drywert gruch
gha he tot ēre alre daer die wijue naest by
woende de daechs dier to voren broet in
gebacken hadden Die helighe mā bucked ne
der ēn sach in den aue ende vant daer haef
telicke een seer wanderlick groet broet dat
angenwerntelicke wit was He nam dat broet
ut den aue mer he en wiste den werclu
den met beenden Want he had anxt ofter ymat

to hoere cñ he vā gruderturenheit sund
den mesdhe Hier vme bescech he dat beest
al d'ihvme huys vme die dier naest woend
cñ toendt em allē cñ vaigted offet ymant
dier gelatē had Al die ihvme die de dieres
to werē in dē cruce broet gebracken hadden
wrfaerten des braks cñ belyeft dat sie al
or brode in vollencomenē getaele wedr
ve de cruce ontfangen hedē Do gynck de ma
stads blidlicke mit ere brak to vel werthe
den cñ vermaend sie dat se den almechtigē
god danckē solden cñ vertelt em wo em
god synse gegreue had He nacken sie ter stonc
ten eeten cñ leeckt em dat gemonden beest
wr Do sie alle gnaeder genoech gheeten had
den cñ vollencomelicke vsaedet Hierē ver
graedent de heilige man mer stuckē van
den brak dan dat broet erst gwest had ge
west Die stucke leeckde he em de andre
dieres wedr vor de se eeten solde cñ do
sie geeten hadē wat dier mer brodes an
bleuen dan em vor geleeght wat Also
geschuedt dat al die werdluede cñ abey
des die em dienden tyen dieste lanck vā
den cruce brack gesaedt woren Die eerē
alle dieste vā den brak cñ nochtans bleef
dier alle dieste genoech auer dat sie de
andrē dieres eeten mochten recht oft de
stucken brodes aenmids eetens wessen end

vermeerret worden ¶ Petrus dit is een
wonderlick dinck na den exempele des got
lichen werkes seer te verwonderen ¶ Om
trent Petre die hemel aenmerckt sijne kne
chte vel merckelick verstaedt vā ene broe
der aenmerckt sijn selues vnsichtsene mēschen
ūsiecht hemel vā vijf broden Die ock we
nich hoorde dat mē seecht vmēmichwoldy
gher in sunderlick saet dat mē meent de
dat saet beuet laten wassen wt d'ene ēē
al dinck geschaepen hemel vā nichte eer
vp dieren dy met danche en verwondrest
nā d' dat d' heilige man samuel' in der
kercken graue van buren dede so hoer wo
danich hy van der grenaden graue nā by
nen was In ene diepte vnder aer een
drake van den lombarden gevangē en
gebonden ende die den draken hielden
wolden een deel Des anendes bat
de man graue den selue lombarde dat
sie den draken dat leuen laten vnde gene
wolden en laten een vry hen gaen do
seyden sie dat se des grens sine doen en
moechten Do d' heilige man sach dat si
den draken vmers deelen wolden bat he
dat sie em den draken de nacht langk wilde
laten bewaren Sie antwoerden em t' stont
vry gene dem dy te bewaren mit sulker
verwerde vt dat he hen loepe so saelsti vom

en sternen Die man gradé nam die wer
wenk gerne an eñ entfenck den drake
in synen gelonen Ter nedder nacht do
de heilige man sich dar al die lombenke
mit enen swarzen slape slepen wecked
he den drake eñ stek stant op eñ vliet
hastelicke die almechtige got macte sy
verloesen mer die selue draken wat
gelechtich der werwerk eñ antwerk segt
stende heilige vader ich en mach niet
vlien wane ist dat ich vlue so macstu
sonder twiuel wer vm sternen Die ma
grades sanctus dyanick: sen to vlien eñ
sek stant op eñ stanck: hen die almech
tige got sal sy verloesen wante ich bin
in der hant gradé ende sie en moegen
my niet mer dem dan een got verhen
gen Die drake vloc eñ santuarie bleef
int myddel der lombenke recht of he be
kaften were Des marcgens saemen
de lombenke eñ epschedn den drake den
se een gegeuē haelden to bewaeren Die
eerwerdige priester antwerk dat he hen
genaden were de seyden de lombenke du wer
rest wal wo daer aldaegen te Die knecht
gradé sprak stantachtelicke ich weet et wal
se seyden du bust een quaet wiesche wy en wil
len sy niet mit swarzen gyne daeden daer
vme hiese wat dat du daernest herest

Die mā ghaks antwoorde eñ sprac Ick byn
in d' hant ghaks leeft nw mit wat dat
v ghot verghenghet Do beghaechte al d' lom
bēdes die daer tegenwordich weren dat
mē em dat hooft af slaen solde vp dat
he sond' swaerē pīnē met eñe corte dat storue
Do de andrē lombeerds vernamē dat sanct
lus de vm synre ghoeder helicheit wille sceē
ghecert waere van em allen ghedoelt solde
weerden quamē sie al te ghaeder die daer vm
lande weerē eñ wanē sie alre weerst sin so
liepen sie bliddelike vm synē dorp te sien eñ
stondē vmlanck Die mā ghaks waere ghelect
int midde eñ ibe al d' lombeerdes waere
een ghetazen vā den alre stoutsten daer ghē
tyuuel an en was he en solde sijn hooft mit
eñē slaechē af slaen De heilige man was
ghelect met middel der ghewapender lomb
des eñ he lach te hant te synē wapene waer
dat he te synē ghebeede wanē he had d' lom
bards ghebeeden dat se em wolde orlof ghenen
en weinich te beeden do em dat vleesch was
vol he neder vp die erde eñ beeden Do he lan
ghe beeden hadde oen d' ghene an mitē voere
d' een doeck solde eñ sende staut op eñ heefde
dre tanen eñ neyde vt dmen halse de mā
ghaks stoute vp eñ haechde sine tanen end
neckede synē hals vt gader do he synē hals
vt ghenecket had eñ sachs dat dat swaert te

gen en wrgetagen was sende he sine vel
auer hure sinte iohānes sinsanche dat Do
hielt die fferaren woedl dat bloē siweert
m̄ hanē ende boend den arm so hoghe vp
als he konde wp dat he sterchelicke slaen
moechte mer he en konde sine arm ffeens
sins nedr laten want he wart haestelicke
stijf ende alse he den arm mitē siwerde we
ffenechet hadde ten hemelwaert so bleef sijn
arm stijf so dat he de niet gebuigen en con
de Al die lombarde die dair ffeerne werē
wn sinē dode te sienne bestonden en seer to
wondren en den mā ffaets mit anyte
to eren en to luiden want dat was claer
liche apenbaer ffenoedē vā wo groet helic
heit he was die sinē woedls arm m̄ hadt
gehonden hadde Die heden en dat he wp
stonde en he stont wp sie heden en dat he
sinē woedls arm ffeneesen wolde en he wer
ffaets en seggende Ick en sal ffeenē sinē
ver en m̄ heden eer he nm siweert en vfeghert
dat he mit dser hant ffenē kunsten mēschē
doden sal Do selue lombert de sinē arm ver
laren hadde als ick segghē mach Wat hie den
resten got we ffenechet hadde waert mit alre
mēn gedwongen to siweeren dat he nimmer
kunsteē mēschen doden wolde Do geloefde
en die man ffaets seggende Laet sinē hant
weder rechte wort laet he sijn hant weder De

ydelste man ſeit wyr ſterk dyn ſweert an
dyn ſchenkel to ſtant ſtrack hie dat ſweert
an die ſchenkel Al die umbeſtaenders verandt de
de groete ydelheyt des mans eñ wolde em
al to wedde eſſen eñ ander beeſten geuen
de ſie geſworen hadden Dye mã ſtarke ver-
ſmaet ſulke ſtaete to entfangē mer hie
ſochte eine ſtunde ſtaete vor ſim loen ſet
ſtende Iſt dat dy my enige ſtaete geuen
wulle ſo geuet my al de gefangenen die
dy hebt Ap dat ich ſaeke halbe waer vñ
ich ſtot vor v lyden ſal alſo geſchuedt
dat al die gefangene myt em quyt ge
laten werden eñ ire ordmanten der ſtot
licher gemaeden verloeſen Hie vel mēſchen
nam den dot de hie em allene voer eñ gu
ſchen in den dot ſtaf ¶ Petrus dit is ſeer
to verwunderen eñ al heb ich dir vā andē
mēſchen gehoert noch tuit bekie ich dat
tet inn ſo dicke verwyet myt wo dicke
dat ich hoer verſaken ¶ Cecilius Du
en ſalſt dy met vermunderen vā ſantuls
un dſen jungen wyer dicke oeck machſt
wat groeſte dutter was de ſyn ſimpele her
te eñ gemoet vermullet hadde eñ in ſo
groter hoecheyt der doegden vpgerichtet
hadde Maer was ſim gemoet do hie ſo
ſtantachtelicke ſeeraen wolde vor ſine naſt
ken eñ vor dat ryckeſte leuen eens broders

synre selues leuē vsinade eñ ond' dat swert
sinen hals wt recken wdanegte kenichst d'
mynnen had syn herte vertullet dō he vm
die seelichsit eens naesten met en ontsach
den dot an to gane ¶ Wy weren ymmer dat
die selue erwerdige man santus met wal
gheleert en was in d' schrift he en kerande
met die gtade dr ee want die vullyst d'
ee is die myne so heuet he al die ee ver-
uullet in der mynnen gtaden eñ synre naestē
eñ dat he vā buyē met en had in d' kennige
der schrift dat had he vollentomelicke van
binnen in der mynnen ende die ly anemē
nen met gheleerden en hadde dat seuste iohan
nes vā onsen verlosere sēdt ¶ Want alse
he sine siele voer ons gheset heuet so sulle wy
ock onse siele voer de broeders setten lyc he
hande sa hogen gheset des heligen apostels
mer in den woerde dan in der schrift laet
ons nu so vngheleent wertlycheit gheliken
by synre gheleerder vnwertenheit Onse kennige
licht dāer mede dāer de vorgenoemden he
ligen mans kennigte hoechlicke spreet ¶ Wy
spreekē van den doegeden dāer wy lediche
van sint redst of wy weren onder verscht
liken boemen en roecken die appele eñ en
smaecte oir met gheer die heligte mā kende
die vrucht der doegeden smaecten die he nī
ē wasenden met en kende vnkē ¶ Dernae

Wo compt dat to dat de ghuede mēschen ons
ontrachten werden ēn die leuen maechē tot
stridighenghe veller menschen de en han mē
nu niet allen niet ghenuchten of onre is
alte wenich ¶ Ghestaenus Die beschrijft
dr ghene die in dsen leuē bliuē verdient
dat die ghene die andrē mēschen baedē moch
ten haestelicke vā dsen leuen ontrachē wer
den ēn wuert dat eynde d'werlt ghenaket
so werden die verwerkaē vā hier ghenamē
wt dat sie niet mer en sien quade dinghe
Hier vā secht de ¶ Hiere Die rechtwerdighe mē
sche verghet ēn nyemant en is diet in sinē
herte aenteckent Die mānē dr barmhert
icheit werden hen ghenamen ēn nyemant
en is die dat verstaet Hier vā steet wt een
ander steed Doet wt wt dat sie wt ghaen de
dat volck ende die veste treeden sullen ēn nept
unsten die ghene vā den weeghe Hier na secht
salomon Daer is tijt die ghene to strooyen
ende daer is tijt die ghene weder te vergaderē
Hier uūe wo dat eynde d'werlt mer ghenaket
wo die leuendighe ghene mer vergaedert wer
den to den hemelschen tymer wt dat suse ēn
ghe ihrusalem volmacket werde nochtans en
werden die verscheiden mēschen niet al van
hier ghenamen ēn die vrienden en bliuē niet
allene in dr werlt Want die sundrs en sol
nimmer connen tot wouwen ēn penitencien we

ren dier ſtene ſtuck menſchen vñ weller ee
empde or herte ſtetagen moegen torter pe
intencien Petrus ich claecſte to verſtaes
dat die ſtuck menſchen vñ liver ſtenamen
werden want ich ſie dat die .ſtaden mit
ſtoren hoepen verſtaen ¶ Gregorius Petre
en verwondere dy hier met van want dyne
heſte heuer wal kenant den heligen biſſtop
redemptū he auer vij ware vñ deſer werlt
ſcheyde die was myn ſonderlinge vrient eñ
ſeer ghetellich do ich noch in dē cloeſt' woende
he ſach een viſioen vñ den eynde der wlt
in der tyt myns verwaedens tuns ſchaines
do dit viſioen was eñ weerlundich want
vnagted ich een ſeluen dier na eynde heſey
de my dit do he in eñe daecſte ſine kerke
viſiteerde als he ghewoenelich was eñ he qua
to de heligen merteleers eurenus kerke
Des anendes let he em een bedde bereyden
by de heligen merteleers ſtraf do he to der
nacht als he my ſelues ſeyde mer en
ſlaep noch vollenkomelicke en wachede mer
beſtaerte was mit ſlapen eñ ſyn ghemaet
wachede do ſtonde voer em die ſelue heli ghe
eurenus eñ ſede redempte wacheſtu he ant
wort ich wachte de merteler ſeyde dit eyn
de alles vleyſches kompt do he dat ſtrijtperme
geſeecht hadde verſcheen die merteler do
ſtont die vñ ſtaden vp eñ ſtaf een to ſuuen

ſtelleck en̄ to ſchryuen Alleſhant dyng na
werden hier in dit hemel geſien vnerlic
he teykene alſe in dit noemen ſuch mē ſtue
nien ende vierecte ſtyrren des ſterres Do
ſtā to hant dit vreck volck der lombardy
vt der ſteed ſyne woynynge en̄ verblyfden
onſe lant ende dit meſchyelicke geſlechte dit
in deſen lande in der aldre meeſter vullyeit
vpgeſwaſſen was recht als dit is vpte
hemmen en̄ verdriuen Want die ſteed ſint
vernielt en̄ woeſte gemaect Die beeſte ſint
vmme geſtorwen die kerken ſint verbrant der
mānē en̄ der vrouwen cloeſter ſint vnelt
die erue ſint woeſte gemaeckt ende die acke
re ſin bervuet van allen bouwmanne en̄ d
ene lichte neder recht alſe wiltermſſe ende
niemant en woent dier die dit lant be
ſittet of bearbeydt Die wilde beeſten hal
nu beſtimmert die ſteede die vrſten vullet
watren vnt vullyeit der menſchen en̄ wo
et in andren landen geet en weet ick nit
mer in deſen lande hier wy in woenē en
weet dit ende der werelt nu mer gekundyget
mer openbaerlicke geteyent hier vmme ſt
noot dit wy ſo vel te anderſtelicke en̄ vlyt
lickers ewyghe dinghe ſuchen als wy bekennen
dat die tyſelicke dinghe haeſtelicke van ons
vlien Deſe werlt ſolde verſmaet worden weer
dit ſie ock mit ons ſmeckt ende onſe geme

de mit ghelucke en wonderlick leuenlank ¶ Der
nu die werlt mit so velen ghesselen ghestaerke
wort en mit so meynigerhande wapenen ghe-
ghemaert wort en ons alle daghe so vel nou
wen en kraftigen vernemelijcheldigher wat
negt die werlt anders dan dat wy die werlt
niet lief hebben en sullen Daer weren
noch vel andere dinghe van den vtnemenden
mans te vertellen mer ick verswighe dat
want ick haeste my tot anderen dingen ¶
Petrus In aenmerke dat daer vel menschen
sinnen der heluster herken daer an ghinne
len of die sielen na den dode des vleesches
leuen Hier vmme bid ick dy dattu sekerlest
vme stichtinghe veller menschen enighe vee
den van den Ieste der sielen after maghst
ent enighe exempele der sielen die du weetst
op dat die ghene die na dé ghelouue ruynelen
leuen moghen dat die sielen niet vleesche
met en sterven ¶ Gregorius Die werelt
is alte seer debenelick alre meest my de nu
den ghemaect beroumert vm én tot anderen
dingen haeste mer ist dat daer sommighe
sin dat hueren mach so wil ick gherne my
ne wille achter laten vmme nuttichheit der
naesten én so velle als ick vã der ghemaden
ghaue vmach so wil ick beghinnen in dese
menden manolghenden boke dat die sielen na
den dode des vleesches leuen ¶ Hier eyndt

Sidt dat Ende boeck Dialogus

Hyr beghynt dat vierde boeck dyalogy gregorij

Dat de siele leuet na dē dode
des lichāmes eñ dat de ewyge eñ ghestelicke dinge
hier vīne te ewen ghelouet
ewyghē vā den vleschlichen
menschen wante sie en bekēnen niet die
dinge mit ondersoeke dē sie horen

Doe de ierste vader des menschelicken
gheslechtes vm der sunden wille ver-
dreuen wart vte dē paradyse quam hem
in tamer dēser ellende ende blintheit
hier ine vme sine sunde dē he vme der
sunden wille vte dem selue vlyende wart
do en konde he niet vlien die blyscap des
hemelschen landes die he erst to schouwē
plach Do die mēsche in den paradyse was
plach he to ghebruken der ewende ghaue eñ
mit reynicheit des herē eñ hoghert des
schouwens plach he te wesen manich-vuldich
doen der engelen Hier na den dat he ge-
uallen was in dese ellende do verlos he
der inwendighe lecht hier he mede vlucht
te eñ vermullet was Dan dese ierste
menschen vleysche sin ine ghebaren in der
blindheit eñ duysternisse dēser ellende ine
hallen ghekert dat hier een hemels vader

lant is ende dat die helften engele ghaste
des lants wesen sint ende dat er vollen
ommer rechtuerdigher menschen ghiste
dier er engelen ghevallen sin ¶ Mer die vleis
liche menschen die dinghe onsichtlike dinghe
met ondersoeken en kunnen twiuelen
of die dinghe ochte so sin die sie mitte vleis
lichen ogen met sien en kunnen Dese
twiuelachticheit en mochte niet wesen in
onsen ersten vadre adam Want die hie ver
dreuen was uit dien blisschappen des paradijses
ghelachte hie wal wat hie verloren hadde
Want hie hadde wisse ghesien en onderson
den ¶ Mer dese vleischlike menschen en moe
ghen niet ghenoegen of ghelouen dat sie
hieren Want niemant was em en hiert
noch verstaen ondinghe die hemelsche dinghe
als adam had recht oghe een wijf die sinder
ende kindt were in enen duysteren berch
ghesat wesen ende hier dat hint beenk en
dat hint in den berch ghenoedt weren en
verwiesse En were dat die maker die hem
die dan vertelde van al den dinghe die in
der werlt sin alse sonne en mane en ster
ne berghe en hemele vlieghende voghele en
lopende dieren ¶ Mer dat hint die in die duys
tere berch ghebaren en opghenoedt is en
bekent anders niet den duysternisse des ber
ghes en et hoert uit der maker wat dinghe

dat in der werlt sin mer manniger die nit
ondervinden noch bekant en heuet / dat
vme en gheleghet es met dat sie in der
waerheit sint Also sint die menschen die m
der blintheit ēn duysternysse dyser ellend
ghebaren sin Want also sie hoeren van d
eenighen onsienlicken dingen / so en ghelo
ven sie niet dat sie waerachtelicke sin
Want sie allene bekant hebben dese n
dinghe ende sienlicke dinghe in welken si
ghebaren sin Hier vme ghescheyt dat die
schepper aller sienlicher ēn onsienlicker
dinghe ēn de vloeder des menschelichē ghesleg
hts die ongheboren sijen des ewighe vaders
sone sūa ēn den heleghen ghest sunder in
onse heere op dat wy leuendich werden
moeghē mitinde d heleghe ghiste ēn ghelouē
solē die dinghe die wy noch nit ondervindē
met wete en moeghē Hier vme wy alle
de dese heleghen ghest ontfanghen hebben
die een pant is onser ewigher erfenisse in wy
nelē met vā d leuē d siele ēn vā d onsien
lichē dinghē Hier so wie noch niet vast en
is in desen ghelouē die sal sonder twiuel d ge
ghelouē die mitinde den heleghē ghest to on
dervinden der onsienlicher dinghe alreē
hebben Want dat hine weer dwaes wolde
ghelouē dat sin mōt loeghe vā d leghe wāt
he anders niet en bekent dan die duyster

mſſe des heeren ¶ Iohannes Et belpegget
my wil dattu ſeggeſt ende wie de anſien
lacke dinge quet en gheloouet die is ver
waer ongheloouich ende wie ongheloouich
is die en ſoecht met den gheloouen daer
he ſine tryuuele mer he ſoecht die weeken
¶ Gregorius Ick ſeggge koenlicke dat een
ongheloouich meſche ock met en leuet ſond'
gheloue want wil ick de ongheloouighe me
ſchen vragen wat vad' of wie mod' he ge
haet heuet he ſal my ter ſtont antwoorden
die en de een vraghe ick een wort of he pe
wet wan he ontfangen wart ofte he dat
ſach als he gheboꝛen wart he ſal bekinen dat he
van dien niet bekant en heuet noch ghe
ſien ende nochtant gheloouet he dat he niet
ghezien en heuet Want he betuget ſonder
ouich tuyuel dat he de vaders een die moeder
gehaet heuet ¶ Iohannes Ick bekine dat ick
dient wel wie wel meer ghevreten en heb dat een
ongheloouich meſche ock gheloue heeft ¶ Gre
gorius Die ongheloouighe meſchen ſelue ock
gheloue een met in ſtad Want ſedden ſe
gheloue in ſtad ſo en were ſie niet onghe
loouich Hier vmme ſal nie ſie ſtraffen in
wie ongheloouen en ſal ſie noedigen to der
ghenaden des gheloue Een want ſie van ons
ſienlicke lichamē gheloouen die dinghe die
ſie gheens ghezien en hebbē waer vmme en ghe

loeue ſie dan niet die onſienlicke dinge
die mē mitte lichamlicken ogen niet ſien
en mach Dat die ſiele na dē dode des vlee
ſches leuet mach mē bewiſen mit openbare
reden dier die ghelaue mede ghemeget is
want die almechtighe got heuet geſchape
pē deuerhande ghereſte Die ene gheſt en wert
niet bedecket mitte vleeſche die ander
gheſt wert bedecket mitte vleeſche mer hi
en ſterfuet niet mitte vleeſche Die derde
gheſt wert bedecket mitte vleeſche en ſter
uet mitten vleeſche Die gheſt die niet be
decket en wert mitten vleeſche is dē gheſt
der engelen Die gheſt die mitte vleeſche
bedecket is en niet mitte vleeſche en ſter
uet is die gheſt der mēſchen Ēn dē gheſt
die mitte vleeſche bedecket is en mitten
vleeſche ſterfuet is die gheſt der beeſten en
alle onredelicken dieren Die mēſche is
gheſchapen niet middel alſo dat hi is
ſonder dē engelen en onder die beeſten
Hier vmme heft hi wat ghemeenſcap mitte
onderſte Ende heft ſterflicheit des gheeſtes
ghemeene mitte engelen en ſterflicheit des
vleeſches ghemeene mitte beeſte alſo lan
ge hi heft die ghoede der redeniſſe vſende dē
ſterflicheit des vleeſches en dat ghoddelicke
vleeſch vernicht mitten gheeſte leuē en be
houden ewelic in der eewicheit Want die

ghest dre m̄ ẽ vleyschs w̄ wert belwldē m̄
stad ẽn m̄ dē vbernatn mēschen en sal
dat vleysch nīet al vergtaen m̄ dē ewighe
pyne Want dat sal altoes m̄ kruntheit
ẽn m̄ angenaellichert blue vp dat dre
vbernatē dre m̄ dē ghestē ẽn m̄ dē vleysche
gesundicht hellē altoes m̄ dē vesen leuē
sals blue ẽn nodtsame sonder eynich unt
dē ghestē ẽn m̄ dē vleysche steruen ¶
Dicit ¶ Da dr reedn dō gheseie Iohā
gelt my al dattu segghest mer nīet dat
dē ghest dr mēschen ẽn dr beestē so seer
underscheyden sy Ende ick dy segghe nīet
mer dat salomon secht ¶ dr spr m̄
mynē herten vā dē kindrē dr mēschen
vp dat sie gode proeue solde ẽn bewysen
dat sie gheliek den beesten sīn Auer vmme
w̄ Auer een dōt dr mēschen ẽn dr beestē
ẽn sie hebben to saemē gheliike naturen
Dit sīne sentencie vnsolghet salomo sūb
tilicker ende secht wort Alse dre mēschē
sterue so steruen ock dre beesten sie adēme
al gheliek ẽn dre mēschen en hebbē nīet
mer den dre beesten ¶ Dā dessen woerden
wesprecht salomon eine ghemeyne semen
cie ẽn secht Al dinck is onderghewē dr
ydly ẽn sie mōghen al to saemen to auer stee
dt sie sint vā dr erden ghemaect ẽn se keere
to saemē wed to d'erden ¶ Quis ¶ Sub

mons boeck. Daer dese woerde in geschreuē
staen is genaempt ecclesiastes. Ecclesiastes
beduet so vel als een man die te sāmen
mē volke spreeckt in salumgher spraake met
verghaderen een sake. Daer die tuyst der
verstaender schaer met gestelder maghe
weerden. Veele menschen hebbē menighen
hande woerde. Daer vme spreeckt daer een te
sāmen volcke salomon woerde. Daer sie alle met ghe
stelder maghe wenden tot eenē veelē. Daer vme
is dat boeck genaempt ecclesiastes dat te
segghen is te sāmen volcke spreeckt. Want salomon
in desen boecke dat veelē der verstaender
schaer en sende die dinghe al vastende de end
ommers ghemaeckt. Ommers bewarmighe ghemaeckt
machte. Want so wel hier al vastende wert
brachte vā sententiē so wel menschen die mē
nigherhande ghemaeckten hadden selghen hē m
een schrift an te nemē. Daer vā lesten dede hē
als een meer te spreecken des volcx en stelden
al die opleghinghe der schaerē met eener ut
ghenededer hant en nep sie al te saemē tot
eener sententiē en sende in der eynde des boecx
Daer seyt. Alle saemē beeren dat slot des spre
ckens. Ontsie ghaet en bewaer sine ghebode die
te is alle menschē ghescheyē. Jeghe hē in den
selvē boke met in sīner spraake vellen menī
schē persone ansprake. Maer vme solde hē
dan seggen. Daer seyt. Alle saemē hoort dat

beslot des sprekens Hier vmme Wat he seeds
t mit ende synes boecks Laet ons also sa-
hare so wat he en selue een gemeyck Dat he
weller menschen personen angenamer had
en dat he selue niet alle sijn gemoede wt
en sprack Daer vmme luckt die woerde an
dem die dier gesprooken werden al prats
de ende die woerde luckt andem die daer
voldoen dimmds die reden Een salomon
spreckt onder woerde an der persone des
beraerden gemaks die een noch christ to der
gemeechsten der werlt en spreckt onder
woerde na der reden Daer he des menschen
gemack meck tracket vt der gemeechsten d'
werlt In d' persone der beraerder menschen
secht he Hy dunckt gruet dat die menscha
pe ende kennicke ende gebruke der bliesch
ap vt sine arbeyt ende dier na secht he Et is
beter to gaen to den huse des sorgens dan
to den huse des werstappes Weert gruet
dat men wyt gemeechsten eete een kennicke
so scheynet ock beeter to wesen dat me gin
ge to den huse des werstaps dan to d' huse
des sorgens Hier wt woeret openbaerlick
wnsee dat he dat ersten sepd wt der perso
nen der kennicken menschen een die daerna
sepd wt d' reden een wt d' sentencien d' wiers
Wat he bedudt wort de saecke en de reden ende be
wyse segelicke wat nuttichevt in d' huse des

Universitätsbibliothek Paderborn

schreyens sy sertgende In den huse wart ver-
maent Die eynde aller mēschen eñ de leuē
Ihsꝰ kercher wat Dier to comen sal Dar-
ock geschreuen in ẽ seluē boeck Verblyde
dy ronste man in Inner toerst eñ dyn here
sy in tyden Imtyen Ende Dier na secht he
Die toerst eñ wallnste sin pbl Do he na
straffet eñ sendt pbl to wesen Dit yenste
schen to prysen beuyset he apelicke Dit-se
Die erste Iwent gesoecht had na ꝑ betterten
der vleysliker menschen eñ die andren
Iwent sendt he na den sabl der warheyt
Als he erst die vleysliche gemoedte schen
to prysen ende sendt dattet tyet weer sand
sortte to seten ende to denthen Dit he nach
tant Dier na wt ẽ sabl der werck straffet
Do he sendt beter yst to gaen to ẽ huse des
schreyens Dan to den huse des werstaps ende
als he yst na den wylen der vleysliker
mēschen seyt Dit sick die ronste man sick
verbliden solde in Inner toerst eñ nochtat
Dier na wt der sentencien der werken Dit straf
fet eñ sendt Dit die toerst eñ die wallnste
pbl smt Also seyt hie ock ysten na ẽ wy-
len der kranckten herten der vleysliker
mensschen Daer na vp een Dit der men
schen ende der beesten ende sie helbē beyde
telyche natuer alse die mēschen steruen
to steruen ock die beesten sie dennie alle gae

der alleens vñ die mēsche en heuet mee
mer dan die beesten Dochtam wesprecke
he daer na wt den sedle der reden ene
waendrige sentencie segghende Wat heft
die wyse man mer dan die dwase ende
wat heft die arme mer dan de rijche an
dien den he daer wandre daer dat leuē
to Jrst had he gheseecht die mēsche en
heuet niet mer dan die beesten ēn daer
na wesprecht he een sedel der waerheit
segghende dat die wyse man niet allene
en heuet dan die beesten mer ock mer
heuet dan die dwasen dat is dat he wan
dre daer dat leuen to dē & worden
bewyset he dat hier der menschen leuen
niet en is Want he betuget dat d' men
schen leuen een ander wech to Jher
vme heuet die mēsche mer dan de bees
ten Want die beesten en leuē niet na d'
dat ende die mensche begrijpt dan to leuen
Wāneer he na der dat des vleesches dat
sienlicke leuen vollenbracht heuet Die
salue salomō secht ock an den vorgenoem
den bake na desen vorseyden woerden Wat
dyn hant vmach dat werke sonder ond'
laet Want daer en is geen rijcdom
noch reden noch wetenscap noch wyssh
in der hellē dernaer dattu tydest Wo sal
daer dan wesen een dat der menschen en

der beesten en wo solden sie leue gelycke na
tuer helpen of wo solde die menschē met
mer helpen den die beesten nu die beesti
na tuer des vleysches met en leuen
En der menschen gheeste wenden na d'tuer
des vleysches vnn arge quad' werke wille
gelaeyst in die helle en en kūnen ech
in der ewigher dōt met steruen Alsus
wert daer in der ongelycker semenisse
bewyset dat die naeuchtige te spreckende
welckes ten vsten spraeck na der beeuri
ge des vleyslichen menschen ende daer
na vtsprack hie die sentencie v' gheestelic
her waerheit ¶ Petrus Et ic ny lief
dat ich des vrist met en wyse dat ich mi
gheuastet heb' Wante ich in so groter sich
tigheit gheleeyt heb dat ich met en wyse
mer ich bidde dy dattu mit gheliicher
mode verdraechtes dat ich alse salomon
dede in my an neme die personen der
kranckher menschen op dat ich den selue
kranckhen te bet helpen mach als ich dy
vraechte so als sie vochten ¶ Gregorius
Waer vnie en solde ich dy met mit ghe
lycken gemode verdraechten alse du der
kranckheit dinen naerste te gemoete gheest
nu spreect paulus die apostel seghet Ick bin
alle menschen al dinck geworden op dat ich
alle menschen behalde mochte maeke En

Wultu wt mynen hueft ende & hrancke
to gemoete geeft daer salstu mer vñ geeert
wenden want du nauolgest & gloriosen pe
ducker & heleuē apostel paul ¶ Petrus
Ic gelmel dat ick eens oetmoedich mus
en eens broders dede en die wisse dat he
mit my sprack gaf he haestelicke & gheest
wt en & ick rusten sach mit my sprecken
& sach ick haestelicke dot mer ick en sach
niet waer sijn siele wt & lichame gegaē
was ofte met en er schynt seer hart to we
sen dat men gheloouen sal ende dmeh to
weten dat men met sien en mach ¶ Pe
trus ¶ Petre wat wonder wast dattu
met en seechest die siele die wt & lichā
me gaenck Welkes siele du ock niet en
seechest as sie in den lichame bleef Du
sprekest mi mit my en wanttu in my
met sien en machst mijn siele gheloouest
ni dat ick dier vñe sonder siele bin Die
natuer der sielen is onsienlick ende sy
geet so onsienlicke wt & lichame alse so
onsienlicke in den lichame blijuet ¶ Pe
trus Ick mach der sielen leuen als sie in
den lichame blijuet antwerden wt der be
weechnisse des lichams Want en weer
die siele niet in den lichame so en mach
ten des lichams leden niet beweechet wer
den ¶ Here in wat beweechnisse is in wat

merken sal ick sien dat die siele na dē lyue
leuet op dat ick sienlicke dinge vstaen
moege wt ansienlicke dinge ¶ Gregorius
Ick segghe ene ghelyckenisse die nochtant an
ghelyck is Alse die kracht der sielen leuendich
macket ende bewecget dat lichaem so vnuol
let die ghelicke kracht al dat got geschapē
heuet Ende sonderge creaturen macket leue
dich mit enē leuendigē ghieste ende sondrge
ghift he allene dat leuen ende sondrge ghift
he allene dat wesen ¶ Nv wantu met
en twiuelst ten sy waer dat die ansien
licke ende onbegripelicke got al dinck ghe
schapen heuet ende al dinck regiert ende ver
hult ende huden gheet ende ontbindet Vdy
en sulstu ock niet twiuelen dē ansienlicke
got te helpen ansienlicke dienres Want
die dienres sullen ghelyckē den ghenen dē
sie dienen Hier vmme en sal men niet
twiuelen sie en sin ansienlick die den an
sienlicke got dienen Ende wie geloeue wt
dat die sin anders dan die heylige engele
ende der rechtuerdigher menschen ghieste
Hier vmme alse du merkest der sielē leuen
die in den lichame blinet vt der beweech
ghe des lichams dat is vā dē naersten alsō
sulstu ock aenmerken der sielē leuē die vt
den lichame gheet vā dē seuersten Want dē
siele mach ansienlicke leuē die daer blinē

mort m̄ dē dēste des ōnsienlicke schepsels
¶ Petrus Dyt wort al wil recht gesecht
mer dat herte en wil met gelouen dātz
mit lustlicke ogen met sien en mach
¶ Gregorius Dunne gauwel secht die gelo
ue is een fondament der dinge die men
hapet ēn een lepsel der dinge die nu
met en schinen Hier vme wort dat waer
licke gelouet dat men met sien en mach
Want wat men sien mach dat en mach
me met gelouen mer bekennen Ēn op
dat ick dy corticke weder brenge to dy sel
uen so segge ick dy dat dier gene sienlic
ke dinge gesien en wenden mogen dan
allenmēs ōnsienlicken dingen Due dat
ogge dinc lichaems sijn alle lichamlicke
dinge ēn nochtant en solde dat lichamlicke
ogge gen lichamlick dinck sien weert dat
een ōnsienlick dinck dat ogge met en scher
pal te sienne Want dō of dē menschen ge
mak dat dier met gesien en wert end
to vgenes is dat ogge apen dat dier ersten
sach Ēn alse die siele wt den lichame ge
namen is so blinnet die ogen sonder twy
uel apen in den dōden lichame mer sie
en sien met Ēn seggen die ogen ersten is
sick seluen mer vme en sien sie dan met
alse die siele wt is Hier vme vstaet dat al
le sienlicke dinge gesien wenden mogen on

sienlicke dinge dat ons setten voor de ogē
onser gedachten dat mē een groot huys
timmert dat men vp voert grote boden
ende dat dier grote kalūnen hangē an
den wynden dier mē meet vp wynt Ende
vrage dy wie werket al dat werck dat
sienlicke lichaem dat dy siuer dinge mit
den handen vp tuyt of die onsienlicke sie
le die dat lichaem leuendich maeckt wat
neemt af die siele die in dē lichame niet
gesien en wort ende nochtēmt stillen
die lichame onbeweechlick blijft gelijc
alse metalen lichame Hier vt sal men
verstaen dat in desen sienlicken werlt ghe
dinck gewaechte en macht wenken dan ander
wrdē die onsienlicke creaturē Want al
se die almechtige got in gheset en vuullet
die creaturen de weden helden en macht
sie leuendich alsō vuullet ock die onsien
licke creaturē die vleslicke lichame die
dier gesien werden en bewegen sie en ge
uen een sinne en genaden ¶ Hierom ich
salige dat ick my gerne late vbynne vā
desen weken en ick die dier vrsten an nam
me
die persōne der kruncker gheesten en vrund
de van den onsienlicken dingen die werden
nu gedwongen van desen aperen werck alle
sienlicke dinge dy na vare niet to achten
Wanneer alle dinge bekanten my de du sect

gest mer alsō ick bekenne wt der leuen
dingē des lichams dat leuē der sielen die m
den lichame bluet so begeer ick ock wes
mogen apenbaren dingē to bekennē dat le
uen der sielen die wt den lichame gescheiden
is ¶ Gregorius Ist dat ick ni desen dingē
dat werde mer nōmen leren vnde so en
wil ick mi hier met swaer ni maken
Wo solden die heilige apostolen ēn mertelers
cristy die tegenwardige leuen vsmaen ēn
or sielen ni den dot geuen hedden se nicht
warlaer gebeden dat dier een seelich leuē
der sielen na desen leuen were ¶ Der du segt
gest dattu bekennest wt d' leuendingē des
lichams dat leuē der sielen die ni d' lichame
bluet ēn sue die heiligen die or sielen ni
dot gegeuen hebben ende gelouen dat die
sielen na der dot leuē sie blenckē nu
in dueghelycheyen marteren Want tot ōme
dat lichamen comē leuendige siecke ende
wenden geneesen dier comē mynendige mē
schen ende wenē dan d' tuelen gemeert
dier omen besetene mēschen ēn wenden
verlast dier comē melaetsche menschen
ēn wenden gereynget ende dier wenden
dabn gedaegen ēn wenden verwecket Hier
wt kricht wo or sielen leuē ni der steed
dier sie leuē ni or dot lichame in so velle
mynenden leuē Hier vmme ist dattu wt der

bewerstinge der ledē vñ aest der sielē leuē
die in den lichame bleuet Waer vmme en
vñ aestu dan met der sielen leuen na de
lichams dat in der kracht der myraculen
die aldaer den doden geschieden
¶ Petrus Als ich vermaē so en mach gheen
reedē dēser bewisinge wederstaen in welc
bewisinge ick ue sie ue sienlichen dingen
gedwongen werdē to gelouene dat wy met
en sien ¶ Gregorius Wet hier to voere
daegdestu dattu met en seegest eens broders
sielē die uyt den lichame scheyde ende dat
selue was myndaen dattu een onsienlick
ding sien woldest mit lichamelichen ogen
Eñ dier hellen vel mēschen grewest die
oer inwendige oghen nemmeden mit pu
ren gelouen eñ mit vnschelbare reedē die
dier vaeke seegen die sielen uyt dē lichame
scheyden Hier vmme ist nyr nu noyt to ver
tellen wo die sielē gesien worden do se uyt
den lichame scheiden ofte wo sie die mēsche
sien mochtē do sie uyt den lichame gingen
Ick heb hier to voren geseecht in dē ande
ren boecke vā dēsen Dyalogus dat die ey
wendige mā benedictus als ick bekant heb
wan sinen wtuendigen discipel die veer
mus vā d' stat kapuanen do lyse nu d' ziel
der maecht sach gemaniger siele die m d' selue
stat lyssen wat m eñ vuerigen clot e

vñ dē engelen vp vieren in dē hemel ēn do he de helegste siele
wart sijn nuwendegte gesichte so vlijtecliker
ende vtgereetliet dat he al de werlt von
sinen ogen vtstaekert sach recht alse vt
ener ruden der sonnen

Van den seluen Iesopel sunte benedicten
sel wil ock gheseyt hebben dat hier ware tive edl
mans vleschlike broeders de in werltlicher
kunste wal gheleert waren Welker ene ge
noemt was speciosus ēn de ander gre
gorius De een selue nachtens in de wan
dringe des heleghen leuens onder sunte be
nedictus regule Die erwerdege vader ent
fenck sie ende liet sie wonen in een cloest'
dat he getimmert had by der stat terracine
Sie hadden in dēser werlt vel gheldes ende
ghudes mer sie verlornt alle male dē sinne
ēn bleuen in dē selue cloester Die ene vñ
den anderen alse speciosus wart eens vme
muntcheyt des cloesters vt gesant to d' stat
capuanen Ēn in eine daeghe de sijn broe
der gregorius mitē broeders ter tafelen sat ēn
ende wart he vp gherucken in den gheeste ēn
sach die siele sijnes broders speciosus de so
veer van em was vt den lichame ghaen
rechtevaerdt sende hie de den broeder eine
lick dernert ēn vanē sinen broder al wat he
gheeten ēn vernam Doer dat hie in dē sel
uer vren gheworden was do he sijn siele sach

wt den lichame ghaen

Een ghestelick cñ seer ghetrouw mā wt
tooch my d ick noch in den cloester wā
d die ſonnige mans vā rtrken to ſcheppe
vueren to wonne wart cñ d ſie minden m
den meer waren ſeeghen ſie dat eens hey
ghen cluyſeners ſiele die daer wandt in ſa
mers van den engelen vp ghevoert wart
to den hemel Do ſie to lande ghamē ond
vraghden ſie die ſaecke cñ vonden dat d hue
che ghacks m d ſelven daechte ghestorue was
do ſie ſine ſiele ſeeghen vp clymē m d hemel

Ode ick noch m mynen cloester was le
kande ick vā eē seer erwerdich man
ne dat een erwerdich vader was ſpēs ghe
naempt een cloester ghetymert hadde in
der ſtreeck die ghenaempt is ample welke
ſtreeck hy na vp myden ghelegen is vā der
ouder ſtat myrrha Dar almechtighe ende
barmhertighe ghot beſchermde dſen vader
van der ontuchter gheſellen mit tſelicker ghe
ſchinghe cñ ſijne bewyſde em die alre meeſte
ſeermhertichheit cñ ghenade ſinne verſoendi
cñ wo seer dat hy em ſijnen hef hadde do hy
een ghenſelde toende hy namaels do hy een
ghesont macke vullenkomelicke want ſijn
ogen waren verbonchert mit ſtedicher blint
heit xl naer kanck alſo dat hy mit alle ghē
lechte ſien en konde Daer want nyemant

m der gheselmicht̄ sunder der genaden gha
des saeuds en han gheblauen en gheue de
barmhertighe vader die sine kinder haf
tet gheue verdultichheit metter kastich
te so solln wi die sunden ut d' conexien
ammes smerdultichheit bineert wer
den En mit ener zamerlicher manier̄
solde onse schult hier van vermeerret
worden waer van wi gheslaget solde
selben die schult mede te betaelen Hier
vm̄e anfuert got onse krancheit en mi
sm̄e gheselmigen mengt he sek bemaert
ghe siner ghedultenheit en in siner cas
tigingh̄e is he mi sinen ghetrouwen
kinderen barmhertelicke recheuerdich vp
dat he em namaels moeghe recheuerlic
he ontfarmen Hier vm̄e do he den ee
rwerdighen silen vader gynnichde metten
wtwendighen duysternissen vluchtede he
em stedlicke in der sielen mit den ewighe
lichste Ende do he ghestrmucht wart mit
der gheselmighe des lichams do hadde he m
den herten troest end bewaermighe des he
ligen ghestes Do hie xl naer lanch hadde
blme gheleest ghaf em got dat ghesichte we
der end openbaerde em dat he to hant
sterue̅ solde en vmaerde em dat he vm̄e
lanch die cloestere solde vsiteren en gre
ckten em dat woert gracie Vlant do hie

weder ontfangen had dat ewighendige lecht des lichams Do solde hi vinelanck visiteren die broeders ende oepenen en dat lecht der sielen nochtemin was hi ghelorsam den ghebaden ghode ende visiteerde vinelanck die cloester der broeder en prelate en ghebaet des ewigen leuens die hi mede wercken ghecert hadde Do hi vp dlaeghe lande ghereedt hadde keerde hi weder tot sinen cloester en daer wesen hi al die broeders to saemne hi stont int midden der broeder en ontfenck dat heylighe sacrament En alte haant began hi met den broeders die psalme te singhen Want dat die broeders die psalme songhen so was hi aendachtich en ghebeed en ghaf de ghest All die broeders die daer tegenwoordich waren seghen ene duue vut sinen mond gaen nochtemin wart dat lucht vander beec huys ghescapen en die duue vloech daer daer hent in den hemel daer al die broeders ansegen Nen sal ghelouen dat sine siele daer vme apenbaerlicke ghesien wart in de ghedaente der duue vp dat die almechtighe got daer med bewysen mochte mit wat simpelen herten die heylighe man ghedient hadde

Hi en wel ech met vsingen dat die eerwerdighe abt stephanus die met lange wan de

ſer tijt in deſer ſtat van wme geſtoruen
is den du ock nuꝛ ſtraudeſt vertelde my
wat in der Cruyſmen vñ myſterien geſchiet
is Ine ſede dat daer was een prieſter de
mit groten ancte verſtrent die kerke de heere
en ſenalen was ende na d'tijt dat he
omb der heligher wyghinge an nam had
he ſijn huysvrouwe lief alſe ſijn ſuſter mer
he ſchuwede ſie als ſijnen want eñ en
wer ſie mñer by em komen eñ he en
wolde vme gener ſacke wille gheſchiede
dat ſie em ghenakede eñ ſneet van em ghe
heliche al om vruntſchap eñ ghemeynſcap
want de heligher mñs hellen dat beſond'
linghe an em dat ſie altoos weer blinde van
den ongheeſtlicken dingen eñ em ducke
ontholden dat em ghebeurde is Iuer vme
op dat die ſelue heligher man ouermids
om m ghene ſunde en viele ſo en wolde he
met hengſten dat ſie em m enighen noot
druften ghende Do deſe erwerdighe prieſter
langhe oudheit ſijnre leuens verwinde had
wart he m de xl ſte iaer ſiner prieſterſchap ſiuer
liche ſiecte vñ de krankheit eñ ghinc to ſijnre leſten
eñ de ſede dat mijneer ſijn huysvrouwe ghenoot
had ſach dat he m alle leden dode ſcheen to
weſen ghenakede ſie em eñ helt aer der by
ſine naſe vm to vindene oft ock daer noch
adem ijnne were Do he dat ghenoech vñt noch

tant een wenich adems in em was so
pijnde he em mit al siner kracht so vel als
he vmochte to spreckē en sende al dy ganck
nā my wijf dat wer keuet noch mīn dat
sto hen hier vīne do se hen gegaen was
orsenck he meerre kracht des lichaās en be
gaf mit groter blijscap to roepen seggende
Willecome mijn heren willecome mijn
herē Wane gy v geweerdiget hebt to comē
tor uwen clenīē knechte Do he dat ducke
riep en mit stedigter stēme wedrhaelde
Vrage dem em die grene die by em stondē
to wen hie dat seerlijck he antwoerde em
mit vwonderinsse seggende Sie gy niet
dat hier vgestaen sijn die heilige apostelē
sie gy niet sinte peter en sinte paulus
die oerste apostelen Hie kende em we
der to den heiligen apostolen en sende sie
ick kome sie ick kome en onder dsen
woerde gaf he dē geest En dat he wachtich
telicke die heilige apostelē sach betrachte
he in dē dat he em naiuolgede dat gesichte
sonderlijc dē rechtueerdigē menschen dat sie
m omme dat sien visione d' heiligē op dat se
niet ontfruchtē die pijnlicke sentēcie ome
dodes sijner als die gesellschap d' hemelscher
borgere omē sielē gewoent waren dat sō dan
sijheidē moesten vā den banck ons vleschs
sonder anxt ende sonder pine

/ Ick come ick come
ick dancke gode en v

Ich wil ock vôrtellen wat prestus de almech
tigen gades knecht hir mit in dêser stat wã
wonne tegenwordich is un den closter dat
watus genoempt is to settigen plegher
um sinen sen hir ock prestus heyte de
bisschop was van der stat reatinen Do dat
gerucht synes leuens gemalzeck wart he
lenangen mit der olue swaerster suycten
sin vader maerme genoempt sãnde sine
knechte al we eñ siet verpaedene menschen
vñ medicinen of sie siner suycte niet to
hulpen comẽ moechten do hir meysters
over we vellẽ landen eñ steden verpaedene
waren betasteden sie em den puls eñ sey
dat hie to hant sterven sõlde Do de tyt
der maeltyt gecomen was eñ er bescha
fete te weiden was de seerwerdige bisschop
mer sorchuoldich vor de anderen dan
vor sines selues lichaem eñ vmaende die
tegenwordich weren dat sie mit sinẽ al
den vader sõlden gaen vp des bisschops hues
eñ eten na den arbeyd des weeges Hier
vme gingen sie alle gader vp der hues
eñ dier bleef allene een cleyne kynt by d
bisschop Do dat kynt vor de siekẽ bedde
stont sach he haestelicke to d man gades
in comẽ sonigge mans gecleet mit blẽ
kenden cledren die mitter daerheit des
anschijns vbwãnen die daerheit d cledere

Dat kint wart vā d' groter claerheit vmcer-
cē begaen mit lieder stēme to ropen ēn to
vragen wie sie were Van d' stēme wart de
bysschop zere bewecget ēn sach vp/ēn sach
die heligen in comen ēn he bekande sie
ēn begaen dat kint ēn schiere ende kint
to rasten segghende Ey wil ik mer ant
sien want to my sint gecomē de heilige
merteleys nuncialeō ēn clemencius Dat
kint en konde niet wtspreken so groter v
sichten ēn liep heimelick vt der doerē ende
bekande den vader ēn den meysteren wat
he gesien had sie quamē haestelicke dar
to ēn sie vonden den bysschop dot dn se dar
sieck gelaten hadden Ende de heilige mer-
teleys hadden den mit genamē Wellez
vysiacen dat kint met wercken en mochte
Ik vmmek dutet ock met gruet vfwegen
en weer dat ick bekande heb vā manichvl-
gen personē in d' tyt dat de gotē regnierē
wrō in deser stat een seer edel ionffer dat
la genoempt de de meysmans synachus
dochter was Die wart in sire iaechet ēne
edelen mānē gegeuen ēn in den hilgē eer-
wart sie wedunve Do sin groter gruet ēn sin
roechet sie seer bequeme marked ēne and
rē man to nemē Dlaes sie mer in gheste
lieker bruloft mit gruet vencht to werken
in weller gheselicher bruloft men bedint

mit

mit schrifte ein kruijt to dē ewigen blijschappē
ein m dē inwertlichē benoste begynt mē alwis
yn blijschappen ein compt mit ernst to dē schrifte
Sie hadde seer herte natuer des lichaems ein
de meysters begonde yr te segghē neme se ge
nen man wedr so solde sie va groter heite
tegen de natuer eine kueer krijgen ende
dat geschiede also namaels gheer dat heilige
wijf ontfach or met inwendichlicke lelick
te werden want sie mēde inwendichlicke de
schoenheit des ewigen bruedegoms Ein sie
en achted met of or inwendighe gheduente
lelick worde de vā ere hemelsche bruedegom
met gemijt en want Iuer vijne nedgenoute
do or man gestoruen was afleeghde sie de
werlicke cleder ein ghaf or to dē dienste gra
des ein gheck in een cloester by sinte peters
kerke Daer dienede sie ghode mit enen ēenol
dighen leuen ein herē mēnich iaer lanck se
ghaf or to den gebeede ende krike den arme
mildelicke de almissen Do dē almechtighe
got vor ere arbeit gerne makde dat ewighe
leuen kneech se ere kranck in dē hoest des nach
tes plegē vor ere bedde to luchten trie cam
der want sie was ere vrendinne des lechtes
ein sie en hatede met alleine ghestelicke duyst
ernisse mer ock de inwendighe duysternisse
Do sie in ener nachte seer innigen was va
der vorghenender suyete ein op ere bedde sach

Sie sunte peter den apostel wy onē heide staē
russchē die tyde candelere sie en mag niet
bliuen mer ye myenen ontfenck sie koenlic
eñ vrouwelic om eñ senk tot een vat ist
myn hē sin wy myn sunden ock vgetuē lye
antwoerde om mit ene gheduechē ansichte eñ
mit ene nederslaechten hoefde eñ sprak sie
sin dy vergeuen, hum eñ munt die selue
stalla in den seluen cloester ene mūe lanc
hadde dan die andren so sprak sie ick bidde
dat myn suster benedicta mit my comen
moege sunte peter antwoerde om neen mer
sodanege suster sal mitty comē eñ dese suste
dier du wor bidest sal in dē xxx^te daege dy
na wolghē Do dese woerde gheeyndt waē ver
schoen dat vysioen des apostels die mit on
sprack sie liet ter stont tot om comē die mad
van al dē vpgheclemeste eñ vrolic om wat sie
gesien eñ gehoert hadde In dē drin daege
dier na stuff mit om die suster die sunte pe
ter ghenoempt hadde eñ in den xxx^te daege
dier na staff die suster dier sie wor ghebeden
hadde Dit is also kundich in den selue cloest'
eñ so wal omtrent dat die sonne nāen die
dier nu sine ghecgē des so subtelicke te vrede dat
sie vñ onze mod' gehoert hebbē recht of sie d
ter tijt mit selue myracel tegenwordich ghewest
Men sal ock weten dat die Gheeste?
suericheit des hemelschen lants Jock ape

luert wort der verlerremder menschen sielen
op dat alsse sie die suete lare ghenne hoeren
en met en ontsien vā x̄ lichame to schenck
ē̄ ym ghebreken dat ick hier vā een myra
kel vrēt heb in der ontelijen der heligē cruā
delisse dat in d'poerten die vom sinte clemē
tende steer een ghichtich menschē was seruul
genoempt ē̄ my en cruycke dier met an
du en behendest een wal Dese was arm van
gued mer ryche vā vdienen x̄ langhe quale
onmechtich gemaect hadde want vm synne
sondighe to dē eynde sijns leuens lach he lam
Wat sal ick segghen Want he en konde em
met vprichten sittende op x̄ bedde met en
mochte he sine hant to sīē mondt brengen
met en mochte he em an die ene sijde of
an die ander sijde keren Vmē dese to denen
nuen by em syn moder ē̄ syn broder ē̄ wat
he vā almissen mochte ontfaen dat deilde he
an armē by sīer mod'ē̄ sijns broders hand
ē̄ he en kende geen lutterē mer he hadde ge
loft baechte vā d' heligher schriftuē ē̄ he ont
fenck alrehande ghestelicke lueden to herbergē ē̄
leet dese baechte sōnd' ophoudē voer em lesen
Ē̄ alsd gheschieden dat he volmaechelich die
heilige schriftuer leerde also veer alst synne pe
perre mate tobelaeden Want he als ick ghesecht
heb mit allen ghene lutterē en kunde Hie pijn
de em altoos in sīer pūē grad to duechten ē̄

em te ghene te ghaden laue machte en dich em
te dinke Aer de er te hant tyt was dat sine
dus grote dechsamheit solde ghelesen werden so
trat de pape ut sine westen lede ut sine hyn
nenste lede daer dat leste mit licht En de he bern
de dat he te hant sterue solde so vmaende he
vrende ghestelicke mane die he te herbergē ont
fanghē had dat sie vpstaē solde en dat sie met
em leesen solde die salmē vmme te vbleiden sijn
vtnaert En de he mit em allē sterrende
las so dede hie ipsestelicke de ghene skēme sijn
ghen die daer leesen en sede em met anxte ū
grotē ghesape Suycket hoer ghy met mi de
laue in dē hemele luyde en de he te dē lauē de
he ū hōnen hoert die oē sijnre herte ernst
elicke ghaf so wart die heilige siele ontbonden
ū dē vleische Aer de se we vor so wart daer
so grote suechten vā wecke ghespreit dat al de
daer by waren mit ouertelliker suechē ver
uult wart also dat sie daer by openbaerlick
bekanden dat em die laue in dē hemel ōfan
ghē hadde En met desen dinghē wrou onse moe
der de te nacht te leuen en he pleicht mit gro
ten felheide te sterfghē dat tot dat sijn lichā begraē
uē was so en ghinck we omē naesen mit de
soete wecke Sie met wat synde he ū desen
leuē vor de de he in desen leuē was studierde
he en ommoedelicke de ghyselinghe vendesch
Ic wil vrellē een dinck dat sperostus mij bes

der cū mit my priester is wal weet dat se in
den tyden dat ick my dat int cloester ontfaen
so was een oult wijf in religiosen habite mit
me die redempta heete cū woende in dser stat
by der heliger maget marie kerke Dese had
dat d'ermenie testament gemaect die in groter
leedsen bloeyde cū een afgeschenden leuē ley
de my dē priester hergē Dese had by sijn in
den seluen habyte tyde vonnen to discipulen
die ene heete rumula die ander die noch le
uet die ick beleue mit ansichte mer oūe na
me en weet ick niet Dese die woende to sac
mē in emer woenynge die wel vijfhonden mus
mit groten pinen mer nochtans leiden sie een
arm leuē mit groter Dese rumula die ick wr
genaempt heb gaue mir die ander discipule
die ick gesecht heb om gesellyne in groten
verheuten vā leuen strenge sie was vā men
delicker gedechsamicheit vā groter gehoersamh
heuester ons moedes vā suuigen en hadde
ansicht to der gemeenre vā stedigher leedm
te mer dicke gemelket dat die gene dē die
mēschen van volmaect hielden noch pet
hellen in die hogsten graed sogen vā sinnol
maeckheiden Also dicwijl sie my ongeleent
mēschen gestraeuet sētelen met al volmaect
ēn die prise my recht of sie volmaect were
die dē werelman noch merket ēn vilet sie
hie hoert sie to haue prisen nochtans en let

he met af ſie to vyden eñ to ſlane wp dat hie
ſe vlieghen ſal Eñ Aſe rumula die wyf wer
genomen helbē muzt geſlaegen myt ſupete
die myn heiret die ghicht dat ſe lamheit Eñ
ſie lach wēnich naer op onē bedde by na alte
male beroeuet van den ſinne ons lefde noch dat
en beachten Aſe ghenſelinghe ons ghedachte met
tot enigher onbeſchaemder Wante Aſe kumt
hadde ons lefde worden ons tot ruſſinghe dr de
geden Wante ſie was alſo vel to meer ghewaſ
ſen to dr ghevoeghen van beedinghen ſo ſe myn
vā anderen dingen den machte Dus ghemelt
wp ene nacht dat ſie de redempta die ick wor
genomen hebbe die bedde Aſe ons diſcipule wed
m dr ſtedde ons dochter riep eñ ſeyde nader
kum/ nader kum eñ ſie ſtont to hant mit
ander diſcipule die rumiden geſellighe was
als ſie beyde ſeyden eñ vel ander lieden dē die
ſelue dinck openbaerde eñ alſo als ick die och
bekand to dr ſeluer tyt Eñ da ſie ter middr
nacht ſtonden by onē beide ſo waert haeſtelic
he neder geſant vt dē hemel een licht eñ ver
vulde die wyde van den beemden eñ dier
lichtede die ſchyn vā ſo groter claerheit dat
bedwanck ons heeren dat ſie ſtonden myt
onmētelichen amete eñ alſo alſe ſie daer na
ſeyden dat al ons lichame in een vēgnet was
eñ in haeſtigher ſtruicheit ſtaende bleue nāt
ons begonde daer to hoeren ghelupt alſe aner

ghroter mēnichte die daer in quā Ēn die daer
in den kercmedren wart ghestoten als of die
schaer der ghenre die daer in quemen ghedan
ghen hedden Ēn als sie seyden so ghemelden se
wal die mēnichte der ghenre die daer in que
mē mer sie en mochten met sien vā ghroten
anste Ēn vā dē lechte want die anst had or
ogen ned' ghslaegen Ēn die duechsen vā dsen
ghroten lechte nedrsloech se Ēn to hant volghde
nā dsen lechte een suer weche also dat die
suenchent dē weches or herte ved'sterten
die dat ghrote lecht so duecht had mer vme
dat sie die kracht van dē lechte met wenden
en konden so begond dsē rumula redenij
ren die meysterschē was vā ome sedē Ēn by
or stont al beriend mit sueter stēmen co
troesten Ēn seyde a wder en wilt niet antsien
ick en sterue nu met Ēn do sie dit ducht sey
de so wart allentelken dat lecht dat daer ne
der come was ontrecket mer die recke die
daer na volghde bleef daer Ēn als' leet ander
die ander Ēn die dick dach dat die schaepe
ghoer vā dē weche daer bleef Ēn op die vier
de nacht nep sie wed' dsē selue or meysterschē
Ēn do sie quam so eyschde sie ende ontfenck
wed' spise dat is onses heren lichaem mer
der noth dsē redemptā Ēn or ander discipu
la en wech ghestaen waren vā ome bedde
daer se lach so stonde nu d' strate voer d' daer

vñ dſen heemerlic̄ ende processien vñ dē gene
die ſonigē Ēñ ſie ſeiden dat ſie die perſonē an
dſelfden ēñ wranden by den ſtemmen Ēñ die
ſangē der pſalmodie ſingen die mānē ēñ die
wemmen antwoeden Ende de mē dus van der
deerē vñ den heemelsche ſelē hemelſche wellaert
dat ſo maet die heilige ſiele ontfanden vñ den
vlerſche Ēñ de mē ſie to hemelwaert woende ſo
die processie vñ dē dyaken der ſangers hoger vp
maet vor ſo wel te ſachter begonde men die
pſalmodien te ſaerē tot dat ter gelupt van der
pſalmodien ēñ die ſuerichert van den roecke
ſo gheweert worden ſo dat ſie eyndē

Domtyt openbaert een ſelwen de meyſter
ēñ geuer des leuens Hyer van wil ick
vertellen dat my ſtedechter dat ick in d'ome
lien gheſeedt heb Vp ener nacht openbaerde
myſme moeyen tarſillen die ander omen tlwa
ſuſteren mitter deeſter d'ſtedigher wedinge ēñ
in quellinge vā der ſonderlinger abſtinentien
ēñ in ſwaerheden vā erſamē leuē ghemiſſen
was in ere ēñ in hoecheit vñ heilicheit ſelue
myns ouden nakes broder die biſcop was
vñ dſer kerken vñ wonde alſe tarſilla verſeedt
plach te ſeggen Ēñ he wende ouer die woningē
vā der eewigher claerheit ēñ ſende kompt wanne
ick ontfae dy in de woningē vñ dſen lechte
Sie waet ſiedt vā der hoilde ēñ quam tot mē
leſten daeghe ende alſe wel luede vergaederden te

den edelen vrauwen eñ mãne die om marsten
roesteden so stonden te der selver vren vãne om
leede mãne ende wilde eñ onder den was ach
mm maker daer Eñ alse tarella haestelicke
opmaer sach sach sie ihesum comende eñ mit
groẽ cruste began sie te ropen te den gemẽe
die daer by om stonden Gaet en weech gaet
en weech ihesus compt ende als sie in em stuenk
den sie sach so wart die heilige siele ontbonden
van den vleesche Ende daer mede haestelicke
also groẽ goet vã sueren weche gesuert dat
die sueridheit am allen doende dat daer d mee
der sueridheit geromen was Eñ d om die
ham ontdecket was vãne te wasschen na den
seden van den dode so vant mẽ dat an eñe
huysen ende elenbaesten gelwassen was eine
verharde huyt gelijck eenen cammele vã gelwe
ten langer beedinge ende mit om leuende
gheest altoes gedaen hadde dat ontrondt om
dat vleesch

Ch en wil ich niet verswigen dat die ver
genoemde huecht gades te vertellen plecht
van enen ionger maecter simme suso' muisa
genoempt dat die maer gades die heilige iof
fouwe maria om in enen nacht openbaer
d in eñe vysione eñ doende om ionge ionf
frouwen in wetten doecken die gelijck om selfe
nen te wesen in alderhant Do sie begerde om
te vullen mette heiligẽ sacramẽt ende met

en doeste / vraechde om die heylyghe ionfrouwe
maria of sie mit hr ionfferen leeue wilde
in oire dienste Die iongste maechet musa ant
woerde ich wil / rechtenoert ontfencke sie eer
gebot vā der heliger ionfrouwen marie dat
sie voirt an geen dinck lichaemlicke of hemelic
he doen en solde / eñ dat sie om ouchyemā solde
vā lachen eñ vā hoenden / ende so solde se we
ten dat sie in den xxx^ste daechs comen solde
tot oiren dienste eñ wesen in allen dingen
gelijck den heligen ionfferen die se gesien
hadde Da dese visione wart die iongste ma
chet verwandelt in al oiren seden ende dede
van om alle lichtuerdicheit des lijfflicken
leuens eñ wandelde in groter suplicheit der
seden Do om oirkers een dwendrichen dat
se so haestelicke verwandelt was eñ om na
der saechen vraechden vertelde sie em al dinck
ende seide wat om die heligte moder gaeds
gebaden hadde ende in wat daechte sie van
hier gaen solde tot oiren dienste Da der
xxvsten daechte wart sie siecke van der coilde
ende in den xxxsten daechte do die vre oire
dachs genaecke sach sie die selue moder gaeds
mitten ionfferen die sie in den visione ge
sien hadde tot om comen Do sie die moder
gaeds mit answorde sie om eñ sloech om
egen siemoedlicke neder eñ began mit aper
baerre stēme to roepen eñ to seggen sie wou

we ick kome Se vrouwe ick kome In dē
stēme gaf sie den geest eñ aue eñ ionfferlic
ken lichame vor die siele die mittē heligen
ionfferen ewelike wonen sal ¶ Petrus Wāt
dat mēschelicke geslechte mit vel eñ ontal
lichen sunden besmet is so vermoch ick dat
dat alre meeste del des hemelschen Jherusalēs
vervult mach werden van den dennen ofte
sugenden kinderen ¶ Gregorius Al ist dat
men gelouen dat al die gedoepte kinder die
in der selver onsprekender kintheit steruen
int hemelricke vacrē nochtans sal men niet
gelouen dat alle kinder die sprecken moegē
in dat hemelrick comen Want sommiger
kinderē wort dat rijcke der hemelen vanslā
gen van eñ alderen die se quellicke vp voedē
Is dese stat vā vorme was een man seer
kundich allen menschen die anen dēen la
ren eñe soen hadde die als ick vornoch van
vijf iaren wat Jhe hadde dat kint seer vles
licke lief en voedde derelicke vp dat selue
kynt dat swaer is to segghen duncht die moe
dentheit grotes to blasphemmeren alsō dicke
als em wat to quam dat sinen gemoet en
tegen was dat ander deren iaren in der stercken
waricheit sprack eñ quam ter dat De et syn
vacdr in den schote hielt als die grene seggen
die daer tegenwedich weren sich dat kynt
mit beenden egen tot en comen die boesen

ghieste eñ began to ropen helpe my vader hel
pet my ende al wpende leechde die kint syn
angesichte in syns vaders schoet op dat hie
em verluyden mochte van den dunste
Doe die vader den benenden kynde vraegde
Watter seegde antwoerde dat kint Jhesus comt
straffe mormans ende willen my hen haelen
Do die kint die gaselschap hadde blasphemierde
rechteuoert die moegendheit gades eñ gaf
den geest op dat die almechtighe got beu
sen mochte dat hie mit die sunde der blas
phemien sdanigen pynne ouergeleuert
was Eñ want syn vader em met troestlie
ken en woerde van der blasphemien do he leue
de so verhengede got dat he weder an blas
phemierde do he starf Up dat die ouermids
die verduldicheit gades also langhe in der
blasphemien geleeuet hadde den lesten ouer
mids die rechteuerdighe oerdel gades solde blas
phemiere ende steruen Up dat die vader so
bekennen mochte sine myssedet die syns soens
siele hadde verstoert eñ den demonen sunder up
stenseckt hadde to den ewigen helschen viere
Nder nu laet ons dese seeuuighe sacke achter
laten ende vort an vertellen die wesliche din
ste die wy begonnen hadde

Van den vorgenoemden prelate eñ va
andere geestelicken manne heb ich bekant
somige dinghe van den ouerdighen vad' sse

phang dre ict in der smechen des ewan
gelius vertellet helbe Dese heilige man als
he selue profus eñ vel ander menschen be
tuchen en wolde met lesteren in dser werlt
hie en sochte geen tytlick guet he myrck
allene die armoed unt gak ende in ẽ we
derstoet hielt he altois verduldicheit hie
vlo die gesellscap der wertlicher menschen
ende begerde en altois te ledigen to den ge
beck Ich wil van em vertellen een doc
ter vp dat men wt den ẽ moegte mer
ken sine ander dogeden Dese heilige mã
had in enen dueghe in den bouwe syn boern
vergaedert dat he mit synre selues hant
den gesecyt hadde ende en had anders
niet dã he mit sinen discipulen dat
dansse raden van beren mochte Do was
hier een verwiert man die vñ mildicheit
des duuels verwecket wart en dat vuer
in dat sact ende verbrandt Do dat een an
der sach liep hie eñ baetstaptet den knecht
gades nu den dat he em dat gesecht had
sende he wort wt we vader stephane wat
is dy geschiet Die mã gades antwerdt al
tehant mit eñ vreedsamen herten eñ an
sichte eñ sede wt is em geschiet die dat
gedaen heuet mer wat is im geschien
In den wsenden wart gepelicke bervyset
in wt groter hochert der dogeden he wesset

die mit pijnen wilden verlies dat hi hadde
tot nuytdroft dses leuens En hi ledigde
de en met om den genen die de sunde ge
dan hadde An vm sinen schaden en hi
leet ende hi en dachte niet wat hi van
buten verlos mer wat die sunder van
bynnen verlos Do die dach synre dods quā
dat hi uit de lichame scheiden moste vergae
deden dier vel menschen op dat sie or
sielen beuelen mochten so heliger sielē de
van dser werlt scheide Do sie alte saemen
die dier vergadert waren vor sinē bedde
stonden seggen dier sommige die engele n
comen mer sie en konden niet alle mer
seggen vā anre Die andren en seggē nit
allen met mer sie wisten alle gader mit
groten anste beiaeren alsō dat dier nye
mant en conde staende blijue de die he
lige siele van den lichame scheyde Hier
vmme die gene die de engelen gesien had
den ende die gene die de engele niet gesien
en hadden wisten al mit enen anste ver
slaegen eñ verueert ende vlien van dier
vp die men aepelicke ostaen mochte wa
dunghe hadde dattet were die dier ont
fenc die heilige siele die uit den lichame
scheide Wes verscheidinge geen sterflich
menschē verdaegen en mochte
hier sal mē weten dat der sielen verdiens

te ſomtijt met ghereent en wart in den ver
ſchenden mer nae der tijt Hier vmme leiden
die heilige merteleers vel wreede pijne vā den
ongheloouigen menſchen en nochtant blent
ken en dat ghebeente mit myrakulen die
ghijnt als wy hier vor ghehoert hebben

Deſe eerwerdighe man valentinus die m
dēſer ſtat van rome alſe dā mael metest
mijn doester regierde en in vorthyden had
he ſijns ſelues doester regiert in der pro
vincien valerien In welken doester de wre
de lombeken quemē als ich van em ghe
hoert hebbe end ſie hengen tue van ſinen
moenicken an enen boem en ſie ſtonden
to hant Do et anent wart begonden der
ander moenicke ghenote mit claeger ſtēme apenbaerlicke
to ſpreken alſo dat die lombeken die ſie ge
dodet hadden den ſanct hoorden end nyet
vernemmen dat ſeer verwonderden Alle
die ghelangenen die hier tegenwordich we
ren hoorden der ghenoten ſtemme end we
ren hier na ghetuyghe des ſanctes der ghe
ſten Dye almechtighe got wolde hier vmme
dat die ſanct der ghenote comen ſolde to dē
omen der lichamen up dat die ghene
die in der vleſchlijcher leuen leuen ſolden
dat die ghene waerachtelicke na den dat
des vleſches leuen die mit ghud vlyte le
ue ſieuen

Doe ick noch in mynen doester wende
Iecande ick aen sommigen geestelichen
manne dat in enen doester een geestelick
vaeder was genoempt suzanne die den ge
vangenen ende den genen die voer die lom
berdes vloen al gaf dat in den doester was
Doe hye sinne vader ende al sinne broeder de
der en allet dat in den helre was en wedy
gegeven hadde gaf hye ock hen al dat in
den graeven Doe hye den gevangenen ende
den armen al dick gegeven hadde/ qua
men die lombeerds haestelicke ter en ende
wengen een ende begonden golt van em
te eyschen Doe hye em seyde dat hye emt allen
niet en hedde leyden sie em up den nauwen
berch daer een seer groet busch up stont daer
was een gevangene den lombeerds ontuaen
en schuylde daer in ene hulen boem En een
lombert toech sinen swaert ut ende deed daer
den onverdichten man Doe sin lichaem up
die erde viel bonck hy stont al die berch
ende die busch recht op die ende seggen wol
de dat sie niet verdraegen en mochte die
kracht sinder heiligheit

Jn der provincien van mersen was een duke
nu seer onverdichten leuen Do de lombeerds den
duke vonden wengen sie oen en een lombert
toech sinen swaert ut en hou em dat hoeft af
Do sin lichaem up die erde viel wart die lom

hert die den anthsefft hadde beseeren mytten
boesen gheeste ende viel rechtevaert nedr
vor de dueren were. Ende in den dat he
auer gheleuert wart den vrant gades wart
daer bewyset dat he den vreent gades gheuer
hadde. ¶ Petrus Ich bidde dy segghe my wat
is dat dat die almechtighe got sine knechte
so later steruen welke heliger he so na
der doet verclaert. ¶ Gregorius Daer is
gheseyden wat dat die rechtveerdighe
menschē benangen wert sijn rechtveerdicheit
en sal em niet af genamen werden. Dye
vnrechtvaerdighe menschen wanderen sonder
twijfel to den ewigen leuen ende wat
hyndert em dan dat sie in enen hortertijt
vredelicke steruen. Ende by aduenture
helpen sie somtijt kleyne sunden die in der
seluer vredr dat vnrechtvaerdighet stillen went
hyer vmme gheschuydet dat die boese menschē
machte ontfangen tegen die leuendighe gode
menschen. Vader vanneer die gheuden sterue
so wortet sinaerlicher in den gheuden gheuraket
dat sie na den vullen ouer vnrechtheit machte
ontfangen helpen tegen die gheuden als de
selue dootslechter machte ontfenk den enen
ingen dadre to slane. Oxer nochtant wart
em niet verhenget to verbliuen auer .x. dat
dit betuyget ock die heylige schrift in .x. olde
testamente. ¶ Want die man gades en die

apheste was gesant vā iherusalem to samar
en vm dē conynck to straffen eñ got hadde
em gebaden dat he onderwegen nier eeten
en solde/ mer hie wart bedragen van gren an
deren apheste also dat he tertien gelijcsamigher
onderwegen ach/ Vme dē sunden wille de
de sen een leve nā dē seluen weerde mer
daer is vant by geschiedenen dat die leve
bleef staende by de prophecten ezel ende ē
mysdeet dē ezel met ende en ach ock met vā
de doden apheten lichame Daer vme ware
bewiset dat die sunde der ongelijcsamigher
vergeuen ware nā der wreeker dat Wante de
seluē leve die nyst dē leuendigen apheste dor
te doden die en dorste daer na dat lock lichā
met weren/ Arsten was dē leuen verlenget
dē leuendigen apheten to doden mer hie en
hadde geuen orlof van dē doden lichame te eer
Want die apheste die in synen leuen schuldich
was van der ongelijcsamigher die was in der
dat rechtueerdich/ Want die ongelijcsamigher
de gesmidet was/ eñ die leve die nyst de
sundige leuen gedeckt hadde bewaent daer
na de rechtueerdigen menschen lichame ¶
Herus Ick wilde gherne weten of der wyst
uerdiger menschen sielen ock cōme moe
ten mit hemelrijck/ voer der verrysnisse der
lichame ¶ Hugstenus Dat en moecte my niet
belijen vā allen rechtuerdigen menschen efte

wy en moegens ock mer verstaken van alle
rechtuerdigen menschen Want sommiger recht
uerdiger menschen sielen werden in sommigen
steden een wyle tyts gehouden buten dat he
mehrdre ende dier vme wort bewysset dat
sie wat myn hadden dan de vollenkomene
rechtuerdicheit Hochstant ist apenbaer dat
de vollenkomener rechtuerdiger menschen
sielen rechtenoert alse se van den lichame
scheiden ontfangen werden mit vrede der
hemele Ende dat bewiget de waerheit sal
uen in den heligen euangelio segghende
Waer dat lichaem is dier sullen de armen
versaedert werden Want water onse ver
loser saluen in den lichame is dier sullē
ock sonder twiuel der rechtuerdiger mēsche
sielen versaedert werden Ende sunte paw
wel begerde ontbonden to werden ende mit
crysto to wesen Hier vme wie dier met
an en twiuelt cristus en sy in den hemel
die gelouen ock dat paulus siele in den
hemel is die dier begreep die ontbinden
de synre lichaems ende die wanryghe des he
melschen landes ende seyt wy weten wat
isset dat onse eerdsche huys deser wanryghe
ontbonden wort so hebb wy een tymer van
god een huys dat mit gheuen handen ghe
maect en is mer ewich in den hemel ¶
Hier vme ist dat die sielen d' rechte

werdiger menschen nu in de hemel synt
wat sullen sie dan in den dage des lestē
oerdels to lone entfaen vor ere rechtt
werdicheit ¶ Gregorius In den lesten
oerdel sal ere salicheit dier yne vmmer
mer wesen wante nu helpen sie allene
salicheit der sielen ende dan sullen sie
oek helpen salicheit der lichamē vp dat
sie em vmmermen moegen in den selven
vleysche nu welken sie yme gelouen heb
ben vnd ersen heren ihesum cristum
Van dser twinoldiger glorien der recht
werdiger menschen is hier geschreuen
in den epistele In omen tanck sullen sie
lesitten dulbelt cruce Hier vm is oek
geschreuen vm der heliger menschen sie
len dat vor den dage sinre vertruensse
gegeuen sin omen ygelicken witte stolen
dat is een wit cleet Ende em wert gesecht
dat sie noch rwesten sullen een wenich
hent dat hier vermidt werde dat getall
sinre medeknechte ende sinre broedere Hier
vme de nu entfangen hellen elck ene
witte stole Die sullen in den oerdel helpen
dulbelde stolen wante nu helpen sie allene
in der sielen ende den sullen sie em vblick
heit van der glorien des lichamis ēn der
sielen ¶ Item Ich wolde gherne weten
wo et to kompt dat die sterrende men

ſchen ſomtijt to varen ſeegen wonnend
dinge ¶ Sexdecima ſomtijt wor ſuyt
de kruchte der ſielen Vt oere ſubtijlheit
wonnend dinge, eñ ſomtijt lichtheen de
ſielen de vt den lichame ſcheden ſulle
wonnend dinge aimmé openbarringhen
ende ſomtijs alſt to kant dier by is dat
de ſielen vā den lichame ſcheden ſullé
ſo wenden ſie vluchtet wan den ghoeſte gha
de ende ſien mitten vnwendighen oghen
de verborgenheit de hemele Dat de
kruchte der ſielen wt oere ſelues ſubtijlh
wonnend dinge bekent, mach mē dier
vt bewiſen dat een aduocaet de in de
ſtat van romme wor enen dieghen ſtanff
hort wor ſinne dat ſinen dienre nicht en
ghebeet dat hie em ſine clagher bereiden
ſolde to wandren Do hie him dyenre ſach
dat he wan der ſluyten by na ontſwimdy
was en wolde hé ſinen ghebaden niet ghe
horſam weſen Dre ſieke ſtont op eñ ſlodé
em ſelue eñ ſende dat he ghaen ſolde langhes
den weghe apien tor ſinre ſinistre herte
hort dier na wart de ſuyete ſo ſtarck dat
he ſtarf Sine vriende bereyden em dat
ſie ſinen lichaem dieghen ſoldé langhes den
weghe preneſtinen to de kerghen mettelen
tamdzine herte Ter want dat de ghenē
de em to ghraene brachten weer duchte

wesen herwaert sie en haestelicke andre
ende stynghen myt̄ lichame langhe
an wech tyden ende brachten dar
in die herte die he sal̄ wer ghesecht
had nochtant en wysten sie niet dat
he dat ghesecht hadde Ēn wy helden an
mā so bestant dat he bekommert was
mit sorgen der werlt ende seer begher
liche stont hie na ersten ghelyxme
ende wier van mochte he dan to we
ren sechten tcommende dinghe andre
dan die heylighe ēn subtijlheit d' sielen
to vaeren sach wat wat sin̄ lichame
to comen solde Doer dattet viele vt
apenbaringhe compt dat die sterfende
mēschen tcommende dinghe weten mae
ghe wy bewysen mit̄ dingen die by
ons nu an dat doester gheschien sin
Int myn̄ doester was vor x iar̄ een
broder ghenāt̄ ghenoempt die wart
seer swaerliche siec̄k an dat lichame ēn
in ene infirmite dar nacht sach he selpsa
mane mit witt̄ ēn seer clarē clederē
nā bant̄ neder klymende an dat sel̄e
doester do sie wer des siek̄ broders bedde
stonden seyde een van en wy sint dar
ame hier ghecomen dat wy sommyge
broeders van ghegoens doester sendn to
der ridderschap ende hy ghebiet d' andren

Dertyende Scheyst marcellinū en valenty
niam en sonderge anderen Welker nae
men ick nv niet en gedencke Daer na
Segt he Scheyst ock Aselen de sulx na stipt
Die vorgenoemde broder was silver van
Aselen visione en sende de marteres An
dreen broeders ane en ane de selue
doester sterue solde en dit he en ock
na volgen solde Des andere daechs he
gonden die vorgenoemde broeders to
sterven en die ere starf na An andere
na der selver ordinancien als sie mit
beschryvinge gheneempt were Den last
en starf ock die broder die in de selven
visione vorgesien had dat die selven
broeders sterven solden

In der sterften die wy hier in razen des
stat van rome seer woeste maeltzeck do
was in den doester vā der stat portuen
sis een moenick gheneempt mettes die
noch sonder vā razen was mer wonder
licke eenvoldich en sachmoedich Do de dach
ginc des gheraetzed wart he mit selver
sterften geslaegen en quā to sinen leste
do dat die erwerdige bisschop vā der stat se
he gheneempt hoerde quā he to den siecke
broeder en van de selven bisschops wegen
wel ock dese dinge bevaut Die bisschop be
stan den broder mye raedende dat wenden

to sterken dat he den dot met ontsien
en solde en began em ock vā d' kamper
eidsen gaden dat leue noch langer ento
to helpē Hier to antwrde die sieke bro
der dat die tyt syne leuene nu vnule
were en sende dat em een wngelinck apē
baert hed en bracht en brēue versegelt
Doe vp en less Do he die brēue vpgedā
had vant he em selue en al die gene d
vā d' selue wrgenaemt bisscop in d' hoch
te vā paschen gedeept were beschreue m
gulden litteren En nist ale he sende vant
he sine naeme en dier na al der gene
die m d' selue paschen dier gedeept were
Hier vnme hielt Heer vast dat he end
al die andren haestelicke vā dsen leue
schenden solde En dat geschiet die he m
selue dregt starf en nā em storue al d' and
rē die d gedeept were Et is apēbaer dat
die wrgenoemt lyrecht gaden sie dier mm
sach mit gold beschreue wat die ewyge
claerheit had sin naeme in synre wrsie
nicht gecrestigter Alse dese aūmā apēbaarm
ge toornet dinge bekrenne mochte so mee
gē ock sonderyt die siele die wt d' lichaem schey
d' sielē vor sien d' hemelsche ōwrgenchcyt
met in d' drome met al wrcsend

Du bekrenest wald en mynre doester
ene monich Anonimū genaept de m

der werlde to varen in der echte ontfangē
hadde des verspreckers dochter mit dēser stat
ende he was sachtlichē in sinē denste eñ
lief vñe bekandt he allet dē in sinen
huse geschuet Dese vertelde em do de tit nōdy
in unsen clooster was dat in der sterf
ten die dese stat sinerlichē quelde in de
tyt dat mestrum amptmā was: was in
des vorgenomden verspreckers huys een
kint dat sine beesten plach to hoedē dat
to male simpel ende sinnoedich was do
des verspreckers huys van der sterften leer
warbest unde wart dat selue kint vā der
sterften geslaegen eñ qua to den vlecken
dat kint wart haestelichē vpgetragē in de
cherke eñ do et wedr to em quam
kreech sine lyf tot em haelen eñ sprak em ju
hel in den hemel gheweest eñ hebbe bekant we
in dēsen huse sterven sal Die eñ die stille
sterue moer en ontfue dat hy met vrame
die en salst nu in dēser tyt met sterue eñ
hy dattet wederlichē weder dat ick in den
hemel gheweest hebbe so sie ick hebbe ontfangē
unt allen vlyte to spreckē Et was hy
wal krandich dat ick unt allen ghene
greefliche spraken en kond nochtant sprack
ick greec vp dattet bekennest dattet unec
ke dat ick alle spraken ontfangē hebbe Do
sprack em sin lie greec to eñ dat kint

antwoerd en so claerlicke dat sie em alle
verpunderden die daer tegenwoordich we
ren Do was in den selven huse de vor
genoemden amptmans sweer knecht die
haestelicke to den sieken gesant wart en
sprack em to myt vremder sprake Ende dat
kint dat in praken gheboren en gewoedt
was antwoerd em so claerlicke in der vä
der sprake recht ofter daer in had gheboren
gewest Die verbonderden em alle die dat
hoerden en wt den ondersproken dese twyer
sprake die sie wal bestanden dat dat kint
ersten met en konde gheloefden sie vand
den anderen die sie met ondersproken en
konden Do wart de kranke dat twe dage
de kanke verdragen ende de denen daechs
began dat kint mit synre seluer tandē
syn hande en syn arme to byten ende to
knaegen en so schiedt syn siele wt dē lichā
en men en wee met wt wat verbor
genē oerdel gades die geschiedt Do dat kint
dit was starven to hant al die anderen
die he genoempt had ende in den huse
en stuf in der sterften nyemant ander
den he vor geseecht had ¶ Petrus Et
is seer verwerlick dat he soedanige gaue
verdient had to ontfangen daer na mit
sulker tymen gepinicht solde werden ¶
Gregorius Wie mach die verborgene or

Ide ghaues bekennen and de wy met beghe-
ten en kunnen de sullen wy mer ontfrud
en dan onderseken Dat ouc tm vnolghen
dat wy begunnen hadden to seggen van den
dat de sieken vel testomendr dynge beken
nen wan sie van den lichame scheiden
Ick en wil ock met verswigen dat ich nu
wel tongen werant helbe dat daer ghesche
de wan den greene der stat tentu celencer
de greene gaf em seer to den werken der
barmhertichede en tot andrē gud werken
He was seer vlitich to der ghastene He wo
berumert mit der sorghe sines ghemeschaps en
he vermaende de ryckedre en ersche sacke
mer alst na m sinē ende openbaer wart
dat dede he mer vm schuld dan vm beterē
Wante de de ryse symme dede ghenaked was
daer so graet onwedr dat men em met we
daegen en mochte to der greene Do em
sin wyf mit seer vellen tranen seedde wat
sal ich doen ende wo sal ich dy to ghadene
bemeten wil ich vm dit grote onweder
met ghaen en mach we der deren myne
huseo Do antwerde he wyf en wilt wet
schreyen Wante to hant als ich dot bin
so salt m der selver vren daer tweder wer
den Da dese stēme volghede to hant de dot
en na der dot quam die daechede der lucht
Da dese teyckene volghede ock ander teyche

ne Want syn hant ende sine voete were
van xn vat aenel se seer gheswollē dat se
al vol graeuer waren ende stonden vñ den
vulen etter Nder dē syn lichaem ontdecket
was alst gewoentlick was dat mēt muste
schyen sōlde worden sine hant ende voete
so gheson gheuonden recht of he nv sondich
dier an gheslat en hedde Hie wart vte ghe
draegen ende bestraeuen ende in d' vrede
daeghe dier na duchte synne huysvrouwen
gruet dat mē d' mermer steen die vp sin
graf lach vnbandelen sōlde Do d' mermer
steen vā d' graeue genamē was quam vt
sinen lichame so groete suetichede vñ wedie
rechte of vt d' vulen vleyschē voer de worme
me vt gecomen hedde walruckende cumpt
Do ick die nv den omelien vrede began dier
sonyghen knaepen herren an to twyuelen
dier na do ick nv mē daeghe sat onder d'
edelinghe quamē die werltluck die d' steen
vernaemdē hadden vp den graeue to my
nen oer eygene saeke Do vraegde ick en
voer d' clercschap ēn voer d' edelinghē ēn den
anderen welcke na den selnen myracule
ende sie rugeden dat se mit wonderlick ma
nieē bruke weē vñ d' vorgenaemde wedie
vñ se seyden ock sonyghe ander dinghe de my
nu to lanck went to vertellen vñ d' selnen
graeue Dertus Ick sie dat myner vra

gen ghenoech is voldaen mer ick begheer noch
ene vraghe te ontbinden Hier is van ghesecht
dat der heliger sielen alreyt in den hemel
sin so volghet daer uyt dat men ghelouen sal
dat der boser menschen sielen in der hellen sin
mer ick en weet niet wes sich die waerheit
hier van heft Want der menschen ymaden
is dat die sielen der sunders niet ghenoechte
en moechten wenden van den daghe des oor
dels ¶ Gregorius Hierumme ghelouet uyt
ghenuechsamme der heliger schrift dat der he
ligen sielen in den hemele sint so ist noet
datmen ock wollentrouwelicke ghelouen sal dat der
boser menschen sielen in der hellen sint
Want dat is noet dat als wy wedergheue
der ouder rechtueerdicheit die rechtueerdighe
menschen een vertrouwen dat also die on
rechtueerdighe menschen in allen dinghe ghe
noechte worden Ende als de ewighe zaligheit
die rechtueerdighen menschen verbliden so ist
ock noet te ghelouen dat dat helsche vuer
die verdoemde menschen brande voort na den
wechanghe der sielen ¶ Petrus Wy wil
nedn sal mer ghelouen dat die lichamlicke
vuer halden mach een onlichamlick dinck
alse die siele is ¶ Gregorius Ist dat die on
lichamlicke ghest des leuendighen menschen
ghehalden wort in den lichame vuer mer
en sold dan die onlichamlicke ghest na der

dat met gheholden werden in dē lichāmlichē
viere ¶ Petrus In den leuendighen men
schen wort dier vmme die onlichamlicke
ghest gheholden in den lichame want hie
dat lichaem leuendich maeckt ¶ Ouge-
nus Here ist seecke dat die onlichamlicke
ghest gheholden mach werden in den lich-
me dat he leuendich maeckt Waer vmme
en solde he dan met gheholden werden in
der pinen daer he gheweckt wort Wy segt
gen dat die ghest gheholden wert in dē vuyr
op dat he sy in der pine de vuers ēn sye
ende wele dat Ist een lichamlick dinck
brent eene onlichamlicken ghest Wanneer
we den sienlicken vuer ghetasten wort
onsienlick brant ende onsienlicke pine
Wy dat auermids die lichamlicke vuer
die onlichamlicke siele ghepijnicht werde
ock in der lichamlicker vlammen Wy mo-
gen ock we den woerden der heligen eua
ghelijus bewysen dat die siele met allene
dat vuer en suyt/ maer ock met onderuy
ghe lyde Want xpūs die ewige waerheit
seghet dat die rijcke man starf ende ware
begraeuen in die helle/ ende die scrijne der
seluen rijcken mans bewijsde dat sine
siele in den vuer gheholden ware Doe hie
abraham bat segghende Sende lazarum
dat he dat vterste vā sine vingher strecke

mt waeter vp dat he vertoele mijn tonge
want ich wende gepijnicht in deser vlame
Du die waerheit betuget dat die rychte
sand'wenbempt was in d' vuer wo mach
ju emich wijs mēschē daer weder segghen
dat d' vdemāde mēschen siele gehadē werē
in d' vuer ¶ Petrus Sie wt reck ēn wt
gentijchnisse der schrift wert mij gemoet
gelept to den gelouē mer nochtans huert
he weder to dē tijmel wante ich en weet
met wo een onlichamlich dinck vā ēm
gen lichamlichē dinge gepijnicht of gte
holden mach werden ¶ Gregorius Ich
bid dy segghe mij weer vmakestu dat die
boese gheste die vā d' hemelscher gloriē gte
ualten sijn lichamlich off onlichāmlick syn
¶ Petrus: gren wijs mēschē en mach segg
gen dat die gheste lichamlich sijn ¶ Gre
gorius Veer sechsten dat/dat helsche vuer
lichamlich of onlichamlick is ¶ Petrus
Ich en tijmel daer met an dat helsche vuer
en lichamlick want dat is secker dat de ver
demde lichame daer vmer vme gepijnicht
sullen werden ¶ Gregorius Et is secker dat
de waerheit in d' lesten oedel to d' vdemden
segghen sal Gaet gy vermaledijde in dat ewy
ge vuer dat daer bereet is dē duuelen ēn
sijne engelen Uuer vme ist dat d' duuel ēn
syn engelen die onlichamlick sijn in dē

vuer gepynicht solden werden in dē lichaem
lichten vuer wat wonder ist dan of die
sielen lichaemliche pine gevoelen moegte
der sie die lichaeme weder antfaen ¶ Te
truus Dese waer is apenbaer ēn een iewe
selslich gemoede en sal wort aen vā dser
waerheit met twiuelen ¶ Ōuerdenus
Dē dēn dach gheleuet hebbet sō vul
ich vant vertellen die ich vā waer
achtigen manē gehoert heb Iuliamus
die een leschermer was dser twemsscher
kerken der ich tū der genaden gode
me die hēmen scēe nacht gesteruen is
quā wekke to mys dē ich noch in dē dagst
wende ēn plach umt myn to spreeken vā
der sielen sedichert Dese vertelde ons m
ēne duechte seggende Tu der tyt dō kae
myne sydencke toech mynre swaerheit
vader to vesilien ēn vergaederde dier
dō heren schattinge ēn tyme ēn voyr
weder to vraien Die schep dier he ēne
wag wart gheleuen to dē eylande dat de
lupus gheuoempt is ēn wrome dier een
ensebl Die van groter behichert was woen
de so dudste myns vorgenoemde swaghers
vader ghuet Dat he die wiste die die schep
luede om neyschap weder machten gun
ste to dē seluen heiligen mānē ēn bede
le em synen gebeed Do sie die man ga

sach seyt he en sider andre tweene Wet
te dat per dit die kompnie Jpdrick gestor
uen is/ sie antwerden en rechtuaerre
dit sy wer Wanne he leuet noch so wy tu
en schepen en wy en hellen hente nu
to seluen tweer mit allen gehoert Die mā
dades seyt went hie is vmers dat wat
dysteren to none tyt wart hie hier by
gelept ongheschoet ende ongheport en mit
gebondenen handen tusschen den grane
johānes en symachus en patricij en ge
woepē in vultramus post Do sie dat hoent
beschauen sie vluchtlicke ā sach en de se
weder tot straten quamē vonden sie dat
die kompnie Jpdrick op den selue sach
gestorte was In welken daege ā kneech
te gades sijn dōt en sine pine vertoent
was en want die selue kompnie ā pa
tricius johānes m ā verchēscap gepmicht
en gedoet had/ en symachus en patricij
mit den sivent gedoelt hadde so wart
dier apenbaert dat he van ā selue nacht
wenkliche m dat helsche vuer gheuoepē
wart Dese dese leuen onrechtuerdlic
he verwalt hadde ¶ Jof patricius is so
welle als een regierre ofte een vermaer
re des landes

Jn der tyt dat ick [illegible] nest bergent een asijte
schepen leuen to leyden was dier een er

bor sile man Leuſtedie genoempt die
heſtaelich was onder al den edelingen
Eſer ſtat van rome/ en die my in ſtedigher
vrientſcap to gheuoecht was die vele
my ſechtende An der tijt do de ghotte werſt
merken/ was Quer een mechelich man
reparatus genoempt die grā to der Lut
do he langhe onbeweechelick en ſtijf ghelee
ghen hadde Iuchte den ghenen die by em
waren Lut die adem ende Lut leuē al heel
van em ghegaen were en Lut lichā die
were Quer waē bel hued vergaeckert
ende do Lut ghesnud em beſchrijnde als eē
leden/ quam ſine haeſtelicke wedr to den
leuen ende al ore ſchreyen wart verwan
delt in groet vervondering En he ſprac
ſendet haeſtelicke een kynt to der heliger
merteler lauzentius kerke op Lut hie
leſte wo Lutter mitē ghneſter tyburtius ſy
Lut he ons Lut haeſtelicke wed' huetſcappe
En men ſprac Lut die ghneſter tyburtius
do der tijt vrient den vlerſticken begerren
ende florentius die nu ghneſter is vā der
kerken die tyburtius to verbaeren plach
ghedencket noch wal ſynre leuwe en ſijn
re ſeden Do Lut kynt hen ghinc vinden
die ſelue reparatus die wedr to den leuen
ghecomē was wat he van den tyburtius
ghesien had ſechtende Quer ich ghelert was

ſach ich een ſeer groet vuer bereyt ēn Jn
prieſter tyburcius wart Aer geſelyt ende
int vuer geworpen ende verbrant Doer
wart ock een ander vuer bereyt Alſo hoch
ſchoen vp te reyken vā der erden to ſ hemel
ende do wart Aer gheropen Alſo dat vuer
were/ to hant na Aſen woerden ſtarf repa
tatus Doe kmt dat Aer geſant was to
den prieſter tyburcius vānt een dat Deſe
vorſchoemde reparatus was geſelyt to ſ
ſteeden der ꝓmen/ ende do he ſē ꝓme geſchē
had quam he wedr to den leuen ēn ver
telde dat ende ſtarf Doer ꝑme wort apen
baerlicke bewesen dat he dat ſach wer
vme ſīne willen mer vm ſinen willen
Want de wile dat ons dat leuen noch
verleent is/ ſo ons ock geoorlouet van den
quaden werken to bekeren reparato ſach
Aer een vuer baeten/ mret Alle men in ſ
hellen holt an leckt vp dat Aer ē vuer
went/ mer want he dat ſ leuēdigen men
ſchē vellen ſolt Doer vme ſach he ſodanī
ge gheſchemſſe vā den brande der vdoemder
alſo men op der erden to boeten plecht Al
lchamlicke vuer op dat Jre Jar hoent mit
gheweldichē vuer leē moechte wat ſie nā
ſ ongheweldichē vuer ontfenchte ſolden

Een mā vā erwerdigen leuen maer
mynaū gheneemt biſſcop vā ſiracuſa

nen plach to vertellen do hy noch in Aser
sate mynn doester regrenk dat m dr pro
pmeten vñ vderien ēn vermerlick dīck
geschiedt Daer was een ghaneman die
up dn heligen paesche auent eens mans
dochter peeter wart up dr Aype Do hy daer
na mit dr m syn huys gegaen was ēn
del wyns gedroncken had dat hy dat
selue maegher die sine gheestelicke dochter
was geweerden mit ēn bleue ende m dr
seluer nacht bevruchte hy sie vñ onre rey
migher dat sch schande is to segghen Do hy
des morgens mysdedich op stonc began he
to knechen dat he gaen wolde to dn stanē
wedt of he m dn waeter des baedes af
wasschen wolde of moechte dat vlecken dr
sunden Hier umme gienck he to dr stauen
en wesch em ēn begaen daer na al beuen
t m die kerke to gane Hie schaemde ēn
wor dn menschen weert dat he m so gro
ter hochtyt met m die kerke en gienge ēn
gienge he to kerken so ontfruchtede he d
ergstlicke wrake nochtant vermaen d mē
schelucke selemde dn amt Hie gienck m d
kerke ēn begaen al beuende ende verwert
te stane ēn had amt dat he m elcke ogē
blick auergeleuert solde worden dn boesen
gheesten en vñ ēn gemoert to werdē wor
al dn volcke Do hy alte seer ontfruchtede

en hueck he in der hoechster myssen
mit allen ghenen weder stoyt Hier vme so
ghinck he bloedlicke wt der herten en gaf
de anderen daechs hoenlicke weder in de
herte Also ghesch̄ieckt dat he also stedlicke
vp daechs lanck bloedlicke en hoenlicken
voortsenck en wende dat ghot sine sunde
met ghesien en lyd ofte barmhertelicke
verseenen heeft In den seuenden daechs
stack he wt ener haestigher dat Do he
vestraenen was seegen al die lueden dat
daer langhe tyt wt synen ghraue ene
vlame wt ghenck ende syn ghebeente so
langhe verbrande hent sie al dat ghraff
verteert also dattet schyen of die ende
de ghraeue weder op ghestraenen were
Do dat die almechtighe ghot dede toende he
wat de menschen siele in der verdoemt
heit laet Do die vlame ocke syn lichaem von
der mēschen ogen verteerde Hier vme heft
ons ghot ocke ghenerdicht een exempel de
anders ons te ghenen die dat hoeren / wy
dat wy hier wt mercken moegen wat de
leuendighe ende ghenoedende siele voer an
myssaet lyden als die ontghenoedighe ghebeen
te wt so haest verbrant waren Hier
ick wolde ghenne weten of die ghueden in
den hemelrijck die ghueden bekennē en de
quaden in der ghē de quade bekennen

Gregorius Die antwerd vā dēser vrage
wert claerlicke beweſen in den woerden des
heren Aer aby hier to voren vā geſeyde
hellen In welken woerden ſeyt Daer
was een rycke man die gecleedt was myt
purper ende mit biſſen ende verſlapte alle
daeghe ſierlicke Ende Aer was een arm
menſche genoempt Lazarus die Aer lach
voer des rycke manes doer vol ſweeren
ende begerde verſaedt to werden van den
crumen die van ſynre tafelen vielē ēn
nyemant en gaf ſie em Aer die honde
quamē ende lickten em ſine wondē ēn
Aer volgde voert nd Aer Lazarus ſtarf
ēn ſyn ziele wart gedragen van Ā engē
len gode in abrahams ſchoot Ēn Ā ryc
ke man ſtarf ock ēn wart begraeuē in
Ā helle ende Ā he in den pinen was
doech he ſyn ogen op ēn ſach abrahām
vān veers ēn Lazarum in ſinen ſchoot
ende he riep ende ſeyde Vader abrahām
ontfarme dy mynre ēn ſend Lazarū dat he
die vingher ſyns vingers doppe ine water
op dat he vrsele mijn tonge Abrahām ſeide
em ſoen gedenke dattu gud dinge ontfan
gen heueſt in dīnē leuē ēn Lazarus quaed
dierghe Do en ſtad die rycke man vert an
dēnen hage der ſeelicheit vā ēm ſelue ēn
begerde die ſeelicheit ſynre maeſten ſeggē

Hier vmme bidde ich dy vader dattu
lazarum senden willeste in mijns vaders
huys want ich hebbe vijf broeders dat
he en segghe dat sie niet en komen in
dese steede der pijnen In desen woerde wert
openbaerlijc verclaert dat die ghueden bekenne die gheuden en die quade bekennen die quaden Want hed abraham
lazarum niet bekant he en hedde gheensins van sijnre ijewer bedruchenisse ghesproken to den rijcken mane die in den
pine was seggende dat hie in sinen
leuen quaet ontfangen hedde Ende
wert die die quaden d ghuade niet en
bekenden die rijcke man en hed gheensins sijnen broeder gebiecht die ock weer
van een weren Want wo en solde he se
niet bekennen als sie en tegenwoedich
weren da he ock sorchuldich was wor
en to bidden dat se ock weer bij een were
Hier wt wert bewijsset dat niet allene
die ghueden bekennen die ghueden en d
quaden bekennen die quaden alse dy ghe
draghet benesst mer die ghueden beken
nen ock d quade en die quade d ghueden
Want die rijcke man ghuart van abra
ham bekant da he en sijnt die benesst
ghuede dinghe ontfangen in dinen leuen
En die wtuerkarene lazarus wert be

hant dat de vbermen rijcke mãne do he by
naeme dat dat he een een sendeg solde
seggende send Iacsamus dat he dat wer
de van synen vingher wrede mit waeter
up dat he vroede mynn tongte In deser
bekẽnisse wort vermeerret beide der ghe
der loen ẽn der quader pine Op dat die
gheden een noch mer verbliden als se mit
em m d blytscap sien de ghene die se lieff
hadden/ẽn als die quaden mit den gheen
ghepunicht werden die sie m der werlt so
seer lief hadden dat se ghat vsmaden/ met
allene van ons seluen pine mer ock va
onze vrend pine vertoert werden Der
m den vtterhazene gheschuyt noch een
wonderlicker dinck Want sie en bekan
nen met allene de ghene de se m deser
werlt bekant hellen mer ock die ghene
die sie nv ghesien en hellen bekennen sie
recht als die ghene die se to weren ghe
sien ende wal bekant hellen Want al
se sie m den elvetten tellen die ock va
ons sien so en stellen sie tuerenides de
den ghesichte met onkunduch wesen de
se m den werken also wel bekant hellen
Want al die vtterhazene dier ghot sien
m ghemeynder claerheit Wat mach duer
dan wesen dat se met en weten als se de
ghene weten die al dinck weet

EEn ghestelick man die een leuendich leuen leyt staet als my dat een in der wyse sinne dede als sommige ghestelicke mānē ghinghen die dier ghepenitencie ghē sochē hy wort een monic ende ghelijct̄ ponas en ezechiel en daniel en al ghepeynt waende hy sie bynnē waenē en leuē sie sijn hem̄ Do hy seyde dat ghelijct̄ to een ghemonic ware en sijn ogen meer sloech en een onwechsel leuens wart sijn siele uut ende lichaem ghelent Hier uut mach mē ghelicke verstaen wadanich bekēnisse in den onuergenchden leuē wesen sal die dese ghestelicke mā noch in den vergenchden vleesche bestaet ende hē ghelicke ghlijcken die hē wt to vaerē ghesien en hadde dat ghlecht ochte sonnige to gheschiene dat die siele ende uut den lichaem scheyden sal ochte die ghene bekennet wirt wen dat sie van ghelijc part der schult ofte die loens to ewer stēden ghelyke sal wenden

EEn olt mā uā onwerdighen leuene ghenoemt van wen ick in den voirtaendē daghe tot ghesecht hebbe seyt dat hie in sine cloester onen vlesschē broeder had Alhāndē ghenoemt die ende broedre sine dat xviij daghe to voerē seyt Do hy die daghe steedlicke telde die daghe eer sijn siele uut den lichame scheide wart hy bestangē mit der hoilē Do hy quā to der vren sijnre

dats ontfenck hie dat heilige sacrament dier
na riep hie die broeders end gebeet dat
sie voer em singen solden Ende he began
selue die antiffen / van em selue segghende
aperite michi portas iustitie dat beduet
luttet my op die poirte der rechtuerdicheit
ick sal daer in gaen ende belijen de heren
Dit is die poirte des heren de rechtuerdi
gen sullen daer in gaen Do die broeders
stonden en voer em singen riep he hoes
delicke mit luder stemme segghende Ons
kum rechtuoort de he die gheesteche hadde
scheit sijn siele uit den lichame en he syn
de dat sterflicke leue Die broeders ontfenck
em want sie en wisten niet wat de sterue
de broder gheegen hadde Do he gestoruen
was waert daer groete hoechheit in de cloest
Des vrenden diegen was den broeders noet
to senden tot enen anderen cloester Hier vme
de de broeders die ut gesant wazen quamen
in dat cloester vonden sie al die broeders des
cloesters seer droeuich Do se em vragede wat
se d dat sy in alsoe groter hoechheit bedeut
ent antwoden sie ende seyden wy suchten
vm die verderfnisse dese steede want een
broder is hier gestoruen wes laren ons
hier in desen cloester helt Een huyden is
die vrende Ruch dat he nu desen leue scheide
Do die broeders die daer gesonden waren vly

relicke vaste den we de baxter ghenoempt
was antweerden sie vesus de ondersochten
se subtelicke die vre sonne dedes end began
en dat he in den seluen ogenblick vā den
lichame scheyde do he ghenopen wart by
name van iohannes die in sine cloest' starf
hier we verstaet mē dat sinre herder-
hensse ghelyck was ende dat en ghestorven
is to saemne ghesellicke an einer wonnighe to
leuen die to saemen ghesellicke vt den lichā
ghe en wil ick niet verswyn al scheyden
gen dat ick bekant heb vā sommige myne
nabers do ick noch in vertlicken stad in
mynen huys woende dat my in dēser stat
van mynen oldes an ghecrieuet was Dier
wende hy my eine medume ghalla ghenoempt
die had eñe vonsten soen ghenoempt romor
phius ende met veer van em wonende ee
man ghenoempt stephanus Do dese verghe
noemde romorphius to ē leste syn leuens
dā nep he synen diener ende ghebot em
seghende ghanck ghemingde en seghe stephā
nus dat he hyrselicke tome want syet
hier is een schip bereyt dier wy yn vare
wen sullen to scalen do de diener noemde
dat he backede ende sine ghebacken met ghe
horsam wesen en wolde bestan he em stert
belicke to ghebiedende en seick ghanck en baer
scappe em dat ick seghe want ick en hiese

met Die dienre ſtuck ut end wolde gaen
tot ſtephanū Do he half wech geromē was
gaet een ander em to gemoete die em vra
geſt ſeggende waer gaeſtu hye antwordt
ick bin van mynē heren geſant to ſtephanū
Die ander ſeyt ter ſtunt ick come nu va
em eñ hus is mi in deſer vren vor my
geſtoruen Die dienre kiert wedr to ſinē he
ren eñ vant een dot End alſo geſchiedt dat
de ander man em na ē myndr de wee
ges to gemoete gaet end die dienre wedr
kiert end ſinen her dot vant ſo ver
wodt men na der mate de weeges dat
ſie beyd in eñē ogenblicke van deſen leuen
geſcheyden worden ¶ Iterus Et is ſeer ver
werlick dat daer nit geſeecht is mer ick
bidde dy ſeggē my waer vñe apenbaerde
de vſchpenders ſielen een ſchip af waer
vñe ſeyt he de daer ſteruen ſolde dat
men een vuere ſolde to ſtaken ¶ Ore
gorius Die ſiele en behoeuet gheener wor
mer dat en is geen wonder dat de men
ſelue die noch in den lichame was ſalmedy
dinck apenbaerde alſe he adūnde dat lichā
to ſiene plach op dat mē ſo verſtaē mocht
te waer ſyn ſiele geſchelicke gebracht ſolde
werden ¶ Der dat he ſeyt dat mē em to
ſtaken vueren ſolde wat mach men daer
anders wt verſtaen dan dat in den erſten

de vā ſcalien mer dan in anderē ſteedē de
pe hulen ſin alſe ghaette daer dat vuer ſte
delicke wt ſleet ſtedelicke ghecoepent ſint
ende alſo die ghene to vertellē ghelooft dat
kundich is/ ſo wenē de hulē alle daeghe ver
meeret op dat alſe dat ende der werlt ghe
naket wr ſien moeghen dat de ſteedē der
ghmē ſo vel to mer ghecoepent wort/ wo vel
dat daer mer verlemdet vergaedert wer
den de daer bernē ſullē Die wolde de al
mechtighe ghot toenē to vermiſſe der ghen
re die in deſer werlt leuen/ op dat de
ontfeloemde herten de de ghmē der hellen
mēr en ghelooue de ſteeden der ghmē ſien
moeghen want ſie met ghelooue en wolde
dat ſie hoenden Dat die wtuerkaeuē ofte
de verdemden die ene ghemeyne ſaeke in
den werkē hadde ock ghelept werkē to ge
meenē ſteeden der ghelozien of der ghmen
mach mē ock berwiſen wt den woerdē d'
waerheit al en wereē daer ock ghene exem
pele want de waerheit ſecht ſelue to den
wtuerkaeuē in den euangelio dat ioſua
mē beſchreef In mynē vaders huys ſin
vel wonynghen weer daer in der ewigher
ſeelicheit ghen ontfelyck loen ſo weert
mer ene woonynghe dan vel wonynghen hier
ghmē ſint daer vel wonynghen want de ver
demen der ghodē ſint daer onderſcheyt ende

Die gelijck sint vñ vbenten sullē en die
to sinnen verbliden ¶ Rechtaue antfan
gen al die avbendes enē pēnynck al ge
dat sie in velle menigen underscheidē sin
of wenden want dat is ene selichsete die
sie alle gaeder antfangen/ ende daer is
ene ongelijche mate des lens die nien
daer wirr ongelike pīke antfangen sall
Eñ die waerheit kundichde den dach sprē
ckels ende seyt dan sal ick segghen den
meesters vergaedert den heedreck ende
brendt den in hundekens vūr to berne
Die meesters sin die engelen die binden
den heedreck in hundekens vūr to ver
berren wāner sie die gelijcke sunders
verfallen in gelijckē pīne ¶ Vp dat de ho
verdigen bernen mittē hoverdigē ende
die onkuyschen mitten onkuyschen/ ende
die gierigen mitten gierigen/ ende die
bedriegers mitten bedriegers/ ende die
wredigen mittē wredigen eñ die ongelo
vigen mittē ongelovigen ¶ Hier vūr
wanneer die sunders die gelijck sint in
der schult gelect werden to gelijckē pīne
Eñ want sie die engele wisen to der steed
der pīne so hetet dat sie den heedreck bī
den in hundekens vūr to verberne ¶
Petrus Dyn antworde heuet mit ape
ner reeden voldaen unwer vragē ¶ Der

ich vraghe noch wattet is dat sommigher
menschen sielen vt den lichaem ghetaghen
worden recht alse in dweelmighen / alsso dat
sie sterven ende daer na weder keeren to le
ven / ende een ygelick van em segghe dat
he ghehoert hebbe dat he de ghene met en wa
re die daer ghenesen was ¶ Gregorius
Petre ist dat mē dat wal an merket so
en ist geen dweelmighe / mer ene vermaer
mynghe Want die oeuerste studerenden
bedwyert vt ghroter mylderheit synne baem
herichert dat sommighe menschē haestelicke
weder comen to den lichaeme / vp dat se de
pinen der hellen ontfien die se ghesien heb
ben die sie nyt met ghelouē en wolde vā
hoeren

Een maenich ghenaempt Ulmrianus
de mit my in deser stat van romē
in den cloester woende plach my to vtellē
dat in ener tyt do he noch in der weeste
nyen woende bekande he dat een monich
petrus ghenoept ghebaren vā den lande vber
myen woende in der wilder woestinen de
ghenoept is eualla Ende he had ghehoert
vā des seluen petrus monde dat eer he die
woestenie versochte swaerlicke sieck was
ēn stark yeer to hant wart syn siele wed
ghebracht to den lichame ende he bericht de
dat he ghesien hadde de pine der hellen en

ontelliche steeden der vlämen / ende vertelde
och dat hy sommyge mechtighe manne deser
werlt sach vp hangen in der seluer vlam-
men Hy beliede dat / do hy daer to gheleet
was ende in dat selue water gheworpen sol-
de worden apenbaende daer haestelichen
een engel in blenchenden cleeren ende
verbood den ghenen die om met water wer-
pen wolden Ende die engel seyde em / m
ghanch wt ende andencke vleeslicke voe
du hier na leuen salst Na deser stem-
men bestonden sijn ledde allentelen we-
der warm te werden / en hy ontwaechde vā
den ewighen slape des dodes ende hy vertel
de al dat em ghesciedt was Daer na gaf
he em te so groten lusten ende wacke dat
hadde och sine tonghe ghesweghen sine wan
dernisse hedde bewaert dat hy de pine der
hellen ontsien hedde ende ontfruchtet wt
der wonderlicher mylticheit des almechti-
ghen godes ghesciedt em in sinnre dat
dat he met dat bleuen en solde Der
wandt die hardicheit des menschelichen
herten seer swaer is so en is de verre
wynghe der pinen alle mēsche met eenre mate

Ouve eenr edel man stephanus den de
wael bekant heuest plach my van
em seluen te vertellen dat hy to ener tyt
in der stat van constantinopelen wared

vmē ene s
linghe sack

vm̄ een sunderlinge saeke Eñ he wart so
swaerliche siec dat he starf Do worden
dier geseecht die meysters ende die abte
kers die sijn lichaem myt cruyc̄ besaluē
solden ende in dē selue dierge en worden se
met ghesonden In der naualgender nacht
bleef sijn lichaem onbegraeuē Hie wart
gelept to den steedn der hellen ende dier
sach he welle dat he erst met" gebeuede d
hoet haerde Aer do he gebracht wart vor
den richter die dier to gherichter sat sepde
hie Ick en heb niet gebaden dat men
desen steffanus haelen solde mer stephang
den sinyt Alre hant wart sijn siele weder
to den lichame gebracht ende stephanus
die sinyt die by een woend staef in der
selver wen Ende so wardt verwyset dat
de woent muenichrich weren die hie ge
hoert hadde de die waerheit myt stephang
dat betuget wart Auer deren raden als
du wal weest staf die selue edele man
stephanus in der sterften die dese stat va
rome unt der alre meester plagen wer
woester hauet Also dat men ock mit lich
amlichen ogen of ghesiehe sach pylen van
den hemel tomen ende enen ygelichen
mueken die dier sterven solde

In deser seluer stat was een ridder de mit
iener swaerre suyeten geslaegen wart en

quam to sīnē lesten sijn siele wart vt den
lichame gheleyt ende he lach dat mer hie
quam ghemigte wedr to den leuen ende
verwelk al dat mit em geschiet was al
se dr och vel mēschen kundich wart Hie
sēde dat daer was ene beughte onder wel
ker beughten een swarte vñ duyster vloet
sen lep ende vt der vloet quam een ne
uel van onuerdechlicke stanke Als men
daer die beughte was quam mē op een
groene ghenoechlicke velt dat versiert was
mit walrukende cruyde ende blomen ēn
daer schoenē to wesen vergaederinge vā wit
ten mēschen In der seluer stede was so
groten wecke der suetichet dat die suete
wecke der suetichet vsaecte al die gene die
daer wanderden ofte woenden Daer waren
mēnigerhande wonynghen ende elcke wo
nynge was vermuldt mit volheit des lech
tes Daer wart och ghetymert een huys va
wonderlicker moegentlicheit ende dat schoen
ghemuert te werden mit guldenē stenen
mer he en kondē met geweten wes dat
huys were Daer waren och schoyne wo
nynghen vp den ouer des vorghenoemden
waters schoyne wonynghē werden daer ge
wert van den stinkendē nevel de daer
vp sloech vt den waeter mer die andre
wonynghen en worden ghens sins vñ den

meuel ghewert Dusdanighe practijcke was
daer vp der wechselaenders brueghen die
wanneer emich onrechtuerdich mensche
daer auer ghaen wolde die viel neder
in die vuile stinckende vloet Aer die
rechtuerdighen die tot hoer ghenen stonden ghe
hindert en wouden ghinghen daer auer
mit enen schoenen eñ vasten ghanghe eñ
quemen to den ghewoechelicken steden Ihe
beliefde ock dat ihe daer ghesien had eenen
die een richter ofte een vaghet plach to
wesen auer dat ghesinde der heliger her
ren die auer mi tzaren stauf ende die
was daer beneden in der helicker stins
kender vloet of steed ghedruken eñ neder
ward ghedruckt mit swaren ysern Die
die neder vaghede Maer vñe pertus
daer so an were lpoerd ihe die sacke
die wy dr om berant hadden en swyne
werke ghedruckten wal weten waer to
wesen Want em wert ghesecht Dyt sy
dt ihe daer vñe Want alsse ihe waltze
den solde vor enighe myssdaet so wat
hye daer mer to benyt wt begheerten der
Unrechtheit dan wt ghehoersamheit Ende
nyemant die den berant heuet en truy
welt daer an dat en sy alsō Ihe belyf
de ock dat ihe daer ock ghesien had enen
vremde priester die daer quā to der vor-

sekere brugghen ende ghinck daer onder
mit so groter vresen alse ye hier ye
lichlicker ghelesen hadde Op der selver brugghe
sach hy ock ende bevand den vorghenoe
den edelen man stephanum die daer
wolde ghaen onder die brugghe mer hy
wel ende mosten halven live was
hy van der brugghen ende van sonn
ghen lelicken mans die vor der vloet vp
quamen Want hy mytten voeten nederwart
ghetaken en vā sonnyghen wisten ende al
re schoensten mans wiet hy mit den
armen vpwart ghetaken Do daer dus
langhen stont was dat hy ynde ghesie
en opwart toeghen ende die quaet gheste
en nederwart toeghen quam de riddere
siele die der sach weder to den lichaem
ende hy en hefft niet bekant wo wor
mit en ghinck Hier vt moeghe wy
van den seluen stephanus verstaen
dat die sunden des vleschs in ons
streden mit den werken der almissen
ende want hy mit den voeten nederwart
ende mit den armen opwart ghetaken
wart so ist apenbaer dat hy de almissen
mynde ende noch niet volcomelicke wa
en stont de sunden des vleschs de den
nederwart toeghen Nder dese daer voer
den verborgenen edel gaue in en de ver

wēnynge hreech is ons verhaelen ende
ock den genen die dit sach ende we
er to den lude quam / nochtant ist
openbaer dat de selue stephanij na
den als ick to voeren geseecht helde
die steedn der hellen gesien had ende
weder to den lichame quam en leer
de hē sijn leuen met vollentomelicke
Ende mēnich iaer hier na scheiden
he van den lichame ende quam to
salmigen stijde des leuens ende des
dats hier we verstaet men dat alsē
die pinen der hellen vertoent werde
dat geschuyt sommigen tot hulpen der
salicheit ende den anderen tot ghenuch
misse der verbeemnisse Op dat dese sien
die quade die se schrieuen moegen ēn
die anderen so vel to swaerlicker ge
pmyget werden als sie de pine der hel
len met schrimen en wolden / na den
dat sie se gesien ēn bekant hebben ¶
Petrus Ick bidde dy segghe my wat
is dat die en den genaechschedē steedn
een huys getēmeert wart van guldēne
stenen Et weer seer spoedlick weert
dat wy gelooffen dat mē in den ewigē
lande noch golues lchauen solde ¶ Gregorius
Wie wijs vā sinne is die en mach
dat also met verstaen mer we dē dat

daer verwent is so mach mē eyghelicke
verstaen wat die ghene / wie dat och
is hier in desen leuen werket en so
danighe woninghe ghetymert wart wat
wie dat loen de ewighen lechtes mer
mylderen heer almyssen verdiene die
tymert sine woninghe van ghelde Ich
vertstat och dat ick hier to vaē ghe
slechte solck helden / dat die selue nōder
die dar ghesigen had vrelde dat die oild
mēschen en die iongen die megede en
kinder knechten die selue ghulden stene
to der tymmerynghe des huses Hier wt ver
steet men dat die ghene die hier barm
hertycheit bewesen die schenen daer wer
luede to wesen ¶ Merket hier
By ons woende och een ghestelick mā
ghenoempt Rufardus een plach schoym
to machen Een ander sach vā em m
ēne vysione dat em een huys ghetymert
wart mer die tymerluede schenen daer al
lene to arbeyden des sabbates Die dar ghe
sien had ondersochte daer na vlytelick sym
leuen en vant dat so wat he wonneren
konde vā sīne daeghelicschen arbeyde dar
plach he des sabbates to brengen to sunte
peters kerke een glaes daer den armen
¶ Item Ich sie dat my vā dser vraghe ghe
noech voldaen is mer ich vraghe noch

watter is dat sommyge wommyge gheuoert
werden van den nesel des stanckes ende
sommyge wommyge daer van niet gheuoert
en konden werden Ende wat is dit he
ene brugghe sach ende ene vloet ¶ Gre
gorius Hertoe wt den helden der sinde wer
ke wy die verdienste der zielen Wie sach
die rechtueerdighen daer die brugghe ghaen
to den ghenoechlicken steden Want dwech
is to den leuen leyder is to male enge
Ende hie sach ene stinckende vloet neder
waert lopen Want dese onreynicheit der
vleschelicker sunden vloeyt alle dieghe ned'
waert Sommyger menschen wommyge wer
den daer ghenoert van den nesel des
stanckes ende sommyger wommyge en
konden daer van niet ghenoert werden
Want daer sin sommyge menschen die nu
wel ander werken doen niet nochtant
werden sie noch ghenoert mitten vlesch
licken sunden alsoemyds ghenoechten der
ghedachten ende dat is seer rechtueerdich
dat sie daer ghepinicht werden mitē nesel
des stanckes den hyer noch ghenoechlicke is
de stanck des vleschs Hyer vme annerkede
de heylighe mā rob dat de sluc ghenoechte des
vleys in de stanck is ēn ghaf een sentencie
vā de vnkuschen ēn vleschlicke meschen sey
gende sine suetich sin worme Hier die on

herre reynigen vñ alle ghemechte de vleiss
de wert an wanynge ghens sins ghesoert
vñ de neuel des stanckes Ein nie sal anner
sen dat de selue stanck schoen een neuel to
wesen Want die vleysliche ghenoechte ver
dundert die siele dair sie in wnyt op dat
sie niet en sie die claerheit des waren lechs
tes / niet wes vel sie ghemechte heuet in
desen nedren dingen so vel wort sie wonr
bert to den aenersten lechte ¶ Petrus dach
me ock mitter waerheit der heleger schrift
bewysen dat die vleysliche sunden ghepinicht
werden mit der pinen des stancks ¶ Gre
gorius Ja wal want men leest in den
boke ghenesis dat die he dat reeghene op
de van sodoma / vuer ende sweuel / op dat
dat vuer sie bernen solde ende de stanck
des sweuels sie dacken solde / Want sie ghe
brant hadden mitter ongheordeder liefden
des vergenclichen vleysches so vergengen sie
beide van dē brande en vā den stancke op
dat se in onre pinen bekennē mochte dat
se en selue mit de stancke onre vleysliker ghe
mechte aenghenomen hadden den ewighē dot
¶ Petrus / Van desen dier my an tbuncke
to my ghenoech wisten ¶ Gregorius
Men sal ock weten dat de sielen somtyds
wat sien vā den ghestelichen pinē die
wile dat sie noch in de lichame sin ende

dat geschiet sommigen tot ons selues stich
inge ende sommigen geschiedt allene tot
stichtinge der geme dat horen wij want
he selue menschē dier vā den volcke
in myner ameien was geseecht helbe
was een seer anroestich ionghelinck ge
noempt theodorus Dese volgede smen
broder na in mijn cloester mer wt
nod dan wt studen willen want he
verwonderen seer dat leuen ende dat
habijt der bekieringe ende wende in
den cloester staedts gheruste ende he vloe
mit smen broder der monicke leuen
ende en mochte met en wech staen
van der ingenginge des cloesters want
wat he den volck of waer he vā le
uen volck en hadde he met Onse quaet
hoet wat en allen swaer mer sie
verdroegen sie alle om die liefde sijns
broders want he was houeerdich ende
onkuysch ende ofte emich leuen na dit
leuen volgen volck en wijste he met
want he spotte dier mede als em ymāt
dit leuen predicten wolde ende aldus
leuede he int cloester mit werlicker
sedenen Ende in der ingenginde wart
he geslaegen mit der plagen van der
sterften ende do he to sinen versten ge
comen was so begonde he geestmoedt to

werken vñe sine sieke to gheuen Die baxe
ere mazen dier by ende sie vwaerden
sijn wtwaert mit bedmetten also seer
als sie mochten Ende do hie haestelicke
komen sach enen draeken die em ver
slinden wilde so began hie mit groter
stēme to roepen ende seyde Siet ick hem
gheuen den draeke vm to verslinden
mer vñe dat gy hier sijt so en mach
hie my met verslinden wat doe gy
my toeuen gheuet een steeck dat he my
moeghe verslinden Ende do em de bro
ders vermaenden dat he em teyckenen
solde mit den teycken des cruces so ant
wirdet he als he best mochte Ick wil
my teyckenē mer ick en kan myet
want ick wenk van den draecke gheduc
ket ende die schuem van synre mulē
beseyuert myn ansichte ende myne tae
le wert van smen mule gheslopet
ende myt smen vrunen wierden my
ne arme gheduchet ende he heuet to
hant inmm loeft in smen mule vtstonde
ēn do he dat bleedwerdende beuende ende
al sterruende seyde so begonden die draeken
noch sterckelicker to bidden ēn em to hel
pen mit onē gheleedt die vlaedm wat
mit des draeken tegenwedicheit do wart
he haestelicke vloest ēn begonde mit gro

ter stemmen to wapen ende sende Gade sett
de my Aenck siet he is en werck gedae
siet he is wt gedaen wat mit beedin
de die kaecke die my verslinden wolde
ende to hant lanck he dade to dienen
ende moemick to wenken Dese sach die
geestelicke pme tot synen stichtmisse Nor
hier en tegen sach kerssonus die pme met
tot synre stichtinge of hiete met d' gene
met hoenden alse syn maech plach den ick
hier voer genoempt helle plecht to vtelle
Dese kerssonus was een seer rijke ma
n dese werlt/ en also vol wat he
vñ sunden als he vul gueds was Hie
was altermoedich vñ hoerendien en an
der steden Ende vule gemiechte synes vlee
sches/ en ontstecken mitte brande d' ghirdt
nin gheet to vberigen Nor do ansa here
vñ al desen quaetheden een ende maekte
wolde als ick verstaet vñ eñ geestelicke
mā die syn maech was en noch leeuet
so wart he geslaegen mit siechede synes
lichaems Do he to sinē ende gīa in die
selue ure dat syn siele wt d' lichame schey
den solde so dede he syn ogen vp en sach
wat een staen lelicke ende alte swarte
geeste ende sie dyngen een anxtelicke an
dat sie den ter hellen wolde vueren solden
Hie begonde to beeē bleedc to wenken to

ſiveten ende mit groten ropen verſte
to erſchen ende mit alte groten wr
ſtarmen gheweep to ropen ſinē ſoen Ie
maynīg hette den ick nu gheſien helbe
monich ende he ſprak maynīe lieb ick
en dē dy my geen quaet antwa my nu
dyn gheſuue Ende maynīg de quā to
hant ſeer verueert ſchreyende eñ wendē
quā dat gheſinde dier to / mer ſie en moch
ten dē quade gheeſte niet ſien dat he bence
uen en ſtrende ſiwerlicken verdroech
/ mer ſie ſeegen dat de dier waren in der
weſen ende in bleecheit ende in anxte de
gheno dē ſie trecheden vā den anxte onrec
lichen beld ſo hoerde he een hantwerk ende
dreuen in dē beldē Ihe lach vp ſinre lich
terſyde ende he en mochte onze anſichte
niet lyden / ihe trock en to der wanst wart
ende ſie weren dier alſe he alduc ſeer
gheparſet wier ende he wanſchapeck dier
van verlaeſt to werden ſo begonde he wyt
groter ſtēme to ropen verſtet dich ot mar
ghen to verſtet dich tot maerghen te gader
Do he dit riep ſo wart he in den wey ghe
weſen wt der wonynghe des vleyſches eñ
dat is openbaer dat he dē ſinghe ſuch met
dīne em wer vnre ons / vp dat ſyn ſien
ons profyt ſolde den den noch ghake ghe
dechſamheit ghedruerlicke lanſte vlieder

Want wat wrekent em dat he de esua
de gheste sach ende dat he verste eyschte
de ende nochtant myet verwinden en
konde Daer vme auenemde wy dit
mit seeden vp dat ons onse tyden
myet verlaten en blyue en dat wy
den soeken to louen vme wat to done
alse wy to hant ghedwongen werden
dat den lichaam to schenden Auerdmet
wat die Auerheit secht bydde ume
vlien myet ghewallen en mochte in de
winter noch vp den sabbedy Want
na den ghebade der ee so en yst myet
ghoorloft vp den sabbedy to wandieren
By ons is ock nu een prysester
ghenoempt anathasius die Daer
pleghe to vertellen dat m sine Aeghen
een vuerlyde dynck gheschyen is to ly
dyen Daer is een cloester ghenoept
is congalaton In welken cloester een
moenyck was vil ghoeden vermoghen he
schyen to wesen Al ghuden seden en wal
ghelaet in al sinen werken / mer alset
nit eynde auenbaer wart so wat hie
wel anders dan he schyen Want als
he em wende myet den anderen broeders
to vasten so plach he al hemelicke to
eeten en dat en wysten die broeders
myet allen myet Jhe wart siecke ende

qua to ſynen leſten Do he na by der
loyt was / wet he al die beeckē die
in den cloeſter weren tot em verga
deren Do quadē ſie ēn meynde dat
ſie wat groets ende wat gemuechs
lydes van em hoeē ſolden Den ſie ſo
cluet vermoden to weſen Die ſpeke
beder wart al beuend ende bedrucket
gedwongen em to openbaren welckē
pyand he auergeleuert was die em
dwanck wt to ganc ende he ſeyde
Do ghy meynden dat ick myt v waſ
ten ach ick al hemelicke ende ſpet
mi byn ick enē draeckē auergeleuert
to verſlynden die myt ſynē ſcarpē my
ne kinnen ende myne voete to ſamē
gebonden heuet ſyn hoeſt gecht hie
in mynen mont ende wt trecket
mynē geeſt Alſo vroe alſo hie dat ge
ſecht hadde ſtarf hie alto hant ēn
he en wart van den draecke den hie
ſach myt verwachten dat he myt ge
wterliken verloeſt mochte werden Hier
vmme iſt openbaer dat he dat alleene
ſach tot mitgheit der gemeine diet hoer
den Want hie kundichde den beeckē
wedanygen want hie auergeleuert
was ende en konde em niet onttaen
Petrus Ick wolde gerne geleert we

den of men ock ſeloeuen ſal dat na der
dyt den voegheuuer ſy ¶ Gheſchreuen de
ſe ſecht in den euangelio wandert
die wyle dat ey dat ſecht hebt ende
he ſecht dier den apoſtele pſalmo In
der angenamener tyt heb ick dy vlyoert
en in dm dage der ſeelicheit heb ick dy
gheholpen Dat wert bekuydt de apoſtel
paulus ende ſecht ſyet et is nu ene an
ſteneme tyt et ſynt nu dieghe der ſe
licheit ende ſalomon ſecht ock ſo wat
dyn hant vermach dat werke ſunder
ondrlaet want dier en is geen werck
noch reeden noch wyſheyt noch weten
heit in der hellen Dier du to haeſeſt
Dauyd ſecht ock want in der eewich
is ſine barmhertichat ¶ De deſen ſen
tencien iſt openbaer dat wdanich dat
een menſche van deſen leuen ſcheydet
ſdanych wert he gebracht wont dat ee
wel ſtadt ¶ Dochtaut ſal men ſeloeuen
dat dier voer den lesten oerdel ſtadt een
voegheuuer is dier die lichte ſunden yme
ſeuynnighet werden want die waerheyt
ſecht in d heligen euangelio ¶ Dat die wey
ymant blaſphemye ſtrecket an d heligē
geeſt dat en ſal een nyet vergheuē wer
den noch in deſer werlt noch in der toe
meder werlt ¶ In deſer ſentencien vſtect

men dat daer sonyge sunden vergeuē mo
gen werden in dēr werlt ende sonyge in
dē toecommender werlt Want daer in the
sacht wort dat die blasphemye niet vāte
nen en wort noch en mach werden vāge
geuen in dē toecommender werlt so vōtet
mē apenbaerliche dat dat vā sonygen
sunden togelaten wort dat daer vā ener
sunden geuergeert wort Nder als ich hijr
vor geseecht heb so sal men gelouē dat
tet geschien mach vān den cleynen ende
onnutteste sunden alse sedygte eē vole
callinge onmanyerlick lachen eē ander
ulocdige segte crijtelicher welke sorgte nam
nu sonder sunde gedaen wort / och van
den steenen die daer weren wo sie die
sunde schuwen sullen ende die sweelin
ge der onnutterheit in lichten saecken
Al dese sunden die sullen die sielen na
der doyt besitten Ist dat sie in desen
leuen niet vergeuen en werden Dat
die heylige apostel paulus secht dat xpe
dat fondament eē secht voyte daer na
ps dat ymant vp dat fondamēt tym
mert golt siluer ende duerbor gesteynte
holt hoey ofte stro / Wodanych eens ye
lix werck sy sal dat vuer quaē Is
dat daer ymandes werck dat he vp dat
fondament getymert heuet Vyuer sal

laen ontfangen / mer ist dat daer ye
mants werck verbrent / die sal schaed
lyden / nochtant sal hy behouden blyue
uermidts den vuer / Al ist dat men
dit verstaen mach / van den vuer der
tribulacien die ons in dsen leuen to
compt nochtant alsse ymant dat ver
steet van den vuer der toecommender rey
nynge / so sal nu vlitelicke annerke
dat de heylige apostel secht dat die ge
ne behouden mach werden alnyedes de
vuer / nyet die daer vp dat fondamēt
tymert yser metael of loet dat syn
die meeste sunden die so haest syn dat
se met verteert en moegen werden
Nyet hoit hoey en stro dat sin de nyt
sten of de lichteliecste sunden de dat vuer
lichtelicke verteert nochtant sal men
weten dat die mensche na dsen leuen
myt allen tgene reynynge verkregen
en sal ocht van de inniesten sunde dan
die tgene die dat myt slechten werken
in dsen leue verdient heuet

Dde ick noch een puntelinck was
in wertlicken dyngen hoorde ick ni
eomyngen oriden dyer wysten dat thasa
syns een dyacke was dser roemscher kar
tien dat is cardynael die ons van de he
ligen tyneste seer daer end rechte leerde

gemaecht heuet Dyt was een man
van wonderlyker heylicheyt Hie gaf
em seer to den werken der barmhert
icheyt ende tot almyssen Hie was
een liefhebber der armen ēn vsmaed
em selven Maer in der tyrtyngte
die in der heliger kercke gheschyet
tusschen symachū ēn laurencium broet
he laurencium tot eñe graue Do hie daer
na myt eendrachticheyt al der andrē
verwonge was bleef he nochtans in
synre sentencien hent to den daegte
syns dodes ēn hadde laurencyū lief
ende hielt den beeter to wesen den die
heylige kercke vt orakle der bisschoppe
verkyset hadde van den paus dō de
se cardynael starf in der tyt do paus
symachus Ende een besceten men
sche wiende die dalmatykē die vp sy
nen sarcke gheleecht was ēn wart to
hant vloest / langhe nyt daer na geuyelt
dat die arsten den bisschop vā capuanen
genesempt ghermang vā wen ick hyer
voer gheseecht helde / heylē den dat he
vñe gesontheyt willen baeden solde in
eyme stauē Do dyuch he in de stauē
ende vant daer den vorgenoemde heylē
pastorē staende die em daer dienst in
den baeck Do die bisschop eyn sach so ont

sach he em to male seer ende vraechde wat
sy groten mā daer. Dē Hie antwoerde em
ick en bem vm anders geen sache to doen
ynnlicher steede gewisst dan dat ick myt
lauerencio hielt tegen symachij. mer ick
bid dy bidde dn here vor my dīn daer yme
sālsch beklemmē dattu vlogest bist ist dattu
my hier myet en vnderst alsen weder comst
Hier vm gaf em die heilige mā gerima
mus seer to dn gebeede ende na ywenych
daegen qua he weder dī en gaue dē voor
genoemde pastasiū daer myet Want dse
cardynael myet vre gnaedigeit mer vre dme
lynge dr ommetenheit gesundyget hadde
daer vme mochte he na dr doyt vā dr
sunde gereynyget werden Dochtant sal
mē gelouē dat he myt nyldicheit synre
almyssen erst verdient had dat he do na
dr doyt genade verdienen mochte do hie
nu myet mer werken en mochte ¶ Pere)
ick bidde dy segghe my wat ist dat in dē
sen lesten tyden so vel dinge van dē siele ge
apenbaert werde Die nst verhalen weē al
so dat die tormēde werlt myt claree apenba
rynge dī vroemynge ons selynt an to to
mē dī groepent to werden ¶ Gregorius
Et is also want nw dse tegenwordyge
werlt mer genaket to dē ende also velle
mer wort die tormēde werlt geapenbaert

mit dat̄ tyrkenen eñ by na gewert alse
dat te hant̄ na by is Eñ want wy onse
gelouichē ondrlinge in dſer werlt myer en
syen eñ in d' towomender werlt sulle wy e
ene des andrē herte syen Hier vñe mach
ich dſe tegenwordige werlt ene nacht heyt
en te wesen eñ die towomende werlt enen
dach eñ als mäneer die nacht gheyndet wort
eñ die dach begint eer die sonne vp geet
so syn die duysternissen eens dels gemen
get myttē lechte went die nacht myt
allē vgeet eñ myt allen duer dach wort
alsō wart die eynde dſer werlt mit gemēr
get myttē begynne der towomender werlt
Eñ die duysternissen wenden mit mit dor
schynen myt vmencgynge der gheselich
dynge ende wy sien nu vele van der to
womēnder/mer wy en bekennen er noch
myer vollenkomelicht Want wy sien dſe
dynge nicht alse in ener duysterre dat
gemeet des heren voer der sonnē vpgath
Hiernā Et behaecget my wal datter seg
gest mer dat bewechte inwyn gemoet to va
dene vā sodanyghē heligen man paschasius
dat he na der dope gheleyt wart to den pīne
do die deer die vp synē sarcke lach vā ene
beseetenē mēschen gewert wart eñ de boese
gheest dier nā verdwenē wart Hiernā
Hier wil sin nen bekennen wo groet ende

A werlt

we menchwaldich die ozake des almechtigen gades synre we wee zake geschiede dar die selue heilige mā paschasius eine wyle tyde mit verborgene pyne leet vor syne sunde ende nachtant na der dot ainigdō synē lichame myrakule dede vor d' menschen ogen die vor der dope gotdenstige werke der barmherticheit gedaen had die den mēschen ock kundich weren op dat die gene de syne gruwe werken gesyen hadden myet twiuelen en mochten van den lone synre almyssen ende ock dat syne schulde myet ontgebraken en bleue de he gene schulde en vrient to wesen ende daer vm en had he de schulde myet wal beschreue ende we gedaen ¶ Dominus Ick antwerde al dattu segghest ende wil byn ick myt deser reden also benaumet dat ick myet allene ontfendige de sunde de ick in my versen to wesen / mer ock de sunde die ick myet en verstae / mer ick bidde dy want hier tot to woren gesecht wart van den steden der helscher pynen so segghe wier wy geloeue sullen de helle to wesen / wer / up der erden of onder der erden ¶ Gregorius / Vā deser sacke en doer ick myet koenlicke of onwisselicke zekeren / sommige helbē gerwaent dat de helle sy in welker steed der erden sommige andere wanē dat die helle sy ond' d' erden

Mer alsē ghemaect wort bewert to ghe-
ven dat de helle dier vāne ghelijcē wort
in latijne infernus Want et is infernus
dat bedudet beneden Ēn alse die erde is
onder den hemel so sal de helle wesen on
der der erden ende by auenture so wort
dier vāne ghesecht in den psalmen Du
hoeuest myne siele verlost vāt dē nedrist'
hellen ep dat die erde sy Die seuenste hel
le ende de onderste helle sy onder der erden
Sunte Johānes euangelisten schēme auer
daecht myt desen vermaen die dier secht
in apocalipsy dat hie een boeck sach dat
gheslaten was myt seuen sloeten ēn dat
dier nyemant wendich ghevonden en wart
noch in den hemel noch in der erden noch
onder der erden dat boeck op te done ēn sy
ne sloete te ontsluten ēn sunte Johānes secht
dier vort an ende ick schreyede velle noch
want secht hie dier na dat dat boeck vpge
daen wart ouermids den leuen van den
ghesleechte van nade Wat woert by desen bo
ke verstaen anders dan die heilige schrift
die onse verloeser alleene op ghenadich heft
die dier menschē wart ende in den dat he
stief ēn verrees ende te hemele clam hevet
he op ghedaen al die ghestelicke vbergeuen
die in der heliger schrift verborgen were
Ēn dier en wart nyemant ghevonden in den he

mel want geen engel en mochte die ihe
melicke verborgenheit der heliger schrift
ons openen Ende hier en wart nye
mant werdich gevonden in der erden wat
geen mēsche die in den lichame leuet
noch nyemant ander der erden want
geen siele & wā & lichame geschepē sin
en mochte ons die verborgenheit der he
liger schrift openen dan die hē alme
hier vme want hier nyemant ond' der
erden werdich gevonden en wart die hee
ren te done so en sie ret niet meer vme
dat men nyet gelouē en moechte dat d
helle onder der erden sy ¶ Petrus Ick bid
dy segghe my woer sal men gelouē dat
hier een ander der hellen sy of sal men
vermoeden dat hier so menych vuer sy
alse hier mēnigte manyer vā sunden sy
¶ Gregorius Hier is een vuer der hellen
mēr nochtant en wenen al die sunders in
den ene vuer nyet myt enen manyere
gepynicht want wo wel eens ygelicken
sunde erschet so wel armen sal hier erthe
voelt werden gelyckerwys alse in dēser
werlt wel mēschen onder enen sonne sint
en nochtant en voelen sie nyet alle erthe
lycke wal der sonne hyete want die sonne
brent den ene myn en den andre meer
also is hier in ene vuer niet ene manyer

de bundes Want dat hier geschuyt ue
mēnygerhand natuer dr lichame dat
geschuyt daer ue mēnygerhand ma
nyer dr sunden ende aldus en ysellen sie
geen ongelijck vuer nochtant berne sie
ongelijcke in den vuer ¶ Paulus Sul
le wy ock segghen dat die gene die daer
eens in comen altoos bernen sullen
¶ Gualterus Et is seer apenbaer ēn sond'
ynich tyduel waer dat als daer gsyen
synde en is dr blyscappen die de gsuda
ysellen so en is daer ock geen synde s'yme
die de quade lyden want die inwendich
die boesen sullen graen in de eewyge pyne
ēn de rechtuerdigen int ewyge leuē nu wat
se waer is dat got belauet hemel so salt
ock sond'tyduel waer wesen dat he seyt
¶ Paulus Ofte daer ymant synde dat got
daer vmme die sunders myt dr ewycher
pynen seuwet op dat he so wynyge die
sunde te laten ¶ Gualterus Neert vals
daer ons got mede seuwet op dat he ons
conyeren mochte ūt dr onrechtuerdich
so ist ock valsch dat he belauet ¶ Dar ane
ns onsynnich dat he ock te daer dat segghe
ēn hemel got gheseuwet dat he myt rouul
len en sal / so gheuele wy dat he ē bedriegh
sy als wy willen segghen dat he barmher
tich sy ēn dat te myt allen ongeerlouet

te segge

to ſeggen ¶ Petrus Ich wolde gerne
weten Wo et rechtuerdich ſy Dat de
ſunde de to der tyt gheuen nv ſonder tyt
gheynycht werde ¶ Ouerlandus Dat word
ſtal to rechte gheſeecht weert ſaeke dat
de ſtrenge richter nyet an en merket
der menſchen herte mer der menſchen
werken Die boeſen helden daer vme
ter tyt ghenuchte want ſe to d' tyt ge
leuet helde want ſe wolden vmer ſced
den ſe ghemachte ſonder eynde gheleuet
helden vp dat ſe ſonder eynde ghenuchte
moechte helden Die beſſen daer m
dat ſie altoes beſeeren m der ſunde to le
uen want ſie nyet op en houden to ſun
digen ſo lange alſe ſe leuen Hier vme
hoerde to der ghroter rechtuerdicheit de
rechters dat de boeſe menſchen mmer
mer ontbeere der ghenen die m deſen le
uen mmer ontbeeren en wolden der
ſunden ¶ Petrus Geen rechtuerdich he
en wort ghenoedet myt wreetheit en een
rechtuerdich he let daer vme de mynſte
dieſe knechte ſlaen op dat he verſiert
werde vā der boeſheit ſo wort he daer
vm ghelaeghe dat he em beteren ſal mer
die boeſe menſchen die verwyſet ſyn toe
den helſchen vier ze dat ſe mmer keme
ſullen to der beeterincge to wat eynde ſal

len ſie dan altoes lernen ¶ Gregorius
Want die almechtigſte got barmhertich is dier vñe en wert he myer ge
noeckt myt der pyne der onſeeligē En
want he rechtuerdich is dier vñe en
helt he myer vp vā der wraake d' boſen
Al die boſe menſchen die verdempt ſyn
to der helſcher pynen die werden gepy
nicht vm or boesheit/ nochtant ſullē ſe
waer vñe lernen alſe vp dat al de recht
uerdigen ſien moegen in gſtad die blyt
ſcap die ſie ontfangen ende in dē vdem
den die pine die ſie ontgaen helle ende
dat ſie ſo vel mer bekennē dat ſie vā der
genaden gſtadē in der euycheit ſeelich
ſyn/ alſe ſie auermodē die hulpe gſtadē
die ſunde verwinnen helpen die ſie ſyen
in der euycheit pynigen ¶ Item En
maer iſt dat ſe heilich ſyn iſt dat ſe myer
bidden en ſullen vor or vrande die ſie
dan ſullen lien lernen/ mi en vñer ge
ſeecht is/ bidt vor d vrande ¶ Gregorius
Die heligen bidden in der tyt vor ore
vrande wāmer or hertē bekiert moegē
werden tot vruchtbare penitencien ende
ſie in der bekeringe behorlden moegen
moegē werden Want vor die vrande ſal
mē bidden alſe paulus ſeecht dat en got
gene penitencie en benumē to bekennen

die waerheit dat sie mede kieren van de
stracte des ewigen vaders van wen sie gecomen
ende gheseelden weren nu synen willen
Ende wie solde men dan voer die verdoem
den bydden dat gheene sine vā der boesheit
weder kieren moechten to den weghen der
rechtuerdicheit Ende dit is die seluige sa
che waer vōme dat men dan nyet bidden
en sal voer die verdoemden menschen
welke sache is dat men nu nyet en bydt
der voer den duuel ende voer sine ontseelen
die to der ewigher pynen verdoempt syn
ende om der sachen wil so en bidden ock
die gode menschen nu nyet voer de on
gheloouygte boese ock menschen Want sie
bekennen dat ontseelde boese ock men
schen verdoempt sin in der ewigher pyne so
en willen sie oer gebet nyet vnmittelick
stoeten voer dat angesichte gades des recht
uerdigen richters Ende ist dat die lenendy
ge rechtuerdige menschen nu geen merck
lyken en hebben myt den onrechtuerdigen
doden menschen die verdoempt syn nu se
bekennen dat se noch wat in een selue hebben
dat gebrecklick is so willen se dan so wel de
strengelicken ansien der boeser menschē pyn
ne wanneer sie verloest sin van allen sun
den ende gebreckelicheit end naerre togenae
get syn en vaster anhangē der ewigher recht

uendicheit Eñ auermyds dat se dan an
hangen den alre rechtuendichsten richter
so sin sy gedachten dan vßsoecken van den
kunsche der rechtuendicheit dat sie myt allē
myt en willen dan die rechtuendige richter
wyl ¶ Dese Dit en is dier myt dē
mē antwordē mach tegen dē spene re
den ¶ Der dese vraghe beweget mit myn ge
dachte wo die siele onsterflich: hieret to we
sen nit et openbaer is dat sie sterflich en
den ewigen viere ¶ Gregorius Want
dat leuen in viuen manieren genoēpt
wort/ so sal mē den dat och verstaen in
viuen manieren/ Want et is een ander
manier van leuen alse wy in stad lee
uen ende een ander manier alse wy leuē
in der naturen dier wy in geschaepen sin
Ende dat is andere seelichlicke to leuē/ ende
dat is andere in den wesene to leuen Hier
vmme wort hier verstaen dat die siele is
bynde sterflich ende onsterlich: Sie is sterff
lich: want sie verliesen seelichlicke to leuen
ende sie is onsterflich: want sie en later
myt af in den wesene to leuen ende sie
en mach nummer verliesen dat leuē oere
naturen och wanneer sie verdompt is
Want in der verdemnysse hieret se verlatē
seelich to wesen en sie en hieret dat wesen
myt verlaten Hier vt geschiedt dat sie alrer

lude den dode sonder den dot ende den eynde sonder eynde ende wort vertert ende blyft nochtant onuerteert vp dat he dot d'sielē sy onsterflick ende dat verteren sy onuerwelick ende dat eynde oneyndelick ¶ Petrus Ine en solde aldus onspreckelicke sententie der verdoemenisse myt onfanchten wāneer he comet to synen vresten ock wo grot swer he hyer want al bekēner hyr myt he gedaen heft nochtant en weet he nyet wo strengelicke syne werken gescadet sullen werden ¶ Gregorius Er is also als du segst gest mer sommige geschrecket dat allene die ant der rechtuerdigher menschen sielē die wt den lichame scheyden vnreynycheit van den deynē sunden als du wacke hyneest hoeren seggen of vertellen van enē heligen manne want de he quam to der dot hadde hie seer groten angst mer na der dot apenbaer de he synen discipulen m witten cledrē en bewyste wo seer daerlicke he wā grad ontfangen was

Sommige scrifft die almechtige god der ontuoldigher menschen herten myt sonnygen apenbaringen vor der dot vp dat sie em in der dot myet en ontsien want myt my leuet een broder m den cloester den dhomus gheuoemt die myt vel dagelixen tranen seer begerde to comen to der vroeden

des hemelschen vaederlandes Do he seer
vlytelicke ende myt groter vuericheyt be
gerten anerdachte die heilige schrifft en
schre he daer myt vyre die woerde der
waerheyt mer beweechlicke schrenen der
vyricheyt op dat sijn gedachte daer mede
groeyffent ende ontsteecken worde enbeide
dinge te laten ende auermyds der schou
wynge wp te vlieghen to der steede des he
melschen vaderlandes Desen broder waert
in eener nacht auermyds den vysione ge
seedt West bereyt waere die hij hemel dy
gehaden to wandren Do hie sach dat he
gheen terstont en hed to wandren hoenk he
rechtenaert ene antwoerd seggende Ist
datu myt heneest voer dyne sunden so
were dat sie dy vergeuen syn Do he dat
eens gehoert hadde ende noch myt groten
arbeyt bereed waert hie in der andre nacht
noch eens myt den seluē woerden vmaet
Vnf dage daer na waert he benaechten
myt den koyle ende starf daer al die broe
ders by em schreyeden ende beeden
In den seluen cloester was een andr bro
der merclic gheneempt die en seer graf
to tamen tot almyssen ende gebeed syn
mont en plach by na gheene tijt to resten
vā singhen of die psalmen to leesen anders
dan wanner he onsende lichamlicke spyse

of wanneer he sine leedr graf to d'roeste
des slaeps Dese sach in ene vysione der
nacht dat ene crone van witten blomen
van den hemel neder quam vp sijn hoeft
To hant daer na wart he siech in d' lichā
me ende starf myt groter sekerheit ende
vroelicheit des gemoedes xviij iaer daer
na wold petrus die nu die seuenste vā
den seluen cloester to sijn graf laē macke
by der vorgenoemder broeders graf do quā
vt den seluen graeue sō groten weche der
suetigheit recht of daer vergaedert were
die weche van allen blomen vt An nyn
nikel wast openbaer wes waerdicheit dat
tet was dat he des in d' visioen gesien had
D' den seluen cloester was een ander broe
johānes genoempt die een vonstelinck was
van groter verstandelicheit he cūnde bauen
sine ioegent myt verstande ende siemacheit
myt suetigheit ende rijpheit der seden Do
dese sieke wart ende to synen lesten quam
openbaende em des nachtes in ene visione
een alt man ende vruende sen myt enen
reden ēn seyde tot em stant vp want vā
dser suyrten en sālstu nit myer steruen
mer west bereyt Want du en salst hier ge
ne langhe tyt wesen Do die ersten d' troost
vā em vp gestelle hadden wart he haestelī
cke gesont ēn stont op hie wirtel d' wat

lyc ghesien had/ ende leuede daer na in
den dryse ghade tlve iaer lanck in vol
lencommender wanderinghe banen synre
salicheit

Over drie iaren starf daer een ander
broeder ende wart van ons bp den
herchof des seluen cloosters begraeuen
Do wy alle ghaeder van den kerchane
ghyngen bleef die selue iohannes daer
als hy ons daer na beuende ende bleeck
vertelde ende wart van den seluen broe-
den broeder wt den ghraeue ghewopen/ ende dat
bewyste hy in synre cynake die daer tohant
na volghede want tyen daeghe daer na so
ware hy bewangen myt der hoilde ende
schoyde van den lichame Dominus Ic
wolde gherne gheleert werden of men ock
ghelooven solde den dooden Hiesterus
Pertze men sal weten dat die bysyonen
dreeme in ses manieren gheschyen Som
tyt gheschyen sie wt vollyeit des bulzes
of wt ledicheit des bulzes somtyts ghe
schyen sie wt bedruchnysse en somtyts
beyde wt vorghelechenen ghedachten en
wc bedruchenyssen somtyts gheschyen sie
wc openbaringen ende somtyts beyde wt
vorghelechē ghedachten ende wt openba
ringhen Die tvc maniere die wy
nyst ghenaempt hebben bekenne wyal

le ghedyn wt onderwijndingen mer die
anderen vier manieren leremme wij wt
den boecken der heligher schrift wert dat
die droeme wyer comtyc en geschiedenis
wt bedriechenysse des verworpenen manns
so en lyed die wyse man geens sins
gheselschs en gherumoyet die droeme
hellen vel menschen den duvelen ende
sie sijne ghenallen want sie in die droe
me hapeden ende got gheloet moyses m
der ee seggende gy en sult myet wijchelē
ofte den droeme gheloouen In desen woer
den wert claerlicke bewyset wo seer d
droeme te versmane sijn die d wijche
len to ghetuegen werken ende wert dat
die droeme myet somtyc en geschiedt
leyt wt voorseleden gedachten ende
wt bedriechenysse so en lyed die wyse
man geseeght na wellen zeggen volgen
die droeme Ende wert dat die droeme
somtyc myet en quaem wt hemelscher
openbaringen so en heeft die patriarche
ioseph myet gesien in den droome dat he
lauen sine broeders gesat solde werden
ende die engel en heeft marien bruit
gom ioseph myet vermaent in den dro
me dat he dat kint nemē solde ende
vlien dier mede in egypten Ende wert
dat die droeme somtyc myet en geschiedt

heyt ivt ghedachten ende ivt apenbaringhe
so en hed die ghheyse daniel ghrens synt
hā der wrakelen der ghedachten irst begin
den do he nabugodonosor den konynck
van babilonien den droem bedut seghten
de Du konynck begondest to denckē
vp dine bedt wat hyer na ghescheē
solde ende got die de verborgene dyngte
apenbaert die heft dy verkent wat dyt
na ghescheen sal Ende keet daer na seyt
die ghheyse Du seeghest een groet beld ēn
dat beld was groet ende hoghe ēn stont
voer dy ēc. Do de ghheyse daniel erliker
delicke bedut vp die droem vermint
solde werden apenbaert he dat de droem
een orspronck hadde ivt der ghedachtē ēn
daer yne moet sekelicke bewyst dat de
droeme somtyt comen ivt ghedachten ēn
ivt apenbaringhen Wer want de droe
me yngt so menigherhande manyere ver
wanckelt werden so sal mē em so vel de
swaerlicker ghelouen alst myt apenbaer
ns ivt wat saeckē dat die droeme to
men Die ghelicke manis onderscheden
myt eenrehande mivendigen die ver saeche
beldinghe ēn dat stemen der vrsionē ende
ende onderscheden die bedriechenyssen ende
apenbaringhen op dat se maegen wetē wat
sie ontfangen van den ghuden ghneste ofte

wat sie lyden van den bedruefden ghieste
Want yst dat de menschen gedachte wer
doeck ende wonsienech hier ome en is
so sal die mensche auermids den bedru
ghenden ghieste komen to vel onvechtege
Want die bedruefde ghest plecht som
tyst vel quaetre dingen voer to segghen
op dat he een lesten myt eyme valschen
die siele moechte bestrycken Alst luetst
ghesprack eenen van den ouden de de doc
me seer plach to achten ende en wart
in den dome belaet Lange tyst dese
tegenwoerdighen leuens Do he quer vme
tot nodruft des langen leuens wel ghe
des vergaderr hadde straf he so haestelic
dat he al dat ghelt ontfrewert Ach
ter het ende myet pan ghuden merken
mpt em en doech Dixerunt Sy ge
dencker wal wye dat was mer ick bidde
dy lact ons wyt vernolgen die dynghe
die wy begonden hadden Sulle wy ock
vermaden dat den sielen wat baeter als
die dat lichaem in die kerke begraeuen
werden Dixerunt Den doden die
gene sijder sunden onder em en helpen
baeter als die lichaeme in die kerken
begraeuen werden Want so wacke als
ur vrend of naesten to sacrē comen
to den seluen heligen steden so gedenthen

sie ontze naesten Welker ghaerne sie an sien
Aer & ghene die myt sivaren sunden be
sivaert sin An en bietet myet dat mer
me lichame in die herten begraenet
mer et is em tot meerre wenbenemsse
Ende dyt moetse wy & het kennissen Ist
dat wy hertliche vertellen die dinge &
by onsen dagen ghesciet syn

Die eerwerdighe man sekre bisscop
van portegalen was ghebaren en
vp ghenoedt in der prouyncien vñ sabine
dese kēnigheit dat in der selver prouyncie
ene nonne was die kuysch was in den
lichame / mer sie en schuwede myet on
mutte dadinge ende snellich to spreken
Dese nōne stuef ende wart begraenen
in die herte / in der selver nachte sach
die koester van der kerken in eren vp
stone dat die nōne gheleyt wart ven
dat altaer ende myden en trve ghelou
wen / ende dat ere del wart verbaent
van den vuer ende dat ander del dat
bleeff onbevert Do die koester des
morgens op stont ende vertelde den
broeders ende ocht die stede weer daer
dat ene del verbrant was / sach men
daer weer den altaer vp den mormer
steen die lyfteyken der vlāmen recht
of die nōne myt lichamlichen vuer dar

verbrant were Hier vr verstect men
oepelicke dat hie gene den dsunde myet
vergeuen en synr myet gehulpen en moe
ten werden in den ecwigen gracie van den
heiligen steden

Die erbar vernemende man tohan
nes die in dser stat van rome een
wiget to dn wr belzehuen Waerachtich
te wesen heuet wr bewiget dat in dr
stat die bema heuet staeff een patricius
valerianus genoempt Die bisscop vñ dr
stat nam gelt ende liet syn lichaem in
die kerke begraeuen Dese selue valery
anus was synen to synre lester oetmoet
seer vol ende vruchtsch ende hie en wel
te in synen sunden gene mate houdet
In dr seluer nacht als he begraeuen
was openbaerde die heilige merteler
faustinus in wes kerke valerianus
lichaem begraeuen was den koester vñ
dr kerken seggende Gaenc ende segt
ge dn bisscop dat he dit stinkende vleys
en wech werpe dat hie hier gelecht
heuet Want dict hie des myet sō sal
he seluen op dn dertichsten dach sterc
uen Dre koester ontsach em dit bys
scop dit vpsoecken to openbaren Hie wart
andermaerte vermaent ende he verstoe
ghet noch op dn dertichsten dach als hie

bysschop der seluer stat des anendes mech-
tich ende gheson[de] to beide gynck stark
he myt enen haestigen ende onuersie-
nen love

Ose erwerdige broder Servatius
bysschop Iuuentius ende die alre
edelste ende waerachtichste man hebery
us ketuygen dat sie weren ende dat
sie luyde tegenwordich weren de in
ge dat dier laetst geschiede in d' stat
to gemmen dier starff een beschey
mer der kerken van gherlanen va
lentynus genoempt Die een seer
vuterlyck man was ende vol alre
rechtycheyt syn lichaem wart betrae
uen in der kerken des heligen
martelers Syrus In der nyeder nacht
dier na geschieden in der seluer ker
ken stemmen ende roepen recht alse
dier ymant myt gheweldt verdreuen
worde ende vertragen Die broeders
lupen to dem geruchte ende seegen
dier twe die alre leelyste gheest-
lie des seluen valentynus voer ge
sonden hadden ende steppeden den
ne der kerken Die broeders wart
verueert ende gyngen wedder to
men beden Des morgens sagenden
sie dat graff dier die selue valen

mit ynne lettaeuen / wat ende sie
en vonden syn lichaam dier inne / Do
sie et buten der kerken sochten / wer
dattet ghewapen were vonden siet m
enen anderen graeue ende en wa
ren noch hande ende wete ghebonde
s alse sie int der kerken ghelaten
was / Doe dit vertstaet dat dye ghe
ne dye stracx sunden onder en hel
len stonderlicke ghenakt wenden wan
ant vermeetelheyt nyt dit sie en
laten lettaeuen in die heylighe steeden
also dat sie myt verlaest en waren
van den heylighen steeden mer sie wer
den ock beschuldiget van der sunde
ant vermeetelheyt / Want wat in
dese stat van rome ghescheet is betu
ghet die vellyeyt al der ghemeynte die hier
inne

Een synte die de eerste was
van den ampte staf ende syn
huysvrouwe lier syn lichaam begrae
uen in die kerke des heyligen merte
lers ramdaene by sunte laurencius
poerten / In der naulgender nacht
began des boden ghest int graeue
to wepen dattet die kaester hoerde ende
sprac ick kenne ick kenne / Do sie myt
inssammen stemmen langhe riep bactcap
tent die kaester des smedes huysvrouwe

Dat wyf sand mans de van den
seluen ampte weren to der kerken
de dat vlytliche ondersoken solden
want se wolde bekennte wedamych
ere mans lycham m den staene we
re vt welken staene de crest sol
mygte weset mey Se dden dat staf
vp ende vonden des dden cleder m
bewant apelze cleder m der seluen ker
ken noch bewaert wenden m den
stenpych des selnen mynrkele Der
syn lycham en wonden se myt alle
myet rechst offer m dat selue staf
myet gelecht en were Hier vt
sal men verstaen myt wedamyger
wraken syn siele verlemyt was
de sym lycham vt der kerken gewe
gen wart Hier vme wat mach et
den genen de des onwendych sin bae
den dat se m de helicste steden be
staenen wenden wanner se vā der
gotlicher wraken hier vt geworpen
wenden ¶ Deus Wat mach me de
dat den sielen der dden menschē hel
pen mach ¶ Oratorius

O We alre helichste offerhand des
lychames crysty plecht d sielen
na der dat vel to baeren alse dat d
sielen der dden ock samest schmer
baer vme to bidden Wane de von

genoemde bysschop selve secht dat hye
bekant heuet van enē preester dye
een guet leuen leyde die aller tijden
paren noch leuet ende werpent sinte
Johānes kerke in der steed die tauery
ana genoempt ende hye secht dat die
selue preester in der steed dier een
heet suzynde born wt een so vaeke
te wasschen plach als die hoyroest
synre lichamē opsteyet Do hye in enē
dueyte dier in gegaen was vant hye
enen onbekanden man die bereyt
was te synen dinste die em synen schoe
wt toech ende ontfenck sine kleder
ende do die preester weder wt de baed
quam dede hye em een laken vmme
ende verualt al den dinst myt gro
ter wlitigheit Do hye dat vaeke dede
dachte die selue preester in enē dueyte
do hye to den baed gaen wolde en sey
de in ens seluen Den mānē hye myn
so vlytelicke gepleyt to dienē en sal ick
myet ondancken wesen/ mer et is noet
dat ick em wat brenge vor eme gaue
do nam hye myt em twe broedkens do
hye quā to der steed vant hye den mēsche
ēn gebruke synre dinstē in allē dingē
als hye gewoentlick was Ihe wesch em
ende do hye weder gedeckt was ēn wilde
wt gaen loet hye den selue mānē die em

ſtedenn had dit broet ende dat dat hy
ſtadtrierlicke omſtunden wolde dat hie
em dē mynnen ſteue voer eine benedic
cie Hie antwoerde em al vruntlich ende
deskuldich en ſeyt Vader waer vme
ſtaſtu nw dit Dyt broet is ſelich dit
en maeh ick myet eeten Ick den du
ſuyſt ſelue Wanneer ſtelweeſt een hy
van dſen ſtaede ende vm mynner ſun
den wil byn ick na der dyt hyr te
ſat mer wilſtu my wat ſtuedes doen
ſo offer dit broet den almechtigē ſtade
voer my ende bidt voer myne ſtūde
Ende dan ſalſtu bekennen dattu ver
hoert byſt alſtu komſt hyer to baeck en
my hyr myet en vyndeſt Dyt dſen
woerden verſchoen hie ende die ē men
ſche ſchoen to weſen tzende dat hy een
ſtieſe was Die ſelue ſpyeſter kaſtyde
en een hele weeke lanck en bat myt
trane voer em ende offerde alle dage
die heilige offerhande dē altaere ēn
doer nu ſtā hy weder to den baeck ende
en vant den baer myet Dyer vme wort
geteent wo vel die heilige offerhande de
myſſen der ſielen baetet nu dy doer
menſchen ſtieſte die ſelue offerhande
van den kuendigen menſchen beſeerde
ēn lyctephene ſeggen wat men by dē
me ſal dat ſe diermyds de offerhande ver

loest syn
Ick en wil ock myet verswigē wat in
mynen cloester voer dese drie iaer gesche
ghet Daer was een mōnyck genoempt
rustus ghelert in der konst van medy
cinen Do my do ick in den selue cloester
was in myne stedigen suycten sieck
lichē plach to wesen Dese wart sieck
ende dūa to synen lesten van synen lee
uen Syn vleschlicke broder caprosius
genoempt dede en in synre stutten
wellike kaprosius nu in dēr stat van
rome myt der seluer konst der medyc
men sick mede plechte to geneeren Doe
dese vorgenoemde rustus bekand dat
he gestoruen was to synen lesten dagen
wende he synen broder dat he hemelic
ke gheborgen hadde vij gulden pēnynghe
Dat en konde den broeders myet verga
len ghebliuen want sie ondersochte sub
tilichē al sine medicine ende vonden de
selue vij gulden pēnynghe verborgen
manch synen cruyden Alsoghant do my
dit gebaetschapt wart en konde ick myt
gheynen maer so groten quaet myet
bedaechē vā onsen broder de myt ons
een gemeyne leuen gheert had Wat de
rechte onses cloesters had altoos ghe
weest dat al die broeders so leueden mit
gemeyne dat nemant gheerfdt en was

ver cygens to hellen Do wart ich ver
slaegen myt alre groter rouwē ēn be
gan to kuckzen Wat ich den moechte to
verwynnyge des brakers die daer stuet ende
wo ich den anderē broeders die daer leuen
de bleuen exempel grote moechte sadanich
graet to schuwen Hier vmme liet ick
to my komen den proueest des seluen
cloesters gheestelic ghenoemt ēn seyde
em ganck ende verwaer dat menich
van den broeders to den sieken en gae
ende dat die siecke nā nyemands monde
enych craetelick woert en ontfangē ēn
wanneer hie in synre dyet die broeders
begeert so sal em syn vleyschke brake
setten dat he vme dye pēynyge die he
verborgen hadde vervullentliget ēn ver
maent sy van al den broeders op dat
die bitterheit des wonden van synre mis
daet syn herte daer gae m dr cast des so
des ende em verwynne van den sunden de
he gedaen heuet Ēn wanneer he dyet is
so en laet syn lichaem myet leffte mack
der broeder lichame Dāer macket erfent
een graf in den dreck ēn werpet daer
syn lichaem in ende leffget die in schul
me pēynyge die he achtergelaten heuet
op em ēn laet al die broeders to samen
rope ēn secht Dyn gheest sy myet in den ver
dēmenisse ende so bekeret sen myt enen

In dese tiden gumten wolde ich laeten
beyde den broder die daer starf en den broe
ders die daer noch leuendich bleue op
dat die bitterheit des dodes den eine rep
mysten moechte van der sunde ende so
groter verdammenisse der eyndicheit die
anderen verueren moechte op dat sye
myt der sunde des ertzengoms myet be
simpt en worden ende dat geschiede al
so Want do de selue monick to synre
tyt gecomen was ende ametioldelic
he die die broeders beyerde op dat se
yar en beeden en mēmant van den
broeders to em qua sende em syn vleys
lyke broder waer vme hye van al den
broeders veronuerdicht were rechte vort
suchtede hye swaerlicke vme syne unss
daet ende in der doesheit starf he ende
ward begraeuen als ich gesecht hadde
Do worden al die broeders van der selu
sementen also verueert dat een yeglich
began vort to brennen so wat hye by
em hadde ock die snoedste en vreyse
lyncke die em na der regule alreys
gesmoest weren to helpen ende hadden
aunt of sie yet by en hedden daer sie
vme gestraffet moechten werden Des
xxx daegte na synre dot gheleden wart
began myn gemoet groet mesliyden
to hebben myt den doden broder ende ich

anendachte sine pine myt sinnen rouwe
ende began in mynre gedachten to sieke
myt mit manyere he verkest moechte
werden Do trep ich to my den selue pre
riosus prouest ons cloesters ende sprak
en doechliche Er is kumpt dit die dach
broder in den buer gelegant wart wy
sullen em myne kerssen ende helpen
em so vel alse wy vinderen op dat he
verloest werde Hier vmme stunde ende
laet van huysen an xxx daege kunde ste
dliche vor em offeren die alre heylichste
offerhande alse dat daer geen dach myt
allen vor by en gae in welken die see
lige offerhande Ke. straers vor syne
verloesynge myt gheffert en wert Die
prouest sprack rechtueerdert hen ende dit
als ich gheseedt hadde Do wy myt and
ren sieken besunnert waren ende die
daege myt en telden apenbaerde die sel
ue dach broder Ke nachtes in enre visione
synre vleyschre broder capiosus Do hie em
vraegde segghende broder wo isset antwor
de hie em Dus lange heb ich daer quel
licke an gheweest nv bin ich daer
mul an want huysen heb ich dat heylige
sacramente ontfangen Die selue capiosus
sprack rechtueerdert en bundichdert K broeders
in K doest Die broeder tebi sedynoldliche die
daege en wonder dattet K selue dach wus m

Welken die kerckhste mysse. wer een gedie
nus Capiesius en wyste nyt wer wat
die broeders wer een gedien hadden ende
de broeders en wyste wet wat capiesius wi
een gesien hadde Eñ als he bekande wat
die broeders wer een gedien hadde eñ die
broeders en der selver tyt bekandē wat he
gesien hadde so warder oepelicke vlaert
dat die dat broder anemps der seligher
offerhande verlaest was van der pyne
want dat vysioen ende die kerckhste mys
se aller een baetsten ¶ Petrus dit sin
seer wonderlicke dinghe die ick mi hoerde
ende seer troestelick ¶ Gregorius

Up dat wy geen twiuel en krigen
van den werken der doden so wenden
dese dinghe vast gemaect van den werken
der leuender Want die ermenbighe bissop
cassius bissop der stat naermen hadde
in gewoenten alle daechs stak die offer
hande sijns lichams te offeren so dat
hy na geen dach sijns leuens aller een
leet lyse en offende stak een offerhande
te breeden Ende sijn leuē was wull
seer gheoffent dese offerhande te offeren
Want al dat he hadde staf he den armē
in almyssen ende alse hie gedomen was
to der tyt dat he dese offerhande offerē solde
so vloegh he al ute myt tranē en offende en
doedde een selue mit den groten bermhe en

druorie van Iperen Ende des mās leue
en sinen dat bekende ict vā eine Ipake
vā ersamē leue die vā S mā vpgheuoedt
was diet my seyde Want he seyde die vp eine
nacht onse lie des bisscops priest mit einen
visione openbaent en seyde Gaenc en sechte
den bisscop Doe dattu dinest werke dattu wer
kest dyn voet en soldi myet vp dyn hande
en laten myet af m der apostelen gheboerte
saltu to my comen en ict sal dyn loen ghelic
Die priester stont op mer vm dat die dach
der apostele gheboerte so na lach was so ont
sach he den bisscop te hiedscappe dat syn sterf
dach so na was vp de ander nacht quā onse
lie weder en verscheen openbaerlicke syn ongie
hoersamheit en vorseyde em echter de selue
woerde de he em bevalē had de stont de
priest vp dat he den bisscop gaen solde
mer echter bevam em die kranckheit
synes heren dat he dat vpsloen den bisscop
niet en seyde Mer vme dit na so groter
suchtmoedicheit der gracie die nie ver
onwerdt plecht te volgen meerre gram
schap van wegē In den drē vysione
openbaerde em onse lie en dede do to sine
woerden sleegge en he wart so felliche
geslaegen dat die wondē synes lichaems
vernieuwet en em die hartheit de hart
heit synes heren Iper vme stont he
vp die dinc gheleert was myt sleegge

he gende

he ſtenth to den biſſtop ēn erſchedē den
anē. den ſijt ende viel nedr vor ſine
voete Ende do den die biſſtop in ſinē
ſtrotē ſtewynne naume tot ēn vp hēffen
mochte ſo wolde he vmer weren die ſiele
vū den tranen ſ Dey die prieſter die de
admanste vū deſen viſione vertellē wol
de kuerde nſt af ſijn daet vam ſinē ſchul
deren ende ontdeckede die wonden ſijns
lichams do die biſſtop die wonden ſach
ſo vreſede he em ende wie em ſuſdanē
ſmack hedde doeren den vragede he em
myt ſtroten verwonderen Ende die prieſ
ter antwerde dat he dit vme ſinen
willē ſteleden hedde Do ēwonderde em
noch mer die prieſter en bepē myt
kanſter mer he ſtaf em to kennen die
heylechejt vam deſen viſione ende ſepde
em dat hemelen vam onſen heren by de
ſūē werden die he gehoent hadde ende
ſepde em Die dittu nieſt werke dattu
merheſt dyn voet en holde myer vp dyn
hande en laten myer af m der apoſtelen
ſtelwerte ſalſtu to my comē ende erſt dy
dyn loen ſteldē Do dit die biſſtop hoerde
ſo vrē he mede m beedmiſſe myt ſtrote
hemuwen ſijns herten ēn die d ter tijt
ſtecomē mēs vme myſſe to done vm de
ſtrote beedmiſſe dier he vme mes ēn duer

de so vlenstede hiet ter nonne to Ē̃ kum
den dage vant an wessen in een meer
ende mer die gewēnte van seelicheit ēn
ie wart so wel te mer starcker an ē̃ wer
ke alse he sekerre was dā der beloeften
Ende dese bisscop hadde in der gewonten
alle iaer in den dage der gheboerte dr
apostolen to comne to komen ende wm dat
he wt desen vervoēde wilende to hant to
sterven so en wolde he to comne met to
mē alse he plach In den tiden dat he
ode in sorgen ende ten andrē ēn en der
den iaer ode wachtende die tijt sinre dat
Ē̃ op ē̃ upenden ten vasten en ten sestē
iaer ode ende hedde to hant maeghe wun
hapen van der waerheit de vervoenens
en hedden die sleegte den wenden wyet ghe
loue ghedien Siet in den seuenden iaer
nae die bisscop ghesint bleef tot ē̃ hely
gen auent der heligē apostolē ghboerte
Ende in den auend quā een ene sachte
hoere an ende in den dage der ghboertē
so sende he sine leynere die na een beyden
dat hie dat fest van der missen met de
en maechte Ende die doet die ode waen
den dat hie wm dese werlt scheyden solde
quamē alle gader to een en vermonden
een gemeynliche ende seyden dat sie wy
den dach wyet en solden laē doen die fest

te vā der myssen ten tweer dat sin bisschop
seluen wer em wer onsen here queme
wer em to bidden Do wart die bisschop ge
dwungen also dat hie in des bisschops cap
pelle myssse dede ende myt siner hant gaf
he em allen ons here lichaem ende dē
vreede Ende do he al den denst gedā hadde
gemaket he weder vp syn bedde ende do he
dier lach ende sach vnterynne em staen
sine presters ende syn diemes alse oft
he simen lesten orlof vā em neme so
vermaende hie em to holden den hant
des vreeden ende der liefden dē he pre
dicte ein myt wo groter eendracht
sie weren schuldich verenycht to wesen
Dē binnen desen desen woenden vā hely
gen predicken so trop hie haestelicke
myt vroselicher stēme Et is tyt Tohat
gaf he seluen myt sinē handen den ge
nen die by em stonden dat lynē laeken
dat men na der gelouenisse der gemme die
sternē em tegen syn ansichte spreyde sōlde
als dat geschreuen was sō gaf he synē
giest Aldus wart die heilige siele vā der
gebrechelicheit des vleysches ontbonden ende
quā to den ewigen blyschappen

Wy lesen ock geschreuen dat een man
gevangen was vā den vianden ēn in
die kuyle gelecht wer mē syn knyptuwe

wp sekeren daeghen dat mysse voir een lee
sen lanste tyt dier na quam hye weder to
sinne huysvrouwen ende openbaende oyr
dat synre hand in sonnygen daeghen ont
bonden woerden Do bekand syn huysvrou
we dattet die selue daeghe weren in wel
ken die offerhand vom en ghedaen was
Dar wert ons ock alre wonderlichste
gheweghet myt eyn ander myrakel dat gue
stue waren geschiedt Dier was een bys
scop ayfans van wē my welle ghestelicker
ein gheteuue mane betuget hellen ende
noch betuygen dat hye ive ghebaet myns
vorwaerdes des ghuedes to rome quam
ende vp den meer leet hye alē groten storm
ende onweder also dat hye myssprack
wā den leuen Dyn schypman die nu m
des selue bysscops kerke derch is vertrect
achter den schepe dat boerden Do brack
dat seel ein hye greef haestelicke hen myt
den seluen bote daer hye yme was ende en
wart myet gesien onder den wagen der
see Dat schyp daer die bysscop yme was dat
quā ten lesten na vel perikulen tot eyn
erlandt ende syn schyp was seer wun den
gheluen to slaeghen Do die bysscop des denc
daeghes syne schypma die mit den bote wā
em ghedeelde was vertrect vp der see en
sach was hye seer bedroeft ende ghelaeft dat

de schipman dat were Do beweis hie en
ende wakket hr mynen dat den dat helge
mochte ende gelect dat mē wer synne sele
seelichsett mysse dē duer na do dat schip
weder gestiestigter was setsele he to vta
lien Do he gestromē was to dr woenschey
haeuenē vant he daer den schypma den
he wiend dat te wesen Do wart die bis
schop verblijt myt anderen vromden
ende vraysde em wo he sō vel daegse ni so
groten perikel des meers leuē mochte
Hie antwoerde en ende sēde wo he myt
den seluen bote daer hie ynne was gnd'
den gheluen des meers gheraeken hadde
ēn wo de bote vol waeters was ende als
die ene syde vā den boet bestan onder te
gaen so sat ick vp die ander syde Ēn he
sende voert do he dat nacht ende daeh sond'
onderlaet dē ontsenckt em al syne knechte
bende van arbeyde ende vā honger Ende
hie vertelde voert m wat manieren dē
godlicke barmhertichert en bewaert hed
ende betrugget ock hente nu to segghende
Do ick arbeyde m den water en myt alle
onmechtich geworden was Wart ick haes
telicke bestraert myt ener swaerheit
des gemodes also dat ick na myen ver
moden en slieep noch en wackede Do ape
baende my m den seluē mydbl des meers

daer ich ene was een man die mr een
boec brachte to seeren / alte hant als ich die
boec gheeren hadde kreech ich myne knechte
wedr / Ter langhe daer na verr daer-
een schrijf by my daer ich in ontfangen
wart end van den perikel des materers ver-
lest end die schijp brachte my to lande do
dat die lyssop lyent vaetsek hie wat die
the dattet was die em dat boec gebracht
wart end he want dattet die selue dach
was in welken daghe die priester in den
eylandt myssse voer em gheden hadde / De-
cens dattu my vertelles bedanck ich ock
do ich was in sprahen / Gregorius / Ich
gheloene dat die mighe so sepelicke ethe
schuen myttē leuendigen mēschen die ock
niet en weten wat men voer em driet
op dattet sepelicke gheteent wenk dat die
alre heelichste offerhandt ock den dat bae
ten mach na der dat tot ontlmdnisse der
sunden so ver alse sie myet dedlick of ver
demlick en sin / Der men sal weten dat
die alre heelichste offerhandt den gheē bae
ten mach die hyer in leuē verdient hebben
dat em die gud werken ock na der
dept helpen moegen die um andrē men
schen voer em gheden wenden / Der hyer
van sal mē denchen dattet die alre seckerste
wech is dat wat een ygelick haept dat

ander menſchen em ghuds na doen ſulle
dat hy dat ghud ſeluen do die wyle dat
hy leuet ¶ Want et is vel ſeeliger ver
van hier te vaeren dan na den banden
vrijheit te ſueken ¶ Hier vmme ſulle wy
dese tegenwoedige werlt vte hoeder herte
verſmaen Want wy ſien dat de werlt
nu alreed vergaet Ende wy ſullen gha
de offeren dese ghelue offerhande d'trane
ende alle daeghe offeren wy die offerhan
ſijns vleeſches en ſijns blodes Want dese
offerhande verloeſt ſonderlinghe die ſielen
van der eewigher dut ende verwerft ons
m der heliger verlueſentheit des ſacra
ments den dut des ingheboren ghads
ſoen die dier vpuerſtaen is van der dut
ende nu voert an wet en ſteruet ende
die dorft en ſal em voert mer wet ver
ſpeeren ¶ Nochtant al is hy m em ſeluen
altoos vnſterflick ende vnuergenckelicke
leuendich nochtant wort hie vm onſen
willen in dſer heliger verhoerdentheit
des ſacraments weder ghoffert Want
ſijn lichaem ende ſijn vleeſches wort dier
ontfangen ende ghedeylt tot ſelicheyt des
volcx ende ſijn bloet wort dier ghestort
wet onder den handen der ongheloeuich
mer m den monden der ghelouyger ¶ Hier
vmme laet ons dencke wadanich dſe offer

offerhande is die vnie vergiffenisse ons
sunden altoes vernieut die passie des een
gelauen soen gode Wie van den gelo
uygen menschen mach daer an twiue
len en mot wast geloouen dat in der vñ
der offerhande des heligen sacramentes die
hemele vp gaen wenen tot der stēme
der priesteren End in der heliger verbor
genheit ihesu christy sin die choren der
heliger engelen daer tegenwordich end
die oeuersten wenen tegenoegt den ne
derste ende die endsche dinge den hemel
schen ende die onsienliche en die sienliche
dinge dinge wenen daer vereniget
Mer die is nost alse wy dese offerhande
doen dat wy dan ons seluen gode offere
ende ons doden in bewuuenisse des herte
Want alse wy begaen die heligte verbor
genheit der passien christy so sulle wy ach
na volgen die passie die wy begaen Wat
dan is die offerhande gode waerlicheliche
ontfenesme von onse seeligheit alse wy de
seluen ene offerhande maechen Mer wy
sullen vlitich wesen vp dat wy na d' tyt
des gebeds so vélle alse wy van der gena
den gode vermoegen dat wy onse gemod
in der seluer simaetheit en vindicheit bewaren
Vp dat die onnutte gedachten ons na
gebeed myet en verstroyen ofte dat ons

ghane ydle blyschap in en komc ende dye
siele auermids onuersiemlheit der vnmut
ter ghedachten myet en verdriese dat ghelyn
der vindheit Also verdiende anna de hely
ghen ypheten samuels moder to ontfanghē
daer sie vme ghebeden hadde Want na
den schrijuen bewaerde sie or herte in
der seluer vnichheit Want vā or is ghe
schreuen dat or angheschichte daer na myet
en waert verwandelt Hier vme want
sie myet en verstat dat sie ghebeden had
de daer vme en waert sie myet hertroest
van der ghanen daer sie vme ghebeden
hadde Hier sal ock ieweten dat die ghene
vollentomelicke bidden vergiffenisse sun
re sunden die nyeten vergheuet dat en
myssaen is Want die ghaue en waert
van ghade myet ontfanghen ten sy dat
die ontbindacht ende onzeedt myt wt de
herten verdreuen wende alsse erstlyc die
ewighe waerheit seghet Ist dattu ome gha
uen brenghest to den altaer ende daer
ghedenckest dat dyn broder wat hauet
tegen dy so laet daer ome ghaue voer
den altaer ende ghanch myt ende versoene
ome broder ende dan compt ende offer
ome ghaue Hier wt sal men merken
nu alle schult myt der offerhant betaelt
waert wo swaer die schult der ontbindacht

is / van welke schult gene offerhande
ontfangen en wert Hier vme sulle wy
doen tō onsen naesten / ende als hie wer
van ons geschey den is so sulle wy myt
den herten tō een ōne ende onse gemak
onder een vernedren / ende een verso ene
myt sachmoedicheit ende goedertierenheit
op dat wanneer onse schepper ansuyt
den goeden willen ons herten dat hye
ons dan ontbynde van den sunden en
ontfancte offerhande van onse schult
Wy hellen geleert vt den woerden der
waerheyt dat die kenecht die x. duysent
punt schuldich was ontfenck vā den
heren quytelatinghe do he penytencie
dat ende genade begeerde Hier wann
he syne medeknechte die em honderd
penningte schuldich was die schult
myt gunst en liet so geloet die he dat
me die schult van em weder eyschē
solde die em gunst gelaten was Mer
desen woerden is openbaer dat vergef
ue wy myt wt helen herten dat ons
myssaen is so wenken die sunde vā
ons weder geeyschet die ons aūmyde
penytencien vergeuen waren Hier
vme dye wyle die ons die tyt verleet
w ende die wyle dat he sauerste richter
die de sunden onderstecket lenget en onse

Ick wermete vermadet Laet ons dye
hardicheit ons̄es heren helpen myt
tzanen ende laet ons ons̄en naesten
helpen tenade der tuchtrichenheyt
Ende ick settete hoenlicke dat wy der
seluster afferstande na der dut nyet
bezonnen en stillen Ist dat wy voyr d'
dort selnen wenden den afferstande gra-
des Des tzacias

Hyer endet sich dyalogus tzestorij
int iaer ons heren ſ̄xv. ann̄ cū. lxxvij

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DÜSSELDORF

Inches
1 2 3 4 5 6 7 8
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19
Centimetres
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Blue
Cyan
Green
Yellow
Red
Magenta
White
3/Color
Black

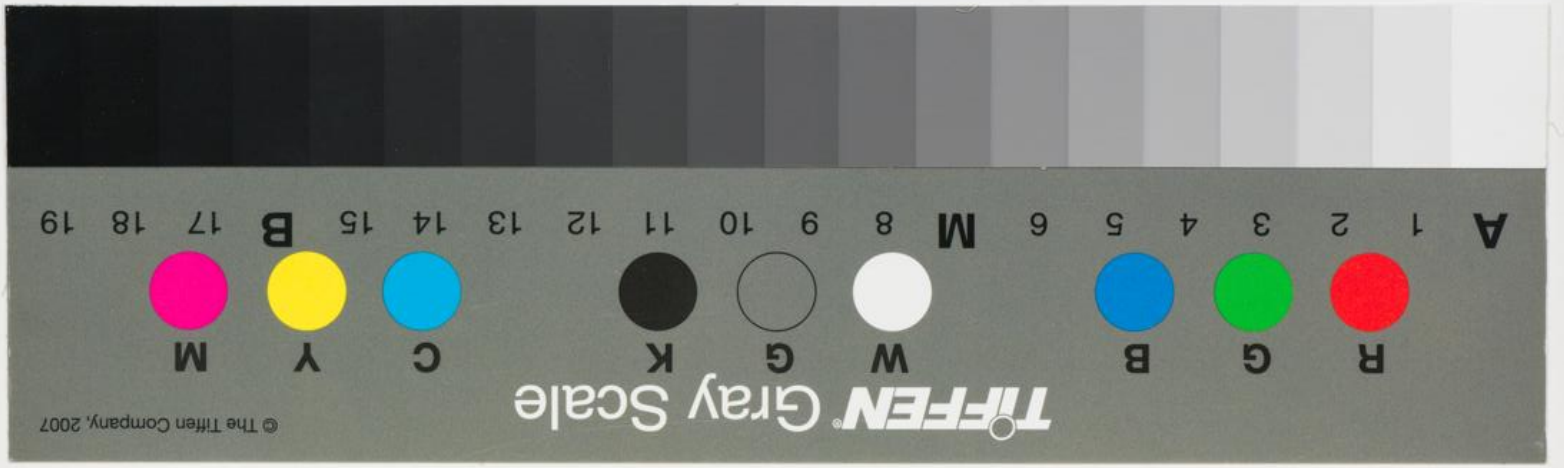
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
R G B W G K C Y M
TIFFEN Gray Scale
© The Tiffen Company, 2007